

APPGM-SDG

LAPORAN TAHUNAN

Kumpulan Rentas Parti Parlimen Malaysia
berkenaan Matlamat Pembangunan Mampan

20 25

MENINGKATKAN KETERANGKUMUMAN DAN KEMAMPUAN

KANDUNGAN

M/S I

Kata Pengantar

- Yang Di-Pertua Dewan Rakyat II
- Menteri Ekonomi III
- Pengerusi APPGM-SDG V
- Timbalan Pengerusi APPGM-SDG VII
- Penyelaras Residen Interim PBB VIII
- Ketua Sekeretariat APPGM-SDG X
- Pengarah Eksekutif APPGM-SDG XII

01

M/S 1

Ahli Parlimen dan SDG

- Ahli Jawatankuasa APPGM-SDG Bagi Sidang Parlimen ke-15 2
- Mesyuarat Jawatankuasa APPGM-SDG pada Tahun 2025 3
- Ahli Parlimen Mengikut Zon dan Wilayah 3
- Penglibatan Ahli Parlimen di dalam program APPGM-SDG 5
- Peta Penyetempatan SDG (Tahun 2020-2025) 7

02

M/S 9

Gambaran Keseluruhan Tujuh Pendekatan Utama dalam Penyetempatan SDG

03

M/S 14

Pendekatan Utama 1: Pemetaan Isu Tempatan

- Metodologi 15
- Lawatan Pemetaan 2025 18
- Ringkasan Isu Tematik 20
- Kepentingan Pendekatan Pemetaan Isu 26
- Dapatan Utama daripada Lawatan Pemetaan 27

04

M/S 45

Pendekatan Utama 2: Projek Mikro SDG

- Pengenalan 46
- Metodologi Projek 47
- Projek Pembangunan Berasaskan Komuniti 48
- Inisiatif Keterjaminan Makanan 54
- Pakar Rujuk untuk Projek Komuniti dan Projek Keterjaminan Makanan 60
- Kajian Kes dan Butiran Projek Mengikut Zon dan Wilayah 62
- Anugerah Komuniti APPGM-SDG dan KSI 2025 134
- *Rising Impact through Sustainable Empowerment* (RISE 2025) 136
- Tamu SDG: Karnival Kelestarian Komuniti 139

05

M/S 142

Pendekatan Utama 3: Pembangunan Kapasiti

- Bengkel Pembangunan Kapasiti Parlimen 143
- Pembangunan Kapasiti Peringkat Daerah 148
- Inisiatif Program Pembangunan Kapasiti Akademi MySDG 154
- Kerjasama bersama INTAN 157

06

M/S 158

Pendekatan Utama 4: Solusi Dasar Peringkat Daerah

- Solusi Dasar: Dari Kampung ke Parlimen 159
- Kelulusan Projek dan Pembentukan Jawatankuasa SDG Peringkat Daerah 159
- Kemajuan Projek 160
- Cabaran yang Dihadapi 163
- Impak Projek 164
- Pemetaan Kerja Lapangan Pusat Pemulihan Berasaskan Komuniti (PDK) 166

KANDUNGAN

07

M/S 167

Pendekatan Utama 5: Advokasi Dasar Peringkat Parlimen

- Pengenalan 168
- Siri Pertama Perbincangan Meja Bulat (RTD) bersama Ahli Parlimen di Parlimen Malaysia 169
- Siri Kedua Perbincangan Meja Bulat (RTD) bersama Kementerian dan Agensi Kerajaan 170
- Perbincangan Meja Bulat (RTD) di Sabah 173
- Perbincangan Meja Bulat (RTD) di Sarawak 175
- Perbincangan Kumpulan Fokus (FGD) mengenai Keterjaminan Makanan: Perikanan 177
- Kajian Kemiskinan Multidimensi: Kajian Kes Pulau Mantanani, Kota Belud, Sabah 178
- Pencapaian dan Cabaran 180

08

M/S 181

Pendekatan Utama 6: Perkongsian & Rangkaian di Pelbagai Peringkat

- Pengenalan 182
- *Partners in Accelerating SDGs* (PiASDGs) 182
- Perbincangan Rancangan Malaysia Ke-13 dan Tindakan Susulan 184
- Mengarusperdanakan Sektor Ketiga untuk Ekonomi Sosial 185
- Memperkasa Belia sebagai Rakan Strategik SDG 185
- Perkongsian dan Rangkaian Serantau 187
- Perkongsian dan Rangkaian Global 191

09

M/S 196

Pendekatan Utama 7: Kemampuan & Mobilisasi Akar Umbi

- Kerangka Dasar Mobilisasi Akar Umbi 197
- Persatuan Rakan Solusi Matlamat Pembangunan Lestari (PRS-MPL) 198
- Koperasi Matlamat Pembangunan Lestari Berhad (KOP SDG) 201
- Program Kejiranan dan Kepimpinan (PKK) 204

10

M/S 209

Pengurusan Sekretariat

- Staf Sekretariat 210
- Pengurusan Kewangan 215
- Pengurusan Sumber 216
- Penyertaan Dalam Mesyuarat Utama 218
- Persatuan Promosi Matlamat Pembangunan Lestari (PPMPL) 218
- Penyata Audit Tahunan Bagi Tahun 2025 221
- Dapatan Utama dan Cadangan 223

Senarai Jadual

Jadual 1	Mesyuarat Jawatankuasa APPGM-SDG pada Tahun 2025	3
Jadual 2	Ahli Parlimen Mengikut Zon dan Wilayah	3
Jadual 3	Lawatan Pemetaan 28 Kawasan Parlimen Tahun 2025	18
Jadual 4	Gambaran Keseluruhan Status Projek Pembangunan Berasaskan Komuniti	48
Jadual 5	Pecahan Projek Pembangunan Berasaskan Komuniti Mengikut Zon dan Wilayah	50
Jadual 6	Butiran Projek Pembangunan Berasaskan Komuniti tentang Penerima Manfaat dan Projek	50
Jadual 7	Rakan Solusi Projek Pembangunan Berasaskan Komuniti mengikut Jenis Pendaftaran	52
Jadual 8	Gambaran Keseluruhan Status Projek Inisiatif Keterjaminan Makanan	54
Jadual 9	Pecahan Inisiatif Keterjaminan Makanan mengikut Zon dan Wilayah	55
Jadual 10	Butiran Inisiatif Keterjaminan Makanan mengenai Penerima Manfaat dan Projek	56
Jadual 11	Jenis Inisiatif Keterjaminan Makanan	57
Jadual 12	Rakan Solusi Inisiatif Keterjaminan Makanan mengikut Jenis Pendaftaran	58
Jadual 13	Pakar Rujuk dalam Projek Pembangunan Berasaskan Komuniti	60
Jadual 14	Pakar Rujuk dalam Inisiatif Keterjaminan Makanan	61
Jadual 15	Projek Pembangunan Berasaskan Komuniti Zon Utara Mengikut Kawasan Parlimen	63
Jadual 16	Inisiatif Keterjaminan Makanan Zon Utara mengikut Kawasan Parlimen	71
Jadual 17	Projek Pembangunan Berasaskan Komuniti Zon Pantai Timur Mengikut Kawasan Parlimen	80
Jadual 18	Inisiatif Keterjaminan Makanan Zon Pantai Timur mengikut Kawasan Parlimen	86
Jadual 19	Projek Pembangunan Berasaskan Komuniti Zon Tengah Mengikut Kawasan Parlimen	90
Jadual 20	Inisiatif Keterjaminan Makanan Zon Tengah mengikut Kawasan Parlimen	97
Jadual 21	Projek Pembangunan Berasaskan Komuniti Zon Selatan Mengikut Kawasan Parlimen	102
Jadual 22	Inisiatif Keterjaminan Makanan Zon Selatan mengikut Kawasan Parlimen	109
Jadual 23	Projek Pembangunan Berasaskan Komuniti Wilayah Sabah Mengikut Kawasan Parlimen	114
Jadual 24	Inisiatif Keterjaminan Makanan Wilayah Sabah mengikut Kawasan Parlimen	120
Jadual 25	Projek Pembangunan Berasaskan Komuniti Wilayah Sarawak Mengikut Kawasan Parlimen	125
Jadual 26	Inisiatif Keterjaminan Makanan Wilayah Sarawak mengikut Kawasan Parlimen	131
Jadual 27	Senarai Penerima Anugerah Rakan Solusi Projek Pembangunan Berasaskan Komuniti	134
Jadual 28	Senarai Penerima Anugerah Rakan Solusi Keterjaminan Makanan	135
Jadual 29	Taburan Program dan Peserta Pembangunan Kapasiti mengikut Zon dan Wilayah pada 2025	144
Jadual 30	Status Pelaksanaan Program Pembangunan Kapasiti di 55 Daerah	150
Jadual 31	Status Kelulusan Projek dan Penubuhan Jawatankuasa SDG	160
Jadual 32	Ringkasan Kehadiran Sesi RTD Pertama mengikut Tema	170
Jadual 33	Ringkasan Kehadiran Sesi RTD Kedua mengikut Tema	171
Jadual 34	Kehadiran Kementerian pada Sesi RTD Kedua di Parlimen, Ogos 2025	172
Jadual 35	Kehadiran Agensi Kerajaan Negeri ke RTD di Sabah	174
Jadual 36	Kehadiran Agensi Kerajaan Negeri ke RTD di Sarawak	175
Jadual 37	Ringkasan Program di bawah PiASDG	183
Jadual 38	Program & Aktiviti Belia Akademi MySDG (2025)	186
Jadual 39	Sorotan Utama Pelan Hala Tuju SDG-SSE ASEAN (2025)	188
Jadual 40	Acara Sampingan di HLPF 2025	193
Jadual 41	Senarai Kejiranan mengikut Zon dan Kawasan Parlimen	206

Senarai Rajah

Rajah 1	Ahli Jawatankuasa APPGM-SDG bagi Sidang Parlimen Ke-15	2
Rajah 2	Peta Penyetempatan SDG (2020-2025)	7
Rajah 3	Tujuh Pendekatan Utama dalam Penyetempatan SDG	10
Rajah 4	Kerangka konsep Modul Program Pembangunan Kapasiti Intervensi Dasar	149
Rajah 5	Partners in PiASDGs	183

YB Tan Sri Dato' Dr. Johari Abdul (YDP Yang di-Pertua Dewan Rakyat), YB Tuan Rusdan Rusmi (Ahli Jawatankuasa APPGM-SDG; Ahli Parlimen Padang Besar), Prof. Datuk Dr. Denison Jayasooria (Ketua Sekretariat, APPGM-SDG) dan komuniti semasa program Tamu SDG di Parlimen Malaysia pada 2 Disember 2025.

Kata Pengantar

- Yang Di-Pertua Dewan Rakyat
- Menteri Ekonomi
- Pengerusi APPGM-SDG
- Timbalan Pengerusi APPGM-SDG
- Penyelaras Residen Interim PBB
- Ketua Sekeretariat APPGM-SDG
- Pengarah Eksekutif APPGM-SDG

KATA PENGANTAR

YANG DI-PERTUA DEWAN RAKYAT YB Tan Sri Dato' Dr. Johari Abdul

Saya merakamkan setinggi-tinggi penghargaan kepada Kumpulan Rentas Parti Parlimen Malaysia mengenai Matlamat Pembangunan Mampan (APPGM-SDG) atas kejayaan menerbitkan Laporan Tahunan 2025.

Sebagai Yang di-Pertua Dewan Rakyat, saya amat berbesar hati menyaksikan komitmen berterusan Ahli-Ahli Yang Berhormat merentasi perbezaan politik dalam memajukan Matlamat Pembangunan Mampan (SDG) melalui pendekatan dwipartisan yang konstruktif. Usaha APPGM-SDG mencerminkan semangat sebenar Parlimen sebagai sebuah institusi yang melangkaui parti demi berkhidmat kepada rakyat dengan penuh integriti, keterangkuman dan matlamat bersama.

Sepanjang tahun yang lalu, APPGM-SDG telah terus memperkukuh peranannya dalam menyetempatan SDG, dengan memastikan aspirasi nasional diterjemahkan kepada tindakan yang bermakna dan dipacu oleh komuniti di peringkat akar umbi. Usaha ini amat signifikan dalam merapatkan jurang antara dasar dan pelaksanaan, dengan membawa suara, keperluan serta realiti kehidupan masyarakat tempatan ke dalam agenda pembangunan nasional yang lebih luas.

Kerjasama antara Ahli Parlimen, organisasi masyarakat sivil, institusi akademik dan pihak berkepentingan tempatan mencerminkan ekosistem tadbir urus yang semakin matang, yang mengiktiraf bahawa pembangunan mampan merupakan tanggungjawab bersama. Perkongsian pelbagai pihak ini amat penting dalam menangani cabaran yang kompleks dan saling berkaitan, daripada kemiskinan dan ketidaksamarataan sehinggalah kepada daya tahan iklim dan kelestarian alam sekitar.

Yang lebih penting, sifat dwipartisan APPGM-SDG menunjukkan bahawa SDG menyediakan platform bersama untuk perpaduan. Tanpa mengira latar belakang politik, Ahli Parlimen telah bersatu dalam memperjuangkan inisiatif yang memperkasa komuniti, mengukuhkan perpaduan sosial serta keterangkuman, dan mempromosikan pembangunan yang saksama. Ini merupakan bukti kepimpinan dan dedikasi semua pihak yang terlibat.

Saya juga ingin menzahirkan penghargaan terhadap penekanan yang diberikan kepada aspek akauntabiliti, penggunaan sumber yang berkesan serta impak yang boleh diukur. Sebagai pemegang amanah kepercayaan awam, adalah penting setiap inisiatif yang dilaksanakan menghasilkan impak yang nyata serta menyumbang secara bermakna kepada keutamaan nasional, selaras dengan komitmen Malaysia terhadap Agenda 2030.

Seiring kita melangkah ke hadapan, saya berharap agar APPGM-SDG akan terus memperdalam impaknya, memperluas jangkauan ke lebih banyak kawasan Parlimen, serta memperkukuh amalan penggubalan dasar berasaskan bukti dalam Parlimen. Dewan Rakyat sentiasa menyokong usaha yang memperkasakan peranan Parlimen dalam pembangunan mampan serta meningkatkan kerelevanannya kepada rakyat yang kita wakili.

Saya merakamkan setinggi-tinggi penghargaan kepada APPGM-SDG atas dedikasi dan pencapaiannya, dan saya menantikan sumbangan berterusan dalam membina Malaysia yang lebih inklusif, mampan dan makmur.

KATA PENGANTAR

MENTERI EKONOMI

YB Tuan Haji Akmal Nasrullah
Haji Mohd Nasir

Seiring dengan pelaksanaan Rancangan Malaysia Ke-13 (RMK13), Kerajaan kekal komited untuk memperkukuh model pembangunan yang inklusif, berdaya tahan dan mampan. Aspirasi RMK13 disokong oleh pemacu utama seperti pengukuhan tadbir urus, pemerkasaan transformasi digital, penambahbaikan perlindungan sosial, pemberdayaan komuniti setempat serta pemajuan kelestarian alam sekitar. Pemacu-pemacu ini menekankan kepentingan perancangan berasaskan data, pembuatan keputusan berasaskan bukti, serta sistem pemantauan dan penilaian yang tersusun bagi memastikan setiap intervensi pembangunan menghasilkan impak yang bermakna dan boleh diukur.

Prestasi Malaysia dalam mencapai Matlamat Pembangunan Mampan (SDG) dipantau dan dilaporkan oleh Kementerian Ekonomi melalui penerbitan *Voluntary National Review* (VNR), yang kemudiannya dibentangkan kepada Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu (PBB) dalam *High-Level Political Forum on Sustainable Development*. VNR 2025 telah menegaskan semula kepentingan penyertaan yang inklusif serta tindakan di peringkat tempatan dalam mempercepatkan pencapaian SDG. Laporan tersebut turut menekankan keperluan untuk memastikan tiada sesiapa yang tercicir, khususnya golongan rentan dan komuniti yang kurang mendapat perkhidmatan, yang mungkin berdepan dengan pelbagai halangan dalam mengakses peluang serta manfaat pembangunan.

Kementerian Ekonomi mengiktiraf bahawa pelaksanaan SDG yang berkesan memerlukan usaha penyetempatan yang kukuh. Pendekatan penyetempatan yang diterajui oleh Kumpulan Rentas Parti Parlimen Malaysia berkenaan Matlamat Pembangunan Mampan (APPGM-SDG), serta pelbagai inisiatif yang telah dilaksanakan, mencerminkan keutamaan tersebut dengan menterjemahkan matlamat pembangunan negara kepada tindakan yang nyata di peringkat akar umbi. Pendekatan ini turut berperanan sebagai jambatan penting antara dasar negara dan realiti komuniti setempat, sekaligus memastikan setiap intervensi pembangunan dirangka berdasarkan keperluan dan konteks tempatan.

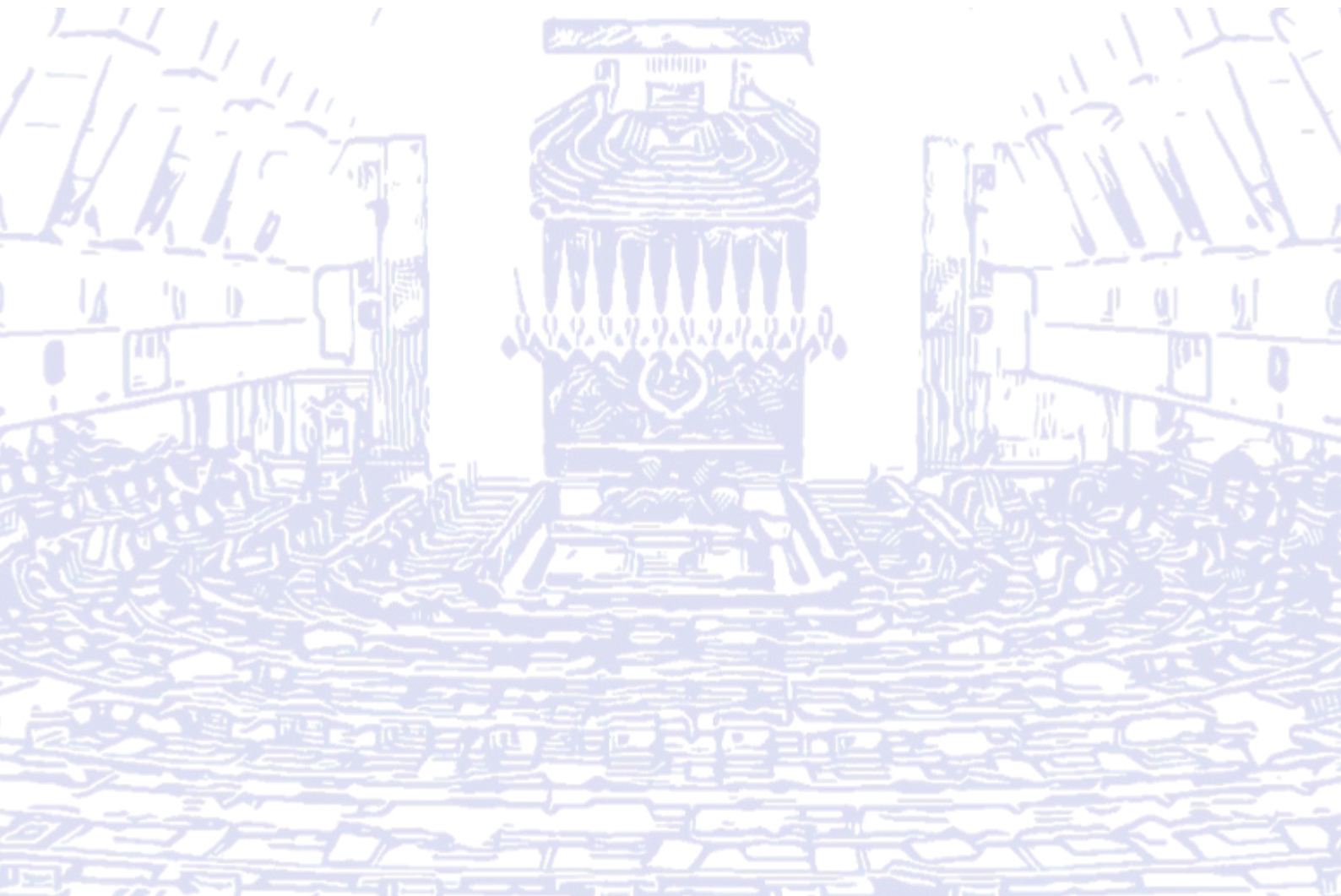
Saya merakamkan penghargaan terhadap penekanan yang diberikan kepada kerjasama pelbagai pihak berkepentingan, selaras dengan pendekatan *whole-of-nation* yang digagaskan oleh Kerajaan. Pendekatan ini menghimpunkan institusi kerajaan, Parlimen, pertubuhan masyarakat sivil, institusi akademik, sektor swasta dan komuniti setempat dalam usaha bersama memacu pembangunan mampan. Dalam hal ini, APPGM-SDG terus memainkan peranan penting dalam melengkapi usaha nasional ke arah pencapaian SDG melalui pelaksanaan inisiatif yang bersifat praktikal, dipacu oleh komuniti serta responsif terhadap keperluan tempatan. Kerjasama sedemikian amat penting dalam menangani cabaran yang kompleks dan saling berkait, termasuk kemiskinan, ketidaksetaraan, daya tahan terhadap perubahan iklim dan kelestarian sumber pendapatan.

Sepanjang tahun yang lalu, APPGM-SDG telah membuktikan keberkesanan kerjasama dwipartisan dalam kalangan Ahli Parlimen bagi menyokong pelaksanaan keutamaan pembangunan negara di kawasan masing-masing. Model ini memperkukuh keselarasan dasar serta meningkatkan keupayaan inisiatif pembangunan untuk memenuhi keperluan rakyat dengan lebih responsif. Di samping itu, model ini turut menggalakkan kerjasama yang lebih erat antara pelbagai pihak berkepentingan dalam memajukan agenda pembangunan mampan.

Saya ingin merakamkan setinggi-tinggi penghargaan kepada Sekretariat APPGM-SDG, Ahli-ahli Parlimen serta semua pihak berkepentingan yang telah memberikan komitmen dan sumbangan

secara berterusan. Segala usaha yang dilaksanakan bukan sahaja menyokong agenda SDG Malaysia, malah memperkukuh peranan Parlimen sebagai rakan strategik yang penting dalam memacu pembangunan yang inklusif dan mampan.

Dalam melangkah ke hadapan, Kementerian Ekonomi akan terus menyokong pelbagai inisiatif yang memperkukuh penyelarasan, memperluas usaha penyetempatan serta memperkasa pelaksanaan model pembangunan berasaskan komuniti yang telah terbukti berjaya. Bersama-sama, kita mampu membina sebuah Malaysia yang lebih inklusif, makmur, berdaya tahan dan mampan demi kesejahteraan generasi masa kini dan akan datang.

KATA PENGANTAR

PENGERUSI APPGM-SDG

YB Puan Isnaraissah Munirah
Majlis @ Fakharudy

Dengan penuh rasa bangga dan kesyukuran, saya membentangkan Laporan Tahunan APPGM-SDG 2025 yang menandakan satu lagi tahun kemajuan bermakna dalam usaha memperkasa pelokalan Matlamat Pembangunan Mampan (SDG) di seluruh Malaysia.

Sepanjang tahun yang lalu, APPGM-SDG terus berperanan sebagai sebuah platform dwipartisan yang unik, menghimpunkan Ahli-Ahli Yang Berhormat merentasi spektrum politik untuk bersama-sama menangani keperluan mendesak masyarakat. Semangat kerjasama ini mencerminkan tanggungjawab bersama dalam memastikan pembangunan yang inklusif, mampan dan berpaksikan realiti kehidupan rakyat.

Usaha penyetempatan SDG telah diperkukuh dan diperluas ke seluruh kawasan Parlimen di seluruh negara, dengan peningkatan keterlihatan bukan sahaja di peringkat Parlimen, malah di peringkat daerah. Kehadiran yang semakin meluas ini telah memperkukuh koordinasi dengan Pejabat Daerah, di mana kita menyaksikan tahap keterbukaan dan penglibatan proaktif yang memberangsangkan daripada Pegawai Daerah dalam menangani isu-isu di peringkat lapangan dalam kawasan masing-masing. Komitmen dan kesediaan mereka, bersama sokongan Kerajaan Negeri, telah memainkan peranan penting dalam membolehkan pelaksanaan penyelesaian yang lebih responsif dan berasaskan konteks setempat.

Melalui penglibatan berterusan bersama pihak berkepentingan di peringkat akar umbi, kita telah

memperoleh pemahaman yang lebih mendalam terhadap cabaran tempatan serta bersama-sama membangunkan inisiatif yang memberikan impak nyata dan berkekalan. Usaha ini mengukuhkan keyakinan bahawa pembangunan mampan harus berteraskan pengalaman sebenar masyarakat dan dipacu oleh mereka yang paling hampir dengan isu tersebut.

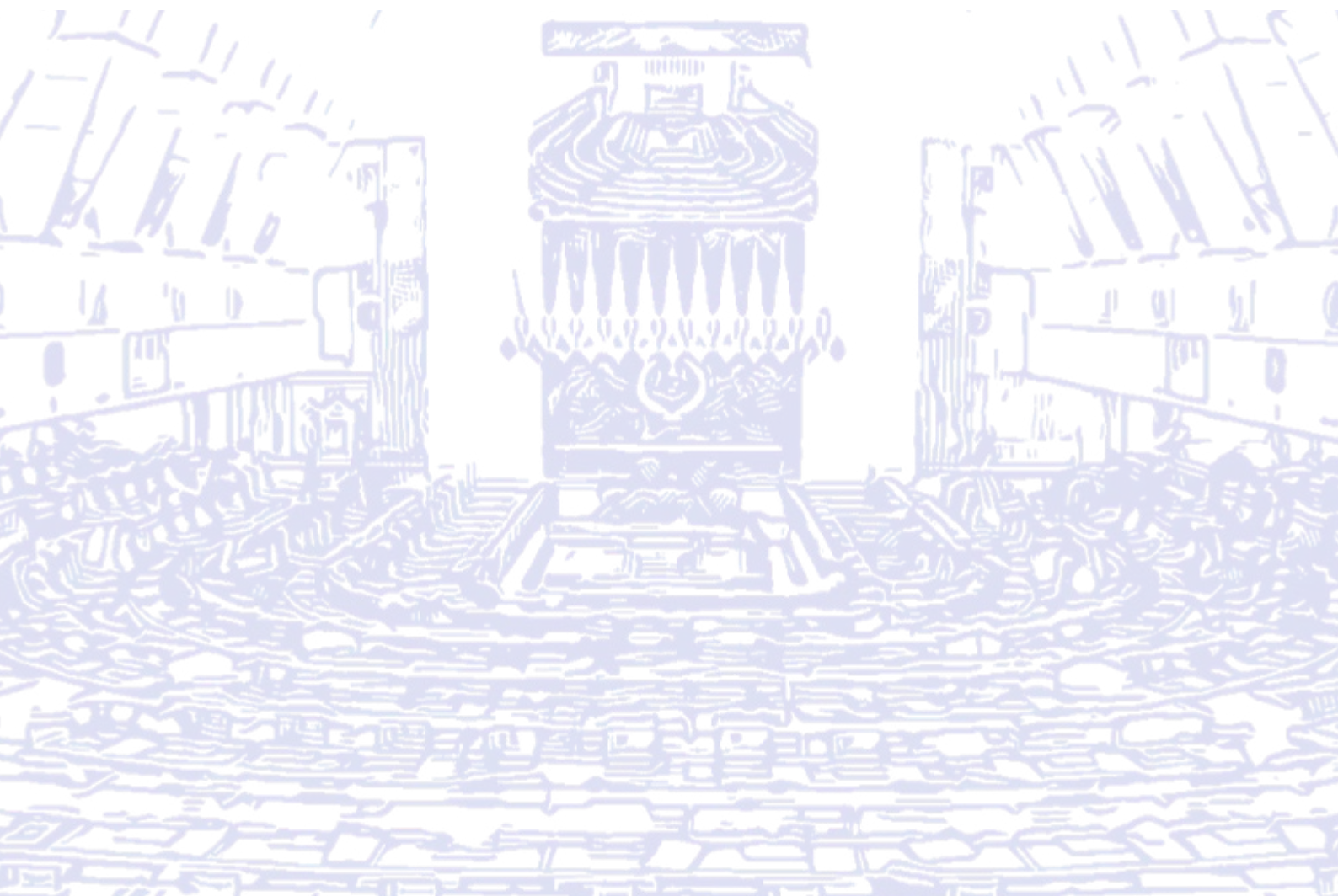
Saya ingin merakamkan setinggi-tinggi penghargaan kepada Kerajaan Malaysia atas sokongan berterusan, khususnya kepada Kementerian Kewangan dalam memastikan penyediaan sumber yang diperlukan, Kementerian Ekonomi atas kepimpinan dalam menyelaraskan keutamaan pembangunan negara dengan agenda SDG, serta Parlimen Malaysia atas sokongan berterusan dalam memperkukuh peranan Ahli Parlimen dalam memacu usaha ini. Penghargaan yang sama turut dirakamkan kepada Pegawai Daerah dan Kerajaan Negeri atas kerjasama, bimbingan dan komitmen yang amat bermakna dalam menjayakan inisiatif ini di peringkat tempatan.

Ucapan terima kasih yang tidak terhingga juga ditujukan kepada rakan strategik dan pihak berkepentingan, termasuk organisasi masyarakat sivil, institusi akademik, pemimpin komuniti serta rakan pelaksana. Dedikasi, kepakaran dan kerjasama anda semua merupakan faktor penting kejayaan inisiatif APPGM-SDG. Kekuatan pendekatan pelbagai pihak ini terletak pada keupayaannya menghimpunkan pelbagai perspektif dan keupayaan, sekali gus memastikan tiada komuniti yang tercicir.

Seiring kita menilai pencapaian tahun 2025, kita turut mengambil maklum kepentingan aspek akauntabiliti, penggunaan sumber yang berkesan serta pencapaian hasil yang boleh diukur. Setiap inisiatif perlu melangkaui niat yang baik dengan menunjukkan impak yang jelas serta kelestarian jangka panjang. Ke hadapan, APPGM-SDG kekal komited untuk memperkukuh mekanisme pemantauan, meningkatkan koordinasi merentas semua peringkat termasuk daerah, serta memperluas model kejayaan ke lebih banyak kawasan Parlimen.

Dalam dunia yang semakin kompleks dan saling berkaitan, SDG menyediakan satu kerangka

penyatuan untuk menangani cabaran yang melangkaui sempadan politik. APPGM-SDG akan terus memperjuangkan kerjasama dwipartisan, penggubalan dasar berasaskan bukti serta pendekatan berteraskan komuniti dalam usaha mencapai Malaysia yang lebih inklusif dan mampan. Akhir kata, saya merakamkan setinggi-tinggi penghargaan kepada semua Ahli Parlimen, rakan strategik, Pegawai Daerah, Kerajaan Negeri serta Sekretariat APPGM-SDG atas komitmen yang tidak berbelah bahagi dan usaha gigih yang dicurahkan. Bersama-sama, kita telah membina asas yang kukuh, dan saya yakin momentum ini akan terus diperkasa pada masa hadapan.

KATA PENGANTAR

TIMBALAN PENERUS APPGM-SDG YB Dato' Sri Saifuddin Abdullah

"Kita tidak mewarisi masa depan, sebaliknya kita membinanya—keputusan demi keputusan, komuniti demi komuniti."

Pegangan ini telah menjadi panduan kepada usaha APPGM-SDG sepanjang tahun 2025.

Sebagai Timbalan Pengerusi, saya melihat bahawa kekuatan platform ini bukan sahaja terletak pada strukturnya, tetapi juga pada semangat yang mendasarinya. APPGM-SDG bukan sekadar satu inisiatif Parlimen, malah merupakan contoh nyata tentang apa yang mampu dicapai apabila kita memilih kerjasama berbanding perpecahan, dan tindakan berbanding retorik. Dalam landskap yang sering ditentukan oleh perbezaan, platform ini secara konsisten membuktikan bahawa matlamat bersama mampu, dan mesti, diutamakan.

Sepanjang tahun ini, perjalanan kita tertumpu kepada memperdalam impak, bukan sekadar memperluas jangkauan. Kita telah melangkaui perbincangan kepada hasil yang nyata, dengan bekerja rapat bersama komuniti, mendengar dengan lebih teliti, serta merangka intervensi yang mencerminkan keperluan sebenar, bukan sekadar andaian. Dalam banyak aspek, usaha pelokalan SDG telah mengajar kita satu hakikat yang jelas—penyelesaian yang paling berkesan ialah yang dibangunkan bersama masyarakat, bukan sekadar untuk mereka.

Pelaksanaan usaha di seluruh kawasan Parlimen telah mengukuhkan kepentingan menyesuaikan kerangka nasional dengan realiti tempatan. Setiap program yang dilaksanakan, setiap kerjasama yang terjalin, dan setiap cabaran yang ditempuhi telah menyumbang kepada pemahaman pembangunan yang lebih menyeluruh—yang menitikberatkan keterangkuman, maruah dan kelestarian secara seimbang.

Saya ingin merakamkan setinggi-tinggi penghargaan kepada Kerajaan Malaysia, khususnya Kementerian Kewangan, Kementerian Ekonomi serta Parlimen Malaysia, atas sokongan dan keyakinan berterusan terhadap inisiatif ini. Peranan mereka dalam menjayakan usaha ini amat besar dan tidak ternilai.

Pada masa yang sama, perjalanan ini tidak mungkin tercapai tanpa kekuatan kolektif rakan-rakan strategik kita—organisasi masyarakat sivil, ahli akademik, pemimpin tempatan serta anggota komuniti—yang bukan sahaja menyumbang kepakaran, tetapi juga komitmen dan keyakinan terhadap misi bersama ini.

Seiring kita melangkah ke hadapan, cabaran kita bukan sahaja untuk melakukan lebih banyak, tetapi untuk melaksanakan dengan lebih baik. Ini termasuk memperkukuh koordinasi, memperhalusi tumpuan terhadap hasil yang boleh diukur, serta memastikan setiap sumber yang diamanahkan diterjemahkan kepada impak yang bermakna. Ia juga menuntut keberanian untuk menambah baik, menyesuaikan dan sentiasa mempertingkatkan cara kita berkhidmat.

APPGM-SDG hari ini berdiri sebagai bukti keupayaan kepimpinan dwipartisan apabila berteraskan tujuan yang jelas. Perjalanan ini masih jauh, namun asas yang telah dibina adalah kukuh. Kepada semua Ahli Parlimen, rakan strategik serta Sekretariat, terima kasih atas komitmen, ketabahan dan kepercayaan anda terhadap usaha ini. Kemajuan yang kita capai hari ini adalah hasil usaha bersama.

"Akhirnya, pembangunan tidak diukur berdasarkan apa yang kita bina, tetapi siapa yang kita angkat."

KATA PENGANTAR

PENYELARAS RESIDEN INTERIM PBB

Tn. Robert Gass

Dengan penuh penghargaan, saya merakamkan kata alu-aluan ini sempena penerbitan Laporan Tahunan APPGM-SDG 2025. Laporan ini memberikan gambaran menyeluruh mengenai usaha-usaha berterusan dalam memperkukuh penyetempatan Matlamat Pembangunan Mampan (SDG) di Malaysia.

Tahun 2025 merupakan detik yang amat penting dalam perjalanan bersama kita ke arah merealisasikan Agenda Pembangunan Mampan 2030. Dengan hanya berbaki empat tahun sebelum sasaran tersebut dicapai, keperluan untuk mempercepatkan kemajuan secara berani, inklusif dan berskala semakin mendesak. Pada asasnya, SDG adalah mengenai pemeliharaan maruah, peluasan peluang dan jaminan kesaksamaan untuk semua.

Kumpulan Rentas Parti Parlimen Malaysia mengenai Matlamat Pembangunan Mampan (APPGM-SDG) merupakan satu platform penting yang menyumbang kepada usaha penyetempatan SDG. Peranannya memperlihatkan kepentingan menterjemahkan kerangka pembangunan global kepada realiti tempatan melalui penglibatan komuniti serta penyelarasan institusi yang berkesan.

Sepanjang tahun lalu, APPGM-SDG telah melaksanakan pelbagai inisiatif termasuk pemetaan isu-isu tempatan secara penyertaan, pelaksanaan projek perintis mikro-SDG, pembangunan kapasiti pihak berkepentingan serta penterjemahan dapatan di peringkat komuniti ke dalam

perbincangan dasar di peringkat daerah dan nasional. Usaha-usaha ini mencerminkan penekanan yang lebih menyeluruh terhadap penglibatan pelbagai pihak berkepentingan dalam menangani cabaran pembangunan.

Malaysia telah mencatatkan kemajuan yang membanggakan dalam pelbagai indikator SDG. Namun, seperti yang diketengahkan dalam laporan ini, masih terdapat beberapa cabaran yang perlu ditangani, termasuk ketidaksamaan, tekanan kos sara hidup, kerentanan terhadap perubahan alam sekitar serta jurang dalam penyampaian perkhidmatan. Pencapaian yang telah diraih tidak seharusnya membawa kepada rasa selesa, sebaliknya menjadi pemangkin kepada azam yang lebih tinggi dan tumpuan yang lebih kukuh dalam mempercepatkan tindakan.

Tempoh akhir menjelang tahun 2030 menuntut pelaksanaan yang lebih pantas, kerjasama yang lebih erat serta penekanan yang jelas terhadap impak yang ingin dicapai. Sehubungan itu, *Pact for the Future* berserta dokumen lampirannya, iaitu *Global Digital Compact* dan *Declaration on Future Generations*, menekankan kepentingan tadbir urus yang inklusif, kerjasama pelbagai hala serta perancangan jangka panjang sebagai asas kepada pembangunan yang mampan.

Ahli-ahli Parlimen memainkan peranan yang amat penting dalam memajukan agenda pembangunan mampan melalui fungsi penggubalan undang-undang, pelaksanaan tanggungjawab semak dan imbang, serta penglibatan bersama rakyat di

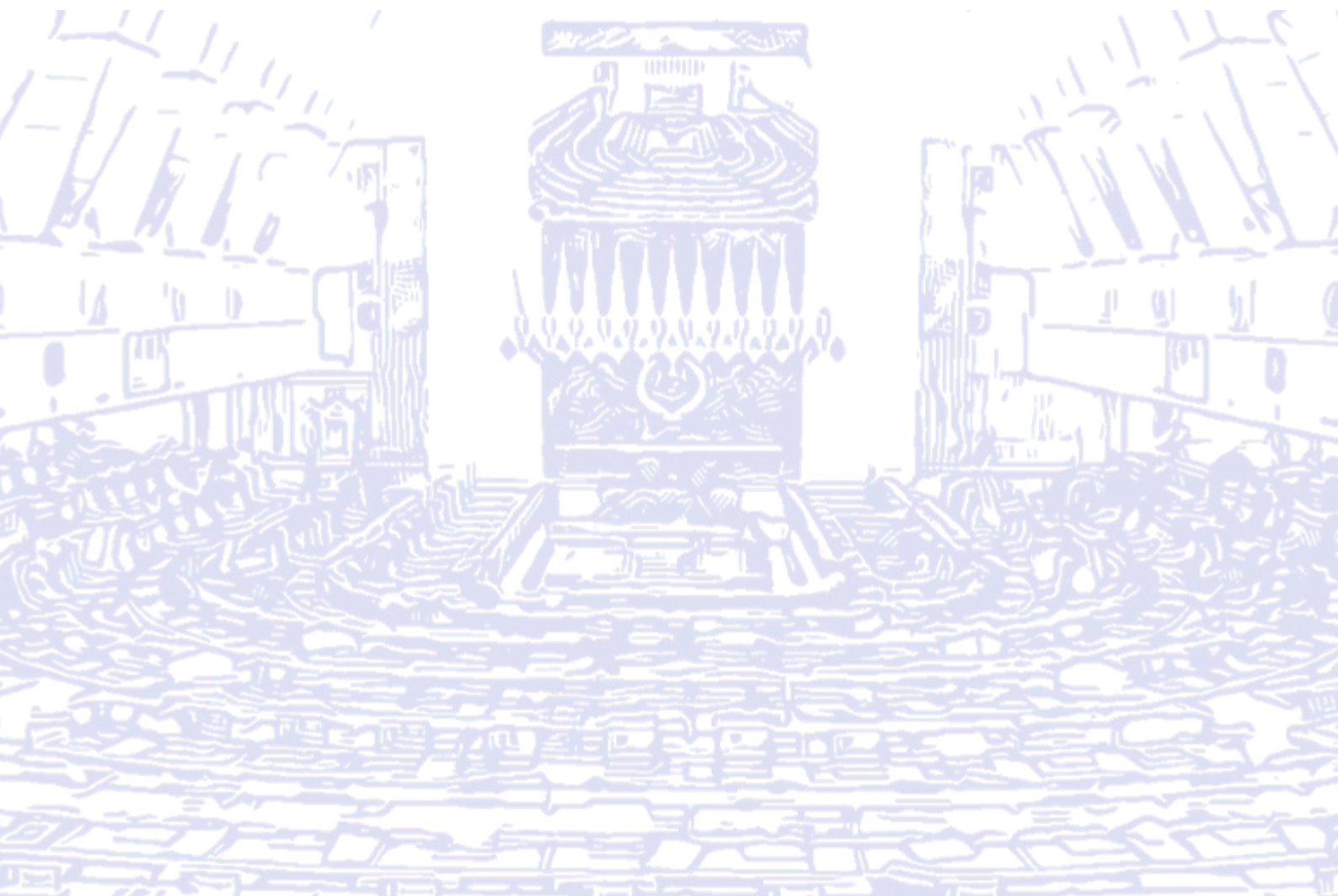
kawasan masing-masing. Sumbangan mereka amat signifikan dalam memastikan komitmen di peringkat global diterjemahkan kepada tindakan yang berkesan di peringkat nasional dan tempatan.

Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu (PBB) di Malaysia menantikan kerjasama yang berterusan dengan semua pihak berkepentingan, termasuk APPGM-SDG, dalam menyokong usaha menangani jurang pencapaian SDG, khususnya melalui dialog dasar, pendekatan berasaskan data serta penyelesaian bersepadu yang mampu menghasilkan impak yang nyata kepada masyarakat.

Kini kita berada dalam tempoh penentuan menuju tahun 2030. Lima tahun terakhir ini merupakan fasa yang amat kritikal untuk menterjemahkan komitmen kepada kemajuan yang boleh diukur dan dibuktikan.

Usaha ini memerlukan iltizam bersama, tindakan yang praktikal serta kerjasama yang berterusan bagi memastikan setiap inisiatif pembangunan benar-benar membawa manfaat dan perubahan yang bermakna kepada semua.

Masa untuk merealisasikan komitmen tersebut adalah sekarang.

KATA PENGANTAR

KETUA SEKRETARIAT APPGM-SDG; PENGURUS, PERSATUAN PROMOSI MATLAMAT PEMBANGUNAN LESTARI (PPMPL)

Prof. Datuk Dr. Denison Jayasooria

Sehingga kini, kita telah melengkapkan enam tahun pelaksanaan usaha penyetempatan Matlamat Pembangunan Mampan (SDG) sejak dimulakan pada tahun 2020. Apa yang bermula sebagai projek perintis pada tahun 2020–2021 telah berkembang menjadi satu kerangka yang diiktiraf di peringkat nasional menjelang tahun 2022, berasaskan metodologi yang dipacu oleh keperluan tempatan. Pendekatan ini mengintegrasikan pemetaan keperluan komuniti dengan intervensi mikro-SDG jangka pendek serta penglibatan struktur jangka panjang melalui dialog dasar di peringkat daerah dan Parlimen.

Sepanjang tempoh 2020 hingga 2025, pelaksanaan ini telah diperluas ke 143 kawasan Parlimen, mencerminkan bukan sahaja peluasan skala, tetapi juga sokongan dwipartisan yang kukuh serta peningkatan pemilikan nasional dalam kalangan Ahli Parlimen.

Laporan Tahunan 2025 ini, yang merupakan penerbitan keenam, menzahirkan komitmen berterusan terhadap ketelusan dan akauntabiliti. Seperti laporan-laporan terdahulu yang telah dibentangkan di Parlimen, laporan ini mendokumentasikan kemajuan yang dicapai serta pengajaran yang diperolehi. Yang penting, laporan ini bukan sahaja memaparkan aktiviti, malah menekankan hasil dan impak, dengan menunjukkan bagaimana usaha pelokalan SDG diterjemahkan kepada penambahbaikan nyata dalam kehidupan rakyat.

Pelaksanaan pada tahun 2025 disusun mengikut tujuh bidang tematik (seperti yang diperincikan pada halaman 9 hingga 13), yang memberikan gambaran menyeluruh terhadap intervensi yang dilaksanakan. Namun demikian, di sebalik program dan projek, APPGM-SDG merupakan satu gerakan nasional yang melibatkan pelbagai aktor di peringkat akar umbi yang komited untuk memastikan pembangunan yang inklusif, responsif dan relevan dengan keperluan tempatan.

Golongan ini merangkumi penjawat awam di peringkat daerah, penghulu, ketua kampung, pemimpin agama dan komuniti, serta penduduk dari pelbagai latar persekitaran—daripada kampung tradisional dan kampung baharu hinggalah ke kawasan perumahan kos rendah dan flat bandar. Di sinilah realiti ketidaksempurnaan, kerentanan dan daya tahan paling jelas kelihatan—dan di sinilah penyelesaian perlu berakar.

Teras kepada usaha ini adalah pengukuhan ekosistem penyelesaian tempatan dengan menggerakkan pemimpin komuniti, organisasi masyarakat sivil (CSO), NGO, ahli akademik serta pihak kerajaan ke dalam satu platform pelbagai pihak yang terselaraskan. Sepanjang pelaksanaannya, kita telah membuktikan bahawa SDG bukan sekadar sasaran global yang abstrak, tetapi merupakan alat praktikal untuk menyelesaikan masalah sebenar di peringkat tempatan—iaitu menangani isu dan keperluan setempat melalui penglibatan pelbagai pihak berkepentingan.

Pada tahun 2025, satu inisiatif baharu yang signifikan telah diperkenalkan, iaitu penglibatan pemimpin kejiranan dalam memantau pelaksanaan Rancangan Malaysia Ke-13 (RMK13). Dengan meletakkan aktor tempatan sebagai “mata dan telinga” pembangunan, usaha ini bertujuan untuk memperkukuh akauntabiliti, menambah baik kitaran maklum balas dasar serta memastikan pelan nasional memberi impak yang bermakna di peringkat komuniti. Inisiatif ini juga menandakan peluasan penting ke arah pengukuhan tadbir urus dan keberkesanan institusi, selaras dengan SDG 16.

Seiring kita memasuki lima tahun terakhir menuju Agenda 2030, tumpuan perlu beralih daripada peluasan kepada pendalaman impak, pengukuhan pengukuran serta percepatan hasil. Ini termasuk penambahbaikan indikator SDG di peringkat tempatan, peningkatan penggunaan data dalam membuat keputusan, serta memastikan dimensi ekonomi, sosial, alam sekitar dan tadbir urus ditangani secara bersepadu.

Peralihan kepimpinan juga merupakan satu pencapaian penting dalam perjalanan ini. Setelah diberi kepercayaan untuk menerajui sekretariat sejak penubuhannya, kini kita sedang menyediakan barisan kepimpinan generasi seterusnya. Pelantikan Pn. Nur Rahmah Othman sebagai Pengarah Eksekutif dan En. James Raj sebagai

Timbalan Pengarah Eksekutif merupakan langkah strategik dalam memperkukuh kecemerlangan operasi, kesinambungan serta kelestarian jangka panjang. Ketua Sekretariat akan terus memberikan hala tuju dasar sambil memperkasa pasukan yang berkeupayaan untuk memacu pelaksanaan.

Kemajuan yang dicapai ini tidak mungkin terlaksana tanpa kerjasama erat merentasi perbezaan politik. Komitmen Ahli Parlimen daripada pihak kerajaan dan pembangkang membuktikan bahawa SDG merupakan keutamaan nasional yang dikongsi bersama. Penghargaan turut dirakamkan kepada Ahli Jawatankuasa APPGM-SDG, Persatuan bagi Promosi SDG, serta rakan institusi termasuk Pejabat Yang di-Pertua Dewan Rakyat, Kementerian Ekonomi (melalui Pusat SDG Nasional) dan Kementerian Kewangan.

Menjelang tahun 2026 dan seterusnya, cabaran yang dihadapi adalah jelas—iaitu mempercepatkan penyampaian, memperluas pelaksanaan inisiatif yang berjaya serta memastikan tiada sesiapa yang tercicir. Ini memerlukan bukan sahaja kerjasama berterusan, tetapi juga pemilikan komuniti yang lebih kukuh, inovasi serta akauntabiliti yang tinggi. Yang paling penting, ia menuntut agar kita sentiasa berpaksikan realiti kehidupan rakyat dan memastikan suara mereka terus membentuk agenda pembangunan negara.

KATA PENGANTAR

PENGARAH EKSEKUTIF APPGM-SDG

Pn. Nur Rahmah Othman

Tahun 2025 merupakan tahun yang menekankan disiplin pelaksanaan, keberkesanan penyampaian serta pengukuhan akauntabiliti bagi APPGM-SDG. Kami telah memikul tanggungjawab dan amanah untuk memastikan visi bersama diterjemahkan kepada hasil yang nyata di lapangan, merangkumi kawasan Parlimen dan komuniti di seluruh negara.

Pada asasnya, APPGM-SDG bukan sahaja berperanan dalam memajukan Matlamat Pembangunan Mampan (SDG), malah turut memperlihatkan bagaimana sistem yang tersusun, ditadbir dengan baik dan berteraskan akauntabiliti mampu menghasilkan perubahan yang bermakna. Sepanjang tahun ini, tumpuan diberikan kepada pengukuhan pelaksanaan, penambahbaikan koordinasi antara pihak berkepentingan serta memastikan setiap program yang dilaksanakan selaras dengan keutamaan nasional dan keperluan tempatan.

"Tadbir urus yang baik bukan satu pilihan; ia merupakan asas kepada kepercayaan."

Sejajar dengan prinsip tersebut, penekanan yang tinggi telah diberikan kepada aspek ketelusan dan akauntabiliti melalui penyediaan penyata kewangan tahunan yang telah diaudit. Ini mencerminkan komitmen terhadap pengurusan amanah dana awam secara bertanggungjawab serta mengukuhkan kepentingan integriti dalam setiap tindakan. Setiap ringgit yang diamanahkan kepada APPGM-SDG mesti diterjemahkan kepada impak yang boleh diukur, dan kami kekal teguh dalam mempertahankan prinsip ini.

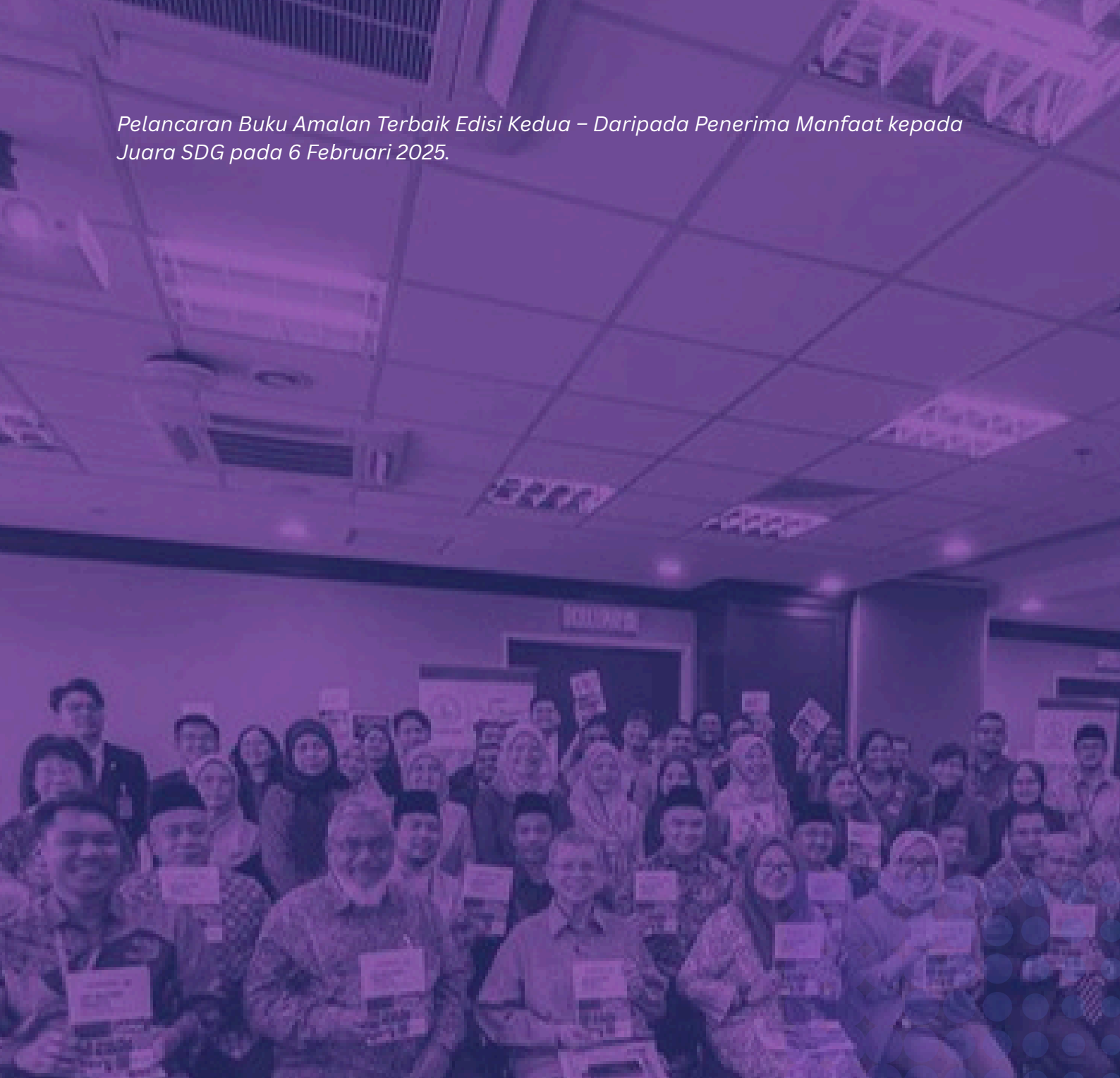
Segala pencapaian ini tidak mungkin direalisasikan tanpa sokongan berterusan daripada Kerajaan Malaysia, khususnya Kementerian Kewangan, Kementerian Ekonomi serta Parlimen Malaysia, yang melalui kepimpinan dan keyakinan mereka telah membolehkan pengembangan serta pengukuhan usaha ini.

Saya juga ingin merakamkan setinggi-tinggi penghargaan kepada Ketua Sekretariat APPGM-SDG atas kepimpinan dan pandangan strategik yang telah memastikan pelaksanaan inisiatif berjalan dengan lancar. Kepada seluruh pasukan Sekretariat dan semua warga kerja yang terlibat, dedikasi, ketabahan dan komitmen anda di sebalik tabir merupakan nadi penggerak kepada organisasi ini.

Seiring kita melangkah ke hadapan, keutamaan kita kekal jelas, iaitu memperkukuh penyampaian, mempertingkat tadbir urus serta memperluas impak. Kami akan terus memperhalusi proses, menambah baik mekanisme pemantauan dan penilaian serta memastikan setiap usaha yang dilaksanakan kekal responsif, cekap dan berteraskan hasil.

Kepada semua rakan strategik, Ahli Parlimen serta pihak berkepentingan, terima kasih atas kepercayaan dan kerjasama yang diberikan. Kemajuan yang dicapai merupakan hasil usaha bersama, dan tanggungjawab untuk mengekalkan momentum ini terletak pada kita semua.

Pelancaran Buku Amalan Terbaik Edisi Kedua – Daripada Penerima Manfaat kepada Juara SDG pada 6 Februari 2025.

BAHAGIAN I

Ahli Parlimen dan SDG

- Ahli Jawatankuasa APPGM-SDG Bagi Sidang Parlimen ke-15
- Mesyuarat Jawatankuasa APPGM-SDG pada Tahun 2025
- Ahli Parlimen Mengikut Zon dan Wilayah
- Penglibatan Ahli Parlimen di dalam program APPGM-SDG
- Peta Penyetempatan SDG (Tahun 2020-2025)

BAHAGIAN I

Ahli Parlimen dan SDG

AHLI JAWATANKUASA APPGM-SDG BAGI SIDANG PARLIMEN KE-15

Rajah 1: Ahli Jawatankuasa APPGM-SDG bagi Sidang Parlimen Ke-15

PENGERUSI

YB Puan Isnaraissah Munirah
Majilis@Fakharudy

WARISAN

P169
Kota Belud

P082
Indera Mahkota

PN - BERSATU

TIMBALAN PENGERUSI

YB Dato' Sri Saifuddin Abdullah

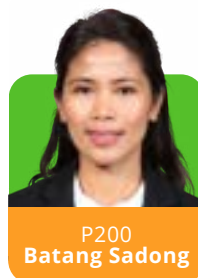
SETIAUSAHA

YB Datuk Zahari Kechik

INDEPENDENT

P030
Jeli

P200
Batang Sadong

GPS

BENDAHARI

YB Puan Rodiyah Sapiee

AHLI

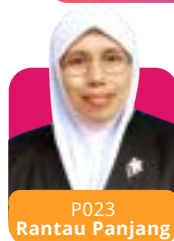
PN - PAS

P001
Padang Besar

YB Tuan
Rushdan Rusmi

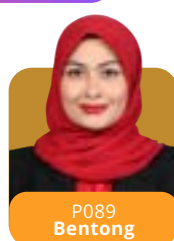
PN - PAS

P023
Rantau Panjang

YB Dato' Hajah Siti
Zailah Mohd Yusoff

PH - DAP

P089
Bentong

YB Puan Young
Syefura Othman

PH - PKR

P219
Miri

YB Tuan Chiew
Choon Man

PH - DAP

P192
Mas Gading

YB Tuan Mordi Bimol

PH - PKR

Ahli Dewan
Negara

YB Senator Tuan
Isaiah D. Jacob

GPS - PBB

Ahli Dewan
Negara

YB Senator Puan
Susan Chemerai
Anding

BN - UMNO

Ahli Dewan
Negara

YB Senator Datin
Hajah Ros Suryati
Alang

MESYUARAT JAWATANKUASA APPGM-SDG PADA TAHUN 2025

Jadual 1: Mesyuarat Jawatankuasa APPGM-SDG pada Tahun 2025

No	Mesyuarat Jawatankuasa (Bil)	Tarikh	Mod
1	Mesyuarat Jawatankuasa Bil 1/2025	7 Januari 2025	Fizikal
2	Mesyuarat Jawatankuasa Bil 2/2025	5 Mac 2025	Fizikal
3	Mesyuarat Jawatankuasa Bil 3/2025	26 Mac 2025	Atas Talian
4	Mesyuarat Jawatankuasa Bil 4/2025	18 April 2025	Atas Talian
5	Mesyuarat Jawatankuasa Bil 5/2025	2 Mei 2025	Atas Talian
6	Mesyuarat Jawatankuasa Bil 6/2025	16 Mei 2025	Atas Talian
7	Mesyuarat Jawatankuasa Bil 7/2025	30 Mei 2025	Atas Talian
8	Mesyuarat Jawatankuasa Bil 8/2025	13 Jun 2025	Atas Talian
9	Mesyuarat Jawatankuasa Bil 9/2025	4 Julai 2025	Atas Talian
10	Mesyuarat Jawatankuasa Bil 10/2025	11 Julai 2025	Atas Talian
11	Mesyuarat Jawatankuasa Bil 11/2025	18 Julai 2025	Atas Talian
12	Mesyuarat Jawatankuasa Bil 12/2025	30 Julai 2025	Fizikal
13	Mesyuarat Jawatankuasa Bil 13/2025	15 Ogos 2025	Atas Talian
14	Mesyuarat Jawatankuasa Bil 14/2025	29 Ogos 2025	Atas Talian
15	Mesyuarat Jawatankuasa Bil 15/2025	20 November 2025	Fizikal

AHLI PARLIMEN MENGIKUT ZON DAN WILAYAH

Jadual 2: Ahli Parlimen Mengikut Zon dan Wilayah

No	Kawasan Parlimen	Ahli Parlimen	Parti
Zon Utara			
1	Padang Terap P007	YB Tuan Nurul Amin bin Hamid	PN-PAS
2	Kuala Kedah P010	YB Dr. Ahmad Fakhruddin	PN-PAS
3	Balik Pulau P053	YB Dato' Muhammad Bakhtiar bin Wan Chik	PH-PKR
4	Larut P059	YB Dato' Seri Hamzah bin Zainudin	PN-BERSATU
5	Kulim-Bandar Baharu P018	YB Tuan Roslan bin Hashim	PN-BERSATU
6	Padang Rengas P060	YB Kapten Azahari bin Hasan	PN-BERSATU
7	Gopeng P064	YB Tuan Tan Kar Hing	PH-PKR
8	Lumut P073	YB Komander (B) Nordin Bin Ahmad Ismail	PN-BERSATU
9	Teluk Intan P076	YB Tuan Nga Kor Ming	PH-DAP
Zon Pantai Timur			
10	Maran P089	YB Dato' Sri Dr. Haji Ismail bin Abd. Muttalib	PN-PAS
11	Kota Bharu P020	YB Datuk Seri Takiyuddin bin Hassan	PN-PAS
12	Pasir Puteh P023	YB Datuk Dr. Nik Muhammad Zawawi bin Salleh	PN-PAS
13	Besut P033	YB Datuk Che Mohamad Zulkifly bin Jusoh	PN-PAS

No	Kawasan Parlimen	Ahli Parlimen	Parti
Zon Tengah			
14	Sabak Bernam P092	YB Tuan Kalam bin Salan	PN-BERSATU
15	Hulu Selangor P094	YB Tuan Haji Mohd Hasnizan bin Harun	PN-PAS
16	Seputeh P121	YB Puan Teresa Kok Suh Sim	PH-DAP
Zon Selatan			
17	Jempol P126	Dato' Haji Shamsulhakar Bin Haji Mohd Deli	BN-UMNO
18	Jasin P139	YB Tuan Zulkifli bin Ismail	PN-PAS
19	Segamat P140	YB Tuan Yuneswaran a/l Ramaraj	PH-PKR
20	Sri Gading P149	YB Tuan Haji Aminolhuda bin Hassan	PH-AMANAH
21	Batu Pahat P150	YB Tuan Haji Onn bin Abu Bakar	PH-PKR
22	Pulai P161	YB Tuan Suhaizan bin Kaiat	PH-AMANAH
Wilayah Sabah			
23	Tuaran P170	YB Datuk Seri Panglima Madius bin Tangau	PH-UPKO
24	Putatan P173	YB Datuk Ir. Shahelmey bin Yahya	BN-UMNO
25	Semporna P189	YB Datuk Seri Panglima Haji Mohd Shafie bin Apdal	WARISAN
26	Labuan P166	Dato' Indera Dr. Suhaili Abdul Rahman	BEBAS
Wilayah Sarawak			
27	Stampin P196	YB Tuan Chong Chieng Jen	PH-DAP
28	Lubok Antu P203	YB Tuan Roy Angau anak Gingkoi	GPS-PRS

PENGLIBATAN AHLI PARLIMEN DALAM PROGRAM APPGM-SDG

6 Februari 2025
Mesyuarat Awal bersama
MP Labuan

14 April 2025
Mesyuarat Awal bersama
MP Kulim Bandar Baharu

12 Disember 2024
Mesyuarat Awal bersama MP Pulau

10 Disember 2024
Mesyuarat Awal bersama
MP Jasin

21 Januari 2025
Mesyuarat Awal bersama MP
Padang Rengas

16 Januari 2025
Mesyuarat Awal
bersama MP Pasir Puteh

11 Disember 2024
Mesyuarat Awal
bersama MP Jempol

10 Januari 2025
Mesyuarat Awal
bersama Wakil MP
Semporna

5 Mac 2025
Mesyuarat Awal bersama
Wakil MP Teluk Intan

23 Disember 2024
Mesyuarat Awal bersama MP Besut

11 Disember 2024
Mesyuarat Awal bersama
MP Kuala Kedah

11 Disember 2024
Mesyuarat Awal
bersama MP Lumut

29 Mei 2025
Mesyuarat Awal
bersama MP Segamat

13 Januari 2025
Mesyuarat Awal bersama
MP Balik Pulau

10 Disember 2024
Mesyuarat Awal bersama MP Putatan

17 Januari 2025
Mesyuarat Awal
bersama MP Maran

28
Kawasan
Parlimen

10 Januari 2025
Mesyuarat Awal bersama
MP Stampin

12 Disember 2024
Mesyuarat Awal bersama MP Sri Gading

23 Disember 2024
Mesyuarat Awal
bersama MP Kota Bharu

10 Disember 2024
Mesyuarat Awal
bersama MP Gopeng

23 Januari 2025
Pengutamaan Isu bersama
MP Hulu Selangor

27 Mei 2025
Mesyuarat Awal bersama MP Larut

11 Disember 2024
Mesyuarat Awal bersama MP Batu Pahat

31 Disember 2024
Mesyuarat Awal bersama
MP Sabak Bernam

24 Disember 2024
Mesyuarat Awal bersama
MP Padang Terap

16 Disember 2024
Mesyuarat Awal bersama
MP Seputeh

26 Mei 2025
Pengutamaan Isu bersama
MP Lubok Antu

7 Januari 2025
Ulang Tahun APPGM-SDG yang Kelima

6 Februari 2025
Pelancaran Buku Amalan Terbaik Edisi Kedua – Daripada Penerima Manfaat kepada Juara SDG pada 6 Februari 2025

5 Mac 2025
Kerjasama antara APPGM-SDG dan Universiti Malaya (UM)

22 Mei 2025
Forum SDG-SSE ASEAN 2025

24 Julai 2025
Pelancaran Laporan Tahunan APPGM-SDG Tahun 2024

14, 18, 20-21 Ogos 2025
Perbincangan Kumpulan Fokus Dasar bersama Ahli Parlimen

1 - 2 Disember 2025
Tamu SDG: Karnival Kelestarian Komuniti

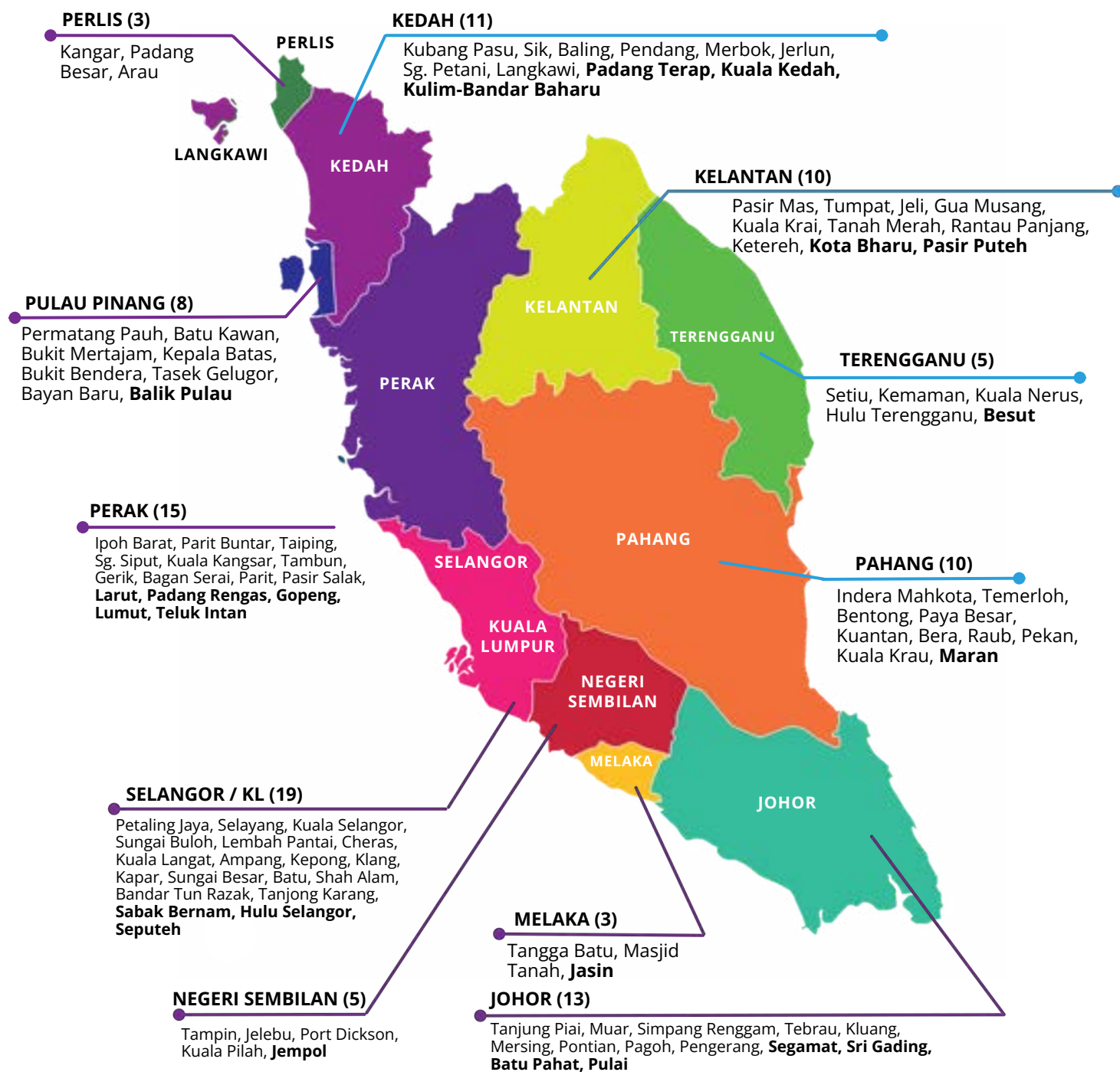
23 Oktober 2025
Pelancaran Kompilasi Laporan Pemetaan Isu Kawasan Parlimen Tahun 2025

Ahli Parlimen memacu penyempatan SDG di Malaysia.

Rajah 2: Peta Penyetempatan SDG (2020-2025)

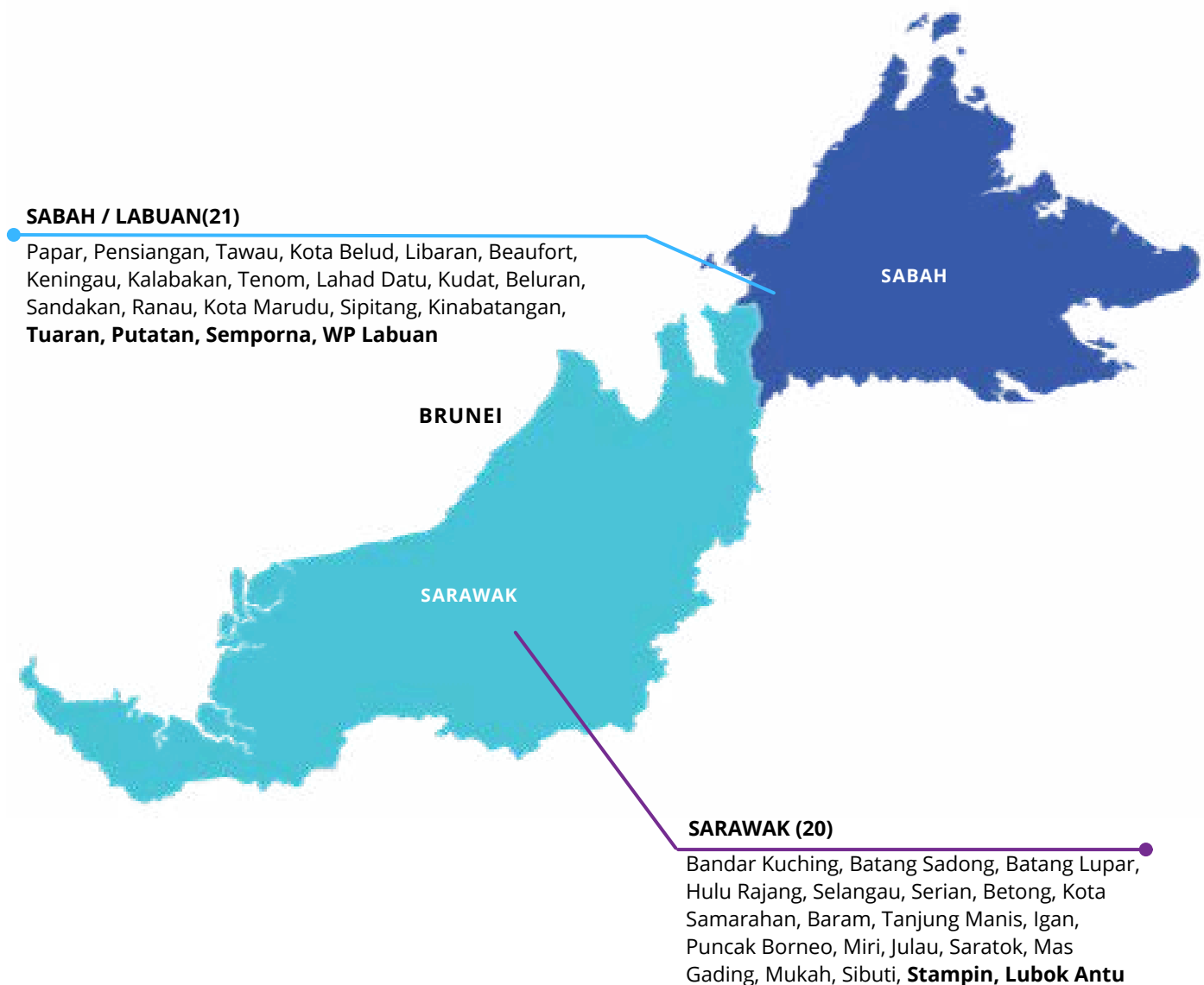
MENYETEMPATKAN SDG

2020

DI 143 LOKASI

h i n g g a 2 0 2 5

Dari Sungai ke Hasil: Projek Pelancongan Berteraskan Komuniti oleh Rakan Solusi APPGM-SDG di Parlimen Teluk Intan (Firefly Marvels Enterprise).

BAHAGIAN II

Gambaran Keseluruhan Tujuh Pendekatan Utama dalam Penyetempatan SDG

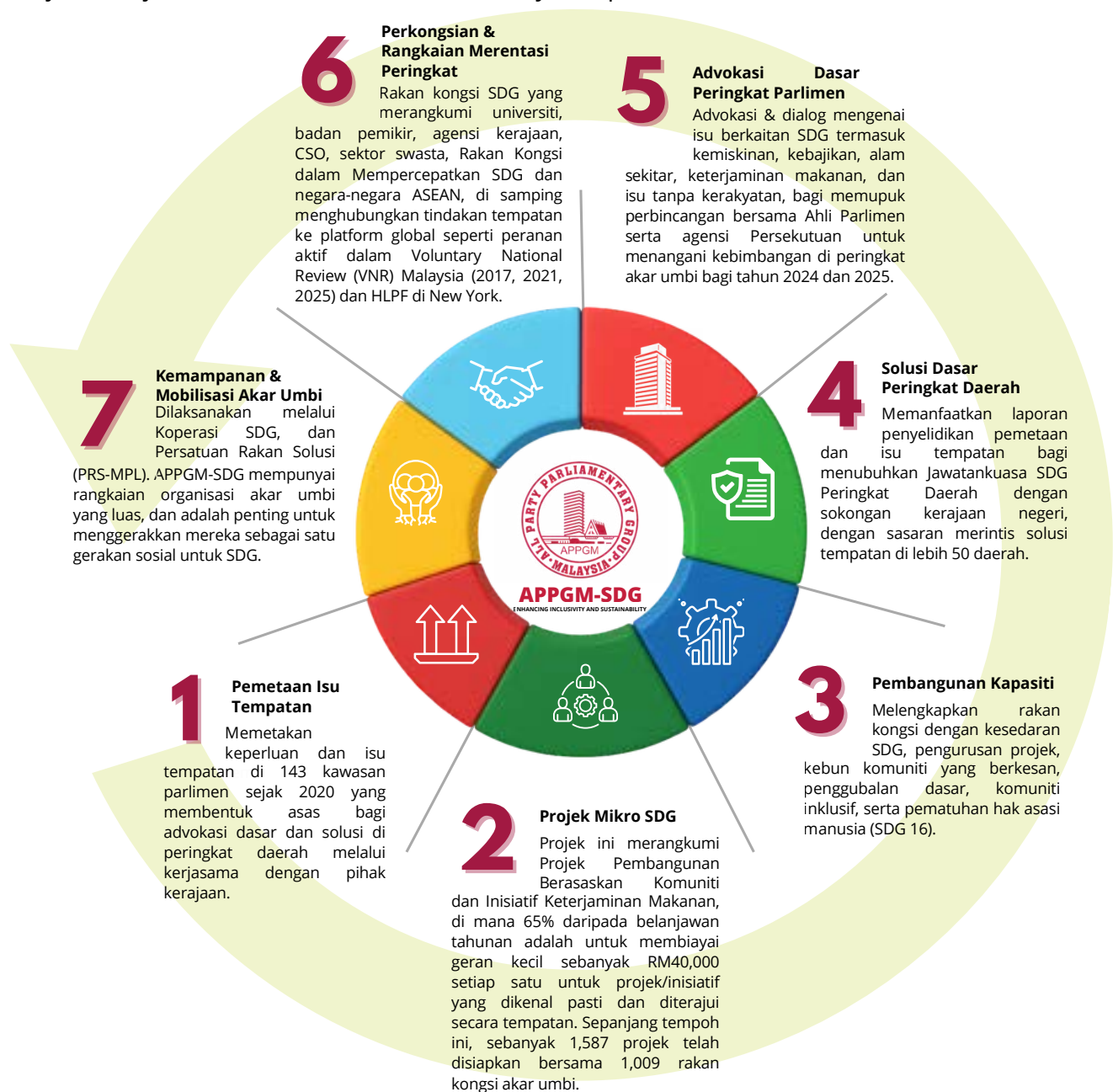
BAHAGIAN II

Gambaran Keseluruhan Tujuh Pendekatan Utama dalam Penyetempatan SDG

Bahagian ini membentangkan tujuh pendekatan utama yang membentuk kedalaman dan hala tuju APPGM-SDG. Prinsip-prinsip panduan ini mengukuhkan komitmen kami terhadap penyetempatan SDG yang berkesan di peringkat bawah. Setiap pendekatan mewakili bidang kerja yang diperhalusi, direka untuk memperkukuh pelaksanaan, memacu tindakan transformatif, dan memastikan tiada sesiapa yang ketinggalan.

Menangani Isu dan Keperluan Tempatan melalui Penglibatan Pelbagai Pihak Berkepentingan

Rajah 3: Tujuh Pendekatan Utama dalam Penyetempatan SDG

Pendekatan Utama 1: Pemetaan Isu Tempatan

1

APPGM-SDG mengguna pakai pendekatan “penilaian keperluan dari bawah ke atas” bagi memetakan secara sistematik keperluan dan isu tempatan di seluruh kawasan Parlimen, sekali gus membentuk asas bukti yang kukuh untuk advokasi dasar dan penyelesaian di peringkat daerah melalui kerjasama dengan agensi kerajaan. Proses pemetaan ini melibatkan secara aktif Ahli Parlimen (MP), Pegawai Daerah serta agensi berkaitan melalui perbincangan kumpulan fokus yang berstruktur. Yang penting, pendekatan ini memastikan penyertaan pelbagai suara komuniti termasuk wanita, belia, masyarakat Orang Asli, minoriti etnik, komuniti nelayan, petani serta kumpulan B40 dari kawasan luar bandar dan bandar. Sehingga kini, kerja lapangan penyelidikan telah dilaksanakan di 143 kawasan Parlimen, menghasilkan pemahaman menyeluruh terhadap realiti tempatan. Dapatan ini kemudiannya dihipunkan dalam bentuk laporan yang diterbitkan dan diedarkan kepada Ahli Parlimen serta agensi berkaitan, bagi membolehkan intervensi yang lebih bersasar serta penggubalan dasar yang lebih responsif.

Pendekatan Utama 2: Projek Mikro SDG

2

APPGM-SDG melaksanakan projek penyelesaian berasaskan komuniti melalui inisiatif mikro-SDG, termasuk inisiatif keterjaminan makanan, dengan memperuntukkan 65% daripada bajet tahunan kepada geran kecil sebanyak RM40,000 bagi setiap projek yang dikenal pasti dan dipimpin di peringkat tempatan. Inisiatif ini merangkumi pelbagai keperluan komuniti seperti latihan pemasaran digital untuk wanita, penubuhan pusat pembelajaran komuniti bagi kanak-kanak, belia dan dewasa, usaha penanaman semula bakau serta pembangunan pelancongan berasaskan komuniti.

Semua projek ditentukan dan dipacu oleh rakan solusi tempatan, memastikan setiap intervensi berpaksikan realiti dan keutamaan komuniti setempat. Sehingga kini, sebanyak 1,587 projek telah berjaya dilaksanakan dengan kerjasama 1,009 rakan akar umbi, termasuk perusahaan sosial, institusi akademik, koperasi, persatuan serta organisasi berasaskan komuniti. Sepanjang pelaksanaan, APPGM-SDG berperanan sebagai pemudah cara dalam mengenal pasti rakan yang sesuai, menilai cadangan projek, memantau pelaksanaan serta memastikan pelaporan dan penggunaan kewangan yang telus dan berakuntabiliti.

Pendekatan Utama 3: Pembangunan Kapasiti

3

APPGM-SDG menganjurkan program pembangunan kapasiti bagi memperkukuh pengetahuan dan kemahiran dalam bidang seperti kesedaran SDG, pengurusan projek, pertanian komuniti yang berkesan, penggubalan dasar, pembangunan komuniti inklusif serta pematuhan hak asasi manusia (SDG 16). Program ini dirangka untuk menyokong pelbagai pihak berkepentingan termasuk penjawat awam, pemimpin komuniti tempatan, sukarelawan CSO dan NGO, ahli politik muda serta pelajar universiti. Latihan ini kebanyakannya dilaksanakan di peringkat daerah dengan tujuan memperluas kelompok pengamal dan aktivis SDG, di samping memperkukuh koordinasi serta kapasiti dalam kalangan pihak yang terlibat dalam pelaksanaan dan kelestarian inisiatif pembangunan tempatan.

Pendekatan Utama 4: Solusi Dasar di Peringkat Daerah

4

APPGM-SDG memajukan penyelesaian dasar di peringkat daerah dengan memanfaatkan dapatan daripada laporan penyelidikan pemetaan isu tempatan untuk menubuhkan Jawatankuasa SDG di Peringkat Bahagian/Daerah/Jajahan SDG Peringkat Daerah, dengan sokongan Kerajaan Negeri, yang mensasarkan lebih 53 daerah sebagai kawasan perintis. Jawatankuasa ini dibentuk berasaskan sokongan kerajaan negeri dan berpandukan bukti lapangan, bagi memastikan intervensi yang dicadangkan relevan dan boleh dilaksanakan. Penglibatan mendalam turut dijalankan bersama Pejabat Daerah dan agensi berkaitan untuk merangka penyelesaian khusus yang bersesuaian dengan konteks tempatan. Ke hadapan, penyelesaian ini akan diuji melalui projek rintis di lebih 53 daerah sebagai langkah praktikal untuk memperluas intervensi dasar yang berkesan dan berpaksikan komuniti.

Pendekatan Utama 5: Advokasi Dasar Peringkat Parlimen

5

APPGM-SDG menganjurkan dialog dasar di peringkat Parlimen mengenai isu-isu utama berkaitan SDG seperti kemiskinan, kebajikan, alam sekitar, keterjaminan makanan dan status tanpa kewarganegaraan. Dialog ini menghimpunkan Ahli Parlimen dan agensi Persekutuan bagi membincangkan isu yang timbul di peringkat akar umbi sepanjang tahun 2024 dan 2025. Dialog ini dipandu oleh dapatan lapangan dan menyediakan platform untuk menterjemahkan isu tempatan kepada perbincangan dasar di peringkat nasional. Hasilnya, sebanyak lapan laporan dasar Parlimen telah disediakan dan dimuktamadkan dengan input daripada pelbagai agensi, mencerminkan pendekatan kolaboratif dan konsultatif. Laporan-laporan ini juga menjadi bukti nyata kesepakatan dwipartisan, sekali gus memperkukuh peranan APPGM-SDG sebagai platform yang merapatkan perbezaan pandangan politik dalam memajukan pembangunan mampan.

Pendekatan Utama 6: Perkongsian & Rangkaian Merentas Peringkat

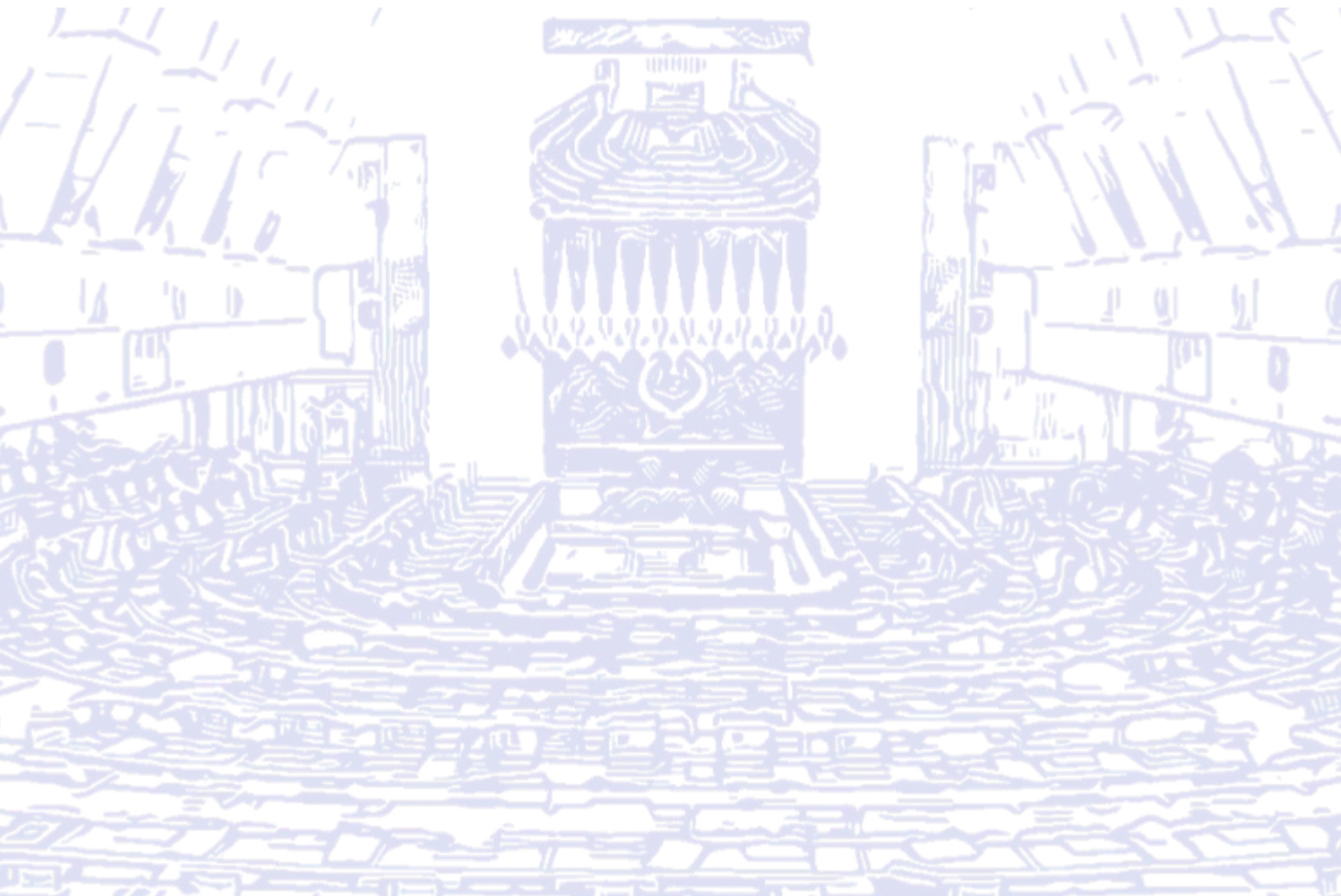
6

APPGM-SDG membina dan memperkukuh rangkaian strategik dengan rakan SDG merangkumi universiti, kumpulan pemikir, agensi kerajaan, organisasi masyarakat sivil (CSO), sektor swasta serta negara-negara ASEAN, sambil menghubungkan tindakan tempatan dengan platform serantau dan global. Ini termasuk memperluas kerjasama melalui inisiatif seperti Rakan Kongsi dalam Mempercepatkan SDG (PIASDG), serta memperkukuh kolaborasi rentas sempadan melalui pelaksanaan Peta Hala Tuju SDG-SSE ASEAN. APPGM-SDG juga memberi penekanan kepada penglibatan belia dengan bekerjasama rapat bersama organisasi belia, ejen SDG dan kumpulan universiti dalam membentuk generasi pemimpin masa hadapan. Di peringkat global, APPGM-SDG menyumbang secara aktif kepada Kajian Semula Nasional Sukarela Malaysia (2017, 2021, 2025) serta menyertai Forum Politik Peringkat Tinggi Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu (HLPF) di New York. Melalui penglibatan dalam acara sampingan HLPF, APPGM-SDG mengetengahkan kisah kejayaan dari peringkat tempatan ke global, yang menunjukkan impak pelaksanaan SDG berasaskan komuniti.

Pendekatan Utama 7: Kemampanan & Mobilisasi Akar Umbi

7

APPGM-SDG memastikan kelestarian serta memperkukuh gerakan akar umbi bagi SDG melalui pelaksanaan inisiatif seperti Koperasi SDG dan Persatuan Rakan Solusi (PRS-MPL). APPGM-SDG mempunyai rangkaian organisasi akar umbi yang luas, dan adalah penting untuk menggerakkan mereka sebagai satu gerakan sosial bagi SDG. Salah satu contoh kejayaan penglibatan akar umbi ialah penganjuran acara Tamu SDG di Parlimen. Dalam jangka panjang, APPGM-SDG memberi penekanan kepada pembangunan kapasiti, pemasaran produk tempatan serta mobilisasi simpanan dan pelaburan bagi memastikan kemampanan tindakan di peringkat komuniti. APPGM-SDG juga berusaha mengurangkan kebergantungan kepada dana awam melalui pendekatan ekonomi sosial dan solidariti bagi menjaga kekayaan di peringkat akar umbi.

Lawatan Pemetaan Isu di Seputeh (Zon Tengah) pada 18-20 Januari 2026 bersama Ahli Parlimen Seputeh, YB Puan Teresa Kok Suh Sim.

BAHAGIAN III

Pendekatan Utama 1: Pemetaan Isu Tempatan

- Metodologi
- Lawatan Pemetaan 2025
- Ringkasan Isu Tematik
- Kepentingan Pendekatan Pemetaan Isu
- Dapatan Utama daripada Lawatan Pemetaan Isu

BAHAGIAN III

Pendekatan Utama 1: Pemetaan Isu Tempatan

METODOLOGI

Metodologi pemetaan isu di peringkat komuniti tempatan atau akar umbi yang diamalkan oleh APPGM-SDG merupakan salah satu ciri utama dalam proses penyetempatan Matlamat Pembangunan Mampan (SDG). Sebagai satu pendekatan yang telah diuji dan dilaksanakan secara berterusan sejak beberapa tahun lalu, metodologi ini telah berkembang melalui penambahbaikan yang berperingkat. Metodologi ini berfungsi untuk memetakan isu-isu kritikal dalam komuniti, seterusnya menangani keperluan tempatan merangkumi aspek ekonomi, sosial, alam sekitar dan tadbir urus. Sepanjang pelaksanaannya, Ahli Parlimen (MP) berperanan sebagai penghubung dan pendorong utama dalam proses ini. Pendekatan pemetaan isu secara berasaskan lapangan ini merupakan satu kaedah yang sederhana namun berkesan dan bermakna, berteraskan prinsip “tiada siapa yang ketinggalan”, serta disokong oleh pengumpulan data empirikal, analisis sosial, penglibatan komuniti akar umbi, kerjasama pelbagai pihak berkepentingan dan penghayatan realiti kehidupan sebenar masyarakat.

Metodologi pemetaan isu ini merangkumi tujuh fasa dan komponen utama. Fasa pertama melibatkan pelaksanaan mesyuarat awalan bersama Ahli Parlimen bagi kawasan Parlimen yang telah dikenal pasti untuk pelaksanaan penyetempatan SDG oleh APPGM-SDG. Dalam mesyuarat ini, MP serta pegawai pejabat beliau akan diberikan taklimat mengenai Agenda SDG 2030 Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu serta peranan dan pelaksanaan APPGM-SDG di peringkat nasional dan tempatan.

Fasa kedua melibatkan pemprofilan kawasan parlimen dengan input daripada Ahli Parlimen dan pegawai berkaitan. Dalam perbincangan ini, pasukan penyelidik pemetaan isu akan mengumpulkan data berkaitan kawasan tersebut, termasuk komposisi penduduk, aktiviti ekonomi utama, kemudahan infrastruktur dan perkhidmatan awam, serta isu-isu sosial, ekonomi, alam sekitar dan tadbir urus secara keseluruhan.

Fasa ketiga melibatkan mesyuarat pra-lawatan yang diadakan di Pejabat Pegawai Daerah. Mesyuarat ini disertai oleh Pegawai Daerah yang bertanggungjawab ke atas kawasan Parlimen tersebut bersama pegawai lain di bawah Pejabat Daerah, termasuk Ketua Penolong Pegawai Daerah (CADO), Penolong Pegawai Daerah (ADO) serta penghulu mukim. Dalam sesi ini, pelan lawatan ke kawasan Parlimen akan dibentangkan kepada pihak Pejabat Daerah. Selain itu, pasukan penyelidik turut mengumpul maklumat berkaitan isu tempatan dan komuniti rentan daripada perspektif pihak daerah. Dalam masa yang sama, perancangan bagi dialog antara agensi (IAD) serta bengkel pembangunan kapasiti SDG yang akan dilaksanakan selepas kerja lapangan turut dimaklumkan.

Fasa keempat merupakan fasa kritikal yang melibatkan pelaksanaan kerja lapangan di kawasan Parlimen. Pasukan penyelidik akan berada di kawasan tersebut selama tiga hingga empat hari. Sebanyak lapan hingga dua belas sesi perbincangan kumpulan fokus (FGD) akan dijalankan bersama pelbagai kumpulan komuniti, termasuk belia, ibu tunggal, wanita, masyarakat Orang Asli, golongan kurang upaya, peniaga kecil, petani, nelayan, persatuan penduduk dan NGO. Peserta akan berkongsi isu-isu utama yang dihadapi dalam kehidupan seharian mereka. Perbincangan ini dipandu oleh soalan-soalan berkaitan tema alam sekitar, sosial, ekonomi dan tadbir urus. Semua maklum balas akan direkod dan didokumentasikan oleh pasukan penyelidik.

Selepas kerja lapangan selesai, fasa kelima melibatkan pelaksanaan dialog antara agensi (IAD). Dialog ini berbentuk mesyuarat yang dipengerusikan oleh Pegawai Daerah dan dihadiri oleh pelbagai agensi Persekutuan dan Negeri di peringkat daerah serta pihak berkuasa tempatan.

Dialog ini bertujuan untuk:

- Membentangkan dapatan pemetaan isu, termasuk isu utama, tema kritikal serta trend sosial, ekonomi, alam sekitar dan tadbir urus
- Mendapatkan maklum balas, pandangan serta cadangan penyelesaian dan program bagi menangani isu dan keperluan komuniti

Fasa keenam merupakan kesinambungan kepada dialog antara agensi. Bengkel ini dianjurkan dengan kerjasama Pejabat Daerah dan melibatkan pegawai kerajaan serta pemimpin komuniti dalam satu program selama sehari. Bengkel ini merangkumi tiga komponen utama:

- Memupuk kesedaran mengenai SDG serta kepimpinan individu dan institusi, termasuk perkongsian inisiatif berkaitan SDG
- Perbincangan dan analisis mendalam terhadap isu kritikal yang dikenal pasti daripada kerja lapangan
- Perumusan penyelesaian dan pelan tindakan berasaskan pendekatan pelbagai pihak berkepentingan.

Fasa ketujuh dan terakhir melibatkan mesyuarat pengutamaan isu bersama Ahli Parlimen dan pejabat beliau. Dalam mesyuarat ini, pasukan penyelidik bersama pegawai daripada Jabatan Pengurusan Projek (PMD) APPGM-SDG akan membentangkan dapatan penuh, tema utama serta isu kritikal hasil pemetaan. Berdasarkan data empirikal tersebut, tiga hingga empat isu keutamaan akan dikenal pasti sebagai bidang tindakan yang boleh dilaksanakan melalui projek penyelesaian yang bersasar. Pada akhir mesyuarat, tiga hingga empat projek yang memfokuskan komuniti atau kumpulan rentan akan dipersetujui dan didokumentasikan. Projek-projek ini seterusnya akan dilaksanakan oleh Jabatan Pengurusan Projek (PMD) dalam fasa seterusnya proses penyetempatan SDG, iaitu fasa projek mikro SDG.

LAWATAN PEMETAAN 2025

Pada tahun 2025, APPGM-SDG telah melaksanakan kerja lapangan pemetaan isu di 28 kawasan Parlimen merangkumi empat zon dan dua wilayah. Jadual berikut merakamkan penghargaan terhadap usaha Pegawai Jabatan Penyelarasan Kawasan Parlimen (CCD) APPGM-SDG dalam melaksanakan pemetaan isu di kesemua 28 kawasan Parlimen tersebut sepanjang tahun 2025.

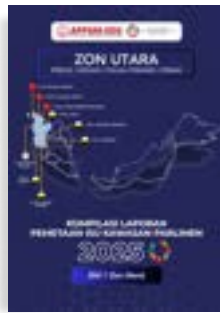
Jadual 3: Lawatan Pemetaan 28 Kawasan Parlimen Tahun 2025

Zon/Wilayah	Bil.	Negeri	Parlimen	Kawasan Parlimen	Penyelidik Utama	Tarikh Lawatan
Utara	1	Kedah	P007	Padang Terap	TPr. Nurul Syaza Mazelan	21 - 23 Feb
	2		P010	Kuala Kedah	Dr Thanaraj Murudi	10 - 12 Jan
	3		P018	Kulim-Bandar Baharu	Dr Thanaraj Murudi	13 - 15 Jun
	4	Pulau Pinang	P053	Balik Pulau	Siti Noraiysah Rohim	22 - 24 Feb
	5	Perak	P056	Larut	Dr Thanaraj Murudi	4 - 6 Ogo
	6		P061	Padang Rengas	Dr Teo Lee Ken	24 - 26 Mei
	7		P071	Gopeng	Lydia Ann Bill	18 - 20 Jan
	8		P074	Lumut	Dr Thanaraj Murudi	14 - 16 Feb
	9		P076	Teluk Intan	TPr. Nurul Syaza Mazelan	30 Mei - 1 Jun

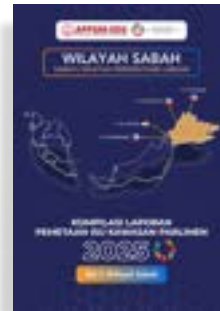
Zon/Wilayah	Bil.	Negeri	Parlimen	Kawasan Parlimen	Penyelidik Utama	Tarikh Lawatan
Pantai Timur	10	Pahang	P086	Maran	Siti Noraiysah Rohim	12- 14 Apr
	11	Kelantan	P021	Kota Bharu	Dr Siti Nur Ain Zakinuddin	5 - 7 Feb
	12		P028	Pasir Puteh	Dr Siti Nur Ain Zakinuddin	18 - 20 Feb
	13	Terengganu	P033	Besut	Siti Noraiysah Rohim	22 - 24 Jan
Tengah	14	Selangor	P092	Sabak Bernam	Nur Syadhira Mohd Razali	9 - 11 May
	15		P094	Hulu Selangor	Nuha Mysara Mohd Hisam	11 - 13 Jan
	16	Kuala Lumpur	P122	Seputeh	TPr. Nurul Syaza Mazelan	18 - 20 Jan
Selatan	17	Negeri Sembilan	P127	Jempol	Tariq Ziad Abdul Razak	12 - 14 Jan
	18	Melaka	P139	Jasin	Dr Wan Suzita Wan Ibrahim	26 - 28 Apr
	19	Johor	P140	Segamat	Dr Wan Suzita Wan Ibrahim	10 - 13 Apr
	20		P149	Sri Gading	Dr Teo Lee Ken	23 - 25 Feb
	21		P150	Batu Pahat	Dr Wan Suzita Wan Ibrahim	8 - 10 Feb
	22		P161	Pulai	Siti Noraiysah Rohim	8 - 10 Mar & 21 Apr
Sabah & Labuan	23	Sabah	P170	Tuaran	Mc Jeanet Lempisik @ Marx	15 - 18 Mar
	24		P173	Putatan	Mc Jeanet Lempisik @ Marx	2 - 4 Mar & 28 Apr
	25		P189	Semporna	Fatimah Mohd Yasin	7 - 11 Feb
	26	Labuan	P166	Labuan	Fatimah Mohd Yasin	26 - 28 Feb
Sarawak	27	Sarawak	P196	Stampin	Dr Eva Kristin Larry Sait	11, 19, 21, 22 Apr & 5, 15, 20, 26 Mei
	28		P203	Lubok Antu	Raine Melissa Riman	11 - 17 Mar & 4 Apr

Lawatan Pemetaan Isu di Sri Gading (Zon Selatan) bersama Komuniti Ibu Tunggal | 23 Februari 2025

Kompilasi Laporan Pemetaan Isu Kawasan Parlimen 2025

RINGKASAN ISU-ISU TEMATIK

Pada tahun 2025, APPGM-SDG telah melaksanakan kerja lapangan pemetaan isu di 28 kawasan Parlimen yang merangkumi empat zon dan dua wilayah. Hasil daripada pelaksanaan ini, enam tema utama telah dikenal pasti merentasi kawasan-kawasan Parlimen tersebut.

Keenam-enam tema ini boleh dikategorikan di bawah dimensi sosial, ekonomi, alam sekitar dan tadbir urus. Sebahagian tema ini saling bertindih dan merentas pelbagai dimensi. Sebagai contoh, sesuatu tema boleh merangkumi dimensi sosial dan tadbir urus secara serentak. Begitu juga, terdapat tema yang merangkumi kedua-dua dimensi alam sekitar dan tadbir urus.

Dalam dimensi sosial, terdapat empat bidang tematik utama. Tema pertama ialah infrastruktur asas dan akses kepada perkhidmatan awam yang terhad. Kemudahan asas serta perkhidmatan kerajaan yang penting bagi membolehkan komuniti menjalani kehidupan harian pada tahap yang wajar masih menjadi cabaran di pelbagai kawasan di Malaysia. Golongan yang terjejas termasuk komuniti separa luar bandar dan luar bandar, belia, wanita dan ibu tunggal, komuniti Orang Asli serta golongan orang kurang upaya (OKU). Antara isu yang dikenal pasti di bawah tema ini termasuk kekurangan lampu jalan dan laluan jambatan yang berfungsi, keperluan jalan raya yang selamat dan berkualiti, ketiadaan bekalan air terawat, ketidakmampuan atau kekurangan perumahan awam yang sesuai, kekurangan akses kepada pendidikan berkualiti dan kemudahan pendidikan, kekurangan kemudahan awam penting termasuk klinik dan hospital yang lengkap, kekurangan kemudahan sosial seperti ruang rekreasi, pengangkutan awam tempatan yang tidak mencukupi serta capaian internet yang tidak stabil. Isu-isu ini berlaku di kawasan luar bandar dan separa bandar di zon Utara, Selatan, Pantai Timur serta di Sabah dan Sarawak.

Tema kedua ialah fenomena peminggiran sosial (*social exclusion*) dan pembangunan modal insan. Berdasarkan kerja lapangan APPGM-SDG sejak tahun 2020 hingga kini, isu peminggiran sosial merupakan antara perkara kritikal di pelbagai kawasan di Malaysia. Daripada sudut konsep, peminggiran sosial merujuk kepada proses di mana 'individu tertentu dipinggirkan daripada masyarakat dan dihalang daripada mengambil bahagian sepenuhnya disebabkan kemiskinan mereka, atau kekurangan akses asas kepada perkhidmatan dan peluang pembelajaran sepanjang hayat, atau akibat diskriminasi. Keadaan ini menjauhkan mereka daripada peluang pekerjaan, pendapatan, pendidikan dan latihan, serta jaringan sosial dan komuniti, sekali gus menyebabkan mereka kurang akses kepada kuasa dan proses membuat keputusan serta berasa tidak berupaya dalam menentukan kehidupan harian mereka.'

Di peringkat komuniti dan dalam konteks gerak kerja APPGM-SDG, peminggiran sosial digunakan untuk menggambarkan proses di mana individu atau komuniti dipinggirkan oleh masyarakat disebabkan ketidakupayaan untuk mencapai sumber sosial, ekonomi dan alam sekitar, dan kehilangan mobiliti sosial. Peminggiran sosial juga digunakan untuk mengklasifikasikan keadaan dan tingkah laku yang nyata daripada proses ini. Tingkah laku ini merupakan simptom kepada gejala masalah yang lebih besar, termasuk penagihan dadah, perjudian, kecurian dan lumba haram (atau 'merempit'). Keadaan ini juga dikaitkan dengan kekurangan atau ketidakupayaan untuk mencapai sokongan pembangunan peribadi dan

Lawatan Pemetaan Isu di Padang Terap (Zon Utara) bersama Komuniti Belia | 22 Februari 2025

sosial yang sistematik. Sebahagian daripada sokongan ini, sebagai contoh, ialah peluang untuk pendidikan dan latihan kemahiran, dan program pendidikan lain yang lebih luas. Belia adalah antara komuniti yang terkesan dengan ketiadaan sokongan dan seterusnya menambahkan lagi proses peminggiran sosial. Isu-isu ini boleh dilihat, sebagai contoh, di zon Utara dan Pantai Timur, dan wilayah Sabah.

Tema ketiga di bawah dimensi sosial ialah akses terhadap kepada perkhidmatan sokongan kebajikan dan keterangkuman sosial. Corak pembangunan yang tidak seimbang di Malaysia menyebabkan komuniti menghadapi cabaran yang serupa tetapi pada tahap yang berbeza. Akibatnya, mereka juga terjejas dalam pelbagai tahap. Faktor luaran seperti gangguan perdagangan, konflik geopolitik dan pandemik kesihatan turut memberi kesan. Dalam keadaan ini, golongan rentan seperti warga emas, OKU, kanak-kanak, masyarakat Orang Asli serta kumpulan ekonomi tertentu merupakan antara yang paling terjejas. Oleh itu, perkhidmatan awam dan sokongan sosioekonomi amat diperlukan, termasuk bantuan kebajikan seperti pemindahan tunai dan subsidi, perlindungan sosial dan jaringan keselamatan sosial, simpanan hari tua serta penyediaan pusat perkhidmatan awam. Keadaan ini berlaku di semua zon dan wilayah di Malaysia.

Tema keempat dan terakhir dalam dimensi sosial ialah ketersingkirkan sosial (*social dislocation*) serta ketaksamaan pemilikan hak dalam kalangan komuniti. Fokus tema ini merangkumi keperluan komuniti terhadap ruang yang selamat, termasuk tempat tinggal dan kediaman. Di dalam keadaan yang mana adanya pembangunan fizikal dan urbanisasi, terdapat komuniti yang tidak mempunyai akses atau pemilikan terhadap perumahan dan akhirnya terpinggir serta tinggal di kawasan setinggan. Akibatnya, mereka terpinggir daripada masyarakat dan tinggal di kawasan yang secara pejoratif disebut sebagai 'kawasan setinggan.' Selain itu, terdapat juga komuniti yang tidak dapat memperoleh hak pemilikan tanah, khususnya masyarakat Orang Asli yang berdepan pertikaian atau pencerobohan kawasan penempatan mereka oleh pihak luar. Dalam sesetengah keadaan, hak pemilikan tanah dipegang oleh pihak lain, bukan komuniti asal tersebut. Isu-isu ini dapat dilihat, antaranya, di zon Tengah dan di Sarawak.

Kesimpulannya, empat tema iaitu kekurangan infrastruktur asas dan akses kepada perkhidmatan, peminggiran sosial dan pembangunan modal insan, akses terhadap kepada perkhidmatan kebajikan dan keterangkuman sosial, serta ketersingkirkan sosial dan ketidaksamaan pemilikan hak membentuk keseluruhan dimensi sosial.

Tema kelima berada di bawah dimensi ekonomi dan merujuk kepada jurang serta ketidakseimbangan dalam pembangunan sosioekonomi. Di semua kawasan Parlimen di seluruh Malaysia, APPGM-SDG mendapati bahawa isu berkaitan ekonomi kehidupan merupakan cabaran kritikal dalam kalangan komuniti tempatan, dan cabaran ini memberi kesan yang mendalam terhadap keadaan sosial keluarga serta pelbagai lapisan masyarakat. Dalam membincangkan jurang dan ketidakseimbangan yang dihadapi oleh komuniti, enam isu utama telah dikenal pasti.

Isu pertama ialah peningkatan kos sara hidup yang menjejaskan kualiti hidup dan kuasa beli komuniti. Keadaan ini dilihat melalui kenaikan harga barangan keperluan harian dan asas. Walaubagaimanapun pendapatan individu dan isi rumah tidak meningkat pada kadar yang sama. Dapatan kerja lapangan APPGM-SDG menunjukkan bahawa isu ini merupakan cabaran berskala nasional yang meliputi seluruh Malaysia, terutamanya memberi kesan kepada komuniti rentan dan terpinggir, termasuk di kawasan luar bandar, pedalaman, separa bandar serta golongan miskin bandar.

Isu kedua ialah peningkatan kos dalam menjalankan aktiviti ekonomi, di samping kemerosotan aktiviti ekonomi tradisional dan luar bandar. Aktiviti ini merangkumi sektor pertanian seperti tanaman, komoditi dan penternakan, serta perusahaan mikro dan kecil. Golongan yang terjejas termasuk petani, pengusaha kecil dan peniaga. Selain itu, aktiviti tradisional seperti perikanan oleh nelayan kecil di sungai dan laut, serta perusahaan pekebun kecil seperti getah dan hasil makanan turut terkesan.

Lawatan Pemetaan Isu di Kuala Kedah (Zon Utara) bersama Komuniti Nelayan Pantai | 10 Januari 2025

Isu ketiga berkaitan ketidakseimbangan sosioekonomi ialah akses yang terhad kepada peluang pekerjaan atau kekurangan pekerjaan dalam kalangan komuniti. Dalam banyak keadaan, cabaran ini berkait rapat dengan ketidakupayaan memperoleh pendapatan yang wajar. Selain itu, ketidaksepadanan antara jenis pekerjaan yang tersedia dengan minat dan jangkaan tenaga kerja turut menyumbang kepada masalah ini.

Isu keempat ialah penghijrahan belia. Disebabkan kawasan pekan, separa luar bandar dan pedalaman kekurangan peluang pekerjaan berkualiti, ramai belia berhijrah ke pusat bandar dan bandar besar bagi mencari pekerjaan yang lebih baik. Fenomena ini juga berkait rapat dengan isu kekangan peluang pekerjaan dan ketidaksepadanan pekerjaan. Cabaran ini dapat dilihat dengan ketara di zon Pantai Timur, zon Selatan serta di Sabah dan Sarawak.

Isu kelima ialah kemelesetan perusahaan sosial dan perniagaan tempatan serta peminggiran ekonomi tempatan. Isu ini telah muncul dengan ketara daripada kerja lapangan yang dijalankan oleh pasukan penyelidik APPGM-SDG. Dalam keadaan ini, perniagaan kecil yang diusahakan oleh komuniti tempatan berdepan kesukaran untuk menjana keuntungan dan mencapai kelestarian. Cabaran ini berpunca daripada kekangan akses kepada pasaran, rangkaian perniagaan yang terhad, kekurangan modal dan sumber pembiayaan, serta kekurangan kemahiran dan pengetahuan teknologi. Aktiviti ekonomi, termasuk perusahaan sosial dan perniagaan, merupakan sumber pendapatan utama yang memacu pertumbuhan ekonomi tempatan. Apabila pendapatan menurun dan ekonomi tempatan merosot, kesejahteraan hidup komuniti turut terjejas. Isu keenam dan terakhir ialah ketidakseimbangan antara negeri serta wilayah. Ketidaksamaan spatial ini telah berlarutan dan semakin ketara dari semasa ke semasa, seperti yang dikenal pasti dalam kajian APPGM-SDG. Jurang antara kawasan Parlimen bandar dan luar bandar adalah jelas, di mana pembangunan ekonomi lebih tertumpu di bandar besar dan pusat bandar, khususnya dalam sektor perindustrian, teknologi dan pembangunan hartanah. Keadaan ini secara tidak langsung meminggirkan kawasan serta komuniti yang bergiat dalam sektor seperti pertanian, perladangan, eko-pelancongan, kebudayaan dan industri kecil.

03

DIMENSI ALAM SEKITAR

Tema keenam berkaitan dengan kelemahan dalam tadbir urus pemuliharaan alam sekitar serta kelestarian yang menyeluruh. Tema terakhir ini terletak dalam dimensi alam sekitar. Antara isu yang dikenal pasti di bawah tema ini termasuk banjir berulang dan bencana sosio-alam sekitar, kelemahan atau ketiadaan sistem dan perkhidmatan pengurusan sisa, pencemaran sungai dan laut, serta hakisan tebing sungai dan pesisir pantai. Secara lebih luas, cabaran ini mencerminkan kemerosotan alam sekitar yang berterusan, termasuk aktiviti perlombongan pasir, pembalakan, kehilangan biodiversiti semula jadi dan budaya, serta pembangunan fizikal yang dilaksanakan dengan mengorbankan pemeliharaan dan pemuliharaan alam sekitar.

Isu-isu ini berlaku di semua zon dan wilayah di Malaysia dan ia memberi kesan kepada pelbagai sektor serta seluruh lapisan masyarakat, daripada komuniti luar bandar hingga ke bandar, khususnya golongan rentan dan berpendapatan rendah. Ia juga memberi impak yang lebih luas terhadap ekosistem, termasuk kehidupan di darat dan di bawah air. Selain itu, cabaran alam sekitar ini berkait rapat dengan jurang dalam tadbir urus serta kelemahan institusi.

Lawatan Pemetaan Isu di Hulu Selangor (Zon Tengah) bersama Kg. Masyarakat Orang Asli Serigala | 12 Januari 2025

Beberapa tema serta isu yang telah dibincangkan sebelum ini mempunyai kaitan rapat dengan persoalan dan cabaran tadbir urus, dan oleh itu turut dikategorikan di bawah dimensi tadbir urus. Ini termasuk kekurangan infrastruktur asas dan akses kepada perkhidmatan awam; akses terhadap kepada sokongan kebajikan dan keterangkuman sosial; ketersingkirkan sosial serta ketidaksamaan akses kepada hak; serta kelemahan dalam tadbir urus pemuliharaan alam sekitar.

Isu berkaitan kekurangan infrastruktur, perkhidmatan awam dan sokongan kebajikan mempunyai implikasi sosial yang signifikan serta dipengaruhi oleh keadaan sosial sedia ada. Pada masa yang sama, isu-isu ini turut dipengaruhi oleh faktor yang berkaitan dengan tadbir urus. Sebagai contoh, kekurangan kemudahan dan infrastruktur awam, serta jurang dalam penyediaan bantuan kebajikan dan sokongan sosial, lazimnya berpunca daripada kelemahan dalam sistem penyampaian perkhidmatan awam. Selain itu, perancangan yang tidak menyeluruh serta tahap maklum balas yang rendah terhadap keperluan komuniti turut menyumbang kepada cabaran ini.

Di bawah tema ketersingkirkan sosial dan ketidaksamaan pemilikan hak, isu seperti pemilikan perumahan dan hak tanah dipengaruhi oleh aspek prosedur pendaftaran tanah, kuasa pentadbiran serta kepentingan perniagaan atau dasar kerajaan. Oleh itu, permasalahan ini berkait rapat dengan isu ketelusan, keterangkuman institusi, tindak balas, serta penglibatan dalam proses membuat keputusan. Kesemua aspek ini berada di bawah ruang lingkup tadbir urus, khususnya tadbir urus yang baik.

Akhir sekali, isu dalam dimensi tadbir urus seperti perancangan pembangunan yang seimbang, pelaksanaan dasar dan program perlindungan alam sekitar, serta pengenalpastian jurang institusi dalam pemeliharaan alam sekitar turut menjadi punca kepada masalah alam sekitar. Antara isu kritikal dan berterusan termasuk pencemaran daratan dan laut, hakisan tanah serta pasir, dan kemerosotan landskap semula jadi. Cabaran serta jurang dalam amalan dan sistem tadbir urus ini wujud di seluruh Malaysia dan sering berkait rapat dengan kawasan yang turut menghadapi isu dalam dimensi sosial dan alam sekitar.

*Lawatan Pemetaan Isu di Stampin (Wilayah Sarawak) bersama Petani Warga Emas Sungai Moyan
| 21 April 2025*

Pendekatan pemetaan isu oleh APPGM-SDG mencerminkan paradigma penyetempatan SDG yang lebih luas yang diguna pakai oleh organisasi ini. Proses penyetempatan ini dicirikan oleh pendekatan pembangunan yang holistik, berteraskan tindakan di peringkat akar umbi dan pendekatan dari bawah ke atas, disokong oleh penglibatan pelbagai pihak berkepentingan serta pelaksanaan program, dan dipandu oleh prinsip “tiada siapa yang ketinggalan”.

Sejajar dengan itu, pendekatan pemetaan isu turut dirangka berasaskan ciri-ciri yang sama, dengan penekanan tambahan terhadap penyelidikan berasaskan tindakan dan penyertaan, analisis sosiologi, pemahaman antara disiplin (*interdisciplinary*) serta pemikiran kritis. Pendekatan ini bertujuan merapatkan jurang antara data dan realiti, supaya pengetahuan yang dihasilkan benar-benar mencerminkan keadaan sebenar. Melalui pendekatan ini, dapatan yang diperoleh bukan sekadar menghuraikan fakta atau menyediakan laporan, tetapi turut menjelaskan punca asas, implikasi serta proses yang membawa kepada kewujudan sesuatu masalah, isu atau keadaan.

Selain itu, pemetaan isu yang dilaksanakan oleh APPGM-SDG turut merakam kisah kehidupan dan naratif yang dikongsi oleh pelbagai komuniti tempatan. Justeru, pendekatan ini bukan sahaja meliputi analisis teori dan akademik, malah turut merangkumi emosi dan pengalaman kehidupan harian masyarakat, termasuk perasaan marah, kecewa, harapan, kebimbangan dan kegembiraan. Oleh itu, dapatan pemetaan isu merupakan gambaran serta rekod pengalaman hidup sebenar komuniti tempatan yang pelbagai di seluruh Malaysia.

Lawatan Pemetaan Isu di Besut (Pantai Timur) bersama Masyarakat Siam Kg Pak Kiang Keluang | 22 Januari 2025

Akhir sekali, metodologi pemetaan isu ini menjadi asas kepada pembentukan satu aliran pemikiran pembangunan yang tersendiri di Malaysia, yang dikenali sebagai aliran pemikiran pembangunan APPGM-SDG. Pendekatan ini merupakan antara beberapa aliran pembangunan sosial yang merangkumi keseluruhan spektrum, daripada analisis sosial kepada pelaksanaan penyelesaian, pembangunan pengetahuan dan latihan, serta advokasi dan intervensi dasar. Kesemua usaha ini bertujuan untuk memperbaiki kehidupan masyarakat tempatan tanpa mengira latar belakang etnik, agama, budaya, sejarah, lokasi geografi, ideologi mahupun pegangan politik.

Dalam aspek analisis sosial dan penyelidikan, penghargaan terhadap kisah kehidupan masyarakat, serta pembinaan tradisi pembangunan yang tersendiri di Malaysia memperlihatkan betapa pentingnya usaha pemetaan isu dan peranan APPGM-SDG secara keseluruhannya dalam mewujudkan sebuah negara yang lebih adil. Memahami permasalahan di peringkat akar umbi dan menyelesaikannya merupakan satu keutamaan. Peranan ini telah dilaksanakan secara konsisten oleh APPGM-SDG dan akan terus diperkukuh pada masa hadapan.

ZON UTARA

PERLIS | KEDAH | PULAU PINANG | PERAK

Dapatan pemetaan isu di Zon Utara, yang merangkumi Padang Terap (P007), Kuala Kedah (P010), Kulim (P018), Larut (P056), Padang Rengas (P061), Gopeng (P071), Lumut (P074), Teluk Intan (P076) dan Balik Pulau (P053), menunjukkan cabaran berulang dalam aspek sosial, ekonomi, alam sekitar dan tadbir urus di kawasan Parlimen luar bandar dan separa luar bandar. Kawasan-kawasan ini sebahagian besarnya bergantung kepada sektor pertanian, perikanan serta aktiviti ekonomi berskala kecil, dengan komuniti yang terdiri daripada petani, nelayan, masyarakat Orang Asli, usahawan mikro serta isi rumah B40. Walaupun aktiviti ekonomi masih berteraskan sektor tradisional, banyak komuniti berdepan dengan kerentanan struktur yang berkait rapat dengan ketidakstabilan pendapatan, akses terhad kepada perkhidmatan asas serta risiko alam sekitar.

01

DIMENSI SOSIAL

Cabaran sosial yang berterusan, khususnya penyalahgunaan dadah, jenayah kecil serta pendedahan belia kepada tingkah laku anti-sosial, terus memberi kesan kepada kawasan Parlimen luar bandar dan separa luar bandar di Zon Utara. Penyalahgunaan dadah melibatkan bahan seperti methamphetamine, heroin dan kanabis sering dikaitkan dengan jenayah sampingan seperti kecurian hasil pertanian dan harta benda isi rumah. Isu-isu ini dapat dilihat di Padang Terap (P007) termasuk FELDA Lubok Merbau, Kampung Sungai Burung, Kampung Padang Nyior dan Kampung Labi, serta di Padang Rengas dan kawasan penempatan berpendapatan rendah di Gopeng (P071). Keadaan ini menjejaskan keselamatan komuniti, melemahkan perpaduan sosial serta memperkukuh kitaran kemiskinan dan peminggiran. Golongan belia yang tidak mempunyai akses kepada ruang rekreasi yang selamat atau platform organisasi komuniti kekal terdedah kepada risiko, sekali gus meningkatkan kos sosial jangka panjang serta tekanan terhadap sistem kebajikan dan penguatkuasaan.

Golongan orang kurang upaya (OKU), masyarakat Orang Asli serta belia luar bandar terus berdepan dengan peminggiran struktural akibat akses terhad kepada kemudahan, pendidikan dan perkhidmatan asas. Banyak organisasi komuniti tidak mempunyai premis tetap, manakala masyarakat Orang Asli berhadapan dengan kadar keciciran sekolah menengah yang tinggi disebabkan jarak perjalanan yang jauh, kekangan pengangkutan serta kemudahan asrama yang tidak mencukupi. Cabaran ini dapat dilihat di Padang Rengas (P061) dan di Gopeng (P071), khususnya di Kampung Groh dan Kampung Kerawat. Peminggiran ini mengehadkan pembangunan modal insan, mengurangkan mobiliti antara generasi (*intergenerational mobility*) serta melemahkan penyertaan sivik, sekali gus mengukuhkan ketidaksemaan dalam jangka panjang.

Pekebun kecil, nelayan, penternak serta usahawan mikro di seluruh Zon Utara berdepan dengan pendapatan yang tidak stabil akibat peningkatan kos input seperti baja, makanan ternakan dan diesel, di samping harga komoditi yang rendah serta persaingan daripada import. Tekanan ini jelas dilihat di Kuala Kedah (P010) (nelayan dan golongan miskin luar bandar), Padang Terap (P007) (pesawah, pekebun kecil getah serta nelayan darat di Tasik Pedu) dan Balik Pulau (P053) (penternak, nelayan dan usahawan kecil). Akibatnya, banyak isi rumah menghadapi tekanan kewangan serta peningkatan kerentanan terhadap kemiskinan dan ketidakjaminan makanan, khususnya dalam kalangan komuniti B40. Ketidakstabilan ekonomi ini juga mengurangkan minat generasi muda untuk terus terlibat dalam sektor pekerjaan tradisional.

Selain itu, akses pasaran yang terhad serta kekangan struktur turut mengehadkan pertumbuhan ekonomi. Pengeluar luar bandar dan komuniti Orang Asli masih bergantung kepada pasaran tempatan, sekali gus mengehadkan potensi pendapatan. Pada masa yang sama, prosedur pembiayaan yang kompleks serta syarat kelayakan yang ketat menyukarkan perniagaan kecil untuk mendapatkan akses kepada modal. Cabaran ini memberi kesan kepada pengeluar Orang Asli di Gopeng (P071) serta usahawan mikro di Balik Pulau (P053). Tanpa mekanisme pembiayaan yang lebih kukuh dan jaringan pasaran yang lebih luas, aktiviti ekonomi tempatan kekal berskala kecil dan terdedah kepada kejutan luaran. Sebagai contoh, pekebun kecil getah di Padang Terap (P007) hanya memperoleh sekitar RM1,500 sebulan berikutan harga yang rendah dan kualiti input yang tidak memuaskan, manakala nelayan di Balik Pulau (P053) berdepan dengan hasil tangkapan yang semakin berkurangan serta harga jualan yang tidak meningkat.

Banjir berulang kekal sebagai cabaran alam sekitar utama di Zon Utara, didorong oleh bentuk muka bumi yang rendah, sistem saliran yang tidak mencukupi, kelewatan pelaksanaan projek tebatan banjir (RTB), serta peningkatan intensiti hujan. Kawasan yang terjejas termasuk Kuala Kedah (P010); Gopeng (P071) (Lembah Kinta, Kampung Baru Seri Ampang, Kampung Tersusun dan Kampung Groh); serta Kulim (P018) (Kampung Padang Tembak dan Taman Seri Kulim). Kejadian banjir ini menjejaskan sumber pendapatan, merosakkan kediaman dan infrastruktur, serta meningkatkan kos pembaikan bagi isi rumah berpendapatan rendah, di samping memberi kesan kepada sektor pertanian dan eko-pelancongan.

Selain itu, kemerosotan alam sekitar akibat aktiviti kuari, perlombongan pasir, pencemaran sungai serta konflik manusia-hidupan liar terus mengancam ekosistem dan sumber kehidupan komuniti. Isu-isu ini dapat dilihat di Lumut (P074) (Telok Senangin), Teluk Intan (P076) (Sungai Perak, Batak Rabik dan Durian Sebatang) serta Larut (P056) (Bukit Bertam dan Kampung Teras). Aktiviti perlombongan pasir di Lumut (P074) telah mengganggu kawasan pembiakan penyu serta habitat ikan, sekali gus mencetuskan bantahan daripada nelayan dan pertubuhan bukan kerajaan (NGO) alam sekitar. Di Larut (P056), peningkatan populasi monyet telah menyebabkan kerosakan tanaman, manakala peraturan perlindungan kehidupan liar mengehadkan tindakan komuniti untuk menangani isu tersebut. Kemerosotan ini bukan sahaja mengurangkan biodiversiti, malah turut mengancam kelangsungan sumber pendapatan tradisional komuniti setempat.

Lawatan Pemetaan Isu di Lumut (Zon Utara) bersama pihak Sg. Komuniti Nelayan Limau Lekir dan Persatuan Aktivis Sahabat Alam | 14-16 Februari 2025

04

DIMENSI TADBIR URUS

Cabaran tadbir urus merangkumi tahap penglibatan yang terhad antara pihak berkuasa dan komuniti akar umbi, yang mengakibatkan aliran maklumat yang lemah serta penyertaan tempatan yang tidak mencukupi dalam proses membuat keputusan. Isu-isu ini dapat dilihat di kawasan Parlimen seperti Padang Rengas (P061), serta di kawasan yang terjejas akibat banjir termasuk Kuala Kedah (P010) dan Teluk Intan (P076). Jurang ini menjejaskan keberkesanan dasar, mengurangkan tahap kepercayaan awam serta meningkatkan rasa terpinggir dalam kalangan kumpulan rentan.

Projek infrastruktur awam, khususnya inisiatif tebatan banjir (RTB) di Kuala Kedah (P010) dan Teluk Intan (P076), sering berdepan kelewatan pelaksanaan, kelemahan reka bentuk serta pampasan yang tidak mencukupi, yang memberi kesan kepada komuniti seperti di Pulau Bangau dan kawasan sepanjang Sungai Perak. Jurang dalam pelaksanaan ini menjejaskan keberhasilan projek serta mencetuskan penentangan daripada komuniti setempat. Di Padang Rengas (P061), mekanisme penglibatan yang lemah menghadkan komunikasi antara pihak berkuasa dan komuniti akar umbi, manakala di Teluk Intan (P076), projek RTB telah menyebabkan nelayan dan pengusaha eko-pelancongan kehilangan sumber pendapatan tanpa langkah mitigasi yang mencukupi. Secara keseluruhannya, isu-isu ini menekankan keperluan kepada tadbir urus yang lebih inklusif, telus dan berakauntabiliti.

Lawatan Pemetaan Isu di Padang Rengas (Zon Utara) bersama Persatuan Pemilik Dusun Ulu Kongsor | 24 Mei 2025

ZON PANTAI TIMUR

KELANTAN | TERENGGANU | PAHANG

Kajian pemetaan isu di Maran (P086), Besut (P033), Kota Bharu (P021), dan Pasir Puteh (P028) telah dijalankan melalui perbincangan kumpulan fokus selama tiga hari dengan pelbagai kumpulan akar umbi, termasuk ibu tunggal, nelayan, belia, komuniti B40, asnaf, penduduk FELDA, Orang Asli, petani, penternak dan komuniti etnik minoriti. Dapatan telah dibentangkan dalam dialog antara agensi, di mana isu keutamaan dikenal pasti untuk intervensi jangka pendek yang sejajar dengan dimensi SDG ekonomi, masyarakat dan alam sekitar.

Kawasan parlimen Pantai Timur kebanyakannya terdiri daripada komuniti etnik Melayu dan Bumiputera, dengan ekonomi sebahagian besarnya bergantung kepada pertanian, perikanan, dan perniagaan mikro merentasi persisiran pantai, kawasan luar bandar dan FELDA. Walaupun pusat bandar kecil wujud, kebanyakan komuniti bergantung kepada aktiviti ekonomi tidak formal dan sensitif iklim. Merentasi kawasan parlimen, cabaran berulang termasuk akses terhadap kemudahan asas, tekanan ekonomi dan risiko alam sekitar, menggariskan keperluan untuk penyelesaian bersepadu.

01

DIMENSI SOSIAL

Di empat kawasan parlimen yang disebutkan di atas, cabaran sosial utama ialah kekurangan peluang pekerjaan yang stabil dan penghijrahan belia yang berterusan. Ini berpunca daripada ketiadaan industri berskala besar dan ketidakpadanan kemahiran antara pekerjaan yang ada dan kelayakan graduan tempatan. Di Pasir Puteh (P028) dan Maran (P086), pelaburan industri yang terhad telah mendorong graduan berhijrah ke bandar-bandar seperti Kuala Lumpur dan Kuantan untuk mendapatkan gaji yang lebih baik dan jaminan pekerjaan. Dalam Besut (P033), tekanan ekonomi mendorong ramai belia ke pekerjaan yang tidak berkaitan dengan kelayakan mereka semata-mata untuk mengekalkan mata pencarian, yang membawa kepada bakat tempatan yang kurang digunakan.

Di Kota Bharu (P021), inisiatif menekankan pembangunan kapasiti belia melalui keusahawanan dan aktiviti ekonomi berasaskan komuniti sebagai alternatif kepada pekerjaan formal yang terhad. Walau bagaimanapun, usaha ini dikekang oleh kekurangan pusat aktiviti belia di beberapa daerah, mengehadkan bimbingan berterusan dan pembangunan bakat. Tanpa sistem sokongan yang lebih kukuh dan peluang ekonomi inklusif, penghijrahan belia akan kekal sebagai penghalang penting kepada pembangunan sosio-ekonomi jangka panjang di kawasan parlimen ini.

02

DIMENSI EKONOMI

Peningkatan kos sara hidup dan peningkatan harga input pengeluaran menimbulkan cabaran ekonomi utama di empat kawasan parlimen. Kenaikan harga barangan asas seperti beras dan minyak masak, di samping kos baja yang lebih tinggi, racun perosak dan makanan haiwan, telah melemahkan kemampanan pendapatan masyarakat tempatan. Di Besut (P033) dan Pasir Puteh (P028), petani dan peniaga kecil melaporkan kenaikan harga baja dan kesukaran mendapatkan minyak masak bersubsidi (minyak paket), peningkatan kos operasi untuk peniaga mikro dan penjaja jalanan. Di Maran (P086), nelayan darat dan penternak menghadapi peningkatan kos makanan haiwan yang mengurangkan margin keuntungan dan mengehadkan aliran modal.

Komuniti juga menghadapi akses terhadap kepada bantuan ekonomi dan kesedaran yang tidak mencukupi tentang inisiatif kerajaan. Di Kota Bharu (P021), mengukuhkan daya tahan ekonomi isi rumah miskin tegar dan peniaga kecil adalah keutamaan berikutan tekanan inflasi ke atas barangan asas. Cabaran-cabaran ini bukan sahaja membebankan para petani dan nelayan, malah turut meningkatkan risiko isi rumah terjerumus ke dalam kemiskinan tegar, sekali gus menekankan keperluan kepada intervensi sosioekonomi yang bersasar bagi menyokong peniaga mikro serta sektor ekonomi tradisional.

03

DIMENSI ALAM SEKITAR

Kemerosotan alam sekitar yang didorong oleh aktiviti manusia yang tidak terkawal dan pembangunan infrastruktur berskala besar menjadi kebimbangan yang semakin meningkat di seluruh kawasan parlimen Pantai Timur. Di Besut (P033) dan Pasir Puteh (P028), petani padi dan nanas melaporkan bahawa perlombongan pasir dan projek East Coast Rail Link (ECRL) telah mengubah aliran air semula jadi, menyebabkan banjir kilat dan banjir bertakung ("banjir termenung") di kawasan perumahan. Pembalakan di kawasan tadahan air yang diketengahkan oleh komuniti Orang Asli di Maran (P086), serta aktiviti guna tanah di sekitar Kota Bharu (P021), meningkatkan lagi risiko alam sekitar. Kehilangan kawasan hijau dan sistem perparitan yang tidak diselenggara dengan baik telah memburukkan lagi banjir dan menyebabkan kerosakan harta benda yang berulang.

Hakisan pantai turut mengancam sumber mata pencarian, khususnya bagi nelayan di Besut (P033) dan Pasir Puteh (P028), apabila fenomena air pasang besar dan hakisan pesisir pantai telah menyebabkan kerosakan kepada infrastruktur pantai, kawasan pendaratan bot, serta kediaman penduduk. Di Kota Bharu (P021), pengurusan sisa pepejal yang lemah dan pencemaran sungai telah mengurangkan kualiti air, manakala di Maran (P086), pencemaran daripada aktiviti perindustrian dan pertanian telah menjejaskan ekosistem sungai dan kesihatan masyarakat. Cabaran ini menekankan keperluan untuk penguatkuasaan alam sekitar yang lebih kukuh, pemantauan berterusan dan langkah mitigasi untuk melindungi komuniti dan ekosistem.

04

DIMENSI TADBIR URUS

Cabaran tadbir urus di Pantai Timur sebahagian besarnya berpunca daripada penyampaian perkhidmatan awam yang lemah dan prosedur birokrasi yang kompleks, yang menjejaskan penduduk luar bandar, warga emas, asnaf, dan kumpulan B40 secara tidak seimbang. Di Besut (P033) dan Pasir Puteh (P028), komuniti nelayan bergelut untuk mendapatkan bantuan dan subsidi kebajikan kerana keperluan permohonan teknikal, dokumentasi yang tidak lengkap, dan kesedaran yang terhad tentang program kerajaan. Di Maran (P086), pemantauan yang lemah terhadap aktiviti pembalakan dan pengurusan sungai telah meningkatkan pendedahan kepada risiko alam sekitar dan menunjukkan keperluan untuk penyelarasan yang lebih kukuh antara pihak berkuasa tempatan dan agensi penguatkuasaan.

Di Kota Bharu (P021), kelemahan dalam infrastruktur awam dan pengurusan sanitasi telah menyebabkan penyelenggaraan saliran dan kutipan sisa yang tidak konsisten, menjejaskan penduduk dan peniaga kecil. Kekangan kewangan dan pentadbiran mengehadkan lagi keupayaan pihak berkuasa tempatan untuk bertindak balas terhadap aduan. Oleh itu, pemimpin masyarakat dan NGO menekankan keperluan untuk sistem tadbir urus yang lebih telus dan boleh diakses untuk memastikan kumpulan rentan, terutamanya mereka yang jauh dari pusat pentadbiran, tidak dikecualikan daripada faedah pembangunan.

Secara keseluruhan, penemuan ini menyerlahkan keperluan untuk sistem penyampaian perkhidmatan awam yang lebih inklusif. Mengurangkan halangan birokrasi dan mengukuhkan penyelarasan antara agensi adalah penting untuk memastikan inisiatif pembangunan berkesan sampai kepada komuniti akar umbi.

ZON TENGAH

SELANGOR | WILAYAH PERSEKUTUAN KUALA LUMPUR

Pada tahun 2025, kajian pemetaan isu telah dijalankan di tiga kawasan parlimen iaitu Seputeh (P122) di Wilayah Persekutuan Kuala Lumpur, dan Sabak Bernam (P092) dan Hulu Selangor (P094) di Selangor. Walaupun Seputeh (P122) mewakili persekitaran bandar, Sabak Bernam (P092) dan Hulu Selangor (P094) kebanyakannya pinggir bandar hingga luar bandar. Walaupun terletak di kawasan yang agak maju, kawasan parlimen ini menghadapi cabaran berbeza yang dibentuk oleh pembangunan ekonomi yang tidak sekata dan jurang sosial di Zon Tengah.

Penemuan daripada tiga kawasan parlimen yang disebutkan di atas mendedahkan jurang dalam pembangunan infrastruktur dan akses kepada perkhidmatan awam, terutamanya dalam kalangan PPR (Program Perumahan Rakyat) dan komuniti kampung. Penduduk menghadapi akses terhad kepada penjagaan kesihatan, pengangkutan yang boleh dipercayai, perkhidmatan pengurusan sisa dan utiliti penting seperti air dan elektrik. Kemudahan awam, termasuk hospital, taman, dewan komuniti dan ruang rekreasi, diagihkan secara tidak sekata. Walaupun rancangan pembangunan menyediakan rangka kerja untuk pengagihan kemudahan, pelaksanaannya masih belum menangani sepenuhnya keperluan inklusif komuniti yang pelbagai.

01

DIMENSI SOSIAL

Pembangunan yang tidak sekata mempunyai implikasi sosial yang ketara untuk kemajuan sosioekonomi dan akses kepada perlindungan sosial. Banyak komuniti bergelut untuk menghadapi perubahan ekonomi, perubahan teknologi dan risiko kesihatan. Akses terhad kepada sistem kebajikan dan sokongan sosial terus mengekang keterangkuman sosial. Pada masa yang sama, jurang dalam infrastruktur dan peluang pendapatan mengurangkan kualiti hidup dan mengekalkan kitaran kemiskinan dan peminggiran.

Lawatan Pemetaan Isu di Sabak Bernam (Zon Tengah) bersama Ahli Kompong Hadaro | 10 Mei 2025

Walaupun Zon Tengah dikaitkan secara meluas dengan daerah perniagaan utama dan hab komersial yang memacu pertumbuhan negara, pembangunan ekonomi kekal tidak sekata. Kawasan parlimen seperti Seputeh (P122), Sabak Bernam (P092) dan Hulu Selangor (P094) terus menghadapi cabaran dalam mengembangkan ekonomi tempatan. Banyak komuniti bergantung kepada perusahaan sosial dan perniagaan berskala kecil, manakala akses kepada program pembangunan kemahiran, penyebaran maklumat dan jangkauan sokongan kekal terhad.

Jurang ekonomi antara kawasan bandar dan luar bandar juga dikaitkan dengan kesalinghubungan pengangkutan yang lemah antara bandar utama dan kawasan pinggiran. Di Hulu Selangor (P094) dan Sabak Bernam (P092), modal yang rendah dan kuasa beli yang terhad seterusnya mengekang peluang ekonomi, menyukarkan usahawan tempatan untuk mengembangkan atau mengakses pasaran yang lebih luas. Penumpuan aktiviti ekonomi utama di pusat bandar juga mengurangkan peluang pekerjaan di kawasan pinggiran, mengukuhkan ketidaksamaan pendapatan.

Landskap alam sekitar Zon Tengah adalah pelbagai. Sabak Bernam (P092) dan Hulu Selangor (P094), yang terletak di pinggir Selangor, mengekalkan kekayaan biodiversiti dan menyokong aktiviti ekonomi berasaskan komuniti seperti pertanian dan eko-pelancongan. Walau bagaimanapun, sumber mata pencarian ini terdedah kepada risiko berkaitan perubahan iklim, termasuk corak cuaca yang tidak menentu yang mencetuskan banjir dan kemarau, sekali gus mengganggu aktiviti ekonomi setempat. Berbanding dengan Seputeh (P122), kawasan parlimen ini terletak di kawasan bandar Lembah Klang dan Sungai Klang yang mengalir melalui kawasan parlimen ini berfungsi sebagai laluan air yang penting dan elemen utama sejarah tempatan dan identiti budaya. Walau bagaimanapun, kedua-dua sungai dan komuniti sekitarnya menghadapi tekanan yang semakin meningkat akibat pembangunan bandar yang pesat dan risiko alam sekitar seperti banjir kilat.

Cabaran tadbir urus di Zon Tengah termasuk jurang dalam pembangunan infrastruktur, akses terhad kepada perkhidmatan awam yang penting, dan kelemahan dalam pelaksanaan dan penyelarasan dasar. Kebimbangan juga kekal mengenai ketelusan dan keterangkuman pengagihan bantuan, halangan birokrasi kepada sokongan kerajaan, dan kekurangan pemantauan dan penilaian yang berkesan terhadap inisiatif pembangunan tempatan. Kekurangan ini menyumbang kepada jurang sosial dan ekonomi, menjejaskan kemampuan perusahaan tempatan, dan menghadkan keberkesanan program pembasmian kemiskinan dalam komuniti bandar dan luar bandar.

Secara keseluruhan, dapatan itu menyerlahkan keperluan untuk menangani pelbagai cabaran Zon Tengah. Merapatkan jurang antara kemakmuran bandar dan kekurangan luar bandar memerlukan intervensi bersasar yang menggalakkan keterangkuman sosial, pemeraksanaan ekonomi, pemuliharaan alam sekitar dan tadbir urus yang bersifat penyertaan (*participatory governance*).

ZON SELATAN

NEGERI SEMBILAN | MELAKA | JOHOR

Zon Selatan terdiri daripada enam kawasan parlimen yang terlibat dalam kerja lapangan pemetaan isu 2025: Jempol (P127), Jasin (P139), Segamat (P140), Sri Gading (P149), Batu Pahat (P150), dan Pulai (P161). Walaupun terdapat perbezaan dalam komposisi demografi dan tahap pembandaran, proses pemetaan mendedahkan cabaran sosial, ekonomi, alam sekitar dan tadbir urus yang konsisten dan saling berkaitan di seluruh kawasan parlimen ini. Penemuan di bawah mencerminkan keperluan komuniti keutamaan yang dikenal pasti melalui perbincangan kumpulan fokus, lawatan tapak dan sesi pengutamaan isu.

01

DIMENSI SOSIAL

Salah satu dapatan utama di Zon Selatan ialah kerentanan struktur institusi kebajikan berasaskan komuniti, terutamanya Pusat Pemulihan Dalam Komuniti (PDK). PDK di Segamat (P140), Jasin (P139), Sri Gading (P149), Batu Pahat (P150), dan Pulai (P161) berfungsi sebagai pusat pemulihan dan pembangunan utama untuk orang kurang upaya (OKU). Walaupun diiktiraf oleh Jabatan Kebajikan Masyarakat (JKM), ia sebahagian besarnya ditadbir oleh persatuan sukarela.

Jurulatih dan penyelaras PDK melaporkan elaun bulanan antara RM800 hingga RM1,500, sambil diklasifikasikan sebagai "sukarelawan", menghadkan akses mereka kepada pinjaman bank dan skim perlindungan sosial. Nisbah kakitangan kepada pelatih 1:5 selalunya tidak mampan, terutamanya semasa turun naik dalam pendaftaran. Garis panduan baharu yang diperkenalkan pada 2025 menghadkan lagi kelayakan pelatih kepada mereka yang berumur 0–16 tahun dan mengaitkan elaun kepada kehadiran minimum, menyebabkan ramai belia OKU berumur 17 tahun ke atas tanpa sokongan berstruktur. Perkembangan ini menyumbang kepada peningkatan kumpulan belia OKU selepas sekolah yang tidak lagi disokong oleh program PDK, meningkatkan beban penjagaan dan kewangan kepada keluarga. Keadaan sedemikian berisiko menjejaskan matlamat keterangkuman SDG 10.

Cabaran berkaitan belia merupakan kebimbangan sosial utama kedua di seluruh Jempol (P127), Batu Pahat (P150), Segamat (P140), dan Sri Gading (P149). Komuniti melaporkan laluan pendidikan yang merosot, akses terhad kepada latihan kemahiran, dan pasaran buruh luar bandar yang mengecil, yang membawa kepada penghijrahan belia yang ketara dan populasi kampung yang semakin tua.

Lawatan Pemetaan Isu di Jasin (Zon Selatan) bersama Komuniti Cina | 27 April 2025

Di Kampung Parit Tengah, Seri Merlong, dan Rengit di Batu Pahat (P150), wakil belia menekankan kekurangan program pemeraksanaan berstruktur, ketidaksemaan yang dirasakan dalam peruntukan pembangunan, dan peningkatan tingkah laku berisiko seperti vape, penyalahgunaan bahan, dan pergantungan digital yang berlebihan. Corak yang sama diperhatikan di penempatan FELDA di Jempol (P127), di mana ramai belia tidak lagi melihat pertanian sebagai mata pencarian yang berdaya maju tetapi tidak mempunyai kelayakan atau kemahiran yang diperlukan untuk bersaing dalam pasaran buruh bandar. Tren ini melemahkan modal insan tempatan dan mengurangkan kemunculan pemimpin masyarakat dan usahawan masa depan, menjejaskan daya tahan luar bandar jangka panjang.

Satu isu yang ketara di Zon Selatan, khususnya di kawasan Parlimen Pulai, ialah peningkatan kehadiran komuniti pelarian, terutamanya etnik Rohingya, yang telah menyumbang kepada peningkatan ketegangan sosial serta cabaran dalam integrasi komuniti. Pola penempatan yang tertumpu telah meningkatkan persaingan untuk mendapatkan perumahan kos rendah dan peluang ekonomi tidak formal, sekali gus menimbulkan persepsi bahawa komuniti tempatan yang rentan semakin terpinggir dari segi ekonomi. Pada masa yang sama, kebimbangan yang berkaitan dengan keadaan persekitaran, seperti sisa yang tidak terurus dan penempatan tidak rasmi, serta keselamatan awam, telah menjejaskan kebolehdiaman keseluruhan kawasan ini. Cabaran tadbir urus merumitkan lagi keadaan, kerana kehadiran pelarian dengan dokumentasi seperti kad UNHCR mewujudkan kekaburan dalam penguatkuasaan dan mengehadkan tindak balas dasar yang diselaraskan antara agensi. Situasi ini memperlihatkan jurang yang ketara dalam pelaksanaan dasar sosial inklusif, apabila ketiadaan kerangka yang jelas dan sistematik bagi pengurusan serta integrasi populasi pelarian berpotensi meningkatkan fragmentasi sosial dan menjejaskan usaha ke arah perpaduan sosial serta pembangunan yang inklusif.

Lawatan Pemetaan Isu di Batu Pahat (Zon Selatan) bersama Komuniti Agropreneur | 10 Februari 2025

02

DIMENSI EKONOMI

Kerentanan ekonomi paling ketara dalam kalangan isi rumah B40 di Jempol (P127), Segamat (P140), dan Batu Pahat (P150), terutamanya dalam komuniti FELDA dan penempatan pertanian. Mata pencarian berasaskan penorehan getah dan kebun kecil minyak sawit telah menjadi semakin tidak stabil disebabkan oleh turun naik harga komoditi, perubahan corak cuaca, dan produktiviti yang merosot.

Di Jempol (P127), peneroka kekal sangat bergantung kepada penorehan getah walaupun harga yang tidak menentu dan keadaan cuaca yang mengurangkan hari penorehan. Di Segamat (P140), agensi-agensi daerah telah berusaha menghubungkan pencari kerja dengan peluang pekerjaan yang ditawarkan oleh pertubuhan bukan kerajaan (NGO) dan sektor swasta melalui program seperti *Jobscope*s, namun penyertaan masih kekal terhad. Keadaan ini menyumbang kepada perangkap kemiskinan struktur, menghadkan kepelbagaian pekerjaan dan mobiliti menaik, dan menjejaskan matlamat SDG 8 untuk pekerjaan yang baik dan pekerjaan yang produktif.

Isu ekonomi kedua ialah kemelesetan pelancongan berasaskan komuniti, terutamanya program inap desa di Jempol (P127) dan kawasan luar bandar Melaka dan Johor. Pengendali melaporkan penurunan ketibaan pelancong selepas pandemik COVID-19, serta minat yang berkurangan dalam kalangan generasi muda untuk mengekalkan perniagaan inap desa. Tanpa sokongan yang mencukupi, termasuk latihan pemasaran digital, insentif kewangan dan perancangan penggantian generasi (*succession planning*), ekosistem inap desa berisiko merosot. Apabila sumber pendapatan alternatif semakin berkurangan, komuniti menjadi semakin bergantung kepada sektor komoditi arus perdana dan bantuan kebajikan, sekali gus mengurangkan kepelbagaian sumber mata pencarian serta daya tahan komuniti.

Banjir merupakan isu alam sekitar yang paling besar di Zon Selatan yang menjejaskan Kampung Baru Rompin dan Kampung Sri Rompin di Jempol (P127), Kampung Sri Lanchang di Jasin (P139), dan Kg Sungai Suloh, Low Piak, dan Taman Nira di Batu Pahat (P150). Kejadian banjir berlaku satu hingga lima kali setahun, merosakkan tanaman dan rumah sambil mengganggu persekolahan kerana sekolah digunakan sebagai pusat pemindahan.

Penemuan menunjukkan bahawa langkah mitigasi seperti pendalaman sungai, penyelenggaraan pintu banjir yang tidak konsisten dan peraturan pelepasan industri hulu yang lemah tidak menangani punca asas. Di Jasin (P139), sisa industri yang dibuang ke saluran saliran dilaporkan memburukkan lagi banjir apabila pintu air ditutup untuk mengelakkan aliran balik yang tercemar. Banjir berulang ini mewujudkan kitaran bencana dan pemulihan, serta menjejaskan isi rumah berpendapatan rendah dengan sumber kewangan yang terhad.

Tambahan pula, terdapat juga isu konflik manusia-hidupan liar dan pengurusan sisa pepejal yang lemah. Di Jempol (P127) dan Batu Pahat (P150), komuniti melaporkan kerosakan tanaman akibat monyet dan ternakan yang berkeliaran bebas, di samping tong sampah yang tidak mencukupi dan kutipan yang tidak teratur. Walaupun sering diabaikan, isu-isu ini menjejaskan kebersihan alam sekitar, semangat komuniti, dan potensi kawasan luar bandar untuk pelancongan dan pelaburan.

Komuniti di seluruh Zon Selatan melaporkan rasa kekeliruan yang disebabkan oleh mandat bertindih antara badan kerajaan seperti pihak berkuasa tempatan, pejabat daerah, agensi kebajikan sosial dan kemudahan awam. Sebagai contoh, perancangan pengangkutan di Sri Gading (P149) memerlukan penyelarasan antara Majlis Daerah Batu Bahat (MPBP), Majlis Daerah Yong Peng, dan Perbadanan Pengangkutan Awam Johor (PAJ), namun penyelarasan masih tidak konsisten.

Di Jempol (P127) dan Pulaui (P161), usahawan mikro melaporkan dinafikan bantuan kebajikan selepas mendaftar dengan Suruhanjaya Syarikat Malaysia (SSM) kerana pangkalan data rentas agensi (SSM, e-Kasih, LHDN) mengklasifikasikan semula mereka sebagai tidak layak. Maklumat yang tidak konsisten sedemikian menyerlahkan jurang dalam sistem penilaian penerima manfaat dan melemahkan kepercayaan orang ramai terhadap tadbir urus.

Secara keseluruhan, cabaran pembangunan di Zon Selatan mencerminkan kelemahan struktur yang saling berkait. Institusi kebajikan yang rapuh, penglibatan belia yang remdaj, sumber mata pencarian luar bandar yang tidak stabil, risiko alam sekitar serta tadbir urus yang tidak bersepadu saling memperkukuh kitaran kerentanan yang dihadapi oleh komuniti. Menangani isu-isu ini memerlukan model tadbir urus peringkat daerah bersepadu yang menyelaraskan perlindungan sosial, pembangunan ekonomi, daya tahan alam sekitar dan penyelarasan pentadbiran.

WILAYAH SABAH

SABAH | WILAYAH PERSEKUTUAN LABUAN

Dapatan utama berkaitan isu sosial, ekonomi, alam sekitar dan tadbir urus telah dikenal pasti di empat kawasan Parlimen di Sabah, iaitu Labuan (P166), Putatan (P173), Tuaran (P170), dan Semporna (P189). Perbincangan ini berfungsi sebagai asas penting untuk perancangan dasar yang lebih inklusif dan berasaskan bukti yang sejajar dengan prinsip pembangunan mampan, terutamanya dalam usaha untuk meningkatkan kesejahteraan komuniti dan mengurangkan ketidaksamaan serantau.

01

DIMENSI SOSIAL

Pertama, akses yang tidak sama rata kepada keperluan asas, termasuk air bersih, elektrik, sanitasi, perumahan selamat, penjagaan kesihatan dan pendidikan, kekal sebagai isu sosial utama di empat kawasan parlimen. Masalah ini paling ketara di kawasan kampung luar bandar, penempatan atas air dan kawasan separa bandar yang berada di luar liputan perkhidmatan pihak berkuasa tempatan.

Di Putatan (P173), perkembangan pesat kawasan separa bandar tanpa perancangan infrastruktur yang mencukupi telah menyebabkan gangguan bekalan air dan elektrik, kesesakan lalu lintas serta kemerosotan kualiti hidup di kampung tradisional dan kawasan pesisir pantai. Keadaan ini menjejaskan kesejahteraan isi rumah dan mempunyai implikasi langsung kepada kesihatan awam dan produktiviti ekonomi tempatan.

Cabaran yang sama diperhatikan di Tuaran (P170), terutamanya di kampung-kampung di luar bidang kuasa Majlis Daerah Tuaran, di mana penduduk kekurangan perkhidmatan asas seperti pengumpulan sisa dan sistem sanitasi yang baik, meningkatkan risiko kesihatan dan pencemaran alam sekitar.

Lawatan Pemetaan Isu di Tuaran (Wilayah Sabah) bersama Kg. Komuniti Sinansag | 15 Mac 2025

Kedua, di Semporna (P189), isu sosial lebih kompleks kerana kehadiran kumpulan rentan seperti masyarakat Bajau Laut dan individu tanpa dokumen. Ketiadaan pengiktirafan undang-undang dan kekurangan data rasmi mengenai populasi ini telah mengakibatkan peminggiran mereka daripada pendidikan formal, perkhidmatan penjagaan kesihatan dan skim perlindungan sosial. Keadaan ini mengekalkan kitaran kemiskinan dan meningkatkan risiko eksploitasi buruh, terutamanya dalam sektor pelancongan dan perikanan.

Ketiga, ketidakpekaan budaya dalam konteks pembangunan pelancongan telah menyumbang kepada ketegangan sosial antara komuniti tempatan dan pelawat. Contohnya ialah kod pakaian yang tidak sesuai dalam kalangan pelancong asing. Ini memerlukan keperluan untuk garis panduan sosial dan budaya yang lebih jelas dan berkesan untuk menggalakkan keharmonian sosial dan menghormati nilai dan norma tempatan.

02

DIMENSI EKONOMI

Kos sara hidup yang tinggi dan kerentanan ekonomi tempatan menjadi kebimbangan utama bagi penduduk di Labuan (P166). Walaupun reputasinya sebagai pusat kewangan luar pesisir dan pelabuhan bebas cukai, penduduk terus menghadapi tekanan yang ketara daripada kos sara hidup yang tinggi di Labuan (P166). Kebergantungan hampir sepenuhnya kepada bekalan makanan luar dari Sabah dan Semenanjung Malaysia telah menaikkan harga bahan mentah dan barangan makanan asas. Ini berpunca daripada kos pengangkutan dan rantaian bekalan yang panjang. Keadaan ini memberi kesan yang tidak seimbang kepada isi rumah berpendapatan rendah dan peniaga kecil tempatan.

Di Putatan (P173) dan Tuaran (P170), ekonomi komuniti luar bandar sebahagian besarnya bergantung kepada pertanian berskala kecil dan perusahaan mikro. Infrastruktur sokongan yang tidak mencukupi, akses pasaran yang terhad, dan kekurangan kemahiran nilai tambah telah mengakibatkan pendapatan yang rendah dan tidak stabil secara berterusan. Oleh itu, meningkatkan kerentanan ekonomi dalam kalangan isi rumah B40.

Di Semporna (P189), terdapat cabaran ekonomi yang ketara dalam bentuk ketidaksamaan ekonomi dalam industri pelancongan. Walaupun kawasan itu menarik berjuta-juta pelancong setiap tahun, pulangan ekonomi kepada komuniti tempatan kekal terhad. Industri ini dikuasai oleh ejen dan pengendali luar. Pakej pelancongan, perkhidmatan pengangkutan, restoran dan perkhidmatan sokongan sebahagian besarnya diuruskan oleh entiti bukan tempatan. Ini menyebabkan hasil pelancongan beredar di luar ekonomi tempatan.

Keadaan sedemikian menghadkan peluang pekerjaan dan keusahawanan untuk penduduk tempatan. Ia juga menjana rasa ketidakadilan ekonomi yang kuat, kerana komuniti berasa dikecualikan daripada faedah pembangunan dalam kawasan mereka sendiri.

03

DIMENSI ALAM SEKITAR

Pengurusan sisa pepejal merupakan salah satu cabaran alam sekitar yang paling menonjol di kawasan parlimen Semporna (P189), Tuaran (P170) dan Putatan (P173). Di Semporna (P189), terutamanya di penempatan berasaskan air, pelupusan sisa terus ke laut dan pembakaran terbuka kekal sebagai amalan biasa kerana ketiadaan tapak pelupusan dan sistem pengumpulan sisa yang sesuai. Amalan ini mencemarkan ekosistem marin, membahayakan kesihatan awam, dan menjejaskan imej Semporna sebagai destinasi pelancongan antarabangsa.

Di Tuaran (P170) dan Putatan (P173), kampung-kampung yang terletak di luar bidang kuasa pihak berkuasa tempatan juga mengalami pengumpulan sisa, pencemaran sungai, dan pembakaran terbuka. Walaupun penduduk telah mengambil inisiatif secara gotong-royong untuk menguruskan sisa, pendekatan sedemikian hanya bersifat sementara dan tidak mampan tanpa sokongan yang sistematik daripada pihak berkuasa yang berkaitan.

Banjir telah dikenal pasti sebagai isu alam sekitar yang berulang di Tuaran (P170), terutamanya di kawasan berhampiran sungai Tuaran dan Tamparuli. Faktor penyumbang utama termasuk sistem saliran yang tidak cekap, pembangunan infrastruktur yang dijalankan tanpa langkah mitigasi alam sekitar yang mencukupi, dan perubahan corak hujan. Banjir bukan sahaja menyebabkan kerosakan harta benda, tetapi juga menimbulkan risiko keselamatan dan mengganggu kehidupan seharian dan mata pencarian komuniti tempatan.

04

DIMENSI TADBIR URUS

Dapatan penyelidikan menunjukkan kelemahan yang ketara dalam penyampaian perkhidmatan awam, terutamanya di kawasan di luar liputan pihak berkuasa tempatan. Di Tuaran (P170) dan Putatan (P173), penduduk melahirkan rasa tidak puas hati dengan membayar cukai tanpa menerima perkhidmatan asas seperti kutipan buangan terjadual dan penyelenggaraan infrastruktur. Keadaan ini menjejaskan kepercayaan masyarakat terhadap institusi tempatan serta melemahkan keberkesanan tadbir urus di peringkat tempatan.

Dalam Semporna (P189), ketiadaan data rasmi yang komprehensif mengenai komuniti tanpa dokumen menimbulkan cabaran besar kepada perancangan dasar dan pengagihan bantuan sosial. Tanpa sistem data yang berstruktur, inklusif dan bersepadu, pelaksanaan dasar dan intervensi berisiko tidak didasarkan dengan berkesan. Lebih asasnya, mereka gagal menangani punca cabaran sosial dan ekonomi yang dihadapi oleh kumpulan rentan.

WILAYAH SARAWAK

SARAWAK

Latihan pemetaan isu 2025 di kawasan parlimen Lubok Antu (P203) dan Stampin (P196) mengkaji kebimbangan yang dikenal pasti komuniti dalam landskap pembangunan Sarawak yang sedang berkembang. Berdasarkan sepuluh perbincangan kumpulan fokus dan pemerhatian etnografi di setiap kawasan palimen, kajian ini menggunakan pendekatan kualitatif untuk melengkapkan rangka kerja dasar sedia ada. Walaupun ciri-ciri luar bandar dan bandar mereka berbeza, kedua-dua kawasan parlimen menghadapi cabaran yang saling berkaitan dalam empat dimensi yang disenaraikan di bawah.

*Lawatan Pemetaan Isu di Lubok Antu (Wilayah Sarawak) bersama Komuniti Nanga Sumpa
| 11 – 17 Mac & 4 April 2025*

01

DIMENSI SOSIAL

Dalam dimensi sosial, dua tema utama muncul: (1) rundingan tanah, identiti, dan perwakilan, dan (2) ketidakjaminan perumahan dan mata pencarian di tengah-tengah perubahan demografi. Di Lubok Antu (P203), komuniti menyerlahkan hubungan rapat antara identiti orang asli, tanah dan mata pencarian. Dalam kalangan komuniti rumah panjang Iban di sepanjang lembangan Batang Lupar—terutamanya di kawasan Ulu Ai dan Ulu Engkari—tanah berfungsi sebagai sauh budaya dan sosial yang membentuk perpaduan, pemindahan pengetahuan dan membuat keputusan tempatan. Pelancongan telah mewujudkan pendapatan tambahan dan hubungan ke pasaran luar, tetapi ia juga membawa jangkaan "keaslian" budaya yang boleh mempengaruhi keutamaan pembangunan. Sehubungan itu, komuniti menegaskan kepentingan mengimbangi peluang ekonomi dengan pemeriksaan budaya, serta mengekalkan kepelbagaian sumber mata pencarian bagi memperkukuh daya tahan dan kesinambungan budaya.

Di Stampin (P196), cabaran sosial sebahagian besarnya berpunca daripada kepadatan bandar dan pemandaran yang pesat. Ketidakjaminan perumahan kekal menjadi kebimbangan utama, terutamanya bagi isi rumah berpendapatan rendah. Peningkatan kos perumahan, sistem pengurusan strata yang kompleks dan keperluan kawal selia menjejaskan penduduk dalam kedua-dua pembangunan perumahan formal dan penempatan tidak rasmi. Kawasan setinggan di Batu Kawa menunjukkan bagaimana penghijrahan luar bandar ke bandar, meskipun bertujuan mendapatkan peluang kehidupan yang lebih baik, boleh mengakibatkan kerentanan bandar yang berterusan apabila sistem sokongan yang mencukupi tidak disediakan.

Dapatan dimensi ekonomi menunjukkan bahawa peralihan dan kepelbagaian sumber mata pencarian merupakan isu utama, khususnya di Lubok Antu (P203). Komuniti orang asli melaporkan peningkatan kesukaran untuk mengekalkan pertanian sara diri disebabkan oleh perubahan persekitaran, kekurangan buruh, dan perubahan corak guna tanah, melemahkan mata pencarian tradisional dan kestabilan pendapatan. Sektor pelancongan, yang telah berkembang sejak tahun 1987, menyediakan sumber pendapatan tambahan serta akses kepada pasaran. Namun begitu, kebergantungan kepada sektor pelancongan semata-mata masih tidak mencukupi berikutan turun naik pasaran dan kekangan institusi. Oleh itu, komuniti menekankan strategi mata pencarian yang pelbagai untuk mengukuhkan daya tahan ekonomi sambil mengekalkan identiti budaya.

Di Stampin (P196), cabaran ekonomi berkait rapat dengan penghijrahan luar bandar-bandar, kerana penduduk yang lebih muda berpindah ke bandar untuk bekerja tetapi sering berakhir dengan pekerjaan bergaji rendah atau tidak formal, mengehadkan kestabilan pendapatan dan akses kepada perumahan formal. Ini menyumbang kepada penempatan tidak formal seperti Batu Kawa, mencerminkan hubungan antara penghijrahan, ketidaktentuan pekerjaan, dan ketidakjaminan perumahan, dan cabaran untuk mencapai pertumbuhan bandar yang inklusif.

Cabaran alam sekitar bersilang dengan mata pencarian dan corak penempatan di kedua-dua kawasan parlimen. Di Lubok Antu (P203), komuniti melaporkan perubahan yang boleh diperhatikan dalam sistem sungai, penggunaan tanah dan produktiviti pertanian. Walaupun sering diterangkan melalui pengalaman hidup dan bukannya istilah iklim teknikal, pemerhatian ini mencerminkan peningkatan kebolehubahan persekitaran. Perubahan dalam ekosistem sungai dan kitaran penanaman telah menjejaskan pertanian sara diri, menyerlahkan keperluan untuk strategi mata pencarian yang adaptif dan pelbagai.

Di Stampin (P196), isu alam sekitar dikaitkan kepada kepadatan dan perkembangan bandar. Peningkatan tekanan ke atas sistem saliran, infrastruktur pengurusan sisa dan ekosistem sekitarnya telah meningkatkan risiko alam sekitar. Penempatan tidak formal di kawasan tanah marginal terdedah kepada banjir, manakala isi rumah berpendapatan rendah menanggung beban kerentanan alam sekitar yang tidak seimbang.

Lawatan Pemetaan Isu di Lubok Antu (Wilayah Sarawak) | 11 – 17 Mac & 4 April 2025

Lawatan Pemetaan Isu di Lubok Antu (Wilayah Sarawak) bersama Masyarakat Cina Hakka & Teochew | 11 Mac 2025

04

DIMENSI TADBIR URUS

Di kedua-dua kawasan parlimen, akses terhadap kepada maklumat yang jelas mengenai dasar, hak dan program kerajaan mengekang penyertaan. Di Lubok Antu (P203), keadaan ini menjejaskan penglibatan komuniti dalam inisiatif pembangunan serta program sokongan mata pencarian. Sementara itu, di Stampin (P196), penduduk menghadapi kesukaran untuk memahami dan mengurus proses yang berkaitan dengan peraturan perumahan, pengurusan strata serta prosedur aduan. Walaupun struktur sedia ada telah diwujudkan, kerumitan proses pentadbiran mengehadkan penyertaan yang bermakna, khususnya dalam kalangan komuniti yang mempunyai keupayaan institusi yang terhad.

Isu kepimpinan dan perwakilan juga terbukti dalam Stampin (P196). Di Lidah Tanah, ketiadaan perwakilan yang diiktiraf mengehadkan penglibatan dengan institusi awam, manakala di RPR Engkelili, proses kepimpinan yang kompleks melambatkan penyelesaian isu dan melemahkan penyertaan.

Secara keseluruhan, dapatan daripada Lubok Antu (P203) dan Stampin (P196) menyerlahkan cabaran luar bandar dan bandar yang saling berkaitan. Di Lubok Antu (P203), komuniti mengimbangi agensi orang asli, peralihan mata pencarian dan identiti budaya, dengan pelancongan menyediakan pendapatan yang terhad. Di Stampin (P196), penghijrahan dari luar bandar ke bandar, pekerjaan bergaji rendah serta kekangan perumahan menjadi faktor utama yang mendorong kerentanan bandar dan kewujudan penempatan tidak formal. Menangani isu-isu ini memerlukan strategi bersepadu untuk memperkukuh akses kepada institusi, mempelbagaikan sumber mata pencarian serta meningkatkan penyertaan komuniti.

Lawatan Pemetaan Isu di Stampin (Wilayah Sarawak) bersama Kg. Komuniti Sudat | 11 April 2025

Projek Penapisan Liberica Sarawak dengan Antara Tanaman Alelopati di Kampung Tringus Bong oleh Rakan Solusi APPGM-SDG di Sarawak (Earthlings Coffee).

BAHAGIAN IV

Pendekatan Utama 2: Projek Mikro-SDG

- Pengenalan
- Metodologi Projek
- Projek Pembangunan Berasaskan Komuniti
- Inisiatif Keterjaminan Makanan
- Pakar Rujuk untuk Projek Komuniti dan Projek Keterjaminan Makanan
- Kajian Kes dan Butiran Projek Mengikut Zon dan Wilayah
- Anugerah Komuniti APPGM-SDG dan KSI 2025
- Rising Impact through Sustainable Empowerment (RISE 2025)
- Tamu SDG: Karnival Kelestarian Komuniti

Pendekatan Utama 2: Projek Mikro-SDG

PENGENALAN

Tahun 2025 menandakan pencapaian penting dalam perjalanan APPGM-SDG untuk menyetempatan Matlamat Pembangunan Mampan (SDG), mengubahnya daripada rangka kerja global kepada pengalaman hidup yang ketara dalam komuniti di seluruh Malaysia. Di tengah-tengah perjalanan ini ialah prinsip panduan: pembangunan mampan bermula dengan mendengar, benar-benar mendengar, suara orang yang kita berkhidmat.

Kerja APPGM-SDG tidak bermula dengan penyelesaian yang telah ditetapkan. Sebaliknya, ia muncul daripada proses pemetaan dan pengutamaan isu dan analisis situasi yang teliti dan partisipatif. Di seluruh kawasan parlimen, APPGM-SDG terlibat secara langsung dengan komuniti akar umbi, petani, belia, pemimpin komuniti, organisasi tempatan, agensi kerajaan dan Ahli Parlimen. Melalui perbincangan kumpulan fokus, perbualan mendalam dan pemerhatian lapangan, APPGM-SDG bukan sahaja menemui cabaran mendesak seperti ketidakjaminan makanan, peluang pendapatan yang terhad dan ketidaksamaan struktur, tetapi juga daya tahan, kekuatan dan potensi yang belum diterokai dalam komuniti ini.

Penglibatan ini membolehkan APPGM-SDG bergerak melangkaui andaian dan statistik, mendasarkan setiap campur tangan dalam pengalaman hidup. Seperti yang dikongsi oleh seorang pemimpin komuniti semasa lawatan lapangan, *"Kami bukan sahaja mahu projek dilakukan untuk kami. Kami mahu belajar, menyumbang dan melihat idea kami sendiri terbentuk"*. Pandangan ini menjadi teras kepada pendekatan APPGM-SDG. Mengutamakan isu memastikan keperluan yang paling relevan ditangani, manakala analisis situasi memberikan kedalaman dan bukti yang diperlukan untuk mereka bentuk penyelesaian yang bermakna dan khusus mengikut konteks.

Projek pembangunan berasaskan komuniti dan inisiatif keterjaminan makanan yang diikuti secara langsung dibentuk oleh dapatan ini. Diselia rapi oleh Jabatan Pengurusan Projek, inisiatif ini menjadi lebih daripada sekadar projek apabila ia berkembang menjadi platform hidup di mana komuniti secara aktif membentuk laluan pembangunan mereka sendiri. Direka bentuk sebagai projek solusi mikro, ia menunjukkan bagaimana pendekatan setempat dan dipacu komuniti dapat menangani cabaran pembangunan yang lebih luas di samping membina kepercayaan, kerjasama dan pemilikan bersama dalam kalangan semua pihak berkepentingan.

Walaupun berskala sederhana, projek-projek ini membawa tujuan yang lebih mendalam. Mereka bertindak sebagai pemangkin untuk transformasi jangka panjang, mengukuhkan kapasiti tempatan, memupuk pemilikan komuniti, dan mewujudkan peluang untuk mata pencarian yang mampan. Inisiatif terpilih telah dipupuk melangkaui fasa awal mereka, membolehkan penskalaan, perkongsian dan impak yang berkekalan.

Akhirnya, gerak kerja 2025 mencerminkan peralihan asas daripada menyampaikan projek kepada memupuk ekosistem perubahan, di mana komuniti adalah ejen aktif pembangunan mereka sendiri. Ia mengesahkan kepercayaan yang bergema merentasi setiap inisiatif *'apabila penyelesaian berakar umbi dalam realiti tempatan, pembangunan mampan bukan sahaja boleh dicapai, tetapi juga berkekalan, memastikan tiada siapa yang ketinggalan.'*

METODOLOGI PROJEK

Pelaksanaan kedua-dua projek pembangunan berasaskan komuniti dan inisiatif keterjaminan makanan mengikut metodologi berstruktur dan berperingkat untuk memastikan perancangan, pelaksanaan, pemantauan dan penilaian yang sistematik. Jabatan Pengurusan Projek memainkan peranan penting dalam proses ini, bekerjasama rapat dengan rakan solusi, pakar rujuk dan penilai impak untuk memastikan inisiatif dilaksanakan dengan berkesan. Pendekatan kolaboratif ini direka untuk memaksimumkan impak dan memupuk kemampan jangka panjang dalam komuniti yang disasarkan.

Metodologi projek merangkumi tujuh peringkat utama berikut:

Pemetaan Isu & Penilaian Keperluan

01

Fasa awal ini melibatkan proses menyeluruh untuk mengenal pasti jurang komuniti dan mengutamakan keperluan. Ia memberi tumpuan kepada memahami cabaran dan peluang khusus dalam setiap komuniti untuk memastikan projek relevan dan berkesan.

Pelaksanaan Projek & Pembangunan Kapasiti

04

Fasa ini, biasanya menjangkau 3-4 bulan, melibatkan pelaksanaan aktiviti projek. Pada masa yang sama, penekanan yang ketara diberikan kepada pembangunan kapasiti rakan solusi melalui program *Rising Impact through Sustainable Empowerment (RISE)*, yang menyediakan latihan dan sokongan penting untuk meningkatkan keupayaan mereka.

Penyerahan & Perancangan Cadangan

02

Berikutan penilaian keperluan, cadangan projek terperinci dan jadual aktiviti dibangunkan. Peringkat ini memastikan perancangan yang komprehensif dan menggariskan pendekatan strategik bagi setiap inisiatif.

Pemantauan, Pelaporan & Pembayaran

05

Peringkat ini melibatkan pengawasan berterusan, dengan pemantauan bulanan dijalankan oleh Pegawai Projek. Rakan Solusi dikehendaki menyerahkan laporan bulanan, dan pembayaran dikeluarkan mengikut bahagian yang telah ditetapkan. Lawatan pemantauan berkala oleh Pegawai Projek juga dijalankan untuk memastikan patuhan kepada garis masa dan objektif projek. Fasa ini berjalan serentak dengan pelaksanaan projek.

Penilaian & Kelulusan Projek

03

Semua cadangan projek menjalani proses penilaian yang ketat, diikuti dengan kelulusan oleh jawatankuasa APPGM-SDG, yang terdiri daripada Ahli Parlimen, termasuk 12 wakil daripada kerajaan dan pembangkang, serta senator. Untuk sebarang kelulusan diberikan, sekurang-kurangnya tiga ahli jawatankuasa mesti bersetuju. Langkah ini memastikan projek sejajar dengan objektif jabatan dan memenuhi kriteria yang ditetapkan untuk pembiayaan dan pelaksanaan.

Penutupan & Dokumentasi Projek

06

Setelah selesai aktiviti projek, laporan akhir disusun dan audit dijalankan. Ini memastikan dokumentasi hasil dan akauntabiliti kewangan yang betul.

Penilaian Impak

Peringkat akhir melibatkan penilaian hasil keseluruhan dan kesan projek. Penilaian ini membantu dalam memahami keberkesanan intervensi dan memaklumkan perancangan strategik masa hadapan. Penilaian impak dijalankan oleh Persatuan Sains Sosial Malaysia, dan ia melibatkan ahli akademik dari kedua-dua universiti kerajaan dan swasta. Penilaian dijalankan pada dua peringkat: pertama, melalui semakan dokumen, dan kedua, melalui perbincangan kumpulan fokus dan temu bual dengan kedua-dua rakan solusi dan penerima manfaat. Pada akhir proses, laporan diterbitkan yang menggariskan keberkesanan, cabaran, amalan terbaik dan pengajaran yang dipelajari.

07

PROJEK PEMBANGUNAN BERASASKAN KOMUNITI

Projek-projek pembangunan berasaskan komuniti berdiri sebagai asas usaha strategik APPGM-SDG untuk memperkasakan komuniti tempatan dalam menangani kebimbangan tempatan. Dengan menggunakan pendekatan berperingkat, APPGM-SDG memastikan bahawa intervensi bukan sekadar sementara tetapi berkembang menjadi perjalanan berterusan dalam pembinaan kapasiti dan pembangunan yang berterusan.

Gambaran Keseluruhan Status Projek (2025)

Pada tahun 2025, sebanyak 169 projek telah diperuntukkan dan kemudiannya diluluskan, mencerminkan kadar kelulusan 100% berbanding peruntukan yang dirancang. Portfolio komprehensif ini merangkumi pelbagai jenis projek, masing-masing disesuaikan untuk menangani keperluan komuniti tertentu dan objektif pembangunan:

Jadual 4: Gambaran Keseluruhan Status Projek Pembangunan Berasaskan Komuniti

No.	Kategori Projek	Jumlah Projek
1	Fasa 1 (2025)	87
2	Fasa 2 (Kesinambungan 2024)	17
3	Fasa 3 (Kesinambungan 2023)	19
4	Penjanaan Pendapatan (IG)	24
5	Pusat Pembelajaran Komuniti (CLC)	20
6	Geran Khas	2
Jumlah Projek yang Diperuntukkan dan Diluluskan		169

Nota: Kedua-dua projek Geran Khas itu terletak secara strategik di Putrajaya (memberi tumpuan kepada Menyatukan Agenda Kelestarian (SDG-ESG) Dalam Kalangan Institusi Pengajian Tinggi Awam dan Swasta) dan Bukit Bintang (menjadi tuan rumah Forum Bisnes Asia Pasifik PBB 2025).

Definisi Utama dan Kitaran Hayat Projek

Untuk memastikan kejelasan dan konsistensi dalam pelaksanaan dan pelaporan projek, definisi berikut menerangkan pelbagai fasa dan jenis projek dalam rangka kerja projek pembangunan berasaskan komuniti:

Fasa 1

Projek-projek ini dimulakan dalam setiap kawasan parlimen, selaras secara langsung dengan isu-isu yang dikenal pasti dan diutamakan melalui proses pemetaan isu yang ketat. Rakan solusi dipilih daripada komuniti tempatan, berdasarkan kepakaran dan kapasiti mereka untuk memenuhi penyampaian (*deliverables*) yang ditetapkan oleh APPGM-SDG. Penerima manfaat dan lokasi projek dikenal pasti oleh APPGM-SDG, dengan keperluan projek dinilai dan dilaksanakan oleh rakan solusi tempatan berdaftar. Pemilihan projek Fasa 1 dibincangkan dan diputuskan melalui perundingan dengan Ahli Parlimen masing-masing.

Fasa 2

Mewakili dana kesinambungan, Fasa 2 diperluaskan kepada rakan solusi sedia ada untuk membangunkan lagi inisiatif yang dijalankan dalam Fasa 1. Rakan solusi dikehendaki sepenuhnya untuk meningkatkan projek Fasa 1 mereka, dengan menyasarkan penerima manfaat sedia ada. Fasa ini menyediakan sokongan tambahan yang penting melalui latihan, pembangunan kemahiran, panduan pakar dan bekalan peralatan, sekali gus memperdalam impak projek.

Fasa 3

Pembiayaan ini menyokong projek yang telah berjaya maju melalui Fasa 1 dan Fasa 2. Dana itu terus memperkasakan penerima manfaat dalam bidang kritikal seperti pembangunan perniagaan, pendidikan dan pemeliharaan alam sekitar.

Pusat Pembelajaran Komuniti (CLC)

Pusat pembelajaran komuniti diperkenalkan berdasarkan pandangan yang diperoleh daripada projek tahun-tahun sebelumnya dan maklum balas berterusan daripada rakan solusi dan penerima manfaat. Pembiayaan ini bertujuan untuk menubuhkan pusat pembelajaran tempatan. Pusat-pusat ini menjalankan program pembangunan kapasiti, berfungsi sebagai hab fizikal yang mampan untuk pembangunan modal insan tempatan. Rakan solusi diberi mandat untuk memastikan kemampanan jangka panjang pusat-pusat ini dan membentangkan rancangan yang kuat dalam cadangan mereka.

Projek Penjanaan Pendapatan

Projek-projek ini secara khusus menasaskan komuniti rentan, menangani keperluan ekonomi mereka melalui mekanisme penyampaian berstruktur. Ini termasuk latihan praktikal, modul keusahawanan kewangan dan digital yang komprehensif, peruntukan wang permulaan kepada penerima manfaat (dalam lingkungan dana projek), dan komitmen untuk pemantauan sukarela selama enam bulan selepas siap (menggunakan model pembiayaan bersama). Projek penjanaan pendapatan memerlukan penyiapan semua hasil kerja tetap di samping komitmen jangka panjang.

Geran Khas

Geran khas ditawarkan secara eksklusif kepada rakan solusi sedia ada yang telah berjaya menyelesaikan Fasa 1, 2 atau 3, dan telah menunjukkan pemeraksanaan mampan penerima manfaat dalam jangka panjang. Projek-projek ini biasanya merangkumi tempoh 12 bulan, diikuti dengan pemantauan dan bimbingan tambahan selama 12 bulan. Semasa pelaksanaan, rakan solusi menjalani pembangunan kapasiti untuk meningkatkan profil mereka, menggalakkan mereka memohon geran yang lebih besar daripada organisasi seperti Yayasan Hasanah dan badan penderma lain. Inisiatif ini berkesan mewujudkan laluan untuk rakan solusi mengakses ekosistem pembiayaan yang lebih luas dengan yakin.

Pecahan Projek mengikut Zon dan Wilayah

Jadual berikut memberikan gambaran keseluruhan terperinci tentang status pelaksanaan projek pembangunan berasaskan komuniti di pelbagai zon dan wilayah di Malaysia, menyerlahkan projek yang diluluskan, selesai, dihentikan dan ditamatkan:

Jadual 5: Pecahan Projek Pembangunan Berasaskan Komuniti Mengikut Zon dan Wilayah

No.	Zon/Wilayah	Lulus	Selesai	Berhenti	Tamat
1	Utara	44	44	0	0
2	Pantai Timur	25	22	2	1
3	Tengah	27	24	2	1
4	Selatan	32	32	0	0
5	Sabah	23	22	0	1
6	Sarawak	18	18	0	0
Jumlah		169	162	4	3

Pecahan Projek mengikut Penerima Manfaat

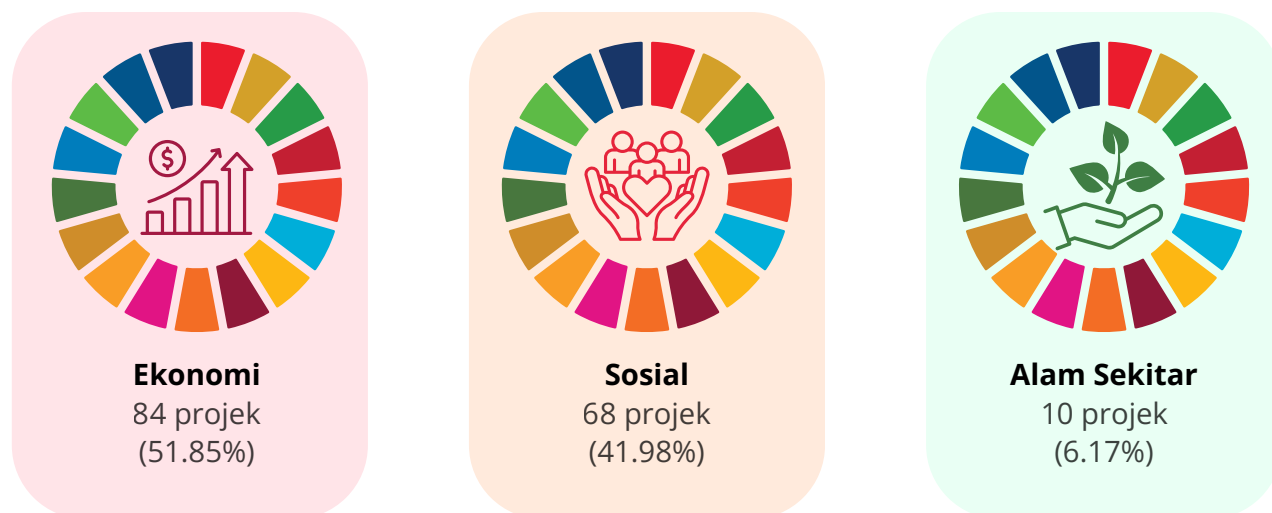
Projek pembangunan berasaskan komuniti APPGM-SDG adalah berdasarkan tema menyeluruh "tidak siapa yang tertinggal". Komuniti rentan dalam pelbagai segmen masyarakat dikenal pasti di pelbagai lokasi untuk mengambil bahagian dan mendapat manfaat daripada inisiatif projek pembangunan berasaskan komuniti oleh APPGM-SDG untuk menangani keperluan komuniti rentan dan ini dimaksimumkan melalui projek penyelesaian pelbagai fasa.

Jadual 6: Butiran Projek Pembangunan Berasaskan Komuniti tentang Penerima Manfaat dan Projek

No.	Jenis Penerima Manfaat	Bil. Projek	%
1	Wanita	43	26.54
2	Belia	39	24.07
3	Usahawan / Peniaga Kecil / Komuniti Perniagaan	16	9.88
4	Orang Asal Sabah	5	3.09
5	Orang Asal Sarawak	5	3.09
6	Orang Kurang Upaya (OKU)	7	4.32
7	Pelajar (Rendah, Menengah & Pengajian Tinggi)	16	9.87
8	Petani/ Peneroka Felda	7	4.32
9	Penduduk Kampung	8	4.94
10	PPR/ Flat/ Penduduk Bandar	3	1.85
11	Komuniti Warga Emas	5	3.09
12	Orang Asli	7	4.32
13	Pulih daripada Penyalahgunaan Dadah	1	0.62
Jumlah		162	100

Jenis Projek mengikut Tema SDG

Jadual berikut membentangkan taburan projek pembangunan berasaskan komuniti di semua enam zon dan wilayah di Malaysia: Utara, Pantai Timur, Tengah, Selatan, Sabah dan Sarawak. Secara keseluruhan, 162 projek telah dilaksanakan, mencerminkan tumpuan program pada tiga bidang tematik utama: ekonomi, sosial dan alam sekitar.

Bilangan di atas menyerlahkan taburan tematik inisiatif projek pembangunan berasaskan komuniti di seluruh Malaysia, menunjukkan penekanan yang kuat terhadap pembangunan ekonomi dan sosial, dengan pertimbangan alam sekitar membentuk komponen yang lebih kecil tetapi penting.

Projek bertema ekonomi, yang menyumbang 51.85% daripada jumlah projek, mewakili kategori terbesar. Ini mencerminkan tumpuan program pada penjaan pendapatan, keusahawanan dan daya tahan ekonomi tempatan. Inisiatif di bawah tema ini biasanya termasuk sokongan untuk perusahaan berskala kecil, pembangunan pertanian, latihan vokasional dan perniagaan berasaskan komuniti. Dengan mengutamakan pembangunan ekonomi, projek ini bertujuan untuk meningkatkan mata pencarian isi rumah, mengukuhkan ekonomi tempatan, dan menyediakan sumber pendapatan yang mampan untuk komuniti di kedua-dua kawasan bandar dan luar bandar.

Projek bertema sosial membentuk 41.98% daripada jumlah keseluruhan, menunjukkan penekanan yang kuat terhadap kebajikan komuniti, pembangunan kapasiti dan keterangkuman sosial. Projek-projek ini selalunya menyasarkan kumpulan rentan, termasuk wanita, belia dan isi rumah berpendapatan rendah, melalui program pendidikan, pembangunan kemahiran, penglibatan komuniti dan sokongan sosial. Kadar projek sosial yang tinggi menggariskan komitmen untuk memupuk pembangunan inklusif dan memastikan ahli komuniti diberi kuasa untuk mengambil bahagian secara aktif dalam meningkatkan kualiti hidup mereka.

Projek bertemakan alam sekitar, walaupun hanya mewakili 6.17% daripada jumlah keseluruhan, memainkan peranan strategik dalam mempromosikan pembangunan mampan dan kesedaran alam sekitar. Inisiatif ini termasuk pendidikan komuniti tentang pemuliharaan, amalan pertanian mampan dan penggunaan sumber asli yang bertanggungjawab. Walaupun bilangannya lebih kecil, projek alam sekitar memastikan bahawa keuntungan ekonomi dan sosial tidak menjejaskan integriti ekologi dan menyumbang kepada kemampan jangka panjang.

Secara keseluruhan, data yang digabungkan menunjukkan bahawa inisiatif projek adalah seimbang, dengan keutamaan kesan ekonomi dan sosial yang jelas, dilengkapi dengan langkah-langkah kelestarian alam sekitar. Pendekatan ini memastikan projek pembangunan berasaskan komuniti memberikan faedah holistik, menangani keperluan segera, sambil memupuk daya tahan jangka panjang dan hasil pembangunan mampan di semua zon dan wilayah di Malaysia.

Rakan Solusi dalam Projek Komuniti

Salah satu penggerak utama dalam penyampaian projek mikro-SDG ialah rakan solusi. Mereka adalah rakan kongsi akar umbi APPGM-SDG. Organisasi ini menjalankan projek pembangunan berasaskan komuniti. Mereka berfungsi sebagai penggerak utama agenda penyelesaian mikro di peringkat akar umbi dan menyumbang dengan ketara ke arah penyetempatan SDG.

Sejak 2020, bilangan rakan solusi tempatan telah berkembang dengan mengagumkan, daripada 25 rakan kongsi pada 2020 kepada 78 rakan kongsi pada 2021. Pada 2022 dan 2023, jumlah itu terus berkembang kepada 364 rakan kongsi, diikuti oleh 324 rakan kongsi pada 2024. Pada 2025, pertumbuhan ketara diperhatikan dengan penambahan 162 lagi rakan kongsi yang menjalankan projek di peringkat akar umbi. Organisasi ini juga menunjukkan dedikasi yang kuat terhadap kemampanan dan pembangunan dipacu komuniti.

Pecahan Organisasi mengikut Jenis Pendaftaran

Adalah penting untuk diperhatikan bahawa 43.83% daripada organisasi yang bekerja dengan APPGM-SDG sebagai rakan solusi didaftarkan sebagai perusahaan sosial dengan pendaftaran perniagaan. Pertubuhan-pertubuhan ini di bawah Pendaftar Pertubuhan membentuk 27.78%. Kira-kira 10.49% adalah pertubuhan belia. Adalah penting bahawa APPGM-SDG mempunyai penduduk dan organisasi kejiwaan, serta universiti tempatan yang mengambil bahagian sebagai rakan solusi tempatan. Jadual 7 memberikan butiran lanjut.

Jadual 7: Rakan Solusi Projek Pembangunan Berasaskan Komuniti mengikut Jenis Pendaftaran

No.	Jenis Pendaftaran	Bil. Projek	%
1	Perusahaan Sosial & Syarikat	71	43.83
2	Persatuan & NGO	45	27.78
3	Pertubuhan Belia	17	10.49
4	JPKK dan Persatuan Penduduk	14	8.64
5	Agensi Kerajaan (JAPEN, AADK, PNPP dan lain-lain)	7	4.32
6	Koperasi	4	2.47
7	Universiti / Institusi	4	2.47
Jumlah		162	100

Pengajaran dan Cabaran

Projek pembangunan berasaskan komuniti terus menunjukkan prestasi yang kukuh pada tahun 2025, dengan 162 daripada 169 projek (96%) berjaya diselesaikan, mencerminkan dedikasi rakan solusi dan mekanisme sokongan teguh APPGM-SDG. Walaupun kejayaan keseluruhan ini, sebilangan kecil projek menghadapi cabaran yang memberikan pengajaran penting untuk pengukuhan projek masa hadapan. Empat projek (2%) telah dihentikan oleh rakan solusi kerana ketidakupayaan mereka untuk memenuhi keperluan projek, manakala tiga projek (2%) telah ditamatkan secara rasmi berikutan ketidakpatuhan terhadap piawaian dan kewajipan kontrak yang ditetapkan.

Kes-kes ini menunjukkan realiti operasi melaksanakan projek dipacu komuniti, di mana perbezaan dalam kapasiti, kesediaan, sumber dan kekangan dalam konteks tempatan boleh menjejaskan hasil. Mereka menekankan kepentingan penilaian rakan kongsi yang menyeluruh, pengenalan awal risiko, komunikasi jangkaan yang jelas dan sokongan berterusan kepada rakan solusi sepanjang kitaran projek.

Untuk memastikan akauntabiliti dan mengekalkan integriti program, pegawai menjalankan lawatan pemantauan secara berkala, penilaian kemajuan dan pengesahan pematuan merentas semua projek. Langkah-langkah sokongan termasuk bimbingan teknikal, sokongan nasihat dan intervensi awal telah dilaksanakan untuk membantu projek yang menghadapi cabaran pelaksanaan. Langkah-langkah pemberhentian atau penamatan rasmi digunakan hanya apabila perlu, dengan dokumentasi komprehensif dikekalkan untuk memastikan ketelusan dan pengurusan dana yang bertanggungjawab.

Pengalaman ini memberikan pandangan kritikal untuk meningkatkan pelaksanaan projek masa hadapan. Melangkah ke hadapan, penekanan yang lebih besar akan diberikan kepada pengukuhan proses pemilihan rakan kongsi, meningkatkan penilaian suai tugas (*onboarding*) dan kesediaan, dan menyediakan sokongan pembangunan kapasiti yang lebih berstruktur. Dengan menerapkan pengajaran ini, program ini bertujuan untuk meningkatkan daya tahan projek, memastikan hasil komuniti yang mampan dan terus memupuk perkongsian yang berasaskan kepercayaan, akauntabiliti dan tanggungjawab bersama.

Inisiatif keterjaminan makanan merupakan keutamaan utama pada tahun 2025, direka secara strategik untuk menangani cabaran kebolehcapaian makanan yang semakin meningkat dan untuk menggalakkan kemampunan pertanian di peringkat akar umbi di seluruh Malaysia.

Gambaran Keseluruhan Status Projek (2025)

Pada tahun 2025, inisiatif keterjaminan makanan menguruskan sejumlah 82 projek, dipilih dengan teliti berdasarkan pemetaan isu, keperluan komuniti dan kapasiti rakan solusi. Projek-projek ini dibahagikan kepada Projek Perniagaan Tani (*agribusiness*) (tujuh projek), yang memberi tumpuan kepada pengukuhan keupayaan teknikal dan perniagaan dalam bidang pertanian, dan Projek Makanan Fasa 1 & Fasa 2 (75 projek), yang bertujuan untuk melaksanakan penyelesaian keterjaminan makanan praktikal peringkat komuniti. Jadual di bawah memberikan gambaran keseluruhan peruntukan dan kelulusan projek untuk tahun 2025.

Jadual 8: Gambaran Keseluruhan Status Projek Inisiatif Keterjaminan Makanan

No.	Kategori Projek	Bil. Projek
1	Projek Perniagaan Tani (<i>Agribusiness</i>)	7
2	Fasa 1 & Fasa 2 Projek Keterjaminan Makanan	*75
Jumlah Projek yang Diperuntukkan & Diluluskan		82

*Nota: * Termasuk Kebun Model Ipoh*

Definisi Utama dan Kitaran Hayat Projek

Untuk memastikan kejelasan dan konsistensi dalam pelaksanaan dan pelaporan projek, definisi berikut menerangkan pelbagai fasa dan jenis projek dalam inisiatif keterjaminan makanan:

Fasa 1

Geran baharu ini, yang diamanahkan oleh Kementerian Kewangan pada 2023, memberi tumpuan kepada kebun komuniti yang bertujuan mengenal pasti rakan kongsi akar umbi untuk meningkatkan pengeluaran makanan untuk keterjaminan makanan negara dan untuk memperluaskan penyertaan masyarakat dalam amalan pertanian moden dan tradisional.

Fasa 2 (Dana Kesyinambungan)

Projek-projek terpilih daripada rakan solusi sedia ada yang telah berjaya menyelesaikan projek Fasa 1 akan layak mendapat tambahan RM 40,000 untuk tahun berikutnya, membolehkan peningkatan inisiatif yang berjaya.

Perniagaan Tani

Aspek komersial pertanian, merangkumi pertanian, ternakan, pemprosesan, pemasaran dan pengedaran makanan dan produk berkaitan, menggabungkan amalan tradisional dan moden untuk menjana pendapatan dan menyokong mata pencarian komuniti.

Pecahan Projek mengikut Zon dan Wilayah

Jadual berikut memberikan gambaran keseluruhan terperinci tentang status pelaksanaan inisiatif keterjaminan makanan di pelbagai zon dan wilayah di Malaysia, menunjukkan projek yang diluluskan, selesai, dihentikan dan ditamatkan:

Jadual 9: Pecahan Inisiatif Keterjaminan Makanan mengikut Zon dan Wilayah

No.	Zon/Wilayah	Lulus	Selesai	Berhenti	Tamat
1	Utara	*14	13	1	0
2	Pantai Timur	14	13	0	1
3	Tengah	12	12	0	0
4	Selatan	13	12	0	1
5	Sabah	15	15	0	0
6	Sarawak	13	13	0	0
Jumlah		81	78	1	2

Nota: * Tidak termasuk Kebun Model Ipoh

Penerima Manfaat Inisiatif Keterjaminan Makanan

Inisiatif keterjaminan makanan adalah berdasarkan tema menyeluruh "tidak meninggalkan sesiapa". Komuniti rentan merentasi pelbagai segmen masyarakat dikenal pasti di lokasi yang berbeza untuk mengambil bahagian dan mendapat manfaat daripada inisiatif keterjaminan makanan oleh APPGM-SDG. Inisiatif ini bertujuan untuk menangani keperluan komuniti yang terdedah dan dimaksimumkan melalui projek solusi pelbagai fasa. Butiran disediakan dalam Jadual 10.

Jadual 10: Butiran Inisiatif Keterjaminan Makanan mengenai Penerima Manfaat dan Projek

No.	Jenis Penerima Manfaat	Bil. Projek	%
1	Wanita	18	23.08
2	Belia	10	12.82
3	Usahawan / Peniaga Kecil / Komuniti Perniagaan	6	7.69
4	Orang Asal Sabah	4	5.13
5	Orang Asal Sarawak	4	5.13
6	Orang Kurang Upaya (OKU)	4	5.13
7	Pelajar (Rendah, Menengah & Pengajian Tinggi)	6	7.69
8	Petani/ Peneroka Felda	4	5.13
9	Penduduk kampung	3	3.85
10	PPR/ Flat/ Penduduk Bandar	3	3.85
11	Komuniti Warga Emas	2	2.56
12	Orang Asli	4	5.13
13	Nelayan	2	2.56
14	Komuniti Asnaf	8	10.25
Jumlah		78	100

Jenis Inisiatif Keterjaminan Makanan

Terdapat 78 inisiatif keterjaminan makanan di seluruh Malaysia, dikategorikan mengikut jenis projek. Ia menunjukkan bidang tumpuan inisiatif, daripada pertanian konvensional kepada sistem pertanian moden dan bersepadu, termasuk projek khusus seperti penanaman organik, penternakan cendawan dan penternakan lebah. Gambaran keseluruhan ini membolehkan pembaca memahami kedua-dua skala dan kepelbagaian projek yang dilaksanakan di bawah program ini.

Jadual 11: Jenis Inisiatif Keterjaminan Makanan

No.	Jenis Projek	Bil. Projek	%	Penerangan
1	Pertanian	27	34.62	Tertumpu kepada tanaman, termasuk jagung, sayur-sayuran, pisang, tebu, cili; konvensional, fertigasi, sayur-sayuran mikro dan amalan lain
2	Pertanian Moden	20	25.64	Sistem dipacu teknologi seperti akuaponik, ikan hibrid Tilapia & Puyu Siam berasaskan RAS, hidroponik, fertigasi
3	Penternakan Haiwan	12	15.38	Projek ternakan termasuk kambing, khinzir, ayam, dan ikan
4	Pertanian Bersepadu	12	15.38	Menggabungkan tanaman & ternakan, contohnya, ayam untuk bio-kompos, rumput Napier dengan biri-biri, ikan dengan sayur-sayuran
5	Pertanian Organik	3	3.85	Penanaman tanaman yang mampan dan bebas bahan kimia (berbeza daripada Pertanian konvensional)
6	Penternakan Lebah	2	2.56	Penternakan lebah kelulut dan trigona, selalunya disepadukan dengan herba atau tanaman
7	Penanaman Cendawan	1	1.28	Penuaian cendawan
8	Penternakan Haiwan & Pertanian	1	1.28	Gabungan pengeluaran ternakan & tanaman dalam satu sistem
Jumlah		78	100	

Inisiatif keterjaminan makanan yang merangkumi 78 projek di seluruh Malaysia, menunjukkan pendekatan strategik dan pelbagai aspek untuk mengukuhkan sistem makanan tempatan. 27 projek pertanian (34.6%) merupakan bahagian terbesar, memfokuskan pada penanaman tanaman konvensional termasuk jagung, cili, sayur-sayuran, pisang dan tebu, menggunakan teknik seperti pertanian konvensional, fertigasi, sayur-sayuran mikro dan kaedah pengeluaran tanaman lain. Terdapat 20 projek pertanian moden (25.6%) yang menekankan pendekatan dipacu teknologi seperti akuaponik, sistem ikan hibrid Tilapia & Puyu Siam berasaskan RAS, hidroponik dan fertigasi, selalunya menyepadukan ikan atau ternakan dengan tanaman untuk meningkatkan produktiviti dan kecekapan sumber.

12 projek pembiakan haiwan (15.4%) menyokong pembangunan ternakan, meliputi kambing, khinzir, ayam, dan ikan, menyumbang kepada keterjaminan protein dan kepelbagaian mata pencarian. 12 lagi projek pertanian bersepadu (15.4%) menggabungkan tanaman dan ternakan, seperti penternakan ayam untuk bio-kompos, rumput Napier dengan biri-biri, dan ikan dengan penanaman sayur-sayuran, mengoptimumkan produktiviti dan kemampan peringkat sistem.

Terdapat tiga projek pertanian organik (3.9%) yang berbeza daripada pertanian konvensional, memfokuskan pada penanaman bebas bahan kimia dan mampan. Inisiatif khusus, termasuk penternakan lebah (2.6%) dan penanaman cendawan (1, 1.3%), selalunya menyepadukan aktiviti pelengkap seperti penanaman herba, mempromosikan perkhidmatan ekosistem dan pengeluaran khusus. Satu projek menggabungkan pembiakan & pertanian haiwan (1.3%), menunjukkan sistem ternakan dan tanaman bersepadu sepenuhnya.

Secara keseluruhan, inisiatif keterjaminan makanan mencerminkan pendekatan yang seimbang dan holistik: secara kolektif, inisiatif ini meningkatkan keterjaminan makanan Malaysia, menggalakkan pertanian mampan, dan mengukuhkan daya tahan masyarakat, menunjukkan strategi serampang pelbagai untuk pembangunan sistem makanan negara.

Rakan Solusi dalam Inisiatif Keterjaminan Makanan

Rakan solusi sebagai penggerak utama

Rakan solusi ialah penggerak utama kami di lapangan. Mereka memainkan peranan penting dalam memajukan penyetempatan SDG melalui intervensi berasaskan komuniti dan amalan mampan.

Sejak 2023, bilangan rakan solusi tempatan dalam inisiatif keterjaminan makanan telah menunjukkan pertumbuhan yang ketara. Jumlah itu meningkat daripada 199 rakan solusi pada 2023 kepada 172 rakan solusi pada 2024, mencerminkan penglibatan berterusan walaupun konteks pelaksanaan berubah-ubah.

Pada tahun 2025, pengembangan yang ketara telah direkodkan dengan penambahan 78 rakan solusi baharu yang secara aktif menjalankan projek peringkat akar umbi. Tren menaik ini menyerlahkan komitmen organisasi yang semakin meningkat terhadap keterjaminan makanan, kemampanan dan pembangunan dipacu komuniti. Secara kolektif, rakan solusi ini menunjukkan dedikasi yang kuat dalam menangani cabaran tempatan, memperkasakan komuniti yang terdedah dan menyumbang secara bermakna kepada daya tahan sosio-ekonomi jangka panjang yang sejajar dengan SDG.

Rakan Solusi mengikut Pendaftaran Organisasi

Majoriti organisasi didaftarkan sebagai perusahaan sosial di bawah pendaftaran syarikat (48.72%) diikuti oleh organisasi yang berdaftar di bawah Pendaftar Pertubuhan (20.51%)

Jadual 12: Rakan Solusi Inisiatif Keterjaminan Makanan mengikut Jenis Pendaftaran

No.	Jenis Pendaftaran	Bil. Projek	%
1	Perusahaan Sosial & Syarikat	38	48.72
2	Persatuan & NGO	16	20.51
3	Agensi Kerajaan	8	10.26
4	Universiti / Institusi	7	8.97
5	Koperasi	4	5.13
6	JPKK dan Persatuan Penduduk	3	3.85
7	Pertubuhan Belia	2	2.56
Jumlah		78	100

Pengajaran dan Cabaran

Inisiatif keterjaminan makanan menunjukkan prestasi keseluruhan yang kukuh, dengan 78 daripada 82 projek (96%) berjaya disiapkan, mencerminkan pengurusan projek yang berkesan, rakan solusi yang komited dan sokongan berterusan sekretariat APPGM-SDG. Walaupun pencapaian ini, sebilangan kecil projek menghadapi cabaran pelaksanaan, menawarkan pengajaran berharga untuk mengukuhkan penyampaian masa hadapan.

Dua (2) projek (2%) telah ditarik balik pada peringkat Memorandum Persefahaman (MOU) kerana kesukaran untuk memenuhi garis masa yang ditetapkan dan sejajar dengan keperluan projek, manakala satu (1) projek (1%) telah ditamatkan secara rasmi berikutan ketidakpatuhan berterusan terhadap rangka kerja dan garis panduan pelaksanaan yang ditetapkan. Kes-kes ini menyerlahkan kepentingan kesediaan, kapasiti, dan penjajaran yang jelas dengan jangkaan program sebelum permulaan projek.

Cabaran yang diperhatikan menggariskan realiti operasi biasa dalam melaksanakan projek keterjaminan makanan, terutamanya berkaitan dengan kapasiti teknikal, pengurusan masa, dan pematuan kepada rangka kerja pelaksanaan berstruktur. Mereka menekankan keperluan untuk penilaian pendahuluan yang lebih kukuh, komunikasi jangkaan yang lebih jelas dan penglibatan berterusan dengan rakan solusi sepanjang kitaran projek.

Untuk menegakkan akauntabiliti dan memastikan integriti program, pegawai menjalankan lawatan pemantauan secara berkala, penilaian kemajuan, dan pengesahan pematuan merentas semua projek. Langkah intervensi awal, termasuk bimbingan teknikal, sokongan nasihat dan mekanisme amaran rasmi, telah dilaksanakan untuk menyokong projek yang menghadapi kesukaran. Pengeluaran dan penamatan projek dilaksanakan hanya apabila perlu, dengan semua tindakan didokumenkan dengan betul untuk memastikan ketelusan dan pengurusan dana yang bertanggungjawab.

Pengalaman ini memberikan pandangan penting untuk meningkatkan intervensi keterjaminan makanan masa hadapan. Melangkah ke hadapan, penekanan yang lebih besar akan diberikan kepada pengukuhan penilaian pra-pelaksanaan, meningkatkan proses suai tugas (*onboarding*) dan mengukuhkan sokongan teknikal dan operasi kepada rakan solusi. Dengan menerapkan pengajaran ini, program ini bertujuan untuk meningkatkan keberkesanan projek, meminimumkan risiko, dan memastikan hasil keterjaminan makanan yang mampan dan berkesan.

Pakar Rujuk dan Kepentingannya

Pakar rujuk memainkan peranan penting dalam menyediakan bimbingan pakar, mengukuhkan reka bentuk projek, dan menyokong pelaksanaan yang berkesan di lapangan.

Pelaksanaan inisiatif APPGM-SDG diperkukuh lagi melalui penglibatan strategik pakar rujuk yang dilantik, yang memainkan peranan penting merentasi kitaran hayat projek dalam memastikan kualiti, kaitan dan impak. Penglibatan mereka melengkapkan metodologi projek berstruktur dengan menyediakan kepakaran teknikal, penilaian bebas dan bimbingan berterusan pada peringkat utama pelaksanaan.

Pakar rujuk terlibat secara aktif dari peringkat awal penilaian dan kelulusan projek, di mana mereka menilai cadangan untuk memastikan penajajaran dengan keperluan komuniti, objektif program dan prinsip pembangunan mampan. Input pakar mereka menyokong pemilihan projek berkualiti tinggi dan berdaya maju, mengukuhkan keberkesanan program secara keseluruhan.

Ketika fasa pelaksanaan, pakar rujuk menyediakan sokongan nasihat teknikal dan bimbingan kepada rakan solusi, terutamanya dalam menangani cabaran peringkat operasi dan lapangan. Peranan mereka penting dalam mengukuhkan kapasiti rakan solusi, memastikan aktiviti projek dijalankan dengan berkesan dan mengikut rancangan yang diluluskan.

Melalui sumbangan dipacu pakar mereka, sumber membantu menegakkan akauntabiliti, meningkatkan kualiti projek, dan memastikan kedua-dua projek pembangunan berasaskan komuniti dan inisiatif keterjaminan makanan mencapai impak yang bermakna dan mampan di peringkat komuniti.

Melalui sumbangan mereka yang didorong oleh pakar, pakar rujuk membantu menegakkan akauntabiliti, meningkatkan kualiti projek, dan memastikan kedua-dua projek pembangunan berasaskan komuniti dan inisiatif keterjaminan makanan mencapai impak yang bermakna dan mampan di peringkat komuniti.

Jadual 13: Pakar Rujuk dalam Projek Pembangunan Berasaskan Komuniti

No.	Nama	Organisasi
1	Mohd Redwan Bin Mohd Fadil	Pudipang Industries
2	Norfarhana Binti Haji Ismail	Ana CB Enterprise
3	Arunagiri A/L Subramanian	Beringin Natural Farm
4	Jagathesh A/L Tanagobal	TJUP Global Printing
5	Lin Mui Kiang	Persatuan Promosi Matlamat Pembangunan Lestari (PPMPL) & PROHAM
6	Varatharasan A/L Subramaniam	MIYC Taiping
7	Kavitha A/P Subramaniam	Skanthas World Network
8	Maznah Binti Abdun	Persatuan Wanita Inspirasi Mampan Jerlun
9	Jayamalar Samuel	AWAM, Malaysia
10	Sri Sangar A/L Sivalingam Raman	MPKK Perai

No.	Nama	Organisasi
11	Jakaria Bin Dasan	Universiti Malaysia Sabah (UMS)
12	Justin Sentian	Universiti Malaysia Sabah (UMS)
13	Mohammad Azlan Shah Bin Ismadi	Megah Armada Sdn Bhd
14	Sree Umaa Gayathree A/P Subramaniam	Pertubuhan Vinaya Malaysia
15	Subhi Bin Ahmad	Syarikat Subhi Urusniaga
16	Dr Eko Prayitno Joko	Universiti Malaysia Sabah (UMS)

Pakar Rujuk dalam Inisiatif Keterjaminan Makanan

Individu berikut berkhidmat sebagai pakar rujuk dalam inisiatif keterjaminan makanan pada tahun 2025:

Jadual 14: Pakar Rujuk dalam Inisiatif Keterjaminan Makanan

No.	Nama	Organisasi
1	Khairuddin Bin Mohamed Ghazali	Duriopark Agro
2	Arunagiri A/L Subramanian	Beringin Natural Farm
3	Sadang Anak Paing	Syarikat Permata Umang
4	Amran Jining	Trusmadi Farm Enterprise
5	Karthigayan Gunasegaran	Kebun Kitar
6	Mohamed Irfan bin Jan Mohamed	Urban Hijau
7	Kon Onn Sein	Foundation for Community Studies and Development
8	Muhammad Halizi bin Paiman	Koperasi Keluarga Montamah Paiman Johor Berhad
9	Razak Aziz	SEEDS Malaysia
10	Vianney Evana Vide	Warga De Asi
11	Abdullah Rahim	Tiong Trong Family Farm

ZON UTARA

PERLIS | KEDAH | PULAU PINANG | PERAK

Projek Pembangunan Berasaskan Komuniti

Kod Projek Y25-SP133: Padang Besar – Program Kepimpinan Mahasiswa Padang Besar

Bagi kebanyakan pelajar universiti di Padang Besar, kepimpinan adalah sesuatu yang mereka fahami secara teori tetapi jarang berpeluang untuk berlatih. Berasal dari latar belakang luar bandar dan berpendapatan rendah, belia ini sering menghadapi pendedahan terhadap kepada pengurusan organisasi, komunikasi dan pengalaman kepimpinan dunia sebenar. Akibatnya, penyertaan mereka dalam inisiatif kampus dan komuniti kekal rendah, dan ramai yang tidak mempunyai keyakinan untuk melangkah ke hadapan.

Menyedari jurang ini, Pertubuhan Mahasiswa Perlis Sejahtera (PEMAPIS), dengan sokongan daripada APPGM-SDG, memulakan Program Kepimpinan Mahasiswa Padang Besar sebagai usaha memupuk generasi baharu pemimpin pelajar yang berkebolehan dan sedar sosial.

40 orang pelajar telah hadir bersama dalam Program Kepimpinan Pelajar Padang Besar.

Sesi di Program Kepimpinan Mahasiswa Padang Besar, di mana pelajar berkolaborasi secara aktif dan mengukuhkan keupayaan kepimpinan mereka

Program ini menghimpunkan 40 pelajar, lelaki dan perempuan, dalam satu siri pengalaman pembelajaran yang berstruktur tetapi sangat interaktif. Daripada memberi tumpuan kepada teori semata-mata, inisiatif ini menekankan penglibatan langsung melalui aktiviti seperti Kem Pengurusan Organisasi, Bengkel Jawatankuasa, Bengkel Fasilitator, dan Konvensyen Pelajar Perlis Sejahtera. Platform ini membolehkan peserta melangkah ke peranan kepimpinan, mengurus program, memudahkan perbincangan dan bekerja secara kolaboratif yang mana ini pengalaman yang dihadapi ramai buat kali pertama.

Apabila program itu berlangsung, peralihan yang boleh dilihat mula berlaku. Pelajar yang pernah teragak-agak menjadi lebih yakin dalam menyatakan idea, mengetuai perbincangan, dan mengambil tanggungjawab dalam organisasi masing-masing. Kepimpinan bukan lagi konsep abstrak, tetapi kemahiran yang boleh mereka amalkan dan perhalusi.

Selain pertumbuhan individu, program ini juga mengukuhkan organisasi pelajar dalam komuniti. Peserta mula memformalkan struktur program mereka, meningkatkan penyelarasan jawatankuasa, dan memperkenalkan peranan dan tanggungjawab yang lebih jelas. Pada masa yang sama, rangkaian pemimpin pelajar yang baru muncul telah dibentuk mewujudkan sistem sokongan yang melangkaui program itu sendiri.

Akhirnya, inisiatif ini menunjukkan bagaimana intervensi yang disasarkan, apabila direka bentuk dengan pendedahan praktikal dan sokongan berterusan, boleh membuka potensi belia. Dengan melengkapkan pelajar dengan kemahiran, keyakinan dan platform untuk memimpin, program ini bukan sahaja menyediakan mereka untuk persekitaran profesional masa depan tetapi juga memperkasakan mereka untuk menyumbang secara bermakna kepada komuniti mereka.

Projek Pembangunan Berasaskan Komuniti Zon Utara mengikut Kawasan Parlimen

Terdapat sejumlah 44 projek di 21 kawasan parlimen seperti yang ditunjukkan dalam jadual di bawah dan juga dalam butiran penerangan projek di bahagian seterusnya. Projek-projek ini termasuk fasa 1, 2, dan 3, penjanaan pendapatan dan pusat pembelajaran komuniti.

Jadual 15: Projek Pembangunan Berasaskan Komuniti Zon Utara Mengikut Kawasan Parlimen

Jenis Projek	Negeri	Kawasan Parlimen	Bil. Projek
Fasa 1 (2025)	Kedah	Padang Terap (P007)	3
		Kuala Kedah (P010)	3
		Kulim-Bandar Baharu (P018)	3
	Pulau Pinang	Balik Pulau (P053)	3
	Perak	Gopeng (P071)	3
		Larut (P056)	4
		Lumut (P074)	3
		Padang Rengas (P061)	3
		Teluk Intan (P076)	3
Fasa 2 (2025)	Pulau Pinang	Bayan Baru (P052)	2
Fasa 3 (2025)	Perlis	Padang Besar (P001)	1
	Pulau Pinang	Kepala Batas (P041)	1
	Perak	Taiping (P060)	1
		Tambun (P063)	1
Penjanaan Pendapatan (2025)	Perlis	Padang Besar (P001)	1
	Kedah	Kulim-Bandar Baharu (P018)	1
		Sungai Petani (P015)	1
	Pulau Pinang	Batu Kawan (P046)	1
		Bukit Mertajam (P045)	1
		Permatang Pauh (P044)	1
	Perak	Batu Gajah (P066)	1
Pusat Pembelajaran Komuniti (CLC) (2025)	Kedah	Pendang (P011)	1
		Kulim (P018)	1
	Pulau Pinang	Jelutong (P050)	1
Jumlah			44

Projek Pembangunan Berasaskan Komuniti Fasa 1

Projek Pembangunan Ekonomi dan Keusahawanan Wanita Padang Terap

Kawasan Parlimen

Padang Terap (P007)

Rakan Solusi

Pertubuhan Saidatina Khadijah Padang Terap

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Program Tuisyen Rakyat 2025: Membantu Pelajar SPM di Padang Terap

Kawasan Parlimen

Padang Terap (P007)

Rakan Solusi

SMITI Nurul Hidayah

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Projek Eco Pelancongan Tasik Pedu, Kedah

Kawasan Parlimen

Padang Terap (P007)

Rakan Solusi

Pertubuhan Muda Sukarelawan Ashabul Alkahfi

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Usahawan Bakeri Kuala Kedah: Belajar Membuat Kek dan Pastri Kuala Kedah

Kawasan Parlimen

Kuala Kedah (P010)

Rakan Solusi

Persatuan Sri Kifayah

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Pekasam Kuala Kedah: Tradisi Diteruskan, Ekonomi Dipertingkatkan

Kawasan Parlimen

Kuala Kedah (P010)

Rakan Solusi

Pertubuhan Kuala Kedah Prihatin

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Transformasi Ekonomi Komuniti Penternakan Ikan Keli

Kawasan Parlimen

Kuala Kedah (P010)

Rakan Solusi

Pelangi Impian Enterprise

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Keli's Community Terap

Kawasan Parlimen

Kulim-Bandar Baharu (P018)

Rakan Solusi

Not Maju Enterprise

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Projek Ternakan Ikan Air Tawar Keli dan Talapia

Kawasan Parlimen

Kulim-Bandar Baharu (P018)

Rakan Solusi

Koperasi Peneroka FELDA Gunung Bongsu Kulim Berhad

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Dapur Mak Ang Si Manis

Kawasan Parlimen

Kulim-Bandar Baharu (P018)

Rakan Solusi

Mak Ang Bakery Enterprise

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Projek Pembangunan Berasaskan Komuniti Fasa 1

Essential Digital Skills for Virtual Assistants

Kawasan Parlimen
Balik Pulau (P053)

Rakan Solusi
Mily Ventures

Dana Diperuntukkan
RM40,000

Sistem Agroteknologi Bersepadu untuk Memperkasakan PPDK Teluk Bahang

Kawasan Parlimen
Balik Pulau (P053)

Rakan Solusi
PPDK Teluk Bahang

Dana Diperuntukkan
RM40,000

Wawasan Wanita Masa Kini: Dari Dapur ke Dunia Digital

Kawasan Parlimen
Balik Pulau (P053)

Rakan Solusi
Pertubuhan Inspirasi Insaniah Pulau Pinang

Dana Diperuntukkan
RM40,000

Gopeng Youth Empowerment Programme

Kawasan Parlimen
Gopeng (P071)

Rakan Solusi
Gabungan Pelajar Melayu Semenanjung Cawangan Ipoh

Dana Diperuntukkan
RM40,000

Kursus Asuhan Taska di Rumah (Projek Ibu Tunggal)

Kawasan Parlimen
Gopeng (P071)

Rakan Solusi
Pertubuhan Perkasa Martabat Watan (PEMAWA)

Dana Diperuntukkan
RM40,000

Projek Pemeraksanaan Komuniti Orang Asli melalui Pembangunan Eko Pelancongan

Kawasan Parlimen
Gopeng (P071)

Rakan Solusi
Komuniti Madani Ulu Geroh

Dana Diperuntukkan
RM40,000

Exam Excellence: SPM 2025 Strategy Workshop

Kawasan Parlimen
Larut (P056)

Rakan Solusi
Persatuan Tamilasiriyar Perak Utara, Perak

Dana Diperuntukkan
RM30,000

Projek Jari Emas, Jahitan, Sulaman dan Printing

Kawasan Parlimen
Larut (P056)

Rakan Solusi
JPKK Kampung Sungai Jernih

Dana Diperuntukkan
RM30,000

Kursus Asas Ternakan Ruminan

Kawasan Parlimen
Larut (P056)

Rakan Solusi
Akrab Maju Venture

Dana Diperuntukkan
RM30,000

Projek Pembangunan Berasaskan Komuniti Fasa 1

Bengkel Keusahawanan Digital dan Pembangunan Produk Makanan

Kawasan Parlimen

Larut (P056)

Rakan Solusi

Syamnanie Resources

Dana Diperuntukkan

RM30,000

Gear Up Pulau Pangkor: Level Up Kemahiran Motosikal

Kawasan Parlimen

Lumut (P074)

Rakan Solusi

Along Syafiq Motor

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Pusat Jagaan Warga Emas dan Pesakit Terlantar

Kawasan Parlimen

Lumut (P074)

Rakan Solusi

Pusat Jagaan Qaseh Murni

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Dari Offline ke Online: Revolusi Perniagaan Digital Komuniti

Kawasan Parlimen

Lumut (P074)

Rakan Solusi

Shahpoint

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Projek Makanan Retort dan Sejuk Beku

Kawasan Parlimen

Padang Rengas (P061)

Rakan Solusi

Persatuan Pusat Aktiviti Warga Emas Daerah Kuala Kangsar

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Pusat Latihan Muay Thai Komuniti Padang Rengas

Kawasan Parlimen

Padang Rengas (P061)

Rakan Solusi

Persatuan Pergerakan Amal Bakti

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Pembinaan Pusat Ilmu dan Warisan Masyarakat

Kawasan Parlimen

Padang Rengas (P061)

Rakan Solusi

Pertubuhan Penganut Dewi Sri Maha Mariamman

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Projek Transformasi Sekolah Bersepadu

Kawasan Parlimen

Teluk Intan (P076)

Rakan Solusi

PIBG SJK(T) Ladang Ulu Bernam 2

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Entrepreneurship in Digital Marketing

Kawasan Parlimen

Teluk Intan (P076)

Rakan Solusi

My Training Resources

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Projek Pembangunan Berasaskan Komuniti Fasa 1

From River to Revenue: Community Led Tourism

Kawasan Parlimen

Teluk Intan (P076)

Rakan Solusi

Firefly Marvels Enterprise

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Projek Pembangunan Berasaskan Komuniti Fasa 2

AI Explorers: Future Innovators Program

Kawasan Parlimen

Bayan Baru (P052)

Rakan Solusi

Lembaga Pengelola Sekolah SJK(T) Sungai Ara

Dana Diperuntukkan

RM70,000

Program Pemerkasaan Kraf Lestari (SCEP) untuk Ibu Tunggal dan Komuniti B40

Kawasan Parlimen

Bayan Baru (P052)

Rakan Solusi

Usains Infotech Sdn. Bhd.

Dana Diperuntukkan

RM70,000

Projek Pembangunan Berasaskan Komuniti Fasa 3

Program Kepimpinan Mahasiswa Padang Besar

Kawasan Parlimen

Padang Besar (P001)

Rakan Solusi

Pertubuhan Mahasiswa Perlis Sejahtera

Dana Diperuntukkan

RM30,000

Rising Champions Hockey Coaching for Future Stars

Kawasan Parlimen

Kepala Batas (P041)

Rakan Solusi

Pertubuhan Mendidik Komuniti (Community Rising)

Dana Diperuntukkan

RM60,000

Projek Empowering Minds of Future Leaders 3.0

Kawasan Parlimen

Taiping (P060)

Rakan Solusi

Majlis Belia India Malaysia Cawangan Taiping

Dana Diperuntukkan

RM140,000

Akademi Bola Sepak: Generasi Hebat

Kawasan Parlimen

Tambun (P063)

Rakan Solusi

Pertubuhan Generasi Hebat Ipoh Perak

Dana Diperuntukkan

RM100,000

Penjanaan Pendapatan 2025

Projek Jaja Jalanan

Kawasan Parlimen
Padang Besar (P001)

Rakan Solusi
Aman Ventures

Dana Diperuntukkan
RM30,000

From Thread to Triumph: A Women's Empowerment Sewing Program

Kawasan Parlimen
Kulim-Bandar Baharu (P018)

Rakan Solusi
VGS Smart Venture

Dana Diperuntukkan
RM30,000

Drone Navigation & Safety Essentials

Kawasan Parlimen
Sungai Petani (P015)

Rakan Solusi
YDC Academy Sdn. Bhd.

Dana Diperuntukkan
RM70,000

Kursus Membangun Komuniti Melalui Jahitan

Kawasan Parlimen
Batu Kawan (P046)

Rakan Solusi
MPKK Perai Kampung Main Road

Dana Diperuntukkan
RM100,000

Meridian Therapy for Community Well-Being and Holistic Health

Kawasan Parlimen
Bukit Mertajam (P045)

Rakan Solusi
Junior Chamber International Pearl (Malaysia)

Dana Diperuntukkan
RM30,000

Kursus Software dan Membaiki Telefon Basic

Kawasan Parlimen
Permatang Pauh (P044)

Rakan Solusi
Adamady Group Enterprise

Dana Diperuntukkan
RM110,000

Empower through SPA

Kawasan Parlimen
Batu Gajah (P066)

Rakan Solusi
Superlife JSK Enterprise

Dana Diperuntukkan
RM100,000

Pusat Pembelajaran Komuniti (CLC) (2025)

Program Bina Jati Diri Mukmin Unggul (Peningkatan Kemahiran Dan Sahsiah Pelajar Melalui Aktiviti Kelab Nasyid & Kompang)

Kawasan Parlimen

Pendang (P011)

Rakan Solusi

Al Bayan Pendang Edu

Dana Diperuntukkan

RM70,000

Futurebots Explorer :Discover | Code | Compete

Kawasan Parlimen

Kulim (P018)

Rakan Solusi

Probino Solution

Dana Diperuntukkan

RM110,000

Transformasi Perpustakaan Tradisional ke Perpustakaan Digital Inklusif

Kawasan Parlimen

Jelutong (P050)

Rakan Solusi

SJK(T) Ramathasar

Dana Diperuntukkan

RM30,000

Inisiatif Keterjaminan Makanan

Kod Projek Y25-KK067: Penternakan Tilapia dan Pemprosesan Ikan Pekasam dalam Komuniti Sungai Lampam

Komuniti Sungai Lampam, dengan kerjasama APPGM-SDG, melaksanakan dua fasa inisiatif keterjaminan makanan dari 2023 hingga 2024, diikuti dengan fasa perniagaan tani (*agribusiness*) pada 2025. Projek itu diterajui oleh BONUSMART, rakan solusi yang dilantik dan ditubuhkan pada 2017, dengan pengalaman dalam kebun komuniti mampan dan inisiatif keterjaminan makanan. Program ini menunjukkan pendekatan progresif daripada pengeluaran makanan asas kepada penjaan pendapatan mampan.

Penerima manfaat dengan hasil hidroponik mereka (kiri) dan Pegawai Khas kepada Menteri Besar Perak yang terlibat dengan komuniti semasa lawatan projek (kanan).

Semasa Fasa 1 (2023), inisiatif ini menubuhkan Taman Komuniti Hidroponik yang melibatkan belia, ibu tunggal, orang kurang upaya (OKU) dan warga emas. Projek ini mengukuhkan penyertaan komuniti dan kemahiran asas pertanian sambil memperkenalkan pengeluaran makanan yang mampan. BONUSMART juga memudahkan pengeluaran baja organik (FAA dan EM4) dan menjalankan latihan hidroponik untuk Sekolah Kebangsaan Chikus dan penduduk tempatan. Fasa ini mendapat pengiktirafan melalui Anugerah Kebun Komuniti Lestari & Keterjaminan Makanan (Anugerah KSI).

Dalam Fasa 2 (2024), projek ini berkembang menjadi sistem akuaponik bersepadu menggunakan kolam konkrit untuk menternak Tilapia, Puyu dan Ikan Keli di samping penanaman tanaman. Sistem ini menggunakan teknologi *Recirculating Aquaculture System* (RAS) untuk mengekalkan kualiti air dan kitaran nutrien. Melalui latihan praktikal, ahli komuniti memperoleh kemahiran praktikal dalam mengendalikan dan menyelenggara sistem akuaponik, mengukuhkan kapasiti pengeluaran makanan dan pengetahuan teknikal.

Cik Ira (38 tahun, suri rumah) terpancar keterujaan, menggambarkan pengalaman pertama kali belajar menjaga anak ikan (kiri) dan detik praktikal di mana peserta menyusun dan memilih anak jari ikan berdasarkan saiz, juga membina kemahiran praktikal bersama (kanan).

Menjelang 2025, inisiatif ini berkembang ke fasa perniagaan tani yang memberi tumpuan kepada pemprosesan ikan dan produk nilai tambah untuk menjana pendapatan. Ahli komuniti menghasilkan produk seperti Tilapia Pekasam, Rendang Dendeng, Rendang Hitam, dan Acar Buah, menandakan peralihan daripada pengeluaran utama kepada aktiviti berorientasikan pasaran dan mengukuhkan ekonomi tempatan.

Di peringkat individu, peserta mencapai hasil yang ketara. En. Rizal melaksanakan projek fertigasi cili di Kampung Tukang Sidin, menanam 2,000 pokok cili dan menjana jualan kira-kira RM12,000, dengan 2,500 anak benih tambahan disediakan untuk kitaran seterusnya. En. Ajit mengendalikan projek penternakan ikan menggunakan sistem kolam RAS, Biofloc, dan kanvas, menuai 45 kg ikan dan menjana jualan kira-kira RM600, menyumbang kepada pendapatan isi rumah dan bekalan makanan tempatan.

Secara keseluruhan, kisah kejayaan ini menyerlahkan bagaimana pendekatan berperingkat dipacu komuniti, disokong oleh rakan solusi yang berpengalaman, boleh mengukuhkan keterjaminan makanan, pembangunan kemahiran dan daya tahan ekonomi, sambil membolehkan komuniti beralih daripada aktiviti sara diri kepada usaha perniagaan tani yang mampan.

Inisiatif Keterjaminan Makanan Zon Utara mengikut Kawasan Parlimen

Terdapat sejumlah 13 projek dari 12 kawasan parlimen. Sebagai tambahan kepada fasa 1, terdapat juga projek fasa 2 dan perniagaan tani, seperti yang ditunjukkan dalam jadual di bawah dan juga dalam butiran penerangan projek di bahagian seterusnya.

Jadual 16: Inisiatif Keterjaminan Makanan Zon Utara mengikut Kawasan Parlimen

Jenis Projek	Negeri	Kawasan Parlimen	Bil. Projek
Fasa 1 (2025)	Perlis	Kangar (P002)	1
	Kedah	Padang Terap (P007)	1
		Kuala Kedah (P010)	1
	Pulau Pinang	Permatang Pauh (P044)	1
		Kepala Batas (P041)	1
	Perak	Parit (P069)	2
		Taiping (P060)	1
		Kuala Kangsar (P067)	1
Fasa 2 (2025)	Kedah	Merbok (P014)	1
	Perak	Tambun (P063)	1
		Bagan Serai (P058)	1
Perniagaan Tani (Agribusiness)	Perak	Pasir Salak (P073)	1
Jumlah			13

Inisiatif Keterjaminan Makanan Fasa 1

Cendawan Kasih Organik

Kawasan Parlimen

Kangar (P002)

Rakan Solusi

Maahad Tahfiz Al-Quran Al-Barakah Lilbanat

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Fertigasi Cili Komuniti Kg Kubang Juluk

Kawasan Parlimen

Padang Terap (P007)

Rakan Solusi

Pertubuhan Masyarakat Prihatin Padang Terap

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Ternakan Kerang-Kerangan

Kawasan Parlimen

Kuala Kedah (P010)

Rakan Solusi

Fins Gemilang Enterprise

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Kebun Akuaponik Lestari Komuniti Pondok Sukun

Kawasan Parlimen

Permatang Pauh (P044)

Rakan Solusi

Komuniti Kompos Resources

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Kolam & Kebun Komuniti Pantai Kamloong

Kawasan Parlimen

Kepala Batas (P041)

Rakan Solusi

Persatuan Pengguna Luar Bandar dan Ekologi Malaysia (RURAL MALAYSIA)

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Penternakan Ikan Puyu Siam

Kawasan Parlimen

Parit (P069)

Rakan Solusi

Fast East Group (M) Sdn. Bhd.

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Tanaman Jagung Taiwan

Kawasan Parlimen

Parit (P069)

Rakan Solusi

Ftech Resources

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Hidrofonik - Hygropot Linkage Technic

Kawasan Parlimen

Taiping (P060)

Rakan Solusi

Masjid At Taufiqah Khairiah Pokok Assam

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Sistem Akuaponik Komuniti

Kawasan Parlimen

Kuala Kangsar (P067)

Rakan Solusi

Pertubuhan Mindakangsar, Perak Sejahtera Kuala

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Inisiatif Keterjaminan Makanan Fasa 2

Cultivation using Organic Methods and Greenhouse Smart Farming in Semeling area

Kawasan Parlimen

Merbok (P014)

Rakan Solusi

Aimst University

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Penanaman Secara Fertifikasi (Pesticide Free)

Kawasan Parlimen

Tambun (P063)

Rakan Solusi

Chili Ipoh Agro

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Penternakan Ikan Tilapia dan Puyu Siam Hybrid Menggunakan Sistem RAS Integrasi Akuaponik

Kawasan Parlimen

Bagan Serai (P058)

Rakan Solusi

Andarasa Resources

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Perniagaan Tani (Agribusiness)

Ternakan Ikan Tilapia dan Pemprosesan Ikan Pekasam Komuniti Sungai Lampam

Kawasan Parlimen

Pasir Salak (P073)

Rakan Solusi

Bonusmart

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Kebun Model Ipoh: Memperkasakan Komuniti melalui Pertanian Mampuan

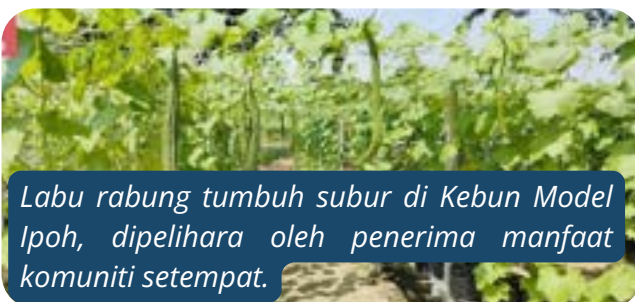
Kebun Model Ipoh terbentuk selepas mesyuarat pasukan petugas pada 19 Mei 2023 antara Dato' Rumaizi Baharin (Mantan Datuk Bandar Ipoh), YB Tuan M. Kulasegaran V. Murugeson (Ahli Parlimen Ipoh Barat), Sekretariat APPGM-SDG, dan pegawai dari Majlis Bandaraya Ipoh (MBI). Perbincangan tersebut mengetengahkan cabaran yang ditemui semasa pemetaan isu Kampung Tai Lee dan Jalan Spooner, membawa kepada keputusan untuk mengubah tanah yang dipajak kepada Persatuan Sahabat Cinta Alam Kinta Perak (PSCAKP) menjadi kebun komuniti bandar yang bertenaga.

Dilancarkan pada Julai 2023 di plot seluas satu ekar di Kampung Tai Lee, Silibin Avenue, kebun itu dengan cepat menjadi hab aktiviti, pembelajaran dan kerjasama. Pada tahun 2025, ruang kebun dipenuhi dengan penduduk tempatan yang menggali, menanam dan menjaga tanaman, menjadikan plot itu menjadi kebun bandar yang berkembang. Penerima manfaat menyinsing lengan baju mereka, mempelajari kemahiran pertanian praktikal sambil menyumbang kepada kejiranan yang lebih hijau dan berdaya tahan. Kebun tersebut kini lebih daripada tempat menanam sayur-sayuran, ia adalah bilik darjah yang hidup, pusat kerja berpasukan, dan suar inovasi mampan, menunjukkan bagaimana usaha komuniti boleh mengubah ruang dan kehidupan.

2025 menyaksikan pelbagai kitaran penanaman dan penuaian, masing-masing menyatukan komuniti. Pada April 2025, para peserta menanam terung bulat, terung mini, timun dan labu rabung di seluruh petak, tangan mereka mengusahakan tanah dengan bimbingan daripada fasilitator berpengalaman. Majlis pemindahan yang meriah itu, yang dirasmikan oleh Prof. Datuk Dr. Denison Jayasooria bersama-sama pegawai dari Jabatan Pertanian Negeri Perak dan ahli majlis Majlis Bandaraya Ipoh, adalah meraikan usaha kolektif, pembelajaran, dan kegembiraan berkembang bersama mempamerkan bagaimana pertanian mampan dapat menyatukan dan memperkasakan masyarakat.

Bersama YB Tuan M. Kulasegaran V. Murugeson (Ahli Parlimen Ipoh Barat)

Labu rabung tumbuh subur di Kebun Model Ipoh, dipelihara oleh penerima manfaat komuniti setempat.

Bersama Mantan Datuk Bandar Ipoh, Dato' Rumaizi Baharin.

Majlis pemindahan bersama pegawai dari Jabatan Pertanian Negeri Perak, ahli majlis Majlis Bandaraya Ipoh, Sekretariat APPGM-SDG dan komuniti (kiri) dan majlis pemindahan oleh peserta pada April 2025 (kanan)

Pada 17 Mei 2025, kebun tersebut telah mengadakan upacara pengagihan dan penghargaan hasil tuaian. Selaras dengan komitmen APPGM-SDG, semua ahli komuniti yang aktif menerima RM500 setiap keluarga, memanfaatkan 11 keluarga dan berjumlah RM5,500 daripada hasil jualan cili merah. Pulangan Pelaburan (ROI) keseluruhan daripada penanaman cili merah berjumlah RM15,844.92, menunjukkan kemampunan kewangan dan faedah masyarakat yang ketara.

Upacara pengagihan dan penghargaan tuaian (kanan) dan (kiri)

Seorang penerima manfaat Pn. Papa A/P Muniandy berkongsi pengalaman dan kesyukuran beliau semasa pertemuan komuniti.

Kitaran penanaman ketiga yang memfokuskan pada bendi bermula pada Disember 2025 menggunakan pendekatan bebas kimia dan bebas racun perosak dengan input organik seperti *cocopeat* dan kompos yang diperolehi daripada sisa makanan. Walaupun input yang digunakan adalah organik, hasil tidak boleh disahkan secara rasmi sebagai organik kerana lokasi kediaman ladang dan potensi pendedahan kimia luaran. Proses penanaman telah selesai pada Januari 2026.

Jualan kitaran penanaman kedua menyumbang RM11,271.20 kepada hasil kebun, menonjolkan kejayaan berterusan inisiatif kebun komuniti pada 2025.

Penerima manfaat dengan hasil tuaian mereka di Kebun Model Ipoh.

Kebun Model Ipoh berfungsi sebagai hab untuk memupuk pengetahuan, menggalakkan amalan pertanian mampan, dan memupuk pembelajaran berasaskan komuniti melalui lawatan pendidikan, program pembangunan kapasiti, dan perkongsian dengan agensi kerajaan, pelajar, NGO dan pihak berkepentingan sektor swasta.

Lawatan KPKT (4 Julai 2025): Rombongan 19 pegawai Kementerian Perumahan dan Kerajaan Tempatan (KPKT), diketuai oleh Timbalan Setiausaha Bahagian Kesejahteraan Komuniti, YBrs. En. Nurul Azuan, melawat ladang itu bersama penduduk tempatan di Jalan Hasbe. Lawatan itu berfungsi sebagai pertukaran pengetahuan pertanian mampan, replikasi inspirasi amalan pertanian berasaskan komuniti di wilayah lain.

Kementerian Perumahan dan Kerajaan Tempatan (KPKT) melawat Kebun Model Ipoh pada 4 Julai 2025, menyaksikan pertanian mampan yang diterajui komuniti (kiri) dan (kanan).

Penglibatan dengan Hotel Weil (4 September 2025): Wakil dari Hotel Weil telah melawat kebun untuk meneroka peluang kerjasama. Mesyuarat tersebut turut disertai Pengarah Yayasan Kebajikan Negara Zon Utara 1, Guru Besar SJK(T) Sangeetha Sabha bersama guru-guru, dan wakil alumni. Penglibatan ini membawa kepada komitmen positif untuk menyokong perkongsian yang didorong SDG.

Wakil Hotel Weil melawat pada 4 September 2025 ke Kebun Model Ipoh (kiri) dan (kanan).

Lawatan Pendidikan Pelajar dan Latihan Praktikal (13 September 2025): “Lawatan Sambil Belajar” membawa 33 pelajar dan 9 guru dari SJK(T) Alor Gajah, Melaka, ke kebun. Para peserta mempelajari tentang APPGM-SDG, sejarah Kebun Model Ipoh, dan faedah pertanian melalui sesi interaktif, memupuk kesedaran awal tentang pertanian mampan dan pembangunan komuniti.

Pelajar dan guru SJK(T) Alor Gajah, Melaka, meneroka sendiri pertanian mampan semasa lawatan mereka ke Kebun Model Ipoh (kiri) dan (kanan).

Latihan Serantau: Kecemerlangan Pertanian Utara 2025 (12 Oktober 2025): Program latihan serantau menghimpunkan 25 rakan solusi zon utara, pelajar, ahli komuniti dan wakil NGO. Menggunakan modul yang diterbitkan oleh APPGM-SDG dan dipandu oleh pakar subjek, peserta menerima latihan teori dan amali. Program ini memperkukuh kepakaran pertanian serantau dan meningkatkan usaha kerjasama dalam keterjaminan makanan dan inisiatif kebun komuniti.

Melalui inisiatif ini, Kebun Model Ipoh mengukuhkan peranannya sebagai hab untuk pendidikan pertanian mampan, kerjasama merentas sektor, dan pembangunan kapasiti komuniti, menyumbang kepada kesan sosial dan alam sekitar jangka panjang di rantau ini.

Tumbuh Bersama: Penjagaan Tanaman Diterajui Komuniti dan Penglibatan Mampan

Program Penjagaan Tumbuhan Berasaskan Komuniti, yang dilancarkan pada Jun 2024, terus berkembang pada 2025, melibatkan 15 peserta aktif, termasuk ahli baharu dari Buntong. Seorang peserta terdahulu terpaksa berundur kerana komitmen keluarga. Setiap minggu, peserta menyinsing lengan untuk menjaga tanaman, memperoleh elaun RM20 hingga RM40 berdasarkan jam yang disumbangkan. Selain menjaga tumbuhan, program ini telah menjadi bilik darjah yang hidup, di mana ahli komuniti secara aktif mempelajari amalan pertanian mampan sambil memupuk rasa pemilikan dan kebanggaan dalam kerja mereka.

Pendekatan secara amali ini memajukan berbilang SDG:

- *SDG 2: Sifar Kelaparan – dengan mengukuhkan keterjaminan makanan dan menyokong pengeluaran tempatan.*
- *SDG 8: Pekerjaan yang Baik dan Pertumbuhan Ekonomi – melalui pampasan yang adil untuk usaha peserta.*
- *SDG 11: Bandar dan Komuniti Mampan – dengan membina tanggungjawab komuniti, perpaduan sosial dan pengawasan bersama ruang hijau bandar.*

Melalui penyertaan dan insentif berstruktur, program ini telah meningkatkan produktiviti pertanian, memperkukuh penglibatan komuniti, dan menggalakkan amalan pertanian mampan, mengukuhkan peranan penting komuniti tempatan dalam memacu pembangunan sejajar SDG.

Pengajaran dan Cabaran

Pada tahun 2025, Kebun Model Ipoh menghadapi beberapa cabaran kerana cuaca yang tidak menentu. Enam kejadian hujan lebat dan banjir, bersama-sama dengan angin kencang sekali-sekala, jadual penanaman terganggu, tanaman rosak, dan dalam beberapa kes menyebabkan kehilangan hasil tuaian. Acara-acara ini memerlukan perancangan penyesuaian, pengurusan sumber yang teliti, dan maklum balas pantas daripada peserta dan kakitangan untuk mengekalkan kesinambungan aktiviti pertanian berasaskan komuniti.

Di sebalik halangan ini, daya tahan dan sokongan bersama komuniti terserlah. Penerima manfaat membantu antara satu sama lain semasa banjir, menonjolkan kekuatan pendekatan berpaksikan rakyat. Majlis Bandaraya Ipoh (MBI) mengiktiraf kebun itu sebagai model kebun komuniti bandar, menunjukkan potensi pertanian yang mampan dan bebas kimia. Banjir juga mendedahkan pengaruh sekolah berdekatan, sistem perparitan, dan laluan air, menggariskan kepentingan penglibatan awal dan berterusan dengan pihak berkuasa tempatan dan institusi jiran untuk pengurusan risiko yang lebih baik.

Tanah yang subur di ladang terus menyokong tanaman yang sihat dan penjaan pendapatan yang stabil, di samping berfungsi sebagai jaringan keselamatan sosial, platform pendidikan dan model untuk pembangunan inklusif. Kejayaan diukur bukan sahaja dengan hasil dan pendapatan tetapi juga dengan impak sosial, pemindahan pengetahuan, dan pemerkasaan komuniti.

Pada tahun 2025, Kebun Model Ipoh menunjukkan kesan pertanian mampan berasaskan komuniti melalui kitaran penanaman yang berkesan, pembelajaran secara langsung dan penglibatan komuniti yang kukuh. Walaupun menghadapi cabaran banjir, kebun itu mengukuhkan perpaduan sosial, pemindahan pengetahuan dan daya tahan sambil meningkatkan keterjaminan makanan dan mempromosikan pertanian bebas kimia. Ia terus menjadi model untuk kebun komuniti bandar dan kekal dalam kedudukan yang baik untuk menjana faedah sosial, pendidikan dan ekonomi sebagai pelan tindakan untuk kebun komuniti yang mampan dan inklusif.

ZON PANTAI TIMUR

KELANTAN | TERENGGANU | PAHANG

Projek Pembangunan Berasaskan Komuniti

Kod Projek Y25-SP061: Kuala Krau – Spa Urutan & Penjanaan Pendapatan

Penduduk Kampung Paya Luas di Kuala Krau, Pahang telah menghadapi halangan yang berbeza untuk mengakses perkhidmatan kesihatan dan kesejahteraan alternatif. Khususnya, demografi yang terdedah seperti komuniti B40, belia, wanita dan orang kurang upaya (OKU) telah bergelut dengan kekurangan prospek pekerjaan setempat dan peluang pembinaan kemahiran. Kekangan ekonomi ini menyebabkan ramai penduduk luar bandar bergantung kepada bantuan luar, tanpa cara yang mampan untuk meningkatkan mata pencarian mereka atau mengutamakan kesihatan holistik.

Diperkasakan oleh geran mikro APPGM-SDG, Rimbun Baiduri Solution memulakan projek penjanaan pendapatan yang disasarkan untuk memerangi halangan sosioekonomi ini. Program ini sengaja direka untuk melengkapkan individu terpinggir dengan kemahiran komersial yang berharga dan sangat boleh dipasarkan. Untuk merapatkan jurang pekerjaan dan memperkenalkan penjagaan kesihatan yang boleh diakses di kawasan itu, komuniti melancarkan inisiatif yang berpusat sepenuhnya pada Projek Spa Urutan, yang memberi tumpuan kepada terapi urut tradisional dan spa bergerak.

Penerima manfaat berumur 20–55, lelaki dan wanita, mempelajari kemahiran spa dan menjana pendapatan

Selama tiga bulan, sepuluh peserta berumur 20 hingga 55 tahun terlibat dalam bengkel intensif dan praktikal yang merangkumi kecekapan spa teknikal, penggunaan peralatan spa profesional yang betul dan teknik urut asas. Latihan melangkaui terapi fizikal untuk memasukkan amalan kebersihan, perkhidmatan pelanggan dan pemasaran digital, melengkapkan peserta dengan alat dan keyakinan untuk beroperasi secara bebas.

Graduan menerima kit spa mudah alih lengkap yang mengandungi set bekam, bekalan penjagaan muka dan keperluan sanitasi, membolehkan peralihan segera daripada pembelajaran kepada penjanaan pendapatan. Beberapa peserta telah mendapatkan pelanggan tetap, mewujudkan aliran pendapatan isi rumah baharu dan meningkatkan harga diri. Peserta lelaki dan wanita menggunakan kemahiran mengikut kekuatan mereka, dengan lelaki sering memberi tumpuan kepada urutan berkaitan sukan dan wanita pada rawatan spa dan penjagaan selepas bersalin, memastikan keterangkuman dan memaksimumkan kesan praktikal latihan.

Peserta menggunakan teknik urut yang baru mereka perolehi, mengubah latihan menjadi kemahiran kehidupan sebenar yang memperkasakan mereka (kiri) dan (kanan).

Projek ini memupuk rangkaian komuniti yang lebih kukuh apabila peserta bekerjasama, bertukar-tukar idea dan menyokong perniagaan masing-masing. Sesetengah peserta telah merasmikan perkhidmatan mereka melalui pendaftaran SSM, menunjukkan langkah awal ke arah perusahaan mikro yang mampan. Dari perspektif Rimbun Baiduri Solution, inisiatif ini meluaskan jangkauan organisasi, mengukuhkan kredibiliti, dan mempamerkan peranan mereka sebagai rakan kongsi yang komited dalam pembangunan komuniti.

Dengan melengkapkan peserta dengan kemahiran yang boleh dipasarkan, menyediakan sumber penting dan memupuk pemikiran keusahawanan, inisiatif ini telah mewujudkan kesan ekonomi, sosial dan kesihatan yang berkekalan dalam masyarakat. Rancangan masa depan termasuk latihan lanjutan dalam refleksologi, aromaterapi dan rawatan spa moden, di samping panduan mengenai pelesenan dan pemasaran digital, untuk memastikan peserta dapat mengembangkan perniagaan mereka dan mengekalkan impak jangka panjang.

Projek Pembangunan Berasaskan Komuniti Zon Pantai Timur mengikut Kawasan Parlimen

Terdapat sejumlah 22 projek dari 13 kawasan parlimen seperti yang ditunjukkan dalam jadual di bawah dan juga dalam butiran penerangan projek di bahagian seterusnya.

Jadual 17: Projek Pembangunan Berasaskan Komuniti Zon Pantai Timur Mengikut Kawasan Parlimen

Jenis Projek	Negeri	Kawasan Parlimen	Bil. Projek
Fasa 1 (2025)	Kelantan	Kota Bharu (P021)	3
		Pasir Puteh (P028)	4
	Terengganu	Besut (P033)	2
	Pahang	Maran (P086)	1
Fasa 2 (2025)	Kelantan	Ketereh (P026)	1
	Terengganu	Hulu Terengganu (P036)	1
	Pahang	Kuala Krau (P087)	1
Fasa 3 (2025)	Kelantan	Rantau Panjang (P023)	1
	Terengganu	Kemaman (P040)	1
	Pahang	Raub (P080)	1
Penjanaan Pendapatan (2025)	Kelantan	Kuala Krai (P031)	1
	Pahang	Kuala Krau (P087)	1
Pusat Pembelajaran Komuniti (CLC) (2025)	Kelantan	Kuala Krai (P031)	1
	Terengganu	Kemaman (P040)	1
		Kuala Nerus (P035)	1
	Pahang	Bera (P090)	1
Jumlah			22

Projek Pembangunan Berasaskan Komuniti Fasa 1

Program Membina Sukarelawan Komuniti Madani

Kawasan Parlimen
Kota Bharu (P021)

Rakan Solusi
Koperasi Amal Kelantan Berhad

Dana Diperuntukkan
RM40,000

Program Gerak Cinta Alam: Bersih Sungai dan Bina Taman Mini Riadah

Kawasan Parlimen
Kota Bharu (P021)

Rakan Solusi
Kelab Kebajikan Kota Bharu

Dana Diperuntukkan
RM40,000

Komuniti Cipta Peluang Niaga Berasaskan Produk Sejuk Beku

Kawasan Parlimen
Kota Bharu (P021)

Rakan Solusi
Yayasan KB Care

Dana Diperuntukkan
RM40,000

Projek Pembangunan Bakat Baru Sepak Takraw

Kawasan Parlimen
Pasir Puteh (P028)

Rakan Solusi
Kelab Anak Muda Aktif Pasir Puteh

Dana Diperuntukkan
RM30,000

Projek Usahanita Pastri dan Kek

Kawasan Parlimen
Pasir Puteh (P028)

Rakan Solusi
Kelab Generasi Islah Darul Naim

Dana Diperuntukkan
RM30,000

Projek Penternakan Ikan Patin dalam Sangkar

Kawasan Parlimen
Pasir Puteh (P028)

Rakan Solusi
Pertubuhan Cakna Gaal Pasir Puteh

Dana Diperuntukkan
RM30,000

Projek Penternakan Ayam Kampung Organik

Kawasan Parlimen
Pasir Puteh (P028)

Rakan Solusi
Persatuan Insan Istimewa Kelantan (INSANI)

Dana Diperuntukkan
RM30,000

Program Penanaman Sayur-Satukan di Kampung Tanjung Demong bersama Komuniti Setempat "Environment for Youth"

Kawasan Parlimen
Besut (P033)

Rakan Solusi
JPKK Kampung Pantai Tanjung Demong

Dana Diperuntukkan
RM40,000

Horseventure Belia

Kawasan Parlimen
Besut (P033)

Rakan Solusi
Alang Stable Enterprise

Dana Diperuntukkan
RM40,000

Projek Pembangunan Berasaskan Komuniti Fasa 1

Menangani Kekurangan Sumber Dan Dana Untuk Kelestarian Pusat Pemulihan Dalam Komuniti (PDK) Kg Bak-Bak Maran
Kawasan Parlimen
Maran (P086)

Rakan Solusi
Kelab Srikandi Mawaddah Maran

Dana Diperuntukkan
RM40,000

Projek Pembangunan Berasaskan Komuniti Fasa 2

Pemberdayaan Wanita melalui Kemahiran Jahitan
Kawasan Parlimen
Ketereh (P026)

Rakan Solusi
Kelab Sahabat Wanita Kadok

Dana Diperuntukkan
RM30,000

Pembangunan Hab Digital-STEM Maker untuk Murid Melalui Inisiatif STEM QBEST Fasa 2
Kawasan Parlimen
Hulu Terengganu (P036)

Rakan Solusi
Persatuan Ibu Bapa dan Guru Sekolah Kebangsaan Kuala Berang
Dana Diperuntukkan
RM30,000

Projek Pembangunan Berasaskan Komuniti Fasa 2

Kursus Kemahiran Gunting Rambut Wanita
Kawasan Parlimen
Kuala Krau (P087)

Rakan Solusi
Sheikha Lubna Resources

Dana Diperuntukkan
RM30,000

Projek Pembangunan Berasaskan Komuniti Fasa 3

Pencegahan Dadah dalam Kawasan Parlimen Rantau Panjang & Daerah Pasir Mas #Lebih Baik Cegah - Komuniti / Sekolah Bebas Dadah
Kawasan Parlimen
Rantau Panjang (P023)

Rakan Solusi
Kelab Belia Kampung Baru Pak Hussin (NGO)
Dana Diperuntukkan
RM30,000

My Best Support Buddies

Kawasan Parlimen
Kemaman (P040)

Rakan Solusi
Jawatankuasa Pemulihan Dadah Daerah Kemaman
Dana Diperuntukkan
RM30,000

Projek Pembangunan Klinik Hoki 2025/2026 Lelaki dan Perempuan bawah 15 Tahun
Kawasan Parlimen
Raub (P080)

Rakan Solusi
Majlis Belia India Malaysia Negeri Pahang (MIYC)
Dana Diperuntukkan
RM30,000

Penjanaan Pendapatan (2025)

Usahawan Dinamik 2.0

Kawasan Parlimen

Kuala Krai (P031)

Rakan Solusi

Majlis Belia Jajahan Kuala Krai

Dana Diperuntukkan

RM30,000

Spa Urutan

Kawasan Parlimen

Kuala Krai (P087)

Rakan Solusi

Rimbun Baiduri Solution

Dana Diperuntukkan

RM30,000

Pusat Pembelajaran Komuniti (CLC) (2025)

Cakna Pelajar @CLC Kuala Krai

Kawasan Parlimen

Kuala Krai (P031)

Rakan Solusi

Persatuan Pesara Kerajaan Malaysia (PPKM) Caw Kuala Krai, Kelantan

Dana Diperuntukkan

RM30,000

Membasmi Buta Huruf di Kalangan Kanak-kanak 8-12 Tahun & Mempunyai Ciri Berkeperluan Khas

Kawasan Parlimen

Kemaman (P040)

Rakan Solusi

Persatuan Ibubapa dan Guru (PIBG) SK Bukit Kuang

Dana Diperuntukkan

RM30,000

Mangroves Restoration Project @ East Coast

Kawasan Parlimen

Kuala Nerus (P035)

Rakan Solusi

Persatuan Akauntan Bebas Malaysia (Malaysia Freelance Accountants Association)

Dana Diperuntukkan

RM30,000

Klinik Bolasepak Peringkat Akar Umbi Felda Bukit Kepayang

Kawasan Parlimen

Bera (P090)

Rakan Solusi

Persatuan Belia MBFM Felda Bukit Kepayang

Dana Diperuntukkan

RM30,000

Kod Projek Y25-KK070- "Inisiatif Penternakan Itik Penelur Komuniti Madani: Meningkatkan Pendapatan dan keterjaminan di Tanah Merah

Itik berbunyi, reban dibersihkan, dan bau jerami yang segar memenuhi udara, menandakan setiap langkah pelajaran dalam pertanian yang mampan dan praktikal. Pada 14 Ogos 2025, kampung Kampung Kubang Kerian Bukit Panau di Tanah Merah meriah dengan aktiviti ketika ahli komuniti berkumpul untuk memulakan latihan praktikal bagi "Inisiatif Penternakan Itik Penelur Komuniti Madani." Dilancarkan di bawah Fasa 1 inisiatif keterjaminan makanan APPGM-SDG dengan kerjasama Pertubuhan Kebajikan Anak-Anak Tanah Merah, projek itu serta-merta membawa tenaga dan tujuan kepada kampung itu.

Semua penerima yang mengambil bahagian dalam penternakan itik (kiri), dan salah seorang penerima dengan bangganya memegang itik di antara 530 itik di ladang (kanan).

Pengumpulan telur itik oleh penerima manfaat.

Semua penerima manfaat mengambil bahagian dengan penuh semangat, daripada keluarga B40 dan belia yang menganggur kepada warga emas yang aktif dari segi ekonomi, masing-masing bersemangat untuk menimba kemahiran dalam penternakan itik, pengurusan ladang, dan pengeluaran nilai tambah. Sesi pertama melibatkan panduan terperinci tentang memberi makan, menjaga itik, memantau kesihatan, mengekalkan kebersihan, dan merekodkan pengeluaran. Peserta diperkenalkan kepada pengurusan kewangan, belajar cara menjejaki perbelanjaan, merancang hasil, dan mengekalkan rekod harian, menyediakan mereka untuk menguruskan ladang sebagai perniagaan kecil. Setiap hari di ladang adalah gabungan pembelajaran, kerja keras dan keseronokan, kerana komuniti membina kedua-dua kemahiran dan keyakinan bersama-sama.

Menjelang 1 November 2025, projek itu mencapai pencapaian penting dengan majlis penutupan yang menandakan selesainya fasa pertama. Sijil dan token telah dianugerahkan, dan perbincangan mengenai langkah seterusnya melibatkan peserta dalam membentuk masa depan projek. Terdapat perjanjian kolektif untuk meningkatkan konsistensi dalam pengeluaran telur melalui penambahbaikan kepada kandang itik, jadual pemakanan dan sistem pencahayaan. Rancangan telah dibuat untuk meningkatkan bilangan itik untuk peserta berprestasi tinggi, memperkenalkan bengkel lanjutan mengenai pengurusan bau, pengeluaran telur masin dan pemasaran digital, serta memperoleh jentera dan alat pembungkusan tambahan. Jawatankuasa pengurusan projek kecil telah dicadangkan untuk menyelaraskan operasi, pembelian, pemasaran dan komunikasi, manakala peserta menyatakan minat yang kuat untuk memasarkan telur secara kolektif untuk membina jenama komuniti yang dikenali. Penglibatan awal dengan universiti, NGO dan jawatankuasa kampung juga dirancang untuk mendapatkan latihan teknikal, sokongan dan peluang pembiayaan mikro tambahan.

Dua minggu kemudian, pada 20 November 2025, telur pertama ditemui, menandakan permulaan pengeluaran telur sebenar. Seorang peserta yang tiba awal untuk pemeriksaan rutin mendapati telur masih hangat, membawa kegembiraan dan keseronokan kepada seluruh kumpulan. Walaupun hujan awal musim menjejaskan kadar pengeluaran, penemuan telur pertama menjadi detik perayaan dan motivasi, dengan peserta berkongsi berita di *WhatsApp* dan melawat ladang untuk menyaksikan kejayaan itu secara langsung. Telur pertama mengesahkan keberkesanan penjagaan, pemakanan dan kebersihan yang betul, mengesahkan bahawa operasi ladang berada di landasan yang betul dan memberi keyakinan kepada peserta untuk meneruskan pemantauan dan rakaman yang teliti.

Berikutan pengeluaran telur awal, peserta meneroka penciptaan produk nilai tambah di bawah jenama "EcoQuack". Mereka menghasilkan telur itik segar, telur masin dengan pekat berjenama, hidangan telur yang dimasak seperti masak lemak telur itik, dan produk ladang tambahan seperti mikroorganisma yang berkesan untuk pengurusan sisa dan kepala ikan untuk kalsium. Rantai kunci dan panduan bercetak untuk penternakan itik dan perancangan kewangan juga dicipta. Melalui aktiviti ini, peserta mempelajari asas-asas pemasaran digital, penjenamaan dan promosi produk, menyediakan mereka untuk membawa produk mereka ke pasaran tempatan.

Projek ini memberi kesan yang mendalam kepada peserta. Mereka memperoleh pengetahuan teknikal, digital dan kemahiran baharu yang membolehkan mereka mengurus ladang mereka dengan cekap dan menghasilkan produk berkualiti tinggi. Motivasi dan kepuasan kelihatan tinggi, kerana peserta memperoleh kemahiran praktikal sambil mengalami kebanggaan mencapai hasil yang ketara. Inisiatif ini mengukuhkan ikatan komuniti, kerana peserta bekerjasama, berkongsi pengetahuan dan menyokong satu sama lain dalam tugas harian. Dari segi sosial, peserta menjadi lebih sedar tentang amalan pertanian mampan, pengurusan sisa yang betul dan penglibatan digital beretika. Dari segi ekonomi, pengeluaran telur awal dan penciptaan produk nilai tambah membuka peluang untuk penajaan pendapatan, dengan unjuran pendapatan kira-kira RM12,000 sebulan. Projek ini juga menyumbang secara langsung kepada beberapa SDG, termasuk Sifar Kebuluran (SDG 2), Pekerjaan yang Baik dan Pertumbuhan Ekonomi (SDG 8), Penggunaan dan Pengeluaran Bertanggungjawab (SDG 12), dan Perkongsian untuk Matlamat (SDG 17).

Cabaran dihadapi sepanjang perjalanan, terutamanya dengan serangan pemangsa dan cuaca bermusim yang menjejaskan kadar pengeluaran. Peserta juga terpaksa menyesuaikan diri dengan kesukaran penyimpanan rekod kewangan dan memasarkan produk baharu, yang memerlukan kesabaran, ketekunan, dan kerja berpasukan. Walaupun terdapat halangan ini, peserta mengembangkan kemahiran penting dalam pengurusan ternakan yang mampan, pengendalian telur, pengeluaran nilai tambah dan keusahawanan mikro berasaskan komuniti. Keyakinan mereka semakin meningkat apabila mereka mula mempromosikan dan menjual produk, menambah baik operasi ladang dan mengurus sumber dengan cekap.

Inisiatif ini telah menetapkan peringkat untuk fasa seterusnya, yang akan memberi tumpuan kepada penskalaan populasi itik, memperoleh jentera dan alatan digital, meningkatkan kualiti produk dan mengembangkan pemasaran. Jawatankuasa akan ditubuhkan untuk mengawasi operasi, komunikasi dan jualan kolektif. Dengan menggabungkan latihan praktikal, penglibatan harian dan bimbingan keusahawanan, inisiatif penternakan itik Tanah

Merah telah berkembang menjadi model yang boleh berskala dan dipacu komuniti. Ia menunjukkan bahawa pertanian mampan boleh mengubah ladang kampung yang sederhana menjadi hab pembelajaran, produktiviti, kebanggaan dan pemerikasaan ekonomi, mengukuhkan ikatan sosial sambil membolehkan masyarakat luar bandar mengawal masa depan ekonomi mereka sendiri.

Inisiatif Keterjaminan Makanan Zon Pantai Timur mengikut Kawasan Parlimen

Terdapat 13 projek dari lapan (8) kawasan parlimen seperti yang ditunjukkan dalam jadual di bawah dan juga dalam butiran penerangan projek di bahagian seterusnya.

Jadual 18: Inisiatif Keterjaminan Makanan Zon Pantai Timur mengikut Kawasan Parlimen

Jenis Projek	Negeri	Kawasan Parlimen	Bil. Projek
Fasa 1 (2025)	Kelantan	Tumpat (P019)	1
		Tanah Merah (P027)	1
	Terengganu	Kuala Terengganu (P036)	1
		Hulu Terengganu (P038)	1
		Kemaman (P040)	2
	Pahang	Kuantan (P083)	2
Fasa 2 (2025)	Terengganu	Besut (P033)	1
		Dungun (P039)	2
	Pahang	Kuantan (P083)	1
Perniagaan Tani (Agribusiness)	Pahang	Kuantan (P083)	1
Jumlah			13

Inisiatif Keterjaminan Makanan Fasa 1

Fertigasi Timun Komuniti Kg. Bendang Kerian

Kawasan Parlimen

Tumpat (P019)

Rakan Solusi

Kelab Patriotisme Kelantan

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Inisiatif Penternakan Itik Penelur Komuniti Madani: Meningkatkan Pendapatan dan Keselamatan Makanan di Tanah Merah

Kawasan Parlimen

Tanah Merah (P027)

Rakan Solusi

Pertubuhan Kebajikan Anak Tanah Merah

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Projek Penanaman Kunyit Fertigasi

Kawasan Parlimen

Kuala Terengganu (P036)

Rakan Solusi

Pertubuhan Rekreasi Madani Terengganu

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Projek Penternakan Kelulut Komuniti

Kawasan Parlimen

Hulu Terengganu (P038)

Rakan Solusi

FGQ Empire

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Ternakan Ikan Tilapia dan Ulat BSFL Komuniti Kampung Dadong

Kawasan Parlimen

Kemaman (P040)

Rakan Solusi

Koperasi Kampung Dadong Berhad

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Projek Fertigasi Belia FELDA Neram 1

Kawasan Parlimen

Kemaman (P040)

Rakan Solusi

Persatuan Belia (MBFM) FELDA Neram 1

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Timun Batang dan Serai Komuniti Pinggiran Putra

Kawasan Parlimen

Kuantan (P083)

Rakan Solusi

Pertubuhan Unit Amal PPRS Pinggiran Putra

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Fertigasi dan Hidroponik Sayuran PPRS Pinggiran Putra

Kawasan Parlimen

Kuantan (P083)

Rakan Solusi

Rukun Tetangga Kompleks Perumahan Pak Mahat (KPKT)

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Inisiatif Keterjaminan Makanan Fasa 2

Kebun Lestari Usahawan Muda: Inisiatif Pertanian Pintar Jagung Manis

Kawasan Parlimen

Besut (P033)

Rakan Solusi

Universiti Sultan Zainal Abidin (UniSZA)

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Tanaman Napier untuk Menyokong Industri Penternakan Biri-Biri

Kawasan Parlimen

Dungun (P039)

Rakan Solusi

SAS Business

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Pembiakan Cendawan Tiram Secara Berkelompok

Kawasan Parlimen

Dungun (P039)

Rakan Solusi

Nightfury Global Trading

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Projek Ayam Gajah Organik & Pembuatan Makanan Organik (Azolla)

Kawasan Parlimen

Kuantan (P083)

Rakan Solusi

Bina Modern Enterprise

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Perniagaan Tani (Agribusiness)

Membesarkan Projek Ternakan Asuhan Benih Ikan Patin dari Saiz 1 Inchi ke Saiz 4 Inchi dalam Kolam Bulat Kanvas

Kawasan Parlimen

Kuantan (P083)

Rakan Solusi

Serandu Aquaponic Sistem Sdn Bhd

Dana Diperuntukkan

RM40,000

ZON TENGAH

SELANGOR | WILAYAH PERSEKUTUAN KUALA LUMPUR | WILAYAH PERSEKUTUAN PUTRAJAYA

Projek Pembangunan Berasaskan Komuniti

Kod Projek Y25-SP058: Sepang - Modul CPintar: Memperkasakan Pembelajaran Melalui Teknologi untuk Pelajar dengan Palsi Serebrum

Bagi kebanyakan kanak-kanak yang menghidap Palsi Serebrum, pembelajaran bukan hanya tentang memahami huruf dan nombor, ia adalah tentang mengatasi halangan yang tidak pernah direka bentuk dengan mengambil kira mereka. Cabaran dalam pergerakan, penyelarasan dan komunikasi sering menjadikan bilik darjah konvensional tidak boleh diakses, meninggalkan ramai kanak-kanak ini ketinggalan dalam perjalanan pembelajaran awal mereka.

Menyedari jurang ini, Gabungan Anak-Anak Palsi Serebrum (GAPS), dengan sokongan APPGM-SDG, memperkenalkan Modul CPintar di Cyberjaya, Sepang. Inisiatif ini bukan hanya mengenai pendidikan tetapi mengenai keterangkuman, maruah dan membuka potensi. Direka untuk pelajar muda berumur 5 hingga 10 tahun, projek ini membayangkan semula bagaimana kanak-kanak dengan Palsi Serebrum boleh melibatkan diri dengan literasi dan numerasi dengan cara yang boleh diakses, interaktif dan memperkasakan.

Di tengah-tengah projek ini ialah penyepaduan teknologi sebagai pemboleh (*enabler*). Melalui modul pembelajaran digital yang direka khas, pelajar Literasi Asas dan Numerasi Asas diperkenalkan kepada cara pembelajaran baharu menggunakan iPad yang dilengkapi dengan ciri kebolehcapaian tersuai. Alat seperti *VoiceOver*, *Assistive Touch*, penjejakan mata, kawalan suara dan *Live Speech* mengubah peranti menjadi rakan pembelajaran yang berkuasa, membolehkan kanak-kanak berkomunikasi, mengambil bahagian dan belajar dengan lebih bebas.

Tetapi transformasi itu tidak berhenti dengan pelajar. Projek ini juga memberi tumpuan kepada mereka yang menyokong pendidik dan penjaga. Melalui latihan dan bengkel amali, 10 pendidik dan penjaga dilengkapi dengan kemahiran untuk menyesuaikan kaedah pengajaran dan menggunakan teknologi bantuan dengan berkesan. Ini memastikan pembelajaran berterusan di luar program, mewujudkan persekitaran yang lebih menyokong dan inklusif untuk kanak-kanak dengan Palsi Serebrum.

Secara keseluruhan, 15 pelajar muda mendapat manfaat langsung daripada inisiatif ini, mengalami akses yang lebih baik kepada pendidikan dan keyakinan yang lebih besar terhadap kebolehan mereka. Lebih penting lagi, alat dan modul yang diperkenalkan tidak terhad kepada kumpulan ini. Ia direka bentuk untuk berskala, membolehkan lebih ramai kanak-kanak dengan Palsi Serebrum mendapat manfaat pada masa hadapan.

Perjalanan itu diakhiri dengan pencapaian yang bermakna, di mana pendidik telah diiktiraf sebagai Pendidik Palsi Serebrum Bertauliah, menerima pensijilan *Apple Teacher* dalam majlis tamat pengajian yang meraikan bukan sahaja pencapaian, tetapi transformasi. Akhirnya, Modul CPintar adalah lebih daripada sekadar projek. Ia adalah satu langkah ke arah masyarakat yang lebih inklusif. Ia menunjukkan bagaimana teknologi, apabila digunakan dengan tujuan, boleh memecahkan halangan, memperkasakan individu, dan memastikan tiada kanak-kanak yang ketinggalan dalam mengejar pembelajaran.

Peserta yang terdiri daripada pendidik belajar tentang ciri kebolehcapaian dan Komunikasi Augmentatif & Alternatif (AAC) di IOS untuk membantu menjadikan pembelajaran lebih mudah diakses oleh pelajar dengan Palsi Serebrum.

Peserta kami pada hari tamat pengajian di Switch Sunway Pyramid. Mereka juga kini diperakui sebagai Apple Teacher.

Projek Pembangunan Berasaskan Komuniti Zon Tengah mengikut Kawasan Parlimen

Sebanyak 24 projek pembangunan berasaskan komuniti di 16 kawasan parlimen telah dijalankan, seperti yang ditunjukkan dalam jadual di bawah dan juga dalam butiran penerangan projek di bahagian seterusnya.

Jadual 19: Projek Pembangunan Berasaskan Komuniti Zon Tengah Mengikut Kawasan Parlimen

Jenis Projek	Negeri	Kawasan Parlimen	Bil. Projek
Fasa 1 (2025)	Selangor	Hulu Selangor (P094)	2
		Sabak Bernam (P092)	3
	Wilayah Persekutuan Kuala Lumpur	Seputeh (P122)	3
Fasa 2 (2025)	Selangor	Shah Alam (P108)	1
		Klang (P110)	1
	Wilayah Persekutuan Kuala Lumpur	Batu (P115)	1
Fasa 3 (2025)	Selangor	Kuala Langat (P112)	2
	Wilayah Persekutuan Kuala Lumpur	Kepong (P114)	1
Penjanaan Pendapatan (2025)	Selangor	Kuala Selangor (P096)	1
		Kuala Langat (P112)	1
		Petaling Jaya (P105)	1
	Wilayah Persekutuan Kuala Lumpur	Setiawangsa (P118)	1
		Wangsa Maju (P116)	1
Pusat Pembelajaran Komuniti (CLC) (2025)	Selangor	Sepang (P113)	1
		Puchong (P103)	1
	Wilayah Persekutuan Kuala Lumpur	Setiawangsa (P118)	1
Geran Khas	Wilayah Persekutuan Kuala Lumpur	Bukit Bintang (P120)	1
	Wilayah Persekutuan Putrajaya	Putrajaya (P125)	1
Jumlah			24

Projek Pembangunan Berasaskan Komuniti Fasa 1

Kuasai MikroBisnes: Urus Jualan & Buku Kira

Kawasan Parlimen

Hulu Selangor (P094)

Rakan Solusi

Sinar Chain Sdn Bhd

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Pembangunan Kemahiran Elektrik Belia Kasih Bukit Beruntung

Kawasan Parlimen

Hulu Selangor (P094)

Rakan Solusi

Beringin Natural Farm

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Bengkel Pendekar Muda: Pemantapan Silat Seni & Silat Olahraga

Kawasan Parlimen

Sabak Bernam (P092)

Rakan Solusi

Persatuan Anak Muda Penggerak Warisan

Dana Diperuntukkan

RM30,000

Biskut Makanan Tradisional Masyarakat India

Kawasan Parlimen

Sabak Bernam (P092)

Rakan Solusi

Koperasi Keusahawanan Kaum India Daerah Sabak Bernam Berhad

Dana Diperuntukkan

RM30,000

Pusat Pendidikan Dan Latihan (Pusat Tuisyen Matematik)

Kawasan Parlimen

Sabak Bernam (P092)

Rakan Solusi

HJ Event

Dana Diperuntukkan

RM30,000

Klang River Fellows: Educating Future River Guardians

Kawasan Parlimen

Seputeh (P122)

Rakan Solusi

Persatuan Seni Klang Lama

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Projek API Seputeh: Altruism, Perspective, Impact

Kawasan Parlimen

Seputeh (P122)

Rakan Solusi

Kelab Pembangunan Kemahiran Sosial Kanak-Kanak Sekolah Luar Bandar dan Pedalaman Malaysia (REACH)

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Rise of Futurepreneurs: Empowering Change from the Ground Up

Kawasan Parlimen

Seputeh (P122)

Rakan Solusi

Pertubuhan Inisiatif Masa Depan Selangor & Kuala Lumpur (Futurescape Initiative)

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Projek Pembangunan Berasaskan Komuniti Fasa 2

Bengkel Pemberdayaan Wanita, Digital & Bisnes Affiliate 2025

Kawasan Parlimen

Shah Alam (P108)

Rakan Solusi

Persatuan Jaringan Insan

Dana Diperuntukkan

RM30,000

Filmora Advance Video Editing

Kawasan Parlimen

Klang (P110)

Rakan Solusi

MS World Trade

Dana Diperuntukkan

RM30,000

Crafted by Hand: Empowering Women through Sculpting Skills

Kawasan Parlimen

Batu (P115)

Rakan Solusi

Sham Infinity Resources

Dana Diperuntukkan

RM30,000

Projek Pembangunan Berasaskan Komuniti Fasa 3

SDG Ecocoast: Mangroves In Action

Kawasan Parlimen

Kuala Langat (P112)

Rakan Solusi

Kelab Pertukaran Kebudayaan Antarabangsa Malaysia

Dana Diperuntukkan

RM30,000

Strengthening Youth and Sportsmanship in Silambam

Kawasan Parlimen

Kuala Langat (P112)

Rakan Solusi

Persatuan Silambam Malaysia Daerah Kuala Langat

Dana Diperuntukkan

RM30,000

Scratch Masters: Animation and Game Design for Young Creators

Kawasan Parlimen

Kepong (P114)

Rakan Solusi

Pertubuhan Pendidikan Kosa Aravarium (PERKOSAM)

Dana Diperuntukkan

RM30,000

Penjanaan Pendapatan (2025)

Empowering B40 Women Through Digital Marketing Skills

Kawasan Parlimen

Kuala Selangor (P096)

Rakan Solusi

Unique 85 Enterprise

Dana Diperuntukkan

RM30,000

Press & Impress Project

Kawasan Parlimen

Kuala Langat (P112)

Rakan Solusi

Nurul Fardus Venture

Dana Diperuntukkan

RM30,000

Claypreneur: Healing Hands, Thriving Businesses

Kawasan Parlimen

Petaling Jaya (P105)

Rakan Solusi

Coco Zen Sdn. Bhd.

Dana Diperuntukkan

RM30,000

SmartUsahawan: AI for Small Business Owners

Kawasan Parlimen

Setiawangsa (P118)

Rakan Solusi

Sociolytics Sdn Bhd

Dana Diperuntukkan

RM30,000

Sparkle and Shine With Unique Makeup

Kawasan Parlimen

Wangsa Maju (P116)

Rakan Solusi

Tivaraa Make Up Artistry

Dana Diperuntukkan

RM30,000

Pusat Pembelajaran Komuniti (CLC) (2025)

CPintar Module: Empowering Learning Through Technology for Learners with Cerebral Palsy

Kawasan Parlimen

Sepang (P113)

Rakan Solusi

Gabungan Anak-Anak Palsi Serebrum (GAPS)

Dana Diperuntukkan

RM30,000

Autism Caregivers Basic Training 2.0

Kawasan Parlimen

Puchong (P103)

Rakan Solusi

Gabungan Anak-Anak Palsi Serebrum (GAPS)

Dana Diperuntukkan

RM30,000

Wellness Academy: Skills for Confidence and Care

Kawasan Parlimen

Setiawangsa (P118)

Rakan Solusi

TG Resources Academy

Dana Diperuntukkan

RM30,000

Geran Khas

The UN Asia-Pacific Business Forum 2025

Kawasan Parlimen

Bukit Bintang (P120)

Rakan Solusi

Kingsley Advisory & Strategic Initiatives Sdn Bhd (KSI Strategic Institute for Asia Pacific)

Dana Diperuntukkan

RM20,000

Consolidating the Sustainability Agenda (SDG-ESG) Among Public and Private Higher Education Institutions

Kawasan Parlimen

Putrajaya (P125)

Rakan Solusi

Ungku Aziz Centre for Development Studies, Universiti Malaya

Dana Diperuntukkan

RM25,000

Kod Projek Y25 KK032- Kita Berbisik-bisik Dengan Alam

Projek "Kita Berbisik-bisik Dengan Alam" adalah lebih daripada sekadar inisiatif pertanian, ia adalah kisah menghubungkan semula manusia dengan alam semula jadi. Dilaksanakan di bawah Fasa 2 inisiatif keterjaminan makanan APPGM-SDG oleh Tani Noka Sdn Bhd di UPM Serdang, Selangor, projek ini dibina berdasarkan usaha terdahulu dengan semangat baharu yang terkandung dalam temanya, *"From Me to We."* Peralihan ini mencerminkan peralihan yang kuat daripada tindakan individu kepada gerakan kolektif, di mana komuniti berkumpul untuk memupuk tanah dan, sebagai balasan, dipupuk olehnya.

Terletak dalam ruang pembelajaran agroekologi, projek ini mengubah pertanian menjadi bilik darjah yang hidup. Di sini, tanah dipulihkan bukan dengan bahan kimia, tetapi dengan berhati-hati melalui sisa organik, mikroorganisma bermanfaat, *biochar*, dan baja hijau. Tanaman seperti bendi, jagung dan cili ditanam secara harmoni dengan alam semula jadi, menunjukkan bahawa pengeluaran makanan yang mampan bukan sahaja mungkin, tetapi praktikal dan berkesan. Kebun menjadi tempat di mana manusia, tumbuhan, haiwan dan mikroorganisma wujud bersama, masing-masing memainkan peranan dalam ekosistem yang seimbang.

Di luar pengeluaran makanan, inisiatif ini berfungsi sebagai hab komuniti yang bertenaga. Ia membuka pintunya kepada penduduk bandar, petani, pesara, suri rumah dan komuniti sekitarnya, menjemput mereka untuk belajar dengan melakukan. Melalui latihan amali, demonstrasi dan pengalaman yang dikongsi, peserta memperoleh bukan sahaja pengetahuan teknikal, tetapi juga penghargaan yang lebih mendalam untuk pengawasan alam sekitar. Dengan berbuat demikian, projek ini menghidupkan prinsip SDG 2 (Sifar Kebuluran), SDG 4 (Pendidikan Berkualiti), dan SDG 15 (Kehidupan di Darat).

Antara Jun dan Oktober 2025, projek ini dihidupkan melalui 82 sesi aktiviti, 24 program berstruktur, dan 14 kursus latihan, menjangkau lebih 1,200 peserta. Pada masa yang sama, hampir 33,000 kilogram sisa organik telah digunakan semula dalam sistem menjadikan apa yang pernah dibuang menjadi sumber yang berharga. Nombor ini mencerminkan lebih daripada output; Mereka mewakili kesedaran yang semakin meningkat, mengukuhkan ikatan komuniti, dan perkongsian pengetahuan merentas generasi.

Akhirnya, projek itu berdiri sebagai contoh menarik tentang bagaimana inisiatif berasaskan komuniti boleh memacu sistem makanan yang mampan. Ia menunjukkan bahawa apabila orang mula "berbisik kepada bumi," mereka juga mula mendengar alam semula jadi, antara satu sama lain, dan kemungkinan masa depan yang lebih mampan.

Pada Jun 2025, kami memulakan Pertanian SDG Fasa 2 yang mendapat penyertaan aktif daripada pelbagai komuniti etnik.

Pada Mei 2025, gambar yang memaparkan seorang bapa dan anak lelaki Australia yang terlibat dalam aktiviti ladang, bertajuk "Berpandukan Alam Semula Jadi, Dipegang oleh Cinta," telah diiktiraf sebagai Finalis dalam Pertandingan APPGM-SDG: Embark on A Journey of Harmony Competition (Malaysia).

Di bawah Pertanian SDG Fasa 1, ibu bapa yang mengambil bahagian dan anak-anak mereka membentuk pasukan "Anak Tani SDG". Tumpuan pembelajaran utama ialah pengeluaran Eco-Enzymes daripada sisa organik. Sepanjang dua tahun yang lalu, perintis muda ini telah berjaya beralih daripada pelajar kepada mentor rakan sebaya, secara aktif membimbing pelawat baharu semasa sesi hujung minggu.

Pada hujung minggu dan cuti sekolah, kebun itu berubah menjadi "Sekolah Ekologi Tanpa Tembok." Dengan menyediakan pengalaman amali dalam pertanian mampan, kami memperkasakan komuniti untuk menyertai kanak-kanak dari setiap pelosok dunia dalam usaha kolektif kami untuk Masa Depan yang Kami Mahukan.

Inisiatif Keterjaminan Makanan Zon Tengah mengikut Kawasan Parlimen

Terdapat sejumlah 12 projek dari 10 kawasan parlimen seperti yang ditunjukkan dalam jadual di bawah dan juga dalam butiran penerangan projek di bahagian seterusnya.

Jadual 20: Inisiatif Keterjaminan Makanan Zon Tengah mengikut Kawasan Parlimen

Jenis Projek	Negeri	Kawasan Parlimen	Bil. Projek
Fasa 1 (2025)	Selangor	Kuala Langat (P112)	1
		Kota Raja (P111)	1
		Hulu Langat (P101)	2
		Petaling Jaya (P105)	1
		Sabak Bernam (P092)	1
	Wilayah Persekutuan Kuala Lumpur	Batu (P115)	1
Fasa 2 (2025)	Selangor	Hulu Langat (P101)	1
		Sepang (P113)	1
		Sungai Besar (P093)	1
		Pandan (P100)	1
Perniagaan Tani (Agribusiness)	Selangor	Bangi (P102)	1
Jumlah			12

Inisiatif Keterjaminan Makanan Fasa 1

Expansion of the Community Fruit Orchard in Kampung Orang Asli Kepau Laut to Grow Vegetables and Bananas

Kawasan Parlimen

Kuala Langat (P112)

Rakan Solusi

Treat Every Environment Special Sdn Bhd

Dana Diperuntukkan

RM40,000

HydroHerbs: Growing a Better Future Together With Community Kampung Jawa

Kawasan Parlimen

Kota Raja (P111)

Rakan Solusi

YTS Skills Resources

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Pemerkasaan Kemahiran Belia OKU Melalui Projek Kebun Dapur Hidroponik Komuniti Pertubuhan Pemulihan OKU Dalam Komuniti (PPDK) Semenyih

Kawasan Parlimen

Hulu Langat (P101)

Rakan Solusi

Universiti Malaya

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Projek Penternakan Ikan Tilapia Secara Komersial bagi Kaum Asli

Kawasan Parlimen

Hulu Langat (P101)

Rakan Solusi

Premaa Maniam Enterprise

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Kebun Komuniti PPR Lembah Subang 2

Kawasan Parlimen

Petaling Jaya (P105)

Rakan Solusi

KRT Blok C PPR Lembah Subang 2

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Tanaman Sayuran Organik PPKI SKKJ

Kawasan Parlimen

Sabak Bernam (P092)

Rakan Solusi

Sekolah Kebangsaan Khir Johari

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Fertigasi Rock Melon Kebun Komuniti KRT PPR Beringin

Kawasan Parlimen

Batu (P115)

Rakan Solusi

Kebun Komuniti KRT PPR Beringin

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Inisiatif Keterjaminan Makanan Fasa 2

Pertanian Inklusif: Projek Fertigasi Cili dan Tanaman Konvensional Sayuran untuk OKU Pembelajaran
Kawasan Parlimen
 Hulu Langat (P101)

Rakan Solusi
 Universiti Malaya

Dana Diperuntukkan
 RM40,000

***We Whisper to The Earth* (Kita Berbisik-bisik dengan Alam)**

Kawasan Parlimen
 Sepang (P113)

Rakan Solusi
 Tani Noka Sdn Bhd

Dana Diperuntukkan
 RM40,000

Projek Ternakan Ayam Penelur - Pembiakan Anak Ayam dan Makanan Alternatif Ternakan

Kawasan Parlimen
 Sungai Besar (P093)

Rakan Solusi
 DMT Enterprise

Dana Diperuntukkan
 RM40,000

Fertigasi Terung Panjang, Cili Padi, Tomato Ceri dan Labu Air secara Bersepadu dan Mesra Alam dengan Eko Enzim dan Kompos Kebun Komuniti Ceria Indah

Kawasan Parlimen

Pandan (P100)

Rakan Solusi
 Pertubuhan Kebun Ceria Indah

Dana Diperuntukkan
 RM40,000

Perniagaan Tani (Agribusiness)

Pemeriksaan Usahawan Tani Wanita Melalui Penanaman Fertigasi dan Produk Berasaskan Cili

Kawasan Parlimen
 Bangi (P102)

Rakan Solusi
 Universiti Kebangsaan Malaysia

Dana Diperuntukkan
 RM40,000

ZON SELATAN

NEGERI SEMBILAN | MELAKA | JOHOR

Projek Pembangunan Berasaskan Komuniti

Y25-SP046: Tampin - Program Seni Bakeri dan Pastrri Artisan

Program Seni Bakeri dan Pastrri Artisan yang dilaksanakan di Kampung Repah, Tampin mencerminkan pendekatan praktikal dan inklusif untuk menangani tekanan ekonomi yang semakin meningkat dalam kalangan isi rumah B40. Memandangkan kos sara hidup terus meningkat, banyak keluarga mencari cara alternatif untuk menambah pendapatan mereka tanpa mengganggu tanggungjawab sedia ada mereka. Melalui inisiatif Pertubuhan Mysayang Malaysia dengan kerjasama APPGM-SDG ini, peserta bukan sahaja dibekalkan dengan kemahiran membakar teknikal tetapi juga laluan yang berdaya maju untuk menjana pendapatan daripada perniagaan di rumah. Apa yang menjadikan projek ini sangat memberi kesan ialah kebolehcapaiannya. Peserta dapat menggunakan masa mereka di luar waktu kerja biasa untuk menghasilkan dan menjual produk roti, mewujudkan sumber pendapatan yang fleksibel namun mampan.

10 penerima manfaat daripada kumpulan pendapatan B40, berumur 18-50 tahun, mengukur ramuan dengan teliti semasa Sesi 5, di mana mereka mempelajari teknik penting (kiri) dan (kanan).

Sepanjang tiga bulan latihan intensif diikuti dengan pemantauan selama enam bulan, peserta menjalani transformasi secara beransur-ansur daripada pemula yang mempunyai sedikit atau tiada pengalaman membakar kepada individu yang mampu menghasilkan produk sedia pasaran. Mereka didedahkan kepada pelbagai kemahiran, termasuk membuat roti, kek, tart, biskut dan produk "viral" sohor kini yang mempunyai permintaan yang kukuh di pasaran tempatan. Di luar kemahiran teknikal, program ini memberi penekanan yang sama pada keusahawanan, celik kewangan, dan strategi pemasaran, membolehkan peserta memahami bukan sahaja cara menghasilkan, tetapi cara menjual, menetapkan harga dan mengekalkan produk mereka. Pendekatan holistik ini memastikan peserta tidak bergantung kepada program itu sendiri tetapi dilengkapi untuk meneruskan secara bebas.

Salah satu kesan projek yang berpusatkan manusia yang paling ketara boleh dilihat dalam perubahan tingkah laku dan pemikiran di kalangan peserta. Ramai peserta, terutamanya wanita, pada mulanya menyertai program ini dengan niat untuk mempelajari penakut asas untuk kegunaan isi rumah. Walau bagaimanapun, apabila mereka maju, mereka mula menyedari potensi ekonomi kemahiran mereka. Peserta mula menerima pesanan daripada jiran, rakan, dan komuniti tempatan, secara beransur-ansur membina keyakinan dalam

menguruskan perniagaan berskala kecil. Peralihan daripada penggunaan peribadi kepada penajaan pendapatan ini menyerlahkan bagaimana latihan kemahiran yang disasarkan boleh membuka potensi tersembunyi dan mengubah individu menjadi usahawan mikro.

Kes menarik boleh diperhatikan di kalangan peserta yang dengan rela hati menawarkan masa mereka pada hujung minggu untuk menghadiri sesi latihan, menunjukkan komitmen yang kuat ke arah meningkatkan mata pencarian mereka. Walaupun mengimbangi tanggungjawab keluarga, mereka tetap konsisten dalam mempelajari dan mempraktikkan kemahiran baharu. Ramai daripada mereka telah mula menghasilkan barangan bakar dari rumah, sama ada untuk jualan terus atau melalui pra-pesanan, mewujudkan aliran pendapatan tambahan yang stabil. Ini mencerminkan bukan sahaja pemerolehan kemahiran tetapi juga disiplin, daya tahan, dan keinginan yang kuat untuk peningkatan diri.

Penerima manfaat menyediakan Tiramisu Klasik semasa Sesi 8, menggunakan teknik roti penting seperti pengukuran, lapisan dan kemasan yang tepat (kiri) dan pencuci mulut Tiramisu Klasik (kanan).

Satu lagi transformasi ketara dilihat pada peserta yang mula memformalkan perniagaan mereka. Dengan panduan yang diberikan semasa program ini, sesetengah peserta mengambil langkah untuk mendaftarkan perniagaan mereka di bawah SSM, menyedari kepentingan pendaftaran untuk pengembangan masa hadapan, akses kepada pembiayaan dan penyertaan dalam pasaran yang lebih besar. Ini menunjukkan peralihan dalam pemikiran jangka panjang, di mana peserta tidak lagi melihat aktiviti mereka sebagai usaha sampingan kecil, tetapi sebagai perusahaan mampan yang berpotensi.

Penyediaan kit permulaan bernilai RM1,050, termasuk ketuhar, pembuat roti, dan pengadun tangan, memainkan peranan penting dalam merapatkan jurang antara latihan dan pelaksanaan sebenar. Ramai peserta menghadapi halangan kewangan apabila memulakan perniagaan, dan sokongan ini membolehkan mereka segera menggunakan kemahiran mereka tanpa berlehang-lehang. Hasilnya, peserta dapat memulakan operasi dari rumah, mengurangkan kos permulaan awal dan mempercepatkan perjalanan mereka ke arah penajaan pendapatan.

Penerima dengan bangganya menunjukkan pencuci mulut mereka pada akhir program, menunjukkan kemahiran dan teknik yang telah mereka kuasai sepanjang sesi.

Selain pendapatan, program kedai roti Tampin menunjukkan bahawa memperkasakan komuniti dengan kemahiran praktikal yang berkaitan dengan pasaran boleh membawa kepada perubahan yang bermakna dan mampan. Projek ini bukan sahaja meningkatkan kapasiti ekonomi peserta tetapi juga telah membina keyakinan, kemerdekaan, dan rasa harga diri yang lebih kuat. Dengan mengubah kemahiran harian kepada peluang menjana pendapatan, inisiatif ini telah mewujudkan laluan untuk daya tahan jangka panjang, membuktikan bahawa perusahaan berasaskan rumah berskala kecil boleh memainkan peranan penting dalam mengukuhkan mata pencarian masyarakat.

Projek Pembangunan Berasaskan Komuniti Zon Selatan mengikut Kawasan Parlimen

Sebanyak 32 projek telah dijalankan di 16 kawasan parlimen seperti yang ditunjukkan dalam jadual di bawah dan juga dalam butiran penerangan projek di bahagian seterusnya.

Jadual 21: Projek Pembangunan Berasaskan Komuniti Zon Selatan Mengikut Kawasan Parlimen

Jenis Projek	Negeri	Kawasan Parlimen	Bil. Projek
Fasa 1 (2025)	Negeri Sembilan	Jempol (P127)	3
	Melaka	Jasin (P139)	3
	Johor	Pulai (P161)	4
		Sri Gading (P149)	3
		Segamat (P140)	3
		Batu Pahat (P150)	3
Fasa 2 (2025)	Johor	Ledang (P144)	1
		Pagoh (P143)	1
Fasa 3 (2025)	Johor	Kluang (P152)	2
		Mersing (P154)	1
Penjanaan Pendapatan (2025)	Negeri Sembilan	Seremban (P128)	1
		Tampin (P133)	1
		Port Dickson (P132)	1
	Melaka	Alor Gajah (P135)	1
Pusat Pembelajaran Komuniti (CLC) (2025)	Negeri Sembilan	Port Dickson (P132)	1
		Rembau (P131)	1
	Melaka	Tangga Batu (P136)	1
	Johor	Ledang (P144)	1
Jumlah			32

Projek Pembangunan Berasaskan Komuniti Fasa 1

Memperkasa Usahawan Orang Asli Melalui Penguasaan Bahasa Inggeris Mudah, Pemasaran Digital Dan Penghasilan Kandungan Visual
Kawasan Parlimen
Jempol (P127)

Rakan Solusi
Universiti Poly TECH Malaysia

Dana Diperuntukkan
RM40,000

Projek Penghasilan Pemprosesan Produk Makanan Tradisional: Dodol dan Sos Cili
Kawasan Parlimen
Jempol (P127)

Rakan Solusi
Kumpulan Pengembangan Wanita

Dana Diperuntukkan
RM40,000

Projek Cendawan Kukur dan Cendawan Tiram
Kawasan Parlimen
Jempol (P127)

Rakan Solusi
Persatuan Belia (MBFM) Palong 9

Dana Diperuntukkan
RM40,000

Zero to Launch: The Complete Business Kickstart Program

Kawasan Parlimen
Jasin (P139)

Rakan Solusi
Envirozen Malaysia

Dana Diperuntukkan
RM40,000

AI Buddies: Discovering Artificial Intelligence for Kids

Kawasan Parlimen
Jasin (P139)

Rakan Solusi
Daenax IT Services

Dana Diperuntukkan
RM40,000

Radiant Recovery Post Natal Specialist Training

Kawasan Parlimen
Jasin (P139)

Rakan Solusi
Sinar PVT Setia Enterprise

Dana Diperuntukkan
RM40,000

Sukan Kabaddi Sukan Rakyat

Kawasan Parlimen
Pulai (P161)

Rakan Solusi
Persatuan Peminat Kabaddi Malaysia

Dana Diperuntukkan
RM40,000

Membangun Minda Progresif dan Jatidiri Belia Parlimen Pulai

Kawasan Parlimen
Pulai (P161)

Rakan Solusi
Komuniti Madani Cahaya Kempas

Dana Diperuntukkan
RM30,000

Program Peningkatan Peratus Kehadiran Ke Sekolah Melalui Stem Robotik

Kawasan Parlimen
Pulai (P161)

Rakan Solusi
Persatuan Bekas Pegawai Perkhidmatan Pendidikan Malaysia Cawangan Johor Bahru
Dana Diperuntukkan
RM30,000

Projek Pembangunan Berasaskan Komuniti Fasa 1

Creative Bytes: Animation & Digital Art Workshop

Kawasan Parlimen

Pulai (P161)

Rakan Solusi

HAHA Global Enterprise

Dana Diperuntukkan

RM30,000

Dari Desa Ke Pasaran: Latihan Asas Perniagaan Komuniti Berpendapatan Rendah

Kawasan Parlimen

Sri Gading (P149)

Rakan Solusi

Swidweb Solutions

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Projek Penternakan Ikan Tilapia

Kawasan Parlimen

Sri Gading (P149)

Rakan Solusi

Mutiara Faisal Enterprise

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Rural Radiance: Empowering Women Through Modern Grooming & Creative Beauty Arts

Kawasan Parlimen

Sri Gading (P149)

Rakan Solusi

Aura Skill Academy

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Kickstart Segamat: Empowering Youth Through Football

Kawasan Parlimen

Segamat (P140)

Rakan Solusi

Kelab Bola Sepak Sungai Senarut

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Little Leaders: Confidence & Communication Skills

Kawasan Parlimen

Segamat (P140)

Rakan Solusi

Mahir Juta Enterprise

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Kidpreneurs: My First Business Idea!

Kawasan Parlimen

Segamat (P140)

Rakan Solusi

Cosmo Core Enterprise

Dana Diperuntukkan

RM40,000

From Cherry to Cup

Kawasan Parlimen

Batu Pahat (P150)

Rakan Solusi

Das Gluck Industries

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Dapur Warisan Batu Pahat

Kawasan Parlimen

Batu Pahat (P150)

Rakan Solusi

JSSV Multi Resources

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Projek Pembangunan Berasaskan Komuniti Fasa 1

Gerak Usahawan BP

Kawasan Parlimen
Batu Pahat (P150)

Rakan Solusi
Heera Creations

Dana Diperuntukkan
RM40,000

Projek Pembangunan Berasaskan Komuniti Fasa 2

Pusat Pembelajaran Sifar Sisa

Kawasan Parlimen
Ledang (P144)

Rakan Solusi
Akademi Hayati Alam

Dana Diperuntukkan
RM30,000

Inventors' Lab: A 12-Week STEM Journey

Kawasan Parlimen
Pagoh (P143)

Rakan Solusi
Pertubuhan Kebajikan Pembimbing dan Pemangkin Komuniti Negeri Johor
Dana Diperuntukkan
RM30,000

Projek Pembangunan Berasaskan Komuniti Fasa 3

Champion Program 2025

Kawasan Parlimen
Kluang (P152)

Rakan Solusi
Pertubuhan Kebajikan Eden Kluang, Johor (Eden Welfare Charity Society Kluang, Johor)
Dana Diperuntukkan
RM30,000

Future Engineers Academy: From Simple Machines to Intelligent Inventions

Kawasan Parlimen
Kluang (P152)

Rakan Solusi
Pertubuhan Pendidikan Masyarakat India Negeri Johor
Dana Diperuntukkan
RM30,000

Projek Fertigasi Peria Katok Berimpak Tinggi - Integrasi Pertanian & Penternakan Lestari

Kawasan Parlimen
Mersing (P154)

Rakan Solusi
Acidsara Enterprise
Dana Diperuntukkan
RM30,000

Penjana Pendapatan (2025)

Program Pembuatan Produk Makanan Berasaskan Kacang Soya Dan Tradisional

Kawasan Parlimen
Seremban (P128)

Rakan Solusi
Right Track Education Sdn Bhd

Funds Allocated
RM30,000

Penjanaan Pendapatan (2025)

Program Seni Bakeri dan Pastri Artisan

Kawasan Parlimen

Tampin (P133)

Rakan Solusi

Pertubuhan Mysayang Malaysia

Dana Diperuntukkan

RM30,000

Shine With Skills: Manicure & Pedicure for Empowerment

Kawasan Parlimen

Port Dickson (P132)

Rakan Solusi

Nadi Murni Resources

Dana Diperuntukkan

RM30,000

Program Pemasaran Digital Usahawan Veteran

Kawasan Parlimen

Alor Gajah (P135)

Rakan Solusi

Devnet Global Resources

Dana Diperuntukkan

RM30,000

Pusat Pembelajaran Komuniti (CLC) (2025)

Tri-Language Literacy Program for B40 Kids

Kawasan Parlimen

Port Dickson (P132)

Rakan Solusi

Alif & Harish Global

Dana Diperuntukkan

RM30,000

Empowering the Youths Through Football

Kawasan Parlimen

Rembau (P131)

Rakan Solusi

Kelab Bolasepak NS Maan

Dana Diperuntukkan

RM30,000

Pusat Pembelajaran Komuniti GPM Melaka

Kawasan Parlimen

Tangga Batu (P136)

Rakan Solusi

Kelab GPM Melaka

Dana Diperuntukkan

RM30,000

Design Your Future

Kawasan Parlimen

Ledang (P144)

Rakan Solusi

TJUP Global Printing

Dana Diperuntukkan

RM30,000

Kod Projek Y25-KK042: Ladang GreenEdu melalui Pertanian Organik

Ladang GreenEdu melalui projek Pertanian Organik di Taman Semabok Permai, Melaka mewakili pendekatan holistik dan dipacu komuniti terhadap keterjaminan makanan, menggabungkan pertanian mampan dengan pendidikan dan penglibatan sosial. Dilaksanakan di bawah Fasa 2 projek keterjaminan makanan APPGM-SDG oleh Yayasan Taiwan Buddhist Tzu Chi Malaysia (Melaka), inisiatif ini berkembang melangkaui pertanian asas kepada ekosistem berstruktur yang memupuk pengetahuan, kesukarelawanan, dan tanggungjawab alam sekitar. Dengan menyasarkan belia, pesara dan warga emas, projek ini mewujudkan platform inklusif di mana individu daripada kumpulan umur yang berbeza boleh berkumpul, belajar dan menyumbang secara bermakna kepada pengeluaran makanan dan pembangunan komuniti.

Seramai 24 orang pelajar dari Universiti Teknikal Malaysia Melaka (UTeM) telah menyertai program SULAM di Ladang GreenEdu, terlibat dalam pengemasan dan penyusunan kawasan taman.

Salah satu impak projek yang paling ketara terletak pada transformasi peserta daripada pelajar pasif kepada pendidik aktif dan penyokong komuniti. Pada mulanya, ramai peserta menyertai dengan pendedahan terhad kepada amalan pertanian mampan. Walau bagaimanapun, melalui penglibatan berterusan dalam aktiviti praktikal seperti penanaman, pengkomposan, pengeluaran eko-enzim dan teknik permakultur, mereka secara beransur-ansur mengembangkan keyakinan dan kecekapan. Lebih penting lagi, peserta mula meluaskan pengetahuan mereka di luar kebun, mengambil inisiatif untuk membimbing pelawat, menjalankan sesi perkongsian tidak rasmi dan mempromosikan amalan mampan dalam komuniti mereka sendiri. Peralihan ini mencerminkan perubahan tingkah laku yang lebih mendalam, di mana individu beralih daripada pembelajaran untuk faedah peribadi kepada menyumbang secara aktif kepada kesedaran masyarakat yang lebih luas, terutamanya berkaitan dengan keterjaminan makanan dan tindakan iklim.

Kes menarik boleh dilihat dalam penyertaan individu daripada pelbagai latar belakang, termasuk profesional yang bekerja dan warga emas. Sebagai contoh, peserta yang lebih muda seperti orang dewasa yang bekerja dapat berhubung semula dengan amalan pertanian melalui sesi sukarelawan hujung minggu, memperoleh penghargaan baharu untuk pengeluaran makanan dan kelestarian alam sekitar. Pada masa yang sama, peserta senior mendapati rasa tujuan dan kekitaan yang diperbaharui melalui aktiviti kebun yang kerap. Penglibatan mereka bukan sahaja fizikal tetapi juga emosi, kerana mereka menyumbang pengalaman, kesabaran, dan konsistensi kepada projek itu. Interaksi antara generasi ini mewujudkan persekitaran pembelajaran yang unik di mana pengetahuan, nilai dan pengalaman dikongsi secara organik, mengukuhkan perpaduan sosial dalam komuniti.

Peserta terlibat secara aktif dalam pembelajaran amali di GreenEdu Farm, mengamalkan teknik pengkomposan dan menyediakan Eco Enzyme sebagai sebahagian daripada program SULAM oleh Universiti Teknikal Malaysia Melaka (UTeM) (kiri dan kanan).

Satu lagi contoh yang kuat dicerminkan dalam struktur kebun yang didorong oleh sukarelawan. Melalui aktiviti seperti Hari Pembantu Ladang dan acara komuniti seperti perhimpunan Festival Pertengahan Musim Luruh, peserta mengembangkan rasa pemilikan dan hubungan yang kuat dengan ruang itu. Aktiviti-aktiviti ini bukan sekadar beroperasi tetapi memainkan peranan penting dalam membina hubungan, kepercayaan, dan kerja berpasukan di kalangan peserta. Sukarelawan melaporkan rasa kepuasan dan kepuasan daripada menyumbang kepada penambahbaikan yang boleh dilihat di ladang, menyerlahkan bagaimana inisiatif berasaskan komuniti boleh memupuk faedah ketara dan tidak ketara, termasuk kesejahteraan emosi dan hubungan sosial.

Di peringkat sistem, projek ini menunjukkan tahap kematangan yang tinggi dengan memperkenalkan alat berstruktur seperti SOP, sistem penjejakan sukarelawan dan kaedah pemantauan kebun. Sebagai contoh, penggunaan alatan digital seperti *Google Form* untuk penyelarasan sukarelawan dan sistem papan putih untuk perancangan dan penggiliran tanaman meningkatkan kecekapan dan organisasi dengan ketara. Sistem ini bukan sahaja meningkatkan operasi harian tetapi juga memastikan pengetahuan dan proses dapat dikekalkan di luar penyertaan individu. Peserta dapat memahami dan melibatkan diri dalam pengurusan kebun berstruktur, yang penting untuk kemampanan dan kebolehskalaan jangka panjang.

Dari perspektif ekonomi, walaupun fokus utama projek itu ialah pendidikan dan kemampanan, ia juga menjana pendapatan yang konsisten melalui penjualan hasil organik. Tuaian bulanan menunjukkan kemajuan yang stabil, mencerminkan produktiviti kebun yang lebih baik dan amalan pengurusan yang berkesan. Walau bagaimanapun, hasil yang lebih ketara terletak pada nilai yang dicipta di luar pendapatan. Peserta membangunkan kemahiran praktikal, kesedaran alam sekitar, dan keupayaan untuk menerapkan amalan mampan dalam kehidupan seharian mereka. Kesan dwi pengetahuan dan pengeluaran ini meletakkan projek ini sebagai lebih daripada sekadar inisiatif pertanian, tetapi sebagai model hidup pembangunan komuniti yang mampan.

Akhirnya, GreenEdu Farm berdiri sebagai model yang boleh ditiru yang menyepadukan pengeluaran makanan, pendidikan dan pemerkasaan komuniti ke dalam satu ekosistem. Ia menunjukkan bahawa pembangunan mampan paling memberi kesan apabila ia bersifat pengalaman, inklusif dan diterajui komuniti. Dengan menanam bukan sahaja tanaman tetapi juga pengetahuan, tanggungjawab dan kerjasama, projek ini telah berjaya mengukuhkan keterjaminan makanan tempatan sambil memupuk komuniti yang lebih sedar, berhubung dan berdaya tahan untuk masa depan.

Inisiatif Keterjaminan Makanan Zon Selatan mengikut Kawasan Parlimen

Terdapat sejumlah 12 projek dari 10 kawasan parlimen seperti yang ditunjukkan dalam jadual di bawah dan juga dalam butiran penerangan projek di bahagian seterusnya.

Jadual 22: Inisiatif Keterjaminan Makanan Zon Selatan mengikut Kawasan Parlimen

Jenis Projek	Negeri	Kawasan Parlimen	Bil. Projek
Fasa 1 (2025)	Negeri Sembilan	Jempol (P127)	1
		Rasah (P130)	1
	Johor	Iskandar Puteri (P162)	1
		Pulai (P161)	1
		Tebrau (P158)	1
Fasa 2 (2025)	Negeri Sembilan	Jempol (P127)	1
	Melaka	Jasin (P139)	1
		Kota Melaka (P138)	1
	Johor	Ledang (P144)	1
		Pulai (P161)	1
Perniagaan Tani (Agribusiness)	Negeri Sembilan	Jekebu (P126)	1
	Johor	Simpang Renggam (P151)	1
Jumlah			12

Inisiatif Keterjaminan Makanan Fasa 1

Hab Agropolis: Hero Ekosistem Perkampungan SDG Jempol

Kawasan Parlimen

Jempol (P127)

Rakan Solusi

Persatuan Belia Kampung Serting Ilir

Dana Diperuntukkan

RM40,000

FungiWorks @ Bengkel Seri Sembilan

Kawasan Parlimen

Rasah (P130)

Rakan Solusi

Persatuan Pemulihan Orang Kurang Upaya Negeri Sembilan (Bengkel Seri Sembilan)

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Kebun Hidroponik Berkuasa Solar

Kawasan Parlimen

Iskandar Puteri (P162)

Rakan Solusi

SK Tg Kupang

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Fertigasi Cili Sakata

Kawasan Parlimen

Pulai (P161)

Rakan Solusi

Surau As-Sakinah

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Regenerative Farming with Community in Tebrau Area

Kawasan Parlimen

Tebrau (P158)

Rakan Solusi

Folo Black Gold PLT

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Inisiatif Keterjaminan Makanan Fasa 2

Hab Agropolis: Pemerkasaan Ekosistem Pertanian Warga Jempol 2.0

Kawasan Parlimen

Jempol (P127)

Rakan Solusi

Mycelia Resources (Kebun Kita)

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Inisiatif Keterjaminan Makanan Fasa 2

Agrokomuniti Cendawan Tiram: Usahawan Segar & Retort

Kawasan Parlimen

Jasin (P139)

Rakan Solusi

Sinaran Usaha Jaya Sdn. Bhd.

Dana Diperuntukkan

RM40,000

GreenEdu Farm through Sustainable Farming

Kawasan Parlimen

Kota Melaka (P138)

Rakan Solusi

Yayasan Taiwan Buddhist Tzu-Chi Malaysia

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Program Kebun Tanaman Campuran Fasa 2

Kawasan Parlimen

Ledang (P144)

Rakan Solusi

Innovation Centre in AgriTechnology for Advanced Bioprocessing (ICA)

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Inisiatif Keterjaminan Makanan Fasa 2

Perniagaan Tani (Agribusiness)

M.I.S.H.A Project 2.0

Kawasan Parlimen

Pulai (P161)

Rakan Solusi

Social Hero Foundation

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Inovasi Produk Hiliran Pertanian Kebuniti Hanya D'Pasoh

Kawasan Parlimen

Jejebu (P126)

Rakan Solusi

Atoa Enterprise

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Pemprosesan dan Pemasaran Produk Berasaskan Tebu

Kawasan Parlimen

Simpang Renggam (P151)

Rakan Solusi

Koperasi Komuniti Kampung Ulu Benut Berhad

Dana Diperuntukkan

RM40,000

WILAYAH SABAH

SABAH | WILAYAH PERSEKUTUAN LABUAN

Projek Pembangunan Berasaskan Komuniti

Kod Projek Y25-SP099: Pelan Pembangunan Pelancongan Berasaskan Komuniti (CBT), Kg. Nunuk Ragang

Kampung Nunuk Ragang terletak secara strategik di sepanjang jalan utama yang menghubungkan pantai timur dan barat Sabah dan kaya dengan biodiversiti, warisan budaya, dan tradisi masyarakat Dusun. Walaupun berpotensi tinggi, pelancongan di kawasan itu merosot dengan ketara berikutan pandemik COVID-19, menyebabkan banyak tapak pelancongan tidak aktif dan produk pelancongan berasaskan komuniti kurang maju kerana promosi yang lemah dan kekurangan maklumat berstruktur. Sebagai tindak balas, projek pembangunan pelancongan berasaskan komuniti (CBT) di bawah inisiatif APPGM-SDG telah diperkenalkan untuk menghidupkan semula ekosistem pelancongan tempatan dengan memperkasakan komuniti untuk mengambil pemilikan sumber mereka dan membangunkan amalan pelancongan yang mampan.

Pemetaan sumber dan produk pelancongan telah dijalankan di salah satu kampung di Nunuk Ragang.

Sepanjang pelaksanaan enam bulan, projek itu menghimpunkan komuniti dari sembilan kampung sekitar dan mewujudkan platform untuk pembelajaran, kerjasama dan transformasi. Apa yang bermula sebagai inisiatif pembangunan kapasiti secara beransur-ansur berkembang menjadi proses membina semula keyakinan dan mentakrifkan semula cara komuniti melihat potensi mereka sendiri. Melalui penglibatan berterusan dalam sesi latihan, bengkel dan lawatan tapak, peserta bukan sahaja didedahkan kepada pengetahuan teknikal seperti perancangan pelancongan, harga dan dokumentasi, tetapi juga mengalami perubahan dalam pemikiran daripada pergantungan kepada sokongan luar kepada menjadi perancang dan pembuat keputusan proaktif dalam kampung mereka sendiri. Transformasi ini jelas dicerminkan dalam cara peserta mula membentangkan rancangan pelancongan kampung mereka dengan yakin dan menyumbang secara aktif kepada perbincangan, seperti yang diketengahkan semasa pembentangan projek akhir.

Kampung komuniti terlibat secara aktif dalam pelaksanaan projek.

Di peringkat komuniti, projek ini memupuk kerjasama yang lebih kukuh di kalangan kampung yang sebelum ini beroperasi secara bebas. Kampung-kampung seperti Nunuk Ragang, Maringkan dan Bitoon mula menyelaraskan produk pelancongan, struktur harga dan strategi pembangunan mereka, mewujudkan ekosistem pelancongan yang lebih padu. Pendekatan kolektif ini mengurangkan persaingan yang tidak sihat dan menggalakkan perkongsian pengetahuan, akhirnya mengukuhkan daya tarikan keseluruhan kawasan itu sebagai destinasi pelancongan bersatu. Pembangunan pemahaman bersama melalui alatan seperti Kanvas Model Perniagaan seterusnya membolehkan komuniti melihat diri mereka sebagai sebahagian daripada sistem saling berkaitan yang lebih besar dan bukannya entiti terpencil.

Pembentukan Jawatankuasa Pelancongan bagi lapan kampung.

Projek ini memudahkan peralihan daripada aktiviti pelancongan tidak formal dan tidak berstruktur kepada pendekatan yang lebih teratur dan sistematik. Sebelum projek itu, aktiviti berkaitan pelancongan tidak konsisten dan tidak mempunyai penyelarasan yang jelas. Dengan pengenalan Prosedur Operasi Standard (SOP), perancangan berstruktur, dan peranan yang jelas, kampung ini dapat meningkatkan kualiti dan kepercayaan tawaran pelancongannya. Ini bukan sahaja meningkatkan keyakinan dalam kalangan pengendali tempatan tetapi juga meletakkan komuniti untuk melibatkan diri dengan lebih berkesan dengan agensi luar dan pihak berkepentingan pelancongan.

Di luar transformasi peringkat individu dan kampung, projek ini juga mengukuhkan rangkaian dan perkongsian dengan pihak berkepentingan utama, termasuk pihak berkuasa tempatan dan agensi pelancongan. Hubungan ini menyediakan sokongan berterusan dan laluan terbuka untuk kerjasama masa hadapan, memastikan kesan projek melangkaui tempoh pelaksanaan awalnya. Penciptaan pelan berstruktur, SOP dan aset pelancongan yang didokumenkan seterusnya memastikan bahawa komuniti kini mempunyai asas yang kukuh untuk mengekalkan dan mengembangkan aktiviti pelancongan mereka secara bebas.

Secara keseluruhannya, inisiatif CBT di Kampung Nunuk Ragang menunjukkan bahawa pembangunan yang bermakna melangkaui infrastruktur atau output ekonomi. Impak sebenar terletak pada transformasi keyakinan, pemikiran dan keupayaan orang ramai untuk bekerja secara kolektif. Komuniti kini lebih teratur, lebih menyedari kekuatan mereka, dan lebih bersedia untuk mengambil alih pembangunan mereka sendiri. Melalui proses ini, pelancongan tidak lagi dilihat semata-mata sebagai industri luaran tetapi sebagai peluang dipacu komuniti yang menyokong mata pencarian yang mampan sambil memelihara warisan budaya dan semula jadi.

Projek Pembangunan Berasaskan Komuniti Wilayah Sabah mengikut Kawasan Parlimen

Sebanyak 22 projek telah dijalankan di 12 kawasan parlimen seperti yang ditunjukkan dalam jadual di bawah dan juga dalam butiran penerangan projek di bahagian seterusnya.

Jadual 23: Projek Pembangunan Berasaskan Komuniti Wilayah Sabah Mengikut Kawasan Parlimen

Jenis Projek	Kawasan Parlimen	Bil. Projek
Fasa 1 (2025)	Federal Territory of Labuan (P166)	2
	Putatan (P173)	3
	Semporna (P189)	3
	Tuaran (P170)	3
Fasa 2 (2025)	Kinabatangan (P187)	1
	Sipitang (P178)	1
Fasa 3 (2025)	Kudat (P167)	1
	Sandakan (P186)	1
	Ranau (P179)	1
Penjanaan Pendapatan (2025)	Kota Kinabalu (P172)	1
	Kota Belud (P169)	1
	Ranau (P179)	1
Pusat Pembelajaran Komuniti (CLC) (2025)	Kota Kinabalu (P172)	1
	Kudat (P167)	1
	Pensiangan (P182)	1
Jumlah		22

Projek Pembangunan Berasaskan Komuniti Fasa 1

Projek Memperkasakan Kemahiran Wanita Tani Dan Ekonomi Homebased Industri

Kawasan Parlimen

Federal Territory of Labuan (P166)

Rakan Solusi

Persatuan Wanita Tani Labuan

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Agro Muda Labuan: Pemacu Pertanian Pintar & Produk Hiliran

Kawasan Parlimen

Federal Territory of Labuan (P166)

Rakan Solusi

MYJAI Enterprise

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Projek Inkubator Mikro-Usahawan Suri Rumah dan Ibu Tunggal

Kawasan Parlimen

Putatan (P173)

Rakan Solusi

Oupus Organics PLT

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Kempen Kesedaran Pengurusan Sampah dan Kitar Semula

Kawasan Parlimen

Putatan (P173)

Rakan Solusi

LJD Corporation

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Caregiver Training Course and Awareness

Kawasan Parlimen

Putatan (P173)

Rakan Solusi

Comfort Aged Care Group PLT

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Program Pembangunan Komuniti – Pelancongan Berasaskan Komuniti

Kawasan Parlimen

Semporna (P189)

Rakan Solusi

Kelab Belia Tinagayan

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Membina Daya Tahan: Memperkasakan Komuniti Rentan di Semporna Melalui Kemahiran Hidup

Kawasan Parlimen

Semporna (P189)

Rakan Solusi

University College Sabah Foundation

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Melestarikan Alam Sekitar Dan Ekonomi Di Semporna (MASES)

Kawasan Parlimen

Semporna (P189)

Rakan Solusi

Jawatankuasa Kemajuan Dan Keselamatan Kampung (JKKK)

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Implementing A Community Zero Waste program in Kg. Gerinsing, Tuaran, Sabah

Kawasan Parlimen

Tuaran (P170)

Rakan Solusi

Zero Waste Sabah

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Projek Pembangunan Berasaskan Komuniti Fasa 1

Transformasi Ekonomi Desa Melalui Agropreneur Cendawan & Latihan Kemahiran Hijau

Kawasan Parlimen

Tuaran (P170)

Rakan Solusi

Allyssa Certification Sdn Bhd

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Agrointegrasi: Meningkatkan Pendapatan melalui Pisang & Ikan Keli

Kawasan Parlimen

Tuaran (P170)

Rakan Solusi

Koperasi Tuaran Aspirasiku Berhad

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Projek Pembangunan Berasaskan Komuniti Fasa 2

C.U.R.I.O.U.S SABAH (Challenge, Understand, Re-Invent, Optimise, Unveil STEAM)

Kawasan Parlimen

Kinabatangan (P187)

Rakan Solusi

Learnado Edtech Plt

Dana Diperuntukkan

RM30,000

Projek Pembangunan Berasaskan Komuniti Fasa 2

Program Kesedaran Kampung Benci Dadah & Kelestarian Ekonomi

Kawasan Parlimen

Sipitang (P178)

Rakan Solusi

Persatuan Suara Belia Beaufort

Dana Diperuntukkan

RM30,000

Projek Pembangunan Berasaskan Komuniti Fasa 3

Inisiatif Kraftangan Wanita: Menjana Harapan, Menyulam Pendapatan

Kawasan Parlimen

Kudat (P167)

Rakan Solusi

Mudah Laksana Enterprise

Dana Diperuntukkan

RM30,000

SESSION LAB 2025 - Bengkel Komuniti Kreatif Belia Sandakan

Kawasan Parlimen

Sandakan (P186)

Rakan Solusi

Fam Pack

Dana Diperuntukkan

RM30,000

Pelan Pembangunan Pelancongan Berasaskan Komuniti (CBT), Kg. Nunuk Ragang

Kawasan Parlimen

Ranau (P179)

Rakan Solusi

Persatuan Eksplorasi Pelancongan Sabah (PES)

Dana Diperuntukkan

RM30,000

Penjanaan Pendapatan (2025)

**Empowered Women, Resilient Cities:
Breaking the Cycle of Poverty
Through Skills and Support**

Kawasan Parlimen

Kota Kinabalu (P172)

Rakan Solusi

Good Shepherd Services

Dana Diperuntukkan

RM30,000

**Pemeriksaan Ekopelancongan dan
Pembangunan Kapasiti Pemandu
Pelancong untuk Menjana Pendapatan
di Ulu Kedamaian, Kota Belud, Sabah
Kawasan Parlimen**

Kota Belud (P169)

Rakan Solusi

Komuniti Belia Liman

Dana Diperuntukkan

RM30,000

**Kursus "Content Creator" Komuniti
Luar Bandar**

Kawasan Parlimen

Ranau (P179)

Rakan Solusi

Persatuan Rangkaian Komuniti Kreatif
Ranau

Dana Diperuntukkan

RM30,000

Pusat Pembelajaran Komuniti (CLC) (2025)

**CIRCLE Centre: Community
Initiative for Recycling, Circular
Learning & Education**

Kawasan Parlimen

Kota Kinabalu (P172)

Rakan Solusi

Pusat Kitar Semula Sabah

Dana Diperuntukkan

RM30,000

Pusat Komuniti Jahitan

Kawasan Parlimen

Kudat (P167)

Rakan Solusi

Cehrolina Vinusak

Dana Diperuntukkan

RM30,000

**Pusat Aktiviti Komuniti dan
Pencegahan Gejala Sosial (DADAH)**

Kawasan Parlimen

Pensiangan (P182)

Rakan Solusi

Trusmadi Farm

Dana Diperuntukkan

RM30,000

Kod Projek Y25-KK082: Penternakan Lebah Kelulut Komuniti Kg. Pepolor

Projek Penternakan Lebah Kelulut di Kg. Pepolor, Sipitang mencerminkan bagaimana inisiatif komuniti yang tersusun dengan baik boleh mengubah mata pencarian luar bandar melalui amalan mampan dan penyertaan inklusif. Dilaksanakan oleh HJawang Resources di bawah kepimpinan Dg Arnilah Ag Arsad, projek ini direka bukan sahaja untuk memperkenalkan pertanian kelulut sebagai sumber pendapatan alternatif tetapi juga untuk membina ekosistem komuniti yang berdaya tahan dan berdikari. Menyasarkan kumpulan B40 termasuk suri rumah, warga emas, dan golongan belia, inisiatif ini menyediakan para peserta dengan sumber fizikal seperti koloni log kelulut dan peralatan, berserta latihan amali secara berterusan melalui program TRIGONA BEESTARI. Apa yang menjadikan pendekatan itu sangat memberi kesan ialah penyepaduan model pertanian kontrak, yang memastikan bahawa peserta tidak ditinggalkan dengan pengeluaran sahaja, tetapi juga dihubungkan dengan rantaian pasaran berstruktur, memberi mereka keyakinan bahawa usaha mereka akan bertukar menjadi pendapatan sebenar.

Projek ini mempunyai transformasi individu yang sebelum ini mempunyai peluang ekonomi yang terhad kepada penyumbang aktif kepada pendapatan isi rumah. Bagi kebanyakan suri rumah di kampung, pertanian kelulut menjadi penglibatan langsung pertama mereka dalam aktiviti menjana pendapatan. Walaupun pada awalnya mereka kekok dengan penternakan lebah, mereka secara beransur-ansur mengembangkan keyakinan melalui latihan berpandu, belajar cara mengurus koloni, memantau keadaan sarang dan menuai madu. Lama kelamaan, para peserta ini mula berdikari dan konsisten dalam mengekalkan hasil mereka. Peralihan ini bukan sekadar kemahiran yang diperoleh tetapi ia mencerminkan perubahan yang lebih mendalam dalam persepsi diri, di mana peserta beralih daripada kebergantungan kepada berdikari.

Satu kes yang sangat menarik ialah seorang peserta senior yang sebelum ini bergantung sepenuhnya pada sokongan keluarga. Melalui penyertaan dalam projek ini, beliau mempelajari teknik praktikal dalam penyelenggaraan sarang dan penuaian madu, akhirnya menyumbang kepada output pengeluaran kolektif. Walaupun terbatas oleh usia, peserta tetap aktif, menyerlahkan bagaimana reka bentuk inklusif dalam projek komuniti membolehkan warga emas kekal terlibat secara ekonomi dan sosial. Oleh itu, projek ini berfungsi bukan sahaja sebagai inisiatif pendapatan tetapi juga sebagai platform untuk maruah, tujuan, dan penyertaan berterusan dalam kehidupan berkomuniti.

Di peringkat komuniti, penubuhan Taman Lebah Komuniti Kg. Pepolor dengan 40 unit sarang menjadi pusat kerjasama dan tanggungjawab bersama. Ruang ini bukan sekadar tapak pertanian tetapi berkembang menjadi hab pembelajaran di mana peserta bertukar-tukar pengetahuan, menyokong satu sama lain, dan menyelesaikan cabaran secara kolektif. Rasa pemilikan komuniti semakin kuat, kerana peserta mula melihat projek itu sebagai aset bersama dan bukannya program yang didorong oleh luaran. Ini terbukti dalam cara peserta bekerjasama untuk mengekalkan kebun lebah dan memastikan pengeluaran yang konsisten, memupuk budaya kerjasama yang kuat dan saling menyokong.

Peserta menjalankan pengeluaran sabun berasaskan madu.

Tuaian keempat telah dijalankan oleh 10 peserta dengan hasil 14.401 kg dan menjana jumlah pendapatan sebanyak RM1,152.08.

Pengenalan Fasa 2 meningkatkan lagi produktiviti dan penciptaan nilai dalam komuniti. Pembinaan bengkel pemprosesan khusus membolehkan peserta bergerak melangkaui pengeluaran mentah ke dalam pemprosesan, pembungkusan dan penjenamaan. Penjenamaan kejayaan madu kelulut Pepolor menandakan pencapaian penting, kerana ia memberikan produk identiti yang berbeza dan meningkatkan daya tarikan pasarannya. Peserta juga mula meneroka produk nilai tambah, menunjukkan peralihan ke arah pemikiran keusahawanan. Peralihan daripada pengeluaran primer kepada pemprosesan hiliran (*downstream processing*) ini menunjukkan kemajuan yang ketara dalam kapasiti ekonomi komuniti dan kemampunan jangka panjang.

Dari segi kewangan, impak projek ini mencerminkan peningkatan pendapatan yang stabil, daripada RM6,888.98 dalam Fasa 1 kepada RM8,866 dalam Fasa 2, menghasilkan pendapatan terkumpul sebanyak RM15,754.98 dalam masa 12 bulan sahaja. Walau bagaimanapun, di luar angka ini, impak yang lebih bermakna terletak pada keyakinan, kemahiran dan kebebasan yang diperoleh oleh peserta. Projek ini telah berjaya memupuk sekumpulan usahawan luar bandar yang bukan sahaja mampu menghasilkan madu kelulut berkualiti tinggi tetapi juga dilengkapi dengan pengetahuan pemasaran, penjenamaan dan kawalan kualiti.

Akhirnya, Projek Penternakan Lebah Kelulut menunjukkan bahawa pembangunan mampan adalah paling berkesan apabila ia menggabungkan peluang ekonomi dengan pemeraksanaan manusia. Dengan melengkapkan peserta dengan kemahiran, sumber dan akses pasaran, projek ini telah mengubah mata pencarian sambil memupuk rasa pemilikan komuniti yang kuat. Ia juga telah meletakkan Kg. Pepolor sebagai model yang berpotensi untuk pertanian kelulut berasaskan komuniti di Sabah, di mana pengetahuan tempatan, usaha kolektif dan sokongan berstruktur disatukan untuk mencipta impak yang berkekalan.

Inisiatif Keterjaminan Makanan Wilayah Sabah mengikut Kawasan Parlimen

Terdapat sejumlah 15 projek dari 13 kawasan parlimen seperti yang ditunjukkan dalam jadual di bawah dan juga dalam butiran penerangan projek di bahagian seterusnya.

Jadual 24: Inisiatif Keterjaminan Makanan Wilayah Sabah mengikut Kawasan Parlimen

Jenis Projek	Kawasan Parlimen	Bil. Projek
Fasa 1 (2025)	Tenom (P181)	1
	Keningau (P180)	1
	Sepanggar (P171)	1
	Kota Marudu (P168)	1
	Pensiangan (P182)	1
	Tuaran (P170)	1
	Beluran (P183)	1
	Putatan (P173)	1
	Papar (P175)	1
Fasa 2 (2025)	Ranau (P179)	1
	Papar (P175)	1
	Lahad Datu (P188)	1
	Sipitang (P178)	1
	Penampang (P174)	1
Perniagaan Tani (Agribusiness)	Keningau (P180)	1
Jumlah		15

Inisiatif Keterjaminan Makanan Fasa 1

Mengusahakan Penanaman Cili Fertigasi di Komuniti Kampung Jawa Sumbiling Tenom Sabah

Kawasan Parlimen

Tenom (P181)

Rakan Solusi

Kelab Bola Sepak Tambalang

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Integrated Organic Farming and Vermicasting with Community Kampung Solibog

Kawasan Parlimen

Keningau (P180)

Rakan Solusi

Urban Farmers

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Penternakan Lebah Kelulut dan Penanaman Herba Komuniti Kg. Kokol Mengatal

Kawasan Parlimen

Sepanggar (P171)

Rakan Solusi

View T&T

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Penanaman Sayuran dan Rock Melon Kaedah Fertigasi dan Solar

Kawasan Parlimen

Kota Marudu (P168)

Rakan Solusi

DD Horizon Sdn Bhd

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Projek Ayam Hybrid & Azolla Komuniti Sook

Kawasan Parlimen

Pensiangan (P182)

Rakan Solusi

Joe Enterprise

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Penanaman Labu Kuning dan Kacang Bendi

Kawasan Parlimen

Tuaran (P170)

Rakan Solusi

Komuniti Penduduk PPR Taman Telipok Ria Fasa 3

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Projek Nilai Tambah Selisip Emas Komuniti Selisip Emas Beluran

Kawasan Parlimen

Beluran (P183)

Rakan Solusi

The Radu Company

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Program Menambah Pendapatan Nelayan Persisiran: Memancing Laut Dalam oleh Koperasi Usahawan Nelayan Sabah Berhad

Kawasan Parlimen

Putatan (P173)

Rakan Solusi

Koperasi Usahawan Nelayan Sabah Berhad

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Kebun Jagung Komuniti Corn Husk Craft

Kawasan Parlimen

Papar (P175)

Rakan Solusi

Perusahaan Farni

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Inisiatif Keterjaminan Makanan Fasa 2

Projek Peningkatan Pendapatan Melalui Tanaman Fertigasi di Kampung Lohan

Kawasan Parlimen

Ranau (P179)

Rakan Solusi

Borneo Skill Experts

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Tanaman Fertigasi Bersama Komuniti di Kawasan Unit Takis Tabasan, Tapak PPK, Papar

Kawasan Parlimen

Papar (P175)

Rakan Solusi

GE Nitrate Solution

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Menghasilkan Pellet Makanan Ternakan dan Baja Organik Yang Lestari dari Black Soldier Fly (BSF)

Kawasan Parlimen

Lahad Datu (P188)

Rakan Solusi

Koperasi Komuniti Pelancongan Kunak Berhad

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Trigona Beestari Fasa 2

Kawasan Parlimen

Sipitang (P178)

Rakan Solusi

HJAwang Resources

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Memperkasakan Komuniti Melalui Penanaman dan Inovasi Roselle

Kawasan Parlimen

Penampang (P174)

Rakan Solusi

Aurora Mutiara Enterprise

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Perniagaan Tani (Agribusiness)

Social Lab: Taniku

Kawasan Parlimen

Keningau (P180)

Rakan Solusi

Tumparak Sdn Bhd

Dana Diperuntukkan

RM40,000

WILAYAH SARAWAK

SARAWAK

Projek Pembangunan Berasaskan Komuniti

Kod Projek Y25-SP095: Kampung Lidah Tanah – Ekonomi Lestari

Kampung Lidah Tanah telah menghadapi cabaran struktur yang ketara sejak dua tahun lalu. Tanpa Ketua Kampung yang dilantik secara rasmi, pembentukan JKKK yang berfungsi terhenti, mengehadkan akses kepada program dan pembiayaan kerajaan. Walaupun mempunyai halangan, komuniti menunjukkan daya tahan yang luar biasa. Kepimpinan tidak rasmi muncul dari dalam, dengan jawatankuasa Masjid Nurul Asyikin, yang diketuai oleh Baki bin Haji Leh, melangkah sebagai badan penyelaras pusat. Secara diam-diam tetapi berterusan, mereka menyokong inisiatif kebajikan dan aktiviti pendidikan, dengan sering kali bergantung pada kemurahan hati institusi keagamaan tempatan.

Menyedari keperluan untuk peluang ekonomi yang mampan dan berstruktur, inisiatif geran mikro APPGM-SDG memperkenalkan projek yang bertujuan untuk memperkasakan kumpulan rentan di kampung. Projek ini memberi tumpuan kepada tiga aktiviti mata pencarian; pengeluaran mi, penternakan ikan dalam tangki, dan penanaman sayur-sayuran hidroponik. Penternakan ikan dan hidroponik adalah sistem yang berasingan, bukan persediaan akuaponik gabungan. Selama empat bulan, 19 peserta menyingsingkan lengan baju mereka dan menyertai latihan amali, menggabungkan kemahiran praktikal dan latihan membina keyakinan yang melangkaui pengetahuan teknikal.

Peserta menghasilkan mi segar (kiri) dan (kanan).

Penternakan ikan dalam tangki menggunakan Recirculating Aquaculture System (RAS) - Ikan Betutu, Ikan Baung, Tilapia (kiri) dan (kanan).

Bagi Pn. Beby Binti Bole, seorang suri rumah sepenuh masa, projek itu menjadi perjalanan penemuan. Beliau bermula dengan pengeluaran mi, menggulung doh dengan berhati-hati dan belajar menggunakan mesin yang tidak pernah disentuhnya sebelum ini. Tidak lama kemudian, beliau mendapati dirinya tertarik dengan plot hidroponik. Antara menguruskan rumahnya dan menjaga keluarganya, beliau akan menghabiskan berjam-jam menjaga anak benih, memeriksa kualiti air, menggunakan baja dan bereksperimen dengan kawalan perosak organik. Beliau sering tersenyum semasa menghantar gambar sayur-sayurannya yang tumbuh kepada jiran di *WhatsApp*, berkongsi petua dan idea. Melalui pengalaman ini, beliau mula melihat dirinya bukan sahaja sebagai seseorang yang mengikut arahan, tetapi sebagai inovator, usahawan mikro yang menanam benih kemerdekaan secara harfiah dan kiasan.

Peserta menuai pak choy bungkus kerinting dari ladang hidroponik, mempamerkan hasil yang telah mereka pupuk (kiri) dan (kanan).

Begitu juga, Pn. Beriah Shahrom, bekas pekerja kilang berusia 63 tahun, yang mengalami transformasi yang diam. Beliau selalu menanam sayur-sayuran di rumah, tetapi hanya cukup untuk memberi makan kepada keluarganya. Dalam plot hidroponik, beliau menemui kegembiraan menanam untuk lebih daripada rezeki. Beliau memupuk hubungan, kebanggaan, dan tujuan. Duduk bersama peserta lain bertukar-tukar petua, ketawa atas kesilapan kecil, dan meraikan kemenangan kecil, beliau menemui persahabatan dan kesejahteraan mental dalam ukuran yang sama dengan sayur-sayuran yang beliau tuai.

Kemudian ada Pn. Siti Hadijah Binti Kamil, seorang suri rumah yang berpengalaman dalam perniagaan makanan kecil di rumah. Melalui pengeluaran mi, beliau memperhalusi kemahirannya dalam penyediaan doh, pengendalian mesin, kawalan kualiti dan pembungkusan. Beliau belajar untuk menyeragamkan kerjanya, menggunakan label dan mengamalkan kebersihan yang betul, dan menghasilkan produk yang boleh berada di pasaran formal. Baginya, projek itu mengubah pengetahuan tidak rasmi menjadi perusahaan mikro berstruktur, menawarkan potensi sebenar untuk pendapatan dan pertumbuhan.

Di peringkat komuniti, projek ini juga mencetuskan rasa tanggungjawab dan kerjasama bersama. Peserta menguruskan tangki ikan dan plot hidroponik bersama-sama, menyelesaikan masalah, meraikan tuaian, dan bersorak antara satu sama lain. Dalam masa tiga minggu, sayur-sayuran sedang dituai, dan pek mi mula dijual. Lebih 100 pek telah dijual pada bulan pertama sahaja. Hasil ketara ini mengukuhkan kepercayaan, motivasi, dan kepercayaan bahawa usaha yang kecil dan konsisten boleh menghasilkan hasil yang bermakna.

Projek Kampung Lidah Tanah menunjukkan bahawa walaupun tanpa kepimpinan formal atau sokongan institusi, komuniti boleh berkembang maju apabila diberi alat dan peluang yang betul. Lebih daripada menjana pendapatan, inisiatif itu membangkitkan semula keyakinan, memupuk kerja berpasukan dan mencetuskan inisiatif individu. Melalui kemahiran amali, usaha kolektif dan kepimpinan tempatan, projek ini mengubah cara peserta melihat diri mereka dan satu sama lain, meletakkan asas untuk mata pencarian yang mampan dan perubahan yang berkekalan.

Projek Pembangunan Berasaskan Komuniti Wilayah Sarawak mengikut Kawasan Parlimen

Sebanyak 18 projek telah dijalankan di 13 kawasan parlimen seperti yang ditunjukkan dalam jadual di bawah dan juga dalam butiran penerangan projek di bahagian seterusnya.

Jadual 25: Projek Pembangunan Berasaskan Komuniti Wilayah Sarawak Mengikut Kawasan Parlimen

Jenis Projek	Kawasan Parlimen	Bil. Projek
Fasa 1 (2025)	Stampin (P196)	3
	Lubok Antu (P203)	3
Fasa 2 (2025)	Mas Gading (P192)	1
	Sibuti (P218)	1
	Mukah (P213)	1
Fasa 3 (2025)	Saratok (P205)	1
	Puncak Borneo (P198)	1
	Julau (P209)	1
Penjanaan Pendapatan (2025)	Petra Jaya (P194)	1
	Bandar Kuching (P195)	1
	Lubok Antu (P203)	1
Pusat Pembelajaran Komuniti (CLC) (2025)	Sibu (P212)	1
	Sri Aman (P202)	1
	Kota Samarahan (P197)	1
Jumlah		18

Projek Pembangunan Berasaskan Komuniti Fasa 1

Empowering and Enabling Low-Income Urban Native Community

Kawasan Parlimen

Stampin (P196)

Rakan Solusi

Sarawak Women for Women Society

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Community Mental Health Champions Initiative - Projek SAYANG

Kawasan Parlimen

Stampin (P196)

Rakan Solusi

Mental Health Association of Sarawak

Dana Diperuntukkan

RM35,000

Kampung Lidah Tanah - Ekonomi Lestari

Kawasan Parlimen

Stampin (P196)

Rakan Solusi

Masjid Nurul Ashikin (Kampung Lidah Tanah)

Dana Diperuntukkan

RM45,000

Projek 3P (Pembangunan, Penambaian, Pengurusan) Homestay Rumah Panjang

Kawasan Parlimen

Lubok Antu (P203)

Rakan Solusi

Jawatankuasa Kemajuan Dan Keselamatan Tapang Pungga Ulu, Lubok Antu

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Aram Bergempuru: Lubok Antu Community Awareness & Outreach Program

Kawasan Parlimen

Lubok Antu (P203)

Rakan Solusi

Sarawak Dayak Graduates Association (SDGA)

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Crafting Futures: Heritage Handicrafts & Garment Crafting Empowerment

Kawasan Parlimen

Lubok Antu (P203)

Rakan Solusi

Persatuan Kebajikan Masyarakat Asal Engkelili Lubok Antu Skrang (PELASAR)

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Projek Pembangunan Berasaskan Komuniti Fasa 2

Shaping the Future

Kawasan Parlimen

Mas Gading (P192)

Rakan Solusi

Met Pabasa Sdn Bhd

Dana Diperuntukkan

RM30,000

Belia Aktif, Masa Depan Produktif

Kawasan Parlimen

Sibuti (P218)

Rakan Solusi

HZ & Family Enterprise

Dana Diperuntukkan

RM30,000

Kemahiran Menternak Ulat Sagu secara Moden

Kawasan Parlimen

Mukah (P213)

Rakan Solusi

Desa Inspirasi Resources

Dana Diperuntukkan

RM30,000

Projek Pembangunan Berasaskan Komuniti Fasa 3

Development of Handicraft Products from Recycled Plastic and Fabric Wastes

Kawasan Parlimen

Saratok (P205)

Rakan Solusi

Tanoti Sdn Bhd

Dana Diperuntukkan

RM30,000

Pathways

Kawasan Parlimen

Puncak Borneo (P198)

Rakan Solusi

The Culture Capital Sdn Bhd

Dana Diperuntukkan

RM30,000

Pemasangan Lampu Solar Tepi Jalan

Kawasan Parlimen

Julau (P209)

Rakan Solusi

Kelab Belia Pekan Pakan

Dana Diperuntukkan

RM30,000

Penjanaan Pendapatan (2025)

Beads in Digital Business

Kawasan Parlimen

Petra Jaya (P194)

Rakan Solusi

Kelab Belia Prihatin Bandar Kuching (KBPBK)

Dana Diperuntukkan

RM30,000

Fast Track Baking & Pastry Start Up Training Program

Kawasan Parlimen

Bandar Kuching (P195)

Rakan Solusi

Kuching Society for Community Leadership and Economic Development

Dana Diperuntukkan

RM30,000

Skill for Livelihood: Traditional Craft Training Project

Kawasan Parlimen

Lubok Antu (P203)

Rakan Solusi

Sarawak Dayak Iban Association (SADIA)

Dana Diperuntukkan

RM30,000

Pusat Pembelajaran Komuniti (CLC) (2025)

The Learning Music Centre

Kawasan Parlimen

Sibu (P212)

Rakan Solusi

NRP Production & Services Sdn. Bhd.

Dana Diperuntukkan

RM30,000

Kemahiran Digital Guru dan Pengawas Pusat Sumber Sekolah

Kawasan Parlimen

Sri Aman (P202)

Rakan Solusi

Syarikat Subhi Urusniaga

Dana Diperuntukkan

RM30,000

Empowering Communities Through Professional Orchid-Based Training and Leadership Development

Kawasan Parlimen

Kota Samarahan (P197)

Rakan Solusi

Koperasi Orkid Sarawak (SARORCO)

Dana Diperuntukkan

RM30,000

Kod Projek Y25-KK029: Usahawan Sambal Cili Petra Jaya

Projek "Usahawan Sambal Cili Petra Jaya" yang dilaksanakan oleh Syarikat Masyhur Jati mewakili peralihan yang signifikan daripada pengeluaran pertanian primer kepada perniagaan tani nilai tambah, menunjukkan bagaimana inisiatif berasaskan komuniti boleh berkembang menjadi perusahaan penajaan pendapatan yang mampan. Berdasarkan kejayaan awal penanaman cili menggunakan teknik fertigasi, di mana peserta dapat menghasilkan hasil yang konsisten iaitu 150–200 kg setiap musim, projek ini mengalihkan tumpuannya ke arah pemprosesan, penjenamaan dan pengkomersialan produk berasaskan cili. Peralihan ini menangani jurang kritikal dalam komuniti walaupun peserta mampu menghasilkan hasil pertanian mentah, mereka tidak mempunyai pengetahuan teknikal dan keyakinan untuk mengubahnya menjadi produk sedia pasaran dengan nilai ekonomi yang lebih tinggi.

Projek Fasa 2 pada 2024 telah ditingkatkan menjadi inisiatif Perniagaan Tani pada 2025 melalui pengeluaran sambal.

Sepanjang tempoh pelaksanaan selama empat bulan, peserta menjalani latihan intensif dan berstruktur yang menggabungkan komponen teknikal, keusahawanan dan praktikal. Lebih penting lagi, projek ini mewujudkan persekitaran pembelajaran di mana peserta secara beransur-ansur mengatasi keraguan awal dan ketidakbiasaan mereka dengan pemprosesan makanan. Kemahiran seperti kawalan suhu, keseimbangan pH, piawaian kebersihan dan konsistensi produk, yang sering dianggap sebagai kompleks, boleh diakses melalui amalan praktikal dan bimbingan berpandu. Proses ini bukan sahaja meningkatkan kualiti produk tetapi juga membina keyakinan di kalangan peserta, membolehkan mereka mengambil alih proses pengeluaran dan membuat keputusan. Pengenalan Good Manufacturing Practices (GMP), pelabelan, pembungkusan dan penjenamaan meningkatkan lagi projek daripada aktiviti berskala kecil kepada perusahaan mikro berstruktur.

Transformasi yang menarik dapat dilihat dalam perjalanan peserta seperti Mohamad Izzat Hazim, seorang belia yang sebelum ini menganggur. Melalui penglibatannya dalam komponen fertigasi cili dan peralihan seterusnya ke dalam pemprosesan, beliau membangunkan kedua-dua kemahiran pertanian teknikal dan keupayaan keusahawanan. Menguruskan lebih 100 pokok cili dan menyumbang kepada rantaian bekalan untuk pengeluaran sambal, beliau kini dapat menjana pendapatan yang stabil dan mengambil bahagian secara aktif dalam pasaran tempatan. Pengalaman beliau menyerlahkan bagaimana inisiatif pertanian dan pemprosesan bersepadu boleh mewujudkan rantaian nilai yang berterusan, menjadikan individu menjadi usahawan berdikari dan bukannya pengeluar bermusim.

Salah seorang peserta, Pn. Lily binti Sanib, dengan teliti membungkus sambal yang telah disediakan ke dalam balang individu (kiri) dan Sambal Cili Petra Jaya yang dihasilkan oleh peserta dan dijual di pasar tempatan dan melalui rangkaian mereka (kanan).

Pengalaman yang berimpak Pn. Lily Binti Sanib, seorang suri rumah yang sebelum ini bergantung semata-mata kepada pendapatan suaminya. Melalui projek itu, beliau memperoleh kemahiran dalam pengeluaran, pembungkusan dan jualan sambal, membolehkan beliau menghasilkan dan memasarkan produknya sendiri dalam kedai runcit tempatan dan melalui pesanan dalam talian. Penyertaan beliau mencerminkan rasa pemerksaan yang mendalam. Beliau kini menyumbang kepada pendapatan isi rumah dan menganggap diri beliau sebagai penyumbang ekonomi aktif dan bukannya tanggungan pasif. Peralihan identiti ini merupakan indikator utama kejayaan projek dalam memupuk penyertaan ekonomi inklusif di kalangan wanita.

Satu lagi kes yang ketara ialah Mohamad Al-Fikri Bin Junaidi, yang mengiktiraf peluang untuk mempelbagaikan produk berasaskan cili melangkaui sambal tradisional. Dengan bimbingan daripada fasilitator, beliau meneroka inovasi nilai tambah seperti sambal kering dan serbuk cili, mengembangkan rangkaian produk dan meningkatkan daya tarikan pasaran. Inisiatif ini menunjukkan kemunculan pemikiran keusahawanan dalam komuniti, di mana peserta mula bergerak melangkaui pengeluaran asas ke dalam inovasi, pembezaan produk dan perancangan perniagaan jangka panjang.

Di peringkat kolektif, projek ini berjaya mengubah sekumpulan individu menjadi ekosistem perusahaan mikro yang berfungsi. Pengeluaran dan pemasaran kira-kira 2,860 botol Sambal Cili Petra Jaya, di samping kemasukan ke kedai runcit dan pasar raya, menunjukkan kemajuan yang kukuh daripada pengeluaran tidak formal kepada aktiviti komersial berstruktur. Peserta juga mula terlibat dalam pasaran fizikal dan digital, termasuk bazar tempatan dan platform dalam talian, mencerminkan keyakinan dan kebolehsuaian mereka yang semakin meningkat dalam menyelusuri saluran pasaran yang berbeza. Keupayaan untuk menembusi ruang runcit seperti pasar raya mengesahkan lagi kualiti dan daya saing produk dalam konteks pasaran yang lebih luas.

Akhirnya, projek ini menunjukkan bahawa pembangunan komuniti yang mampan adalah paling berkesan apabila ia menyepadukan pengeluaran, pemprosesan dan akses pasaran ke dalam satu rantai nilai. Lebih daripada sekadar menjana pendapatan, inisiatif ini telah mengubah pemikiran peserta, melengkapkan mereka dengan kemahiran, keyakinan dan semangat keusahawanan yang diperlukan untuk mengekalkan dan mengembangkan perniagaan mereka. Ia menekankan bagaimana nilai tambah dalam pertanian boleh meningkatkan mata pencarian luar bandar dengan ketara, menjadikan petani berskala kecil menjadi usahawan yang berkebolehan dan meletakkan produk komuniti sebagai pemain yang kompetitif dalam ekonomi tempatan.

Inisiatif Keterjaminan Makanan Wilayah Sarawak mengikut Kawasan Parlimen

Terdapat sejumlah 13 projek dari 12 kawasan parlimen seperti yang ditunjukkan dalam jadual di bawah dan juga dalam butiran penerangan projek di bahagian seterusnya.

Jadual 26: Inisiatif Keterjaminan Makanan Wilayah Sarawak mengikut Kawasan Parlimen

Jenis Projek	Kawasan Parlimen	Bil. Projek
Fasa 1 (2025)	Miri (P219)	1
	Puncak Borneo (P198)	1
	Betong (P204)	1
	Bintulu (P217)	1
	Bandar Kuching (P195)	1
	Mas Gading (P192)	1
	Stampin (P196)	1
	Baram (P220)	1
	Lawas (P222)	1
Fasa 2 (2025)	Julau (P209)	1
	Miri (P219)	1
	Hulu Rajang (P216)	1
Perniagaan Tani (Agribusiness)	Petra Jaya (P194)	1
Jumlah		13

Inisiatif Keterjaminan Makanan Fasa 1

Tanaman & Pemasaran Hasil Kacang Soya

Kawasan Parlimen

Miri (P219)

Rakan Solusi

IRIG Team Services

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Projek Komuniti Pertanian Mesra Alam

Kawasan Parlimen

Puncak Borneo (P198)

Rakan Solusi

Fly Technology Agriculture Sdn. Bhd (WormingUp)

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Projek Fertigasi Tanaman Jagung Manis & Baby Corn Komuniti Kampung Seberang

Kawasan Parlimen

Betong (P204)

Rakan Solusi

Multiskills Training Centre

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Projek Penanaman Halia Secara Fertigasi Sungai Plan

Kawasan Parlimen

Bintulu (P217)

Rakan Solusi

NRP Production & Services Sdn Bhd

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Empowering Kuching Youth Through Local Farming (Growing Onions And Herbs) For Income Generation And Local Food Security

Kawasan Parlimen

Bandar Kuching (P195)

Rakan Solusi

City Growers Enterprise

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Tanaman Halia Secara Konvensional

Kawasan Parlimen

Mas Gading (P192)

Rakan Solusi

JKKK Kampung Tanjong Poting

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Semaian Inklusif: Resilient Farming with the OKU Community of Sarawak

Kawasan Parlimen

Stampin (P196)

Rakan Solusi

Sarawak OKU Skills Development Association (SOSDA)

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Projek Ternakan Khinzir Komuniti Kampung Sungai Mallang Berteknologi Hijau Dan Patuh Alam Sekitar

Kawasan Parlimen

Baram (P220)

Rakan Solusi

BC Enterprise

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Fertigasi Cili Bara Komuniti Kampung Banting

Kawasan Parlimen

Lawas (P222)

Rakan Solusi

Pertubuhan Kebajikan Insan Lawas

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Inisiatif Keterjaminan Makanan Fasa 2

Pertanian Bersepadu Sayuran Jenis Buah Secara Organik

Kawasan Parlimen

Julau (P209)

Rakan Solusi

JRS Supplies and Services

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Penternakan & Pemasaran Hasil Ternakan Kambing

Kawasan Parlimen

Miri (P219)

Rakan Solusi

Yusof Eco Farm (Eranaa Enterprise)

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Penambahbaikan Penternakan Ikan dalam Kolam dan Semaian Kopi Liberika

Kawasan Parlimen

Hulu Rajang (P216)

Rakan Solusi

Pertubuhan Hak Asasi Orang Asal Sarawak @ SCRIPS

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Perniagaan Tani (Agribusiness)

Usahawan Sambal Cili Petra Jaya

Kawasan Parlimen

Petra Jaya (P194)

Rakan Solusi

Syarikat Masyhur Jati

Dana Diperuntukkan

RM40,000

Anugerah Komuniti APPGM-SDG dan KSI 2025

Anugerah Komuniti APPGM-SDG dan KSI 2025 pada 15 Oktober 2025 di Berjaya Times Square, Kuala Lumpur, sebagai sebahagian daripada Sidang Kemuncak Kepimpinan Kelestarian Malaysia. Anugerah ini diwujudkan untuk memberi penghormatan kepada rakan solusi akar umbi yang cemerlang yang telah menghidupkan SDG melalui inisiatif praktikal berasaskan komuniti di seluruh Malaysia. Bukan sekadar majlis pengiktirafan, anugerah itu meraikan perjalanan jangka panjang dalam membina kapasiti komuniti, akauntabiliti dan impak mampan yang menunjukkan bagaimana tindakan kecil dan tempatan boleh memacu perubahan yang berkekalan.

Acara ini menyerlahkan penyelesaian mikro-SDG yang disampaikan oleh kumpulan komuniti, CSO, NGO, perusahaan sosial dan penggerak tempatan di seluruh negara. Penerima anugerah telah disenarai pendek daripada empat zon dan dua wilayah APPGM-SDG, mewakili beberapa inisiatif tempatan yang paling inovatif dan berkesan dalam kedua-dua pembangunan komuniti dan pertanian komuniti.

Anugerah ini juga mencerminkan impak kerja APPGM-SDG sejak 2020. Antara 2020 dan 2025, Unit Projek Pembangunan Berasaskan kKomuniti melaksanakan 1,148 projek yang memberi manfaat kepada 65,445 individu, manakala Unit Keterjaminan Makanan menjalankan 439 projek pertanian komuniti antara 2023 dan 2025 yang memberi impak kepada 4,771 orang. Bersama-sama, pencapaian ini menunjukkan bagaimana komuniti tempatan memperoleh kemahiran, keyakinan dan sokongan untuk menangani cabaran tempatan, meningkatkan mata pencarian dan meningkatkan inisiatif mereka secara mampan.

Pada 2025, seramai 12 penerima anugerah telah diiktiraf dalam laporan itu, dibahagikan kepada dua kategori utama: rakan solusi pembangunan berasaskan komuniti dan rakan solusi keterjaminan makanan, mewakili contoh hidup bagaimana tindakan tempatan boleh memacu kemajuan negara.

Jadual 27: Senarai Penerima Anugerah Rakan Solusi Projek Pembangunan Berasaskan Komuniti

Bil.	Organisasi	Rakan Solusi	Sumbangan Projek
1	Lembaga Pengelola Sekolah SJK(T) Sungai Ara	Elias Alexander	Diiktiraf untuk Projek Transformasi Makmal Sains, yang meningkatkan pendidikan sains melalui persekitaran pembelajaran yang lebih selamat dan lengkap, sambil meningkatkan penglibatan dan minat pelajar dalam STEM.
2	Rimbun Baiduri Solution	Zaida binti Mat Hussin	Diiktiraf kerana memperkasakan wanita B40 di Kuala Krau melalui latihan urut dan spa, melengkapkan peserta dengan kemahiran untuk menjana pendapatan yang mampan.

Bil.	Organisasi	Rakan Solusi	Sumbangan Projek
3	Oupus Organic	Vellarry Maydelina Yong	Diiktiraf kerana memperkasakan suri rumah dan warga emas di Kampung Pulau Penampang dan Jalan Sulaman Menggatal, Sabah melalui pembuatan produk mesra alam, kemahiran digital, pelesenan perniagaan, dan sokongan pemasaran.
4	Jawatankuasa Kemajuan dan Keselamatan Kampung (JKKK) Kampung Serdeng	Anni @ Hashimah Binti Sulaiman	Diiktiraf untuk projek pemprosesan mi kuning dan tarian budaya Melanau, mempromosikan peluang ekonomi dan pemeliharaan budaya.
5	Malaysia International Cultural Exchange Club (MICE Club)	Lim Sin Kai	Diiktiraf untuk projek <i>SDG EcoCoast – Mangroves in Action</i> , yang melibatkan belia dalam pemulihan bakau, tindakan iklim dan kesedaran alam sekitar.
6	Acidsara Enterprise	Mohd Rashid Bin Md Noh	Diiktiraf kerana memperkenalkan teknologi Fertigasi untuk menanam peria, membantu anak-anak peneroka meningkatkan kemahiran pertanian dan peluang pendapatan.

Jadual 28: Senarai Penerima Anugerah Rakan Solusi Keterjaminan Makanan

Bil.	Organisasi	Rakan Solusi	Sumbangan Projek
1	Taman Sara Resources	Sara Ayuni Binti Hamdan	Diiktiraf untuk inisiatif kebun komuniti yang mempromosikan pertanian organik, kemahiran berkebun praktikal, penajaan pendapatan dan simpanan isi rumah dalam kalangan kumpulan komuniti yang pelbagai.
2	PDK Sinar Harapan	Perkas Rao A/L Ramah	Diiktiraf untuk projek pertanian inklusif yang melibatkan belia kurang upaya, membina kemahiran pertanian dan keusahawanan untuk lebih berdikari dan berkeyakinan.
3	Faculty of Plantation and Agrotechnology (FPA), UITM Melaka	Dr. Ismail Bin Rakbe	Diiktiraf untuk projek "Hidroponik Pintar", yang memperkenalkan sistem hidroponik automatik dan mengukuhkan pengeluaran makanan mampan dan kemahiran agroteknologi.
4	Yayasan Kebajikan Muslim (MYFUNDATION)	Hariz Danial Bin Safruddin	Diiktiraf untuk Projek Penternakan Komuniti Lestari Kelantan, yang meningkatkan mata pencarian luar bandar, daya tahan makanan, dan pendapatan isi rumah melalui penternakan ayam.
5	Syarikat Masyhur Jati	Abang Ismail Bin Abang Kerny	Diiktiraf untuk projek Tanaman Fertigasi Cili Merah, yang memperluaskan penanaman cili dan membangunkan produk bernilai tambah seperti sambal, cili kering dan pes cili.
6	Tumparak Sdn. Bhd.	Nathaniel Maikol	Diiktiraf untuk projek Makmal Sosial, yang mempromosikan pertanian organik, meningkatkan pendapatan petani, dan membawa kepada penciptaan eko-pelancongan berasaskan komuniti di Kampung Kuyungan.

Penerima anugerah bergambar bersama YB Dato' Hajjah Hanifah Hajar Taib, Ahli Parlimen Mukah dan Timbalan Menteri Ekonomi, bersama ahli Sekretariat APPGM-SDG pada 15 Oktober 2025.

Rising Impact Through Sustainable Empowerment (RISE 2025)

RISE 2025: Persidangan Pembangunan Kapasiti untuk rakan solusi APPGM-SDG telah diadakan dari 22 hingga 24 Ogos 2025 di Dorsett Putrajaya, berpandukan tema "*Rising Impact through Sustainable Empowerment*." Dianjurkan oleh Jabatan Pengurusan Projek APPGM-SDG, program ini merupakan perhimpunan untuk penggerak perubahan yang komited untuk mengukuhkan komuniti dari bawah ke atas yang terlibat dalam kedua-dua inisiatif projek keterjaminan makanan dan pembangunan berasaskan komuniti.

Selama tiga hari, ruang itu dipenuhi dengan tenaga, idea, dan tujuan bersama apabila 200 peserta dari seluruh Malaysia berkumpul. Ini termasuk 90 rakan solusi, 90 penerima manfaat, 20 kakitangan Sekretariat, dan wakil dari enam zon dan wilayah masing-masing membawa cerita, pengalaman dan aspirasi mereka sendiri.

RISE 2025 menjadi platform bukan untuk pembelajaran sahaja, tetapi pengalaman. Melalui pertukaran yang bermakna, perkongsian rakan dan sesi interaktif, peserta berhubung melangkaui peranan membina hubungan, bertukar-tukar pandangan dan belajar terus daripada perjalanan satu sama lain di lapangan.

Pada terasnya, program ini memberi tumpuan kepada mengukuhkan kepimpinan akar umbi, melengkapkan komuniti dengan kemahiran praktikal, dan memberi inspirasi kepada cara baharu untuk menyetempatan SDG. Ia adalah peringatan bahawa impak sebenar bermula dengan individu yang diperkasakan dan berkembang melalui tindakan kolektif.

Lebih daripada satu acara, RISE 2025 menandakan gerakan di mana komuniti bangkit bersama, menyokong satu sama lain, dan terus memacu perubahan mampan di seluruh Malaysia.

Rakan solusi APPGM-SDG berkumpul di RISE 2025 di Dorsett Putrajaya.

James Ryan Raj, Timbalan Pengarah Eksekutif APPGM-SDG, mengalu-alukan para peserta dan menekankan bahawa transformasi sebenar mesti berakar umbi dalam maruah, kepercayaan, penciptaan bersama dan komitmen jangka panjang dengan komuniti akar umbi. RISE 2025 telah dilancarkan secara rasmi oleh YB Tuan Rushdan Rusmi, Ahli Parlimen Padang Besar dan Ahli Jawatankuasa APPGM-SDG, mengesahkan komitmen APPGM-SDG untuk mengukuhkan penyertaan masyarakat dalam mencapai SDG.

Sepanjang tiga hari, peserta terlibat dalam sesi dialog, perbincangan panel, bengkel amali, lawatan reruai dan perbincangan serantau. Hari 1 bermula dengan sesi orientasi, perkongsian pengalaman daripada rakan solusi, dan dialog utama bersama Dato' Sri Mustapha Mohamed, bekas Menteri dan penasihat Persatuan Promosi Matlamat Pembangunan Lestari (PPMPL), yang menekankan keperluan kritikal untuk projek yang dibiayai APPGM-SDG untuk memberikan impak yang mampan dan berpanjangan.

Sesi dialog rakan solusi bersama Dato' Sri Mustapha Mohamed, bekas Menteri & penasihat PPMPL (kiri) dan Dato' Sri Mustapha Mohamed, bersama Nur Farah Ezzaty, Pengarah Jabatan Pengurusan Projek, Sekretariat APPGM-SDG dan rakan solusi APPGM-SDG di reruai (kanan).

"Rakan solusi mesti memberikan pulangan pelaburan yang mampan, memastikan dana APPGM-SDG mencipta impak yang berkekalan melangkaui tempoh projek" - Dato' Sri Mustapha Mohamed, bekas Menteri & penasihat Persatuan Promosi Matlamat Pembangunan Lestari (PPMPL).

Hari 2 menampilkan majlis perasmian rasmi dan satu siri sesi interaktif, termasuk dialog dengan Ahli Parlimen, bengkel mendalam mengenai rangka kerja SDG, dan perbincangan zon. Wakil koperasi dan persatuan berkongsi pandangan tentang mobilisasi komuniti, manakala bengkel roving (*roving workshop*) membolehkan 17 rakan solusi terpilih membentangkan pengalaman projek dan pengajaran yang dipelajari mereka, mewujudkan ruang dinamik untuk pembelajaran rakan, inspirasi dan kerjasama.

YB Tuan Rushdan bin Rusmi, Ahli Parlimen Padang Besar dan Ahli Jawatankuasa APPGM-SDG, menandatangani papan gimik pelancaran RISE 2025 (kanan) dan menyampaikan ucapan perasmian majlis (kiri).

Hari 3 memberi tumpuan kepada pengukuhan pelaksanaan masa depan melalui sesi penilaian impak, platform digital untuk pengurusan projek, dan kerjasama rentas wilayah. Perbincangan ini menyerlahkan kepentingan menyelaraskan projek dengan keperluan komuniti, menangani cabaran praktikal seperti logistik, iklim dan sumber yang terhad, dan mengukuhkan perkongsian dengan agensi, universiti, NGO, koperasi dan majlis tempatan. Program ini diakhiri dengan penekanan yang kuat untuk meningkatkan tadbir urus, pemantauan, perkongsian pengetahuan dan pelaksanaan penyahpusat untuk memastikan impak komuniti yang lebih mampan.

Secara keseluruhan, RISE 2025 berfungsi sebagai platform kebangsaan yang dinamik di mana rakan solusi berkumpul untuk berkongsi pengalaman, bertukar-tukar idea dan mengukuhkan rangkaian. Program ini menawarkan pembelajaran amali, kerjasama dan inspirasi, melengkapkan peserta dengan kemahiran dan sumber yang diperlukan untuk memacu tindakan akar umbi yang lebih berkesan. Dengan memupuk hubungan ini dan membina kapasiti tempatan, RISE 2025 mengukuhkan komitmen APPGM-SDG untuk memperkasakan komuniti, memastikan inisiatif tempatan terus berkembang maju dan kesan penyetempatan SDG semakin mendalam di seluruh Malaysia.

Tamu SDG: Karnival Kelestarian Komuniti

Tamu SDG: Karnival Kelestarian Komuniti 2025 telah diadakan pada 1 dan 2 Disember 2025 di Dewan Serbaguna, Parlimen Malaysia sebagai inisiatif berimpak tinggi anjuran APPGM-SDG dengan kerjasama Koperasi Matlamat Pembangunan Lestari Berhad (Kop SDG) dan Persatuan Rakan Solusi Matlamat Pembangunan Lestari (PRS-MPL). Disokong melalui Dana Kelestarian Rakan APPGM-SDG di bawah Inisiatif Intervensi Dasar, dengan kerjasama strategik daripada Yayasan Hasanah dan Kementerian Kewangan, karnival ini direka bentuk sebagai platform perintis untuk mempamerkan produk, perkhidmatan, inovasi, dan impak sosial berasaskan komuniti dari seluruh Malaysia. Lebih daripada sekadar pameran, Tamu SDG berfungsi sebagai ruang pembelajaran, pengiktirafan dan rangkaian strategik untuk mengukuhkan ekosistem SDG-Ekonomi Sosial dan Solidariti (SDG-SSE) melalui pendekatan berpusatkan komuniti.

Ahli Jawatankuasa APPGM-SDG, Yayasan Hasanah, rakan solusi APPGM-SDG di seluruh Malaysia bersama Sekretariat APPGM-SDG berkumpul untuk Tamu SDG: Karnival Kelestarian Komuniti di Parlimen Malaysia.

Pembukaan rasmi itu menghimpunkan pemimpin utama daripada APPGM-SDG, rakan kerjasama dan persatuannya, wakil yayasan dan orang kenamaan jemputan. Majlis itu menampilkan ucapan alu-aluan dan perasmian oleh Nur Farah Ezzaty, Nur Rahmah Othman, YB Tuan Rushdan Rusmi, dan YB Puan Young Syefura Othman.

Acara ini juga menandakan beberapa pelancaran penting oleh Jabatan Pengurusan Projek APPGM-SDG, termasuk enam direktori rakan solusi APPGM-SDG yang mewakili semua zon dan wilayah, dua buku amalan terbaik untuk inisiatif pembangunan berasaskan komuniti dan Keterjaminan makanan 2024, dan pelan tindakan lima tahun untuk KOP SDG dan PRS-MPL. Pelancaran ini mencerminkan hasrat APPGM-SDG untuk menginstitusikan pengetahuan, mengukuhkan kesinambungan, dan menyokong pemerkasaan jangka panjang penggerak akar umbi.

Pelancaran Karnival Tamu SDG, meraikan pencapaian penting termasuk penerbitan Direktori Rakan Solusi, buku Amalan Terbaik, dan Pelan Tindakan 5 Tahun untuk KOP SDG & PRS-MPL.

Sepanjang program dua hari itu, Tamu SDG menampilkan lima sesi panel dan komponen pameran bertenaga yang menghimpunkan inovator akar umbi, penggubal dasar, rakan strategik dan penerima manfaat komuniti.

28 rakan solusi akar umbi membuka reruai untuk mempamerkan produk, perkhidmatan, inovasi dan impak sosial mereka, bersama rakan strategik seperti Sssetel, Sun Life Insurance, ANGKASA, dan 11 reruai yang mewakili zon, wilayah dan jabatan APPGM-SDG. Secara keseluruhan, karnival itu menampilkan 42 reruai, menjadikan pameran itu sebagai platform utama untuk interaksi langsung antara komuniti, Ahli Parlimen dan pihak berkepentingan.

Majlis ini mendapat penyertaan termasuk YB Tan Sri Dato' Dr. Johari Abdul (Yang di-Pertua Dewan Rakyat), Datuk Johan Mahmood Merican (Ketua Setiausaha Perbendaharaan Kementerian Kewangan), 40 Ahli Parlimen, 4 Ahli Parlimen, 4 Ahli Negara, pegawai Kementerian Kewangan, Yayasan Hasanah, wakil media, universiti, koperasi, 28 rakan solusi, dan 35 penerima manfaat komuniti.

Tetamu istimewa YB Tan Sri Dato' Dr. Johari bin Abdul, Yang di-Pertua Dewan Rakyat (kiri) dan YBhg. Datuk Johan Mahmood Merican, Ketua Setiausaha Perbendaharaan, Kementerian Kewangan, berkongsi detik sorotan semasa Tamu SDG 2025 (kanan).

Ahli-ahli Parlimen melawat gerak reruai rakan solusi di program Tamu SDG. YB Puan Young Syefura Othman, Ahli Parlimen Bentong merangkap Ahli Jawatankuasa APPGM-SDG, melawat reruai rakan solusi Zon Tengah yang mengetengahkan pemuliharaan bakau dan amalan mampan (kiri), YB Puan Teresa Kok, Ahli Parlimen Seputeh, berinteraksi di reruai rakan solusi Sabah yang memamerkan projek transformasi hasil tani kepada produk sedia pasaran (tengah), dan YB Dr. Mohammed Taufiq Johari, Ahli Parlimen Sungai Petani melawat reruai rakan solusi Zon Utara (kanan).

SDG 2025 telah mewujudkan platform yang bertenaga untuk pengunjung merasai inovasi komuniti secara langsung dan meraikan pencapaian projek SDG tempatan. Menghimpunkan perusahaan sosial, koperasi, rakan kongsi sektor swasta dan penggubal dasar, acara itu memupuk hubungan sambil menyokong inisiatif seperti perolehan sosial dan pendekatan "Beli Sosial". Sesi panel mempamerkan projek yang berkesan, demonstrasi produk secara langsung, strategi penjenamaan dan komunikasi, dan contoh kerjasama untuk ekonomi sosial dan solidariti.

Perbincangan panel 4 mengenai "Rakan Kongsi: Hala Tuju Kerjasama Pembangunan Mampan," dikendalikan oleh Nur Rahmah Othman, Pengarah Eksekutif APPGM-SDG, dengan ahli panel daripada kerajaan, NGO dan sektor swasta, meneroka kerjasama dan pemerkasaan masyarakat untuk memajukan SDG menjelang 2030 (kiri). Abdullah, rakan Solusi Zon Utara membentangkan produk dipacu SDG mereka, menerima maklum balas langsung dan meneroka peluang kerjasama pasaran semasa Sesi 4 (kanan).

Perbincangan kaya dengan pandangan praktikal tentang pembangunan koperasi, perkongsian mampan dan meningkatkan kesan komuniti. Peserta berkongsi pelajaran mengenai latihan berperingkat, produk nilai tambah, kesejahteraan emosi, komunikasi strategik, dasar sokongan, tadbir urus koperasi yang lebih kukuh dan kerjasama pelbagai agensi jangka panjang.

Nur Farah Ezzaty, Pengarah Jabatan Pengurusan Projek APPGM-SDG, berkongsi sorotan Tamu SDG 2025 dengan Perdana Menteri YAB Dato' Seri Anwar Ibrahim.

Secara keseluruhan, Tamu SDG 2025 berjaya meletakkan perusahaan yang diterajui komuniti dan inisiatif SDG akar umbi dalam perbualan nasional yang lebih luas mengenai pembangunan mampan, perolehan sosial dan sektor ketiga. Karnival itu menunjukkan bagaimana inovasi tempatan boleh menjana impak nasional dan juga global yang lebih luas apabila disokong melalui rangka kerja Ekonomi Sosial dan Solidariti. Ia mengukuhkan kebolehlihatan untuk usahawan akar umbi, membuka akses kepada rangkaian dan pasaran baharu, menggalakkan kerjasama strategik, dan mengukuhkan komitmen APPGM-SDG untuk membina model pembangunan yang lebih inklusif, berdaya tahan dan berpusatkan rakyat.

Tamu SDG bukan sahaja karnival tetapi juga platform praktikal untuk menghubungkan dasar, tindakan komuniti, dan perusahaan sosial dengan cara yang boleh terus memberi manfaat kepada komuniti melangkaui acara itu sendiri.

Bengkel Pembangunan Kapasiti Advokasi Dasar Siri 1: Pemimpin Tempatan, Daerah Kudat pada 25 Okt 2025.

BAHAGIAN V

Pendekatan Utama 3: Pembangunan Kapasiti

- Bengkel Pembangunan Kapasiti Parlimen
- Pembangunan Kapasiti Peringkat Daerah
- Inisiatif Program Pembangunan Kapasiti Akademi MySDG
- Kerjasama bersama INTAN

Pendekatan Utama 3: Pembangunan Kapasiti

BENGKEL PEMBANGUNAN KAPASITI PARLIMEN

Bengkel pembangunan kapasiti adalah program utama yang dijalankan selepas latihan pemetaan di peringkat kawasan parlimen. Bengkel ini memberi tumpuan kepada mewujudkan kesedaran di kalangan penjawat awam di peringkat parlimen mengenai hal-hal berkaitan SDG terutamanya dalam menangani isu-isu yang terdapat dalam dapatan pemetaan berdasarkan dimensi sosial, ekonomi, alam sekitar dan tadbir urus. Fokusnya adalah pada cara menanganinya dengan berkesan.

Dokumen Sumber Pembangunan Kapasiti

Laporan khas mengenai bengkel pembangunan kapasiti telah dilancarkan oleh APPGM-SDG pada 23 Oktober 2025. Laporan ini menyerlahkan pelbagai program pembangunan kapasiti untuk 2025 bertajuk "Merangka Langkah Ke Arah Masa Depan Mampan: Bengkel Pembangunan Kapasiti 2025." Dokumen ini memberikan penerangan yang komprehensif dan mencatatkan isu dan kebimbangan tempatan yang diketengahkan oleh para peserta.

Tambahan pula, dokumen ini sangat relevan kerana ia sejajar dengan usaha APPGM-SDG untuk menyokong pelaksanaan pembangunan mampan melalui pendekatan kolaboratif antara kerajaan, komuniti dan pihak berkepentingan lain. Ia juga membuktikan bahawa kejayaan program bukan sahaja bergantung kepada dasar di peringkat pusat, tetapi juga pada keupayaan untuk memahami dan menyelesaikan isu di peringkat akar umbi.

Terdapat empat objektif utama bengkel iaitu:

- Meningkatkan kesedaran dan pemahaman tentang SDG 17;
- Menggalakkan kerjasama antara agensi dan penyelesaian masalah;
- Mengenal pasti dan memperkasakan pemimpin tempatan untuk mencapai penyetempatan SDG; dan
- Mengintegrasikan prinsip SDG ke dalam rangka kerja tadbir urus dan dasar.

Pelbagai aktiviti interaktif dijalankan untuk melangkaui pendekatan syarahan dan kesedaran, untuk menerima maklum balas dan memastikan penyertaan aktif setiap peserta dalam usaha penyelesaian isu-isu tempatan.

Bengkel Pembangunan Kapasiti yang Dijalankan pada tahun 2025

25 bengkel pembangunan kapasiti telah dianjurkan untuk 29 kawasan parlimen dengan 668 peserta. Majoriti peserta terdiri daripada penjawat awam di peringkat daerah. Pecahannya adalah seperti yang digambarkan dalam Jadual 29. Bagi kawasan parlimen yang berada di bawah bidang kuasa pejabat daerah yang sama atau dalam lokasi geografi yang sama, bengkel untuk kawasan parlimen tersebut telah digabungkan dan dianjurkan bersama. Oleh itu, bilangan bengkel adalah kurang berbanding bilangan kawasan parlimen. Empat (4) bengkel dari 2024 (Port Dickson, Shah Alam, Batu, Bandar Tun Razak) telah dijalankan pada 2025, manakala tiga (3) bengkel yang diperuntukkan untuk 2025 (Pulai, Semporna, Labuan) telah dijalankan pada awal 2026. Pelarasan ini disebabkan oleh kekangan institusi dan had masa.

Bengkel ini menyediakan platform berstruktur untuk penglibatan antara agensi dan mengukuhkan penyelarasan institusi untuk menangani cabaran pembangunan khususnya di kawasan Parlimen.

Jadual 29: Taburan Program dan Peserta Pembangunan Kapasiti mengikut Zon dan Wilayah pada 2025

Zon/Wilayah	Kawasan Parlimen	Bil. Bengkel	Bil. Peserta
Zon Utara	9	9	250
Zon Pantai Timur	4	4	91
Zon Tengah	6	4	99
Zon Selatan	6	5	152
Wilayah Sabah	2	2	55
Wilayah Sarawak	2	1	21
Jumlah	29	25	668

Bengkel Pembangunan Kapasiti di Zon Utara

Pada tahun 2025, di Zon Utara, sembilan (9) bengkel telah dijalankan.

Bengkel ini meningkatkan pemahaman mengenai peranan dan tanggungjawab agensi yang mengambil bahagian, melakukan tindak balas yang lebih diselaraskan terhadap isu-isu tempatan. Beberapa perbincangan telah mencapai kata sepakat mengenai penyelesaian antara agensi yang boleh dilaksanakan di peringkat daerah atau agensi, menunjukkan keberkesanan dialog yang dipermudahkan dalam menangani cabaran operasi. Bengkel ini juga meningkatkan amalan SDG dengan membantu agensi mengenali bagaimana program mereka sejajar dengan rangka kerja SDG, menyokong perancangan yang lebih termaklum dan bersepadu.

Pelaksanaan berterusan bengkel pembangunan kapasiti di Zon Utara disyorkan untuk mengekalkan kerjasama antara agensi dan mengukuhkan susulan terhadap tindakan yang dipersetujui. Bengkel akan datang harus memberi penekanan yang lebih besar pada penjejakan tindakan selepas bengkel, dan pemetaan SDG untuk meningkatkan akauntabiliti dan impak.

Bengkel Pembangunan Kapasiti di Zon Pantai Timur

Di Zon Pantai Timur, empat (4) bengkel telah dijalankan. Ia menyediakan platform kritikal bagi agensi untuk menangani cabaran peringkat serantau dan kawasan parlimen secara kolektif.

Bengkel ini membolehkan agensi mengenal pasti penyelesaian praktikal dan khusus dalam mandat sedia ada, sambil turut mendokumentasikan isu sistematik yang memerlukan campur tangan peringkat lebih tinggi. Peningkatan penyelarasan antara agensi menyumbang kepada penyampaian perkhidmatan yang lebih bersepadu serta pengutamaan isu yang lebih berkesan. Sesi penjajaran SDG membantu merapatkan jurang antara aktiviti agensi yang sedang berlangsung dan pelaksanaan SDG secara rasmi, mengukuhkan penjajaran dengan matlamat pembangunan negara Malaysia.

Kesinambungan bengkel pembangunan kapasiti di Zon Pantai Timur amat disyorkan, khususnya untuk menyokong pengukuhan keupayaan di kawasan yang mempunyai kekangan sumber dan akses. Bengkel akan datang harus menggabungkan lebih banyak alat penyetempatan SDG yang digunakan untuk menyokong pelaksanaan dan pemantauan.

Bengkel Pembangunan Kapasiti di Zon Tengah

Empat (4) bengkel telah dijalankan, mencerminkan penyertaan daripada agensi kerajaan, pihak berkuasa tempatan, dan pejabat daerah.

Bengkel ini memudahkan penglibatan merentas sektor mengenai isu tadbir urus dan pembangunan yang kompleks. Agensi dapat membezakan antara cabaran yang boleh ditangani melalui penyelarasan yang lebih baik dan cabaran yang memerlukan campur tangan dasar atau sumber tambahan. Kesedaran ini membantu mengukuhkan program setempat sedia ada dan penjajaran rentas sektor. Bengkel ini juga meningkatkan pemahaman tentang integrasi SDG, terutamanya dalam amalan pemantauan dan pelaporan.

Memandangkan terdapat kerumitan isu di Zon Tengah, pembangunan kapasiti yang berterusan adalah perlu. Sesi akan datang harus dilengkapi dengan bengkel bertema yang disasarkan dan membina hubungan yang lebih kukuh dengan proses dasar dan perancangan di peringkat negeri dan kebangsaan untuk memaksimumkan impak.

Bengkel Pembangunan Kapasiti di Zon Selatan

Di Zon Selatan, lima (5) bengkel telah dijalankan, memberi tumpuan kepada pengukuhan penyelarasan antara agensi dan meningkatkan penyelesaian masalah secara kerjasama di peringkat parlimen.

Bengkel ini memupuk dialog antara agensi yang membina dan mengukuhkan persefahaman bersama di kalangan agensi yang terlibat dalam pembangunan tempatan. Sesi perbincangan berstruktur yang dijalankan telah diiktiraf sebagai platform efektif dalam menangani isu-isu merentas bidang. Selain itu, ia juga meningkatkan literasi SDG serta membantu pelbagai agensi menyelaraskan inisiatif masing-masing dengan kerangka pembangunan dan kemampunan yang lebih menyeluruh.

Adalah disyorkan agar bengkel pembangunan kapasiti diteruskan di Zon Selatan dengan tumpuan yang lebih kuat untuk mengubah hasil perbincangan menjadi rancangan tindakan. Mekanisme susulan dan pemilikan yang jelas terhadap tindakan yang dipersetujui akan meningkatkan lagi keberkesanan dan impak jangka panjang bengkel.

Bengkel Pembangunan Kapasiti di Wilayah Sabah

Bengkel Pembangunan Kapasiti di Putatan, Wilayah Sabah (13 Ogos 2025)

Dua (2) bengkel telah dijalankan, melibatkan pelbagai agensi kerajaan, pejabat daerah, pihak berkuasa tempatan dan pihak berkepentingan komuniti.

Bengkel ini mengukuhkan komunikasi antara agensi dan meningkatkan pemahaman bersama tentang keutamaan pembangunan tempatan dalam konteks tadbir urus dan geografi unik Sabah. Konsensus telah dicapai mengenai beberapa tindakan antara agensi, manakala lebih banyak cabaran sistemik telah dikenal pasti untuk tindakan selanjutnya melalui saluran rasmi. Bengkel ini juga meningkatkan kesedaran SDG dan mengukuhkan kepentingan penyetempatan SDG untuk mencerminkan realiti pembangunan Sabah.

Untuk masa yang akan datang, adalah amat disyorkan agar usaha pembangunan kapasiti di Sabah diteruskan dan diperluaskan. Bengkel yang akan datang harus memberi tumpuan kepada memperdalam penyetempatan SDG, mengukuhkan penyelarasan antara daerah, dan menyokong agensi dalam mengubah hasil bengkel kepada tindakan yang boleh dilaksanakan.

Bengkel Pembangunan Kapasiti di Wilayah Sarawak

Bengkel Pembangunan Kapasiti di Stampin & Lubok Antu, Wilayah Sarawak (15 Okt 2025)

Di Sarawak, satu (1) bengkel meliputi dua (2) kawasan parlimen telah berjaya dijalankan, berfungsi sebagai platform utama untuk kerjasama antara agensi.

Bengkel ini memudahkan penjajaran perspektif agensi yang berbeza dan membolehkan pengenalpastian penyelesaian segera dan jangka panjang kepada cabaran peringkat kawasan Parlimen. Penyelarasan yang lebih baik membolehkan perancangan dan pelaksanaan yang bersepadu merentas agensi. Sesi itu juga meningkatkan kesedaran tentang tanggungjawab berkaitan SDG dan menyokong pendekatan yang lebih berstruktur terhadap perancangan pembangunan mampan.

Kesinambungan bengkel pembangunan kapasiti di Sarawak disyorkan untuk mengekalkan momentum dan mengukuhkan hasil pelaksanaan. Bengkel akan datang harus memberi penekanan yang lebih besar kepada tindakan susulan, pemantauan hasil dan penyepaduan indikator SDG ke dalam proses perancangan tempatan.

PEMBANGUNAN KAPASITI PERINGKAT DAERAH

Program Pembangunan Kapasiti Intervensi Dasar yang memberi tumpuan kepada intervensi dasar di peringkat daerah, dianjurkan dengan kerjasama APPGM-SDG, Yayasan Hasanah, dan Kementerian Kewangan. Inisiatif ini direka untuk mengukuhkan kapasiti pelbagai pihak berkepentingan untuk merancang dan melaksanakan intervensi dasar yang lebih berkesan, inklusif dan berasaskan tempatan. Program ini dilaksanakan dalam dua siri:

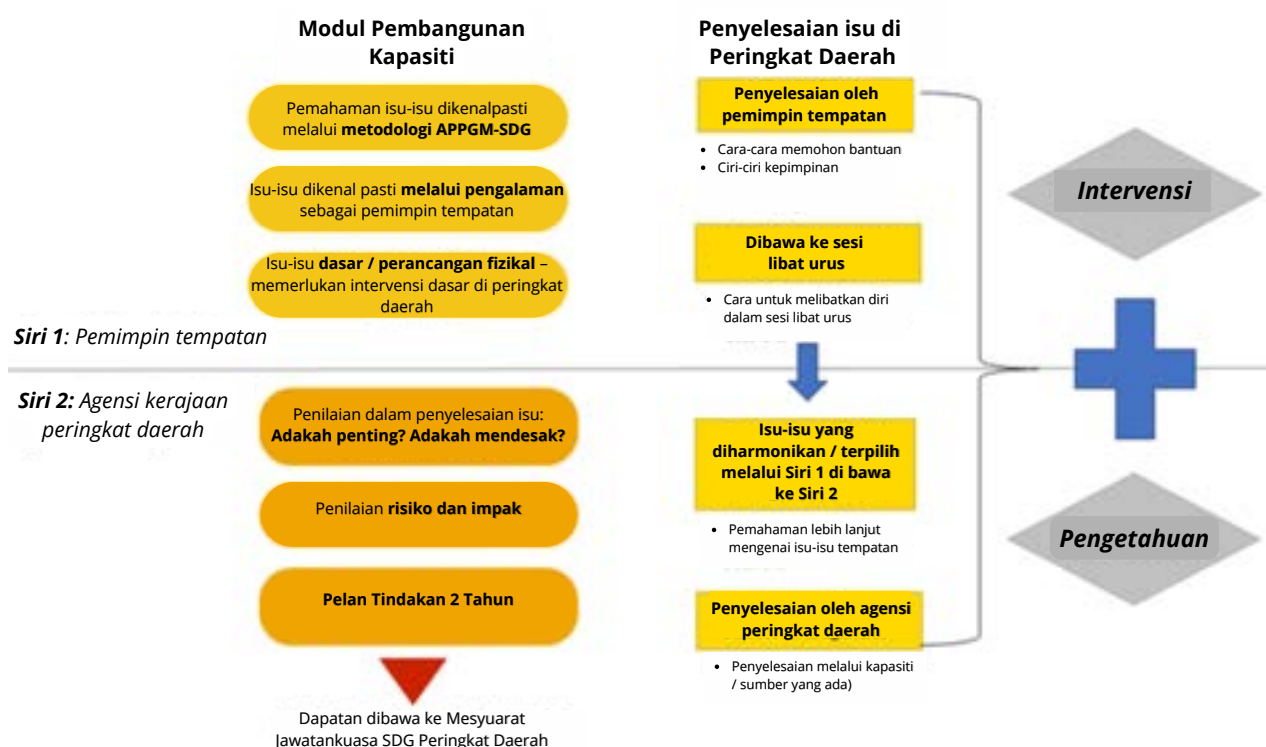
Siri satu menyasarkan pemimpin tempatan dan Siri dua memberi tumpuan kepada agensi peringkat daerah. Kedua-dua siri ini saling melengkapi dalam membina ekosistem tadbir urus yang lebih responsif, bekerjasama dan sejajar dengan SDG, terutamanya dalam memastikan suara dan dapatan di peringkat akar umbi dapat diterjemahkan ke dalam dasar yang lebih komprehensif di peringkat kebangsaan.

Pembentukan modul latihan ini telah melalui pelbagai peringkat perbincangan ilmiah dan melibatkan pihak berkepentingan daripada pelbagai pihak. Antaranya ialah Pn. Tan dari KLRA+SD, Dr. Lin Mui Kiang dan En. Jeffrey Phang dari PPMPL, Dr. Teo Sue Ann, Pengarah Jabatan Advokasi Dasar Parlimen (PPAD) APPGM-SDG, Pengarah jabatan dan unit lain, serta ketua zon/wilayah dan Pegawai Dasar Wilayah di APPGM-SDG.

Secara konseptual, Program Pembangunan Kapasiti Intervensi Dasar telah direka bentuk seperti yang ditunjukkan dalam Rajah 4. Konsep program untuk kedua-dua siri adalah untuk memastikan kesinambungan antara siri satu dan siri dua, kedua-duanya adalah untuk mereka bentuk penyelesaian yang boleh digunakan dari peringkat akar umbi dalam 'pendekatan bawah ke atas'.

Bengkel Pembangunan Kapasiti Advokasi Dasar Siri 2: Agensi, Daerah Kemaman pada 13 Nov 2025

Rajah 4: Kerangka konsep Modul Program Pembangunan Kapasiti Intervensi Dasar

Objektif Modul Dua Siri

- *Meningkatkan pengetahuan dan kemahiran*
Pemimpin tempatan boleh meningkatkan pengetahuan dan kemahiran mereka dalam proses intervensi dasar melalui penyediaan latihan dan sumber yang disasarkan, sekali gus melengkapkan mereka dengan keupayaan yang diperlukan untuk menangani keperluan masyarakat dengan berkesan dan menyumbang kepada pelaksanaan SDG. Di peringkat agensi, melalui latihan dan sumber yang disasarkan, kedua-dua siri dapat memastikan kapasiti yang mencukupi dalam menangani keperluan masyarakat dengan berkesan di peringkat daerah dan menyokong pelaksanaan SDG.
- *Menggalakkan struktur tadbir urus akar umbi*
Dengan memperkasakan pemimpin tempatan, peranan yang lebih aktif boleh diterajui dalam memacu inisiatif berkaitan SDG di peringkat komuniti, manakala di peringkat agensi, ia mengukuhkan penglibatan aktif agensi peringkat daerah dalam memacu pelaksanaan inisiatif berkaitan SDG di peringkat tempatan.

Mengukuhkan kerjasama antara pemimpin tempatan, agensi peringkat daerah dan wakil parlimen dalam proses intervensi dasar.

Objektif ini disasarkan dengan menekankan kepentingan penyelarasan pelbagai pihak berkepentingan dan penggunaan dapatan tempatan supaya ia dapat disampaikan, diselaraskan dan disepadukan dengan lebih sistematik dan memberi impak kepada rangka kerja penggubalan dasar di peringkat kebangsaan.

Status Pelaksanaan

Sehingga akhir tahun 2025, pelaksanaan kedua-dua program latihan ini telah menunjukkan pencapaian yang memberangsangkan, di mana daripada 55 kawasan yang dipilih untuk Inisiatif Intervensi Dasar, sebanyak 48 program di bawah Siri Satu telah berjaya dilaksanakan oleh penyelaras tempatan masing-masing dengan penyertaan 1,155 pemimpin tempatan yang telah dilatih.

Sementara itu, bagi Siri Dua, pada tahun yang sama, sebanyak 27 program telah dilaksanakan dengan penyertaan 576 pegawai yang mewakili pelbagai agensi peringkat daerah. Pencapaian ini mencerminkan komitmen berterusan untuk mengukuhkan kapasiti institusi dan kepimpinan di pelbagai peringkat, sekali gus menyokong pembentukan sistem tadbir urus yang lebih bersepadu, responsif dan berasaskan bukti dalam memacu agenda pembangunan negara. Jadual 30 menunjukkan status program di setiap kawasan bagi tahun 2025. Terdapat juga projek untuk sasaran pada tahun 2026.

Jadual 30: Status Pelaksanaan Program Pembangunan Kapasiti di 55 Daerah

Kawasan	Status Siri 1: Pemimpin Tempatan	Status Siri 2: Agensi
Zon Utara		
Padang Besar, Perlis	Selesai	Akan dilaksanakan pada 2026
Arau & Kangar, Perlis	Selesai	Akan dilaksanakan pada 2026
Langkawi, Kedah	Selesai	Akan dilaksanakan pada 2026
Kubang Pasu, Kedah	Selesai	Akan dilaksanakan pada 2026
Sungai Petani, Kedah	Selesai	Selesai
Kepala Batas, Pulau Pinang	Selesai	Selesai
Permatang Pauh, Pulau Pinang	Selesai	Selesai
Bayan Baru, Pulau Pinang	Selesai	Akan dilaksanakan pada 2026
Bagan Serai, Perak	Selesai	Selesai
Taiping, Perak	Selesai	Selesai
Ipoh Barat, Perak	Selesai	Selesai
Kuala Kangsar, Perak	Selesai	Akan dilaksanakan pada 2026
Zon Pantai Timur		
Jeli, Kelantan	Selesai	Akan dilaksanakan pada 2026
Tanah Merah, Kelantan	Selesai	Akan dilaksanakan pada 2026
Rantau Panjang, Kelantan	Selesai	Akan dilaksanakan pada 2026
Tumpat, Kelantan	Selesai	Akan dilaksanakan pada 2026

Kawasan	Status Siri 1: Pemimpin Tempatan	Status Siri 2: Agensi
Kemaman, Terengganu	Selesai	Selesai
Hulu Terengganu, Terengganu	Selesai	Selesai
Kuala Nerus, Kuala Terengganu	Selesai	Selesai
Indera Mahkota, Pahang	Selesai	Akan dilaksanakan pada 2026
Bera, Pahang	Selesai	Selesai
Bentong, Pahang	Selesai	Akan dilaksanakan pada 2026
Zon Tengah		
Petaling Jaya, Selangor	Selesai	Akan dilaksanakan pada 2026
Kuala Langat, Selangor	Akan dilaksanakan pada 2026	Akan dilaksanakan pada 2026
Selayang, Selangor	Akan dilaksanakan pada 2026	Akan dilaksanakan pada 2026
Lembah Pantai & Bandar Tun Razak, Kuala Lumpur	Selesai	Selesai
Batu & Kepong, Kuala Lumpur	Selesai	Selesai
Cheras & Seputeh, Kuala Lumpur	Selesai	Selesai
Zon Selatan		
Tampin, Negeri Sembilan	Selesai	Akan dilaksanakan pada 2026
Jejebu, Negeri Sembilan	Selesai	Selesai
Kuala Pilah, Negeri Sembilan	Selesai	Selesai
Masjid Tanah, Melaka	Akan dilaksanakan pada 2026	Akan dilaksanakan pada 2026
Tangga Batu, Melaka	Selesai	Selesai
Mersing, Johor	Selesai	Akan dilaksanakan pada 2026
Tanjung Piai, Johor	Selesai	Selesai
Pontian, Johor	Selesai	Selesai
Muar, Johor	Selesai	Akan dilaksanakan pada 2026
Wilayah Sabah		
Kota Belud	Selesai	Selesai
Lahad Datu	Selesai	Akan dilaksanakan pada 2026
Kudat	Selesai	Akan dilaksanakan pada 2026
Ranau	Selesai	Selesai
Kota Marudu	Selesai	Akan dilaksanakan pada 2026
Beluran	Selesai	Akan dilaksanakan pada 2026
Tenom	Selesai	Selesai
Keningau	Selesai	Selesai
Beaufort	Selesai	Selesai
Wilayah Sarawak		
Mukah	Selesai	Akan dilaksanakan pada 2026
Batang Sadong	Akan dilaksanakan pada 2026	Akan dilaksanakan pada 2026
Miri	Akan dilaksanakan pada 2026	Akan dilaksanakan pada 2026
Baram	Akan dilaksanakan pada 2026	Akan dilaksanakan pada 2026
Serian	Akan dilaksanakan pada 2026	Akan dilaksanakan pada 2026

Kawasan	Status Siri 1: Pemimpin Tempatan	Status Siri 2: Agensi
Serian	Akan dilaksanakan pada 2026	Akan dilaksanakan pada 2026
Selangau	Selesai	Selesai
Julau	Selesai	Selesai
Saratok	Selesai	Akan dilaksanakan pada 2026
Bandar Kuching	Selesai	Akan dilaksanakan pada 2026
Jumlah Selesai (2025)	48	25

Beberapa faktor telah menyumbang kepada penangguhan tarikh program. Ini termasuk kekangan jadual peserta, masa yang diperlukan untuk mendapatkan kelulusan untuk menjalankan program, dan perubahan dalam penyelarasan tempatan kerana penamatan atau peletakan jawatan. Namun begitu, pelaksanaan program akan diteruskan pada tahun 2026, dengan semua aktiviti disasarkan siap menjelang Jun 2026.

Impak Pelaksanaan

Pelaksanaan Program Pembangunan Kapasiti Intervensi Dasar telah menghasilkan pelbagai impak yang signifikan dalam mengukuhkan tadbir urus dan melaksanakan agenda SDG di peringkat akar umbi dan daerah. Impak ini bukan sahaja dapat dilihat dari segi peningkatan kapasiti individu dan institusi, tetapi juga mencerminkan keberkesanan pendekatan bekerjasama yang digerakkan melalui program ini. Antara kesan utama yang dikenal pasti ialah lima kali ganda:

Bengkel Pembangunan Kapasiti Advokasi Dasar Siri 1: Pemimpin Tempatan, Daerah Pontian pada 2 Nov 2025

Bengkel Pembangunan Kapasiti Advokasi Dasar Siri 1: Pemimpin Tempatan, Daerah Kuching (Bandar Kuching) pada 6 Nov 2025

Pertama, kepimpinan tempatan telah diperkukuhkan dalam usaha penyetempatan SDG, terutamanya melalui pembentukan konsensus bersama yang dicapai melalui sesi dialog inklusif dan berstruktur.

Kedua, kerjasama antara pemimpin tempatan dan agensi peringkat daerah telah dipertingkatkan melalui interaksi yang lebih berkesan, disokong oleh penggunaan dokumentasi dan maklumat teknikal yang lebih berstruktur dan mudah diakses.

Ketiga, pelaksanaan tindakan intervensi telah menjadi lebih sistematik dan berterusan terutamanya dalam aspek perancangan pembangunan fizikal di peringkat daerah, di samping memperkemarkan penyaluran maklumat berkaitan saluran bantuan kepada masyarakat yang memerlukan.

Keempat, peserta program berfungsi sebagai medium penyebaran pengetahuan yang berkesan, dengan memindahkan ilmu dan kemahiran yang diperoleh kepada ahli masyarakat secara lebih meluas.

Kelima, kapasiti agensi peringkat daerah juga telah diperkukuhkan terutamanya dalam merancang dan melaksanakan inisiatif berkaitan SDG secara lebih selaras, responsif dan berimpak.

Keenam, kerjasama rentas sektor telah menunjukkan peningkatan yang ketara melalui pembentukan sinergi yang lebih kukuh antara pelbagai pihak berkepentingan, sekali gus menyokong pendekatan pembangunan yang lebih holistik dan bersepadu.

Khususnya, kebanyakan isu yang dibincangkan semasa program itu kemudiannya dibawa ke hadapan untuk perbincangan di pelbagai platform. Sebagai contoh, isu-isu ini telah dibangkitkan dalam Mesyuarat Jawatankuasa SDG di setiap kawasan, serta dalam perbincangan peringkat daerah yang lain. Beberapa isu yang dibincangkan juga telah ditangani di peringkat daerah melalui pelaksanaan program intervensi khusus.

Menjangkau Sektor Swasta Melalui Program ESG-SDG

Pada tahun 2025, Akademi MySDG mempergiat libat urus bersama sektor swasta melalui program pembangunan kapasiti ESG dan SDG yang disasarkan. Sebagai cabang latihan Kumpulan Rentas Parti Malaysia berkenaan Matlamat Pembangunan Lestari (APPGM-SDG), Akademi menterjemahkan keutamaan kemampanan negara kepada tindakan perniagaan praktikal, membantu korporat dan perusahaan kecil dan sederhana (PKS) menerapkan elemen ESG ke dalam operasi dan strategi mereka.

Perkongsian utama dengan *United Overseas Bank (UOB)*, *1 Utama, Soul Call, Sabah Creative Economy and Innovation Centre (SCENIC)* dan *SK Magic* membolehkan SDG dibawa terus ke dalam persekitaran perniagaan. Kerjasama ini menunjukkan bagaimana kemampanan boleh memacu penciptaan nilai dan bukannya berfungsi semata-mata sebagai keperluan pematuhan.

Program disesuaikan dalam konteks Malaysia, menekankan tindakan praktikal dan tambahan yang membawa kepada impak jangka panjang yang bermakna. Untuk meluaskan akses, Akademi MySDG juga menyampaikan latihan ESG-SDG yang boleh dituntut oleh HRD Corp, mengurangkan halangan kos dan mengukuhkan literasi ESG di seluruh tenaga kerja.

Tahun ini juga menyaksikan perkongsian rasmi diwujudkan dengan Universiti Poly-Tech Malaysia (UPTM), merapatkan akademik dan industri dalam memajukan kesedaran ESG-SDG, pertukaran pengetahuan dan pembangunan bakat sedia untuk masa depan. Secara kolektif, inisiatif ini mengukuhkan peranan Akademi MySDG dalam membina keupayaan sektor swasta sambil mengembangkan ekosistem kolaboratif yang menyokong agenda pembangunan mampan Malaysia.

Modul ESG dibangunkan bersama UPTM pada 25 Ogos 2025

Siri Program Jangkauan Bersama United Overseas Bank (UOB)

Perkongsian Strategik dengan 1 Utama ditubuhkan melalui pertukaran sumber yang saling menguntungkan — menyampaikan program latihan ESG-SDG sebagai pertukaran untuk penajaan tempat.

Program ESG-SDG yang boleh dituntut HRD bersama SK Magic

Perkongsian strategik dengan Sabah Creative Economy and Innovation Centre (SCENIC), melengkapkan penerima geran dengan latihan ESG-SDG untuk mengintegrasikan kemampanan secara bermakna ke dalam inisiatif yang dibiayai mereka.

Perkongsian dengan *Selangor Climate Adaptation Centre (SCAC)*

Pada tahun 2025, Akademi MySDG menjalin perkongsian penting dengan *Selangor Climate Adaptation Centre (SCAC)*, memberi tumpuan kepada meningkatkan kesedaran di kalangan pegawai kerajaan tentang penyepaduan praktikal prinsip SDG dan ESG ke dalam rangka kerja perancangan tempatan Selangor.

Menerajui penggunaan Permainan SDG sebagai metodologi latihan — pendekatan simulasi interaktif membantu peserta memahami konsep kemampunan yang kompleks dengan cara yang menarik dan tidak dapat dilupakan. Inisiatif ini menandakan satu peristiwa penting dalam menjadikan pendidikan kemampunan lebih dinamik dan memberi kesan kepada pihak berkepentingan sektor awam.

Meneroka AI untuk Impak Sosial

Pada 23 Disember 2025, Akademi MySDG mula meneroka kemunculan teknologi baru dan pembangunan mampan, dengan tumpuan kepada Kecerdasan Buatan (AI) dan ekuiti sosial. Dialog bertajuk "*Unlocking Social Impact: Reimagining Education for a More Equitable, Sustainable and Creative Future*" menghimpunkan tetamu termasuk Prof. Charles Eesley dari Universiti Stanford dan wakil Yayasan Keluarga Zhou & Eesley. Perbincangan itu memberi tumpuan kepada cara sistem pendidikan boleh direka bentuk semula untuk memastikan komuniti terpinggir tidak ketinggalan dalam peralihan AI, mengukuhkan komitmen Akademi terhadap kesediaan digital dan inovasi inklusif.

Peranan Masa Depan Akademi MySDG

Memandang ke hadapan, Akademi MySDG akan terus mengukuhkan peranannya sebagai penghubung antara institusi dasar dan realiti komuniti. Tiga arah strategik iaitu:

Mengarusperdanakan Sektor Ketiga

Menginstitusikan lagi peranan masyarakat sivil dan penggerak ekonomi sosial dalam pembangunan negara melalui pembangunan kapasiti, penglibatan dasar dan advokasi berasaskan bukti.

Memajukan Agenda SDG-SSE ASEAN

Menyokong pelaksanaan Pelan Hala Tuju SDG-SSE ASEAN melalui perkongsian serantau, platform kepimpinan belia dan pertukaran pengetahuan.

Mengukuhkan Sistem dan Perkongsian untuk Impak

Memperdalam kerjasama merentas kerajaan, akademik, masyarakat sivil dan sektor swasta melalui platform seperti PiASDG untuk memacu kemajuan SDG yang diselaraskan dan boleh diukur. Berpanduan keterangkuman, kerjasama dan impak, Akademi MySDG memasuki tahun 2026 dengan komited untuk membina ekosistem pembangunan di mana tiada siapa yang ketinggalan dan di mana Malaysia terus menyumbang secara bermakna kepada pembangunan mampan serantau dan global.

KERJASAMA BERSAMA INTAN

Pada tahun 2025, APPGM-SDG telah dijemput oleh Institut Tadbiran Awam Negara (INTAN) untuk mengadakan dua sesi ceramah sebagai sebahagian daripada Modul Tadbir Urus Ekonomi untuk Kelestarian program Diploma Pascasiswazah Pengurusan Awam (DPA) INTAN.

Sesi yang berlangsung pada 6 Januari dan 4 Februari di INTAN Jalan Ilmu ini diketuai oleh Dr. Khairil Ahmad, Pengarah Pusat MySDG untuk Keterangkuman Sosial. Dr. Khairil menyampaikan ceramah interaktif bertajuk 'Cabaran dalam Melaksanakan Agenda SDG 2030 di Malaysia', yang merangkumi topik termasuk sejarah pembangunan Malaysia dan kaitannya dengan matlamat pembangunan global, struktur tadbir urus SDG negara, penyetempatan SDG melalui APPGM-SDG, dan jurang semasa dalam pelaksanaan SDG merentasi pelbagai peringkat masyarakat.

Sesi tersebut telah dihadiri oleh kohort kadet Pegawai Tadbir dan Diplomatik (PTD) 2024-25 (Kumpulan 1, 2, 3 dan 4). Program DPA merupakan prasyarat untuk pelantikan peserta ke dalam gred M41 perkhidmatan PTD.

Dr. Khairil Ahmad bersama peserta di INTAN pada 6 Januari 2025

Forum Inisiatif Intervensi Dasar SDG: Residen & Pegawai Daerah yang berlangsung di Armada Hotel pada 27-28 Oktober 2025.

BAHAGIAN VI

Pendekatan Utama 4: Solusi Dasar Peringkat Daerah

- Solusi Dasar: Dari Kampung ke Parlimen
- Kelulusan Projek dan Pembentukan Jawatankuasa SDG Peringkat Daerah
- Kemajuan Projek
- Cabaran yang Dihadapi
- Impak Projek
- Pemetaan Kerja Lapangan Pusat Pemulihan Dalam Komuniti (PDK)

Pendekatan Utama 4: Solusi Dasar Peringkat Daerah

Dengan Kerjasama

**YAYASAN
HASANAH**
A foundation of Khazanah Nasional

SOLUSI DASAR: DARI KAMPUNG KE PARLIMEN

Inisiatif bersama dengan APPGM-SDG, Yayasan Hasanah dan Kementerian Kewangan

Inisiatif Solusi Dasar, kerjasama antara APPGM-SDG, Yayasan Hasanah, dan Kementerian Kewangan, telah dilaksanakan sejak Jun 2024 dan merupakan program dua tahun yang berlangsung sehingga Jun 2026. Fasa pertama program ini telah disiapkan bagi tempoh Jun – Disember 2024, manakala fasa kedua dan ketiga berjaya dijalankan dari Januari – Disember 2025.

Inisiatif ini merupakan kesinambungan kaedah penyelidikan akar umbi, yang diambil daripada rangka kerja Pendekatan Berasaskan Hak Asasi Manusia (HRBA). Agenda utama inisiatif ini ialah penubuhan Jawatankuasa Intervensi Dasar SDG Pelbagai Agensi peringkat Daerah, yang dipengerusikan oleh Pegawai Daerah (DO) atau Residen di Sarawak. Pendekatan pelbagai pihak berkepentingan ini merupakan model yang dibangunkan oleh APPGM-SDG berdasarkan pengalamannya dalam menangani isu lapangan sejak 2020, dan kajian rintis telah dilakukan di Petaling Jaya dan Ipoh Barat. Tambahan pula, pendekatan pelbagai pihak berkepentingan telah disyorkan dalam *Voluntary National Review* (VNR 2021), dan pelaksanaan inisiatif ini, yang dinamakan Solusi Dasar, telah dimasukkan dalam VNR 2025 Malaysia dan dibentangkan kepada Forum Politik Peringkat Tinggi (HLPF) 2025 di Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu (UN).

Inisiatif murni ini kini dilaksanakan di 63 daerah pentadbiran (meliputi Bahagian, Daerah, dan Jajahan) di seluruh negara. Ia merupakan langkah penting ke arah mencari solusi kepada isu dan keperluan akar umbi, dengan penglibatan pelbagai pihak berkepentingan, terutamanya komuniti akar umbi, dan membina jambatan yang lebih kukuh antara penggubal dasar dan penggubal undang-undang dan pelaksana di akar umbi. Pergerakan inisiatif ini dilaksanakan melalui pelantikan 55 penyelaras tempatan di seluruh negara, disokong oleh kepimpinan ketua zon dan wilayah APPGM-SDG.

KELULUSAN PROJEK DAN PENUBUHAN JAWATANKUASA SDG PERINGKAT DAERAH

Fasa Dua dan Tiga projek telah dilaksanakan dari Januari hingga Disember 2025. Ketika ini, semua negeri memberikan kelulusan untuk pelaksanaan projek kecuali Perak. Kelulusan untuk Perak kini sedang diusahakan melalui mesyuarat dengan Yang di-Pertua Dewan Undangan Negeri. Jadual di bawah menggambarkan kemajuan projek di seluruh negara dan penubuhan Jawatankuasa SDG dengan kerjasama Pejabat Daerah, Pejabat Ketua Jajahan, dan Pejabat Residen Bahagian (Sarawak).

Jadual 31: Status Kelulusan Projek dan Penubuhan Jawatankuasa SDG

Negeri	Status Kelulusan	Bahagian/Daerah/Jajahan	Pembentukan Jawatankuasa SDG	
Zon Utara				
Perlis	Lulus	Perlis	1	13
Kedah	Lulus	Langkawi, Kubang Pasu, Kuala Muda	3	
Pulau Pinang	Lulus	Barat Daya, Timur Laut, Seberang Perai Utara, Seberang Perai Tengah, Seberang Perai Selatan	5	
Perak	Menunggu Kelulusan	Kinta, Kuala Kangsar, Larut, Matang & Selama, Kerian	4	
Zon Pantai Timur				
Pahang	Lulus	Kuantan, Bera, Bentong	3	10
Terengganu	Lulus	Kemaman, Kuala Nerus, Hulu Terengganu	3	
Kelantan	Lulus	(Jajahan) Tumpat, Jeli, Tanah Merah, Rantau Panjang	4	
Zon Tengah				
Selangor	Lulus	Petaling, Kuala Langat, Selayang	3	4
Kuala Lumpur	Lulus	Lembah Pantai, Cheras, Kepong, Batu, Bandar Tun Razak, Seputeh	1	
Zon Selatan				
Negeri Sembilan	Lulus	Kuala Pilah, Jelebu, Tampin	3	8
Melaka	Lulus	Melaka Tengah, Masjid Tanah	2	
Johor	Lulus	Muar, Mersing, Pontian	3	
Wilayah Sabah				
Sabah	Lulus	Kota Belud, Beaufort, Keningau, Tenom, Lahad Datu, Kudat, Beluran, Ranau, Kota Marudu	9	9
Wilayah Sarawak				
Sarawak	Lulus	Mukah, Samarahan, Miri, Kuching, Serian, Sibul & Bintulu, Sarikei, Betong.	9	9
			Jumlah	53

KEMAJUAN PROJEK

Pelaksanaan projek ini tertakluk kepada pelbagai cabaran tempatan, yang diuruskan oleh penyelaras tempatan. Projek ini mempunyai 10 objektif utama yang mesti dicapai secara menyeluruh dalam tempoh pelaksanaan dua tahun. Selain itu, lima objektif dasar akan dilaksanakan pada tahun 2026. Kemajuan projek telah diperincikan seperti di bawah:

Penubuhan Jawatankuasa Intervensi Dasar SDG Pelbagai Agensi (Jawatankuasa SDG) Peringkat Daerah di 53 Bahagian/Daerah/Jajahan

Pembentukan Jawatankuasa SDG adalah penyampaian teras Inisiatif Solusi Dasar ini. Kebenaran daripada pentadbiran persekutuan dan negeri telah diperolehi sebelum berjumpa Residen, Pegawai Daerah, dan Ketua Jajahan untuk kelulusan dan taklimat mengenai aturan mesyuarat. Ia adalah mesyuarat berkala dengan lima (5) mesyuarat dirancang di setiap lokasi untuk membincangkan dan menyelesaikan isu rentas agensi. Sebanyak 48 Jawatankuasa SDG telah ditubuhkan di Bahagian (Sarawak) / Daerah / Jajahan (Kelantan), manakala lapan (8) kawasan sedang menunggu mesyuarat penubuhan dan empat (4) sedang menunggu kelulusan negeri.

Program Pembangunan Kapasiti Advokasi Dasar yang Menyasarkan Pemimpin Tempatan di 55 Lokasi

Program Pembangunan Kapasiti Advokasi Dasar telah dibangunkan untuk membina kapasiti Pemimpin Komuniti Tempatan dalam membuat keputusan. Penyelaras Tempatan (LC) diberi kuasa untuk menyampaikan modul ini sebagai jurulatih kepada pemimpin komuniti tempatan. Program ini telah dilaksanakan di 48 kawasan dan selebihnya tujuh (7) kawasan semasa Fasa 4 pada tahun 2026.

Program Pembangunan Kapasiti Advokasi Dasar yang Menyasarkan Pegawai Kerajaan di 53 Daerah/Bahagian

Program ini merupakan susulan kepada program Pembangunan Kapasiti Penyelaras Tempatan, dan dapatan daripada program itu akan digunakan untuk membangunkan pelan tindakan untuk menangani isu yang dikenal pasti oleh pemimpin tempatan. Program ini telah dijalankan di 27 lokasi dan selebihnya 26 lokasi semasa Fasa 4 pada tahun 2026.

Kajian Kemiskinan Multidimensi di 55 Kawasan Parlimen

Kajian Kemiskinan Multidimensi (MPI) ialah metodologi yang diguna pakai daripada Inisiatif Kemiskinan dan Pembangunan Manusia Oxford (OPHI) untuk mengukur kemiskinan merentasi lima dimensi: pendidikan, kesihatan, taraf hidup, perlindungan sosial, dan perpaduan sosial & keselamatan. Kajian ini melibatkan 2,750 isi rumah di seluruh negara dan bertujuan untuk menghasilkan laporan MPI kebangsaan untuk dibentangkan kepada Kementerian Ekonomi dan pihak berkepentingan lain yang berkaitan. Kajian ini telah disiapkan di 54 lokasi di seluruh negara, dengan selebihnya akan dijalankan semasa Fasa 4 pada tahun 2026.

Forum Pegawai Daerah dan Residen

Forum ini bertujuan untuk merekodkan amalan terbaik di kalangan Pegawai Daerah dan Residen Bahagian dalam konteks Kepimpinan Daerah dan Bahagian, penglibatan pelbagai pihak berkepentingan yang berkesan, dan usaha pembangunan. Satu Forum Pegawai Daerah dan Residen peringkat kebangsaan telah berjaya diselesaikan, dan kita menjangkakan penerbitan amalan terbaik akan dikeluarkan tidak lama lagi. Program serupa akan dijalankan di enam (6) zon dan wilayah semasa Fasa 4 pada tahun 2026.

Projek Intervensi Khas

Projek-projek intervensi khas berfungsi sebagai penyelesaian jangka pendek untuk menangani keperluan masyarakat setempat di 55 kawasan yang terlibat dalam Inisiatif Intervensi Khas. Projek-projek ini dibangunkan terutamanya daripada pemerhatian LC terhadap keperluan tempatan, permintaan daripada DO untuk keperluan tempatan, dan pemerhatian keperluan dalam kajian MPI dan PDK. Sebanyak 21 projek berjumlah RM226,757.00 telah diluluskan, dengan selebihnya akan disiapkan pada tahun 2026.

Projek Kelestarian Rakan Kerjasama APPGM-SDG

Projek kemampanan rakan kerjasama bertujuan untuk mencipta impak mampan dalam projek APPGM-SDG dengan melibatkan rakan kerjasama dan komuniti dalam program pembangunan akar umbi, menghubungkan akar umbi ke parlimen dan usaha advokasi dasar di pelbagai peringkat. Empat inisiatif utama telah dilaksanakan setakat ini: Program Pembangunan Kapasiti Kepimpinan Kejiranan Kebangsaan 2025; Program Kejiranan dan Kepimpinan Fasa 1 di 50 lokasi di seluruh negara; Program Kejiranan dan Kepimpinan Fasa 2 di 46 lokasi di seluruh negara; dan Tamu SDG: Karnival Kelestarian Komuniti APPGM-SDG. Pembangunan kejiranan diberi tumpuan yang lebih besar, kerana pemeraksanaan akar umbi dan kepimpinan kejiranan adalah kriteria asas untuk pembangunan negara.

Pembangunan Sistem Laman Web

Pembangunan sistem laman web ialah inisiatif untuk menjejaki isu masa nyata dan bergerak ke arah penyelesaian. Dua sistem telah dibangunkan, Sistem Pengurusan Penyelidikan dan Sistem Pengurusan Projek, dan kedua-dua sistem kini dalam fasa pembangunan akhir.

Penerbitan Laporan Awal Inisiatif

Laporan ini diedarkan kepada Ahli Parlimen dan pegawai kerajaan yang terlibat dalam inisiatif ini. Pautan ke laporan boleh didapati di sini: <https://bit.ly/psdreport1>

Kajian Keperluan Pusat Pemulihan Berasaskan Komuniti (PDK) (Objektif Tambahan)

Kajian keperluan di seluruh negara melibatkan 580 PDK sedang dilaksanakan bagi memulakan perbincangan peringkat dasar dalam konteks ekonomi jagaan serta mendokumentasikan instrumen keperluan PDK dalam industri berkenaan. Dapatan kajian ini bakal dibentangkan kepada pihak Kerajaan, Yayasan Hasanah, dan Syarikat Berkaitan Kerajaan (GLC). Kajian ini sedang dijalankan dan dijangka siap pada tahun 2026.

CABARAN YANG DIHADAPI

Walaupun projek ini sedang dilaksanakan di seluruh negara, terdapat cabaran berterusan yang sedang ditangani oleh APPGM-SDG, dan usaha mencari penyelesaian bagi cabaran harian ini merupakan satu proses yang berterusan. Di bawah ialah tiga cabaran yang dihadapi:

Kelulusan Negeri

Kelulusan negeri ialah elemen penting dalam menubuhkan Jawatankuasa SDG, dan proses permohonan, mesyuarat dan kelulusan mengambil masa yang agak lama, mengganggu pelaksanaan projek.

Dinamik Politik

Perbezaan dinamik politik antara kerajaan dan pembangkang menjejaskan kerjasama pelbagai pihak berkepentingan dalam menubuhkan Jawatankuasa SDG.

Pemahaman SDG

Pemahaman tentang SDG dan integrasi ke dalam pentadbiran kerajaan masih di peringkat awal, dengan hanya pihak berkuasa kerajaan tempatan yang mahir dalam hal ini. Latihan perlu dijalankan untuk pegawai kerajaan untuk meningkatkan pemahaman mereka tentang SDG.

Walaupun menghadapi cabaran, inisiatif ini telah berkembang menjadi usaha yang mendalam dan memberi kesan kepada komuniti akar umbi dan penggubal dasar dalam pelbagai cara, selaras dengan tema "Dari Kampung ke Parlimen". Impak terpilih disenaraikan di bawah. Lebih banyak kisah impak direkodkan dalam laporan awal projek.

➤ *Voluntary National Review (VNR) 2025*

Inisiatif Solusi Dasar telah diketengahkan sebagai solusi pelaksanaan dalam *Voluntary National Review (VNR) 2025*, yang dibentangkan oleh Kerajaan Malaysia kepada HLPF, Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu (PBB) pada 18 Julai 2025.

➤ *Inisiatif sebagai Model Solusi*

Inisiatif ini telah dibentangkan sebagai model solusi kepada laluan mampan untuk solusi akar umbi di pentadbiran daerah dan kerajaan tempatan di Filipina, Indonesia dan Thailand.

➤ *Model Solusi Diterbitkan sebagai Artikel Jurnal*

Model Solusi Inisiatif Solusi Dasar ini telah diterbitkan dua kali dalam Jurnal Parlimen Malaysia dan telah dibaca oleh lebih daripada 110 pembaca. Ia adalah bukti model yang APPGM-SDG cadangkan: ia diiktiraf dengan baik dan orang ramai berminat untuk mengetahui lebih lanjut.

➤ *Jambatan Antara Penggubal Dasar dan Pelaksana*

Inisiatif ini telah menjadi penghubung antara pelaksana dasar di peringkat daerah, yang memberikan input kepada Jawatankuasa SDG, dan dapatan ini dibawa ke dalam perbincangan dasar di peringkat menteri dan parlimen.

➤ *Penubuhan Jawatankuasa SDG Peringkat Negeri*

Inisiatif ini juga membolehkan penubuhan Jawatankuasa SDG Peringkat Negeri, yang berfungsi sebagai jambatan antara inisiatif SDG peringkat daerah dan kebangsaan. Jawatankuasa peringkat negeri adalah kunci untuk menangani isu yang memerlukan perbincangan peringkat negeri.

➤ *Peranan Penghulu sebagai Juara Tempatan*

Inisiatif ini membolehkan Penghulu, yang merupakan pegawai di Pejabat Daerah dan penghubung antara komuniti dan kerajaan, bertindak sebagai juara tempatan dan menggunakan Jawatankuasa SDG sebagai platform untuk membincangkan isu-isu komuniti yang dihadapi setiap hari.

➤ *Pembangunan Modul Latihan Kebangsaan sebagai Pemacu Kepimpinan Komuniti*

Inisiatif ini telah membangunkan dua modul pemeraksanaan untuk pemimpin tempatan dan pegawai kerajaan peringkat daerah mengenai advokasi dasar, meluaskan pemahaman mereka tentang advokasi dasar yang sejajar dengan SDG 16.7 dan memastikan pembuatan keputusan yang responsif, inklusif, penyertaan dan perwakilan di semua peringkat.

➤ *Menjalinkan Hubungan Antara Pentadbiran Daerah dan GLC & GLIC Negara*

Inisiatif ini juga memudahkan penubuhan hubungan sokongan korporat antara GLC (Syarikat Berkaitan Kerajaan) dan GLIC (Syarikat Pelaburan Berkaitan Kerajaan) dan keperluan tempatan melalui GDRN (GLC & GLIC *Disaster Response Network*), yang diuruskan oleh Yayasan Hasanah. Antara bantuan yang diberikan setakat ini ialah bantuan bencana banjir di kawasan yang terjejas. Pada masa akan datang, keperluan PDK dan isu-isu tempatan yang lain juga akan dibawa perhatian kepada GLC & GLIC melalui GDRN dan Yayasan Hasanah.

Bengkel Pembangunan Kapasiti Advokasi Dasar untuk Pemimpin Tempatan, Kawasan Parlimen Kota Belud, yang diadakan pada 11 Oktober 2025.

Secara keseluruhan, inisiatif ini telah muncul sebagai inisiatif berbilang peringkat, berfokuskan solusi dasar, dengan penglibatan diatur merentasi lima peringkat dasar penting: daerah, negeri, wilayah, kementerian dan parlimen. Mesyuarat berkala, penubuhan Jawatankuasa SDG, mesyuarat *ad hoc*, mesyuarat antara agensi, serta kajian dan sesi pemantapan ilmu sedang giat dijalankan, dengan anggaran penglibatan melebihi 3,500 pihak berkepentingan dalam inisiatif ini, sekali gus membolehkan keberhasilan yang holistik dicapai demi kesejahteraan komuniti di peringkat akar umbi.

Program Pembangunan Kapasiti Penyelaras Tempatan bagi Pelaksanaan Solusi Dasar yang diadakan di Hotel Armada, Petaling Jaya pada 15-17 April 2025.

Berdasarkan keperluan untuk mengukuhkan pembangunan dasar berasaskan bukti, menjadi jelas bahawa data yang lebih kukuh diperlukan untuk menyokong cadangan dasar mengenai kebajikan, terutamanya berhubung dengan Program Pemulihan Dalam Komuniti (PDK). Diakui secara meluas bahawa advokasi dasar yang berkesan memerlukan bukan sahaja pandangan kualitatif daripada penglibatan dan perbincangan tetapi juga data kuantitatif yang boleh dipercayai untuk mengukuhkan pemahaman dasar, justifikasi dan wacana parlimen.

Oleh itu, APPGM-SDG menjalankan latihan pemetaan di seluruh negara yang meliputi 566 pusat PDK di 65 kawasan parlimen. Inisiatif ini bertujuan untuk menjana data sistematik mengenai kapasiti operasi, keadaan infrastruktur, mekanisme pembiayaan, nisbah kakitangan kepada pelatih, liputan perkhidmatan, dan demografi penerima manfaat.

Latihan Enumerator untuk Penyelaras Tempatan menjalankan Kajian PDK di seluruh negara | 3 September 2025

Tinjauan lapangan telah dijalankan oleh penyelaras tempatan yang berkhidmat sebagai enumerator untuk latihan pemetaan. Sebelum pengumpulan data, bengkel latihan telah diadakan untuk penyelaras tempatan untuk membiasakan mereka dengan instrumen tinjauan, menjelaskan objektif kajian, dan menekankan isu-isu utama yang perlu diketahui. Penyediaan ini memastikan konsistensi dalam pengumpulan data.

Faedah kajian ini termasuk mengukuhkan laporan dasar PDK dan membolehkan pemahaman yang lebih mendalam tentang jurang struktur sedia ada. Akhirnya, latihan pemetaan meningkatkan cadangan yang dicadangkan untuk mengukuhkan ekonomi penjagaan di Malaysia.

Latihan Enumerator untuk Penyelaras Tempatan menjalankan Kajian PDK di Sabah | 12 September 2025

Latihan Enumerator untuk Penyelaras Tempatan menjalankan Kajian PDK di Sarawak | 17 September 2025

Perbincangan Meja Bulat (RTD) mengenai kebajikan dan Pusat Pemulihan Dalam Komuniti (PDK) di Hotel Lintas Platinum, Penampang, Kota Kinabalu.

BAHAGIAN VII

Pendekatan Utama 5: Advokasi Dasar Peringkat Parlimen

- Pengenalan
- Siri Pertama Perbincangan Meja Bulat (RTD) bersama Ahli Parlimen di Parlimen Malaysia
- Siri Kedua Perbincangan Meja Bulat (RTD) bersama Kementerian dan Agensi Kerajaan
- Perbincangan Meja Bulat (RTD) di Sabah
- Perbincangan Meja Bulat (RTD) di Sarawak
- Perbincangan Kumpulan Fokus (FGD) mengenai Keterjaminan Makanan: Perikanan
- Kajian Kemiskinan Multidimensi: Kajian Kes Pulau Mantanani, Kota Belud, Sabah
- Pencapaian dan Cabaran

BAHAGIAN VII

Pendekatan Utama 5: Advokasi Dasar Peringkat Parlimen

PENGENALAN

Berdasarkan isu sosial, ekonomi dan alam sekitar yang berulang menjejaskan pelbagai komuniti, APPGM-SDG melancarkan lapan Laporan Dasar Awal Parlimen pada 2024. Lapan bidang tematik itu ialah isu kemiskinan di Malaysia termasuk yang tinggal di pulau-pulau kecil, isu keterjaminan makanan, cabaran untuk mengakses pendidikan oleh kanak-kanak tanpa dokumen dan kebolehpasaran kepada sokongan kebajikan oleh kerajaan Malaysia.

Pelancaran laporan dasar awal ini memulakan proses penglibatan yang lebih luas dan berstruktur yang melibatkan Ahli Parlimen (MP), kementerian, agensi kerajaan, ahli akademik, pertubuhan masyarakat sivil dan wakil komuniti. Sebagai contoh, APPGM-SDG telah menjalankan beberapa siri kunjungan hormat dengan kementerian dan agensi berkaitan untuk mengumpul maklum balas yang disasarkan mengenai cadangan dasar awal. Penglibatan ini memainkan peranan penting dalam memperhalusi hala tuju dasar.

Kunjungan Hormat bersama Kementerian Dalam Negeri (KDN) pada 27 Mei 2025

Kunjungan Hormat bersama Kementerian Sumber Asli dan Kelestarian Alam (NRES) pada 15 Mei 2025

Kunjungan Hormat bersama Kementerian Perumahan dan Kerajaan Tempatan (KPKT) pada 7 Feb 2025

Apabila perbincangan berlangsung pada awal tahun 2025, laporan awal berkesan menyerlahkan cabaran tematik yang luas dan terdapat keperluan untuk mempertajamkan fokus laporan dasar. Oleh itu, APPGM-SDG memperhalusi keutamaan tematik kepada tujuh bidang tertumpu untuk pembangunan laporan dasar yang dimuktamadkan iaitu:

- Memperkasakan Kesempaan Perlindungan Sosial Inklusif Bagi Kumpulan Rentan di Sabah
- Keterjaminan Makanan: Cabaran Perubahan Iklim dan Kesiapsiagaan Menghadapi Bencana di Sarawak
- Cadangan Strategik ke Arah Kesejahteraan Komuniti Pulau-Pulau Kecil di Malaysia
- Penyelesaian ke Arah Pendidikan Inklusif: Hak Pendidikan untuk Golongan Tanpa Dokumen
- Memperkukuh Peranan Penting Petani Skala Kecil untuk Membina Keterjaminan Makanan dan Makanan Selamat demi Kesihatan Negara
- Dari Ekosistem Pantai ke Penuaian: Menjamin Keterjaminan Makanan dan Kedaulatan Negara Melalui Pengurusan Mampan Ekosistem Pantai dan Marin
- Pemerkasaan Program Pemulihan Dalam Komuniti (PDK): Strategi Memperkukuhkan Ekonomi Penjaan dan Inklusiviti OKU di Malaysia

Dengan menumpukan usaha kepada tujuh bidang tematik strategik, jabatan ini bertujuan untuk memastikan laporan akhir yang dihasilkan adalah praktikal dan responsif kepada keutamaan pembangunan nasional, di samping sejajar dengan SDG.

SIRI PERTAMA PERBINCANGAN MEJA BULAT (RTD) BERSAMA AHLI PARLIMEN DI PARLIMEN MALAYSIA

Sesi Perbincangan Meja Bulat (RTD) pertama bagi tahun 2025 telah diadakan pada Mac 2025 dengan objektif utama untuk mengumpul input dan maklum balas daripada Ahli Parlimen mengenai lapan (8) laporan dasar awal yang dilancarkan pada tahun 2024. Selain Ahli Parlimen, wakil daripada Pertubuhan Masyarakat Sivil (CSO) dan universiti hadir untuk memerhatikan wacana dasar tersebut.

RTD telah diadakan secara strategik semasa mesyuarat pertama sesi keempat Parlimen Malaysia ke-15 (Februari-Mac 2025). Pemilihan waktu ini adalah selaras dengan tempoh persidangan Parlimen dalam memastikan kebolehcapaian dan penglibatan yang lebih tinggi daripada Ahli Parlimen yang sudah hadir di Parlimen.

Secara purata, kira-kira 8-10 Ahli Parlimen menghadiri setiap sesi meja bulat. Perbincangan telah dibantu oleh pegawai dari APPGM-SDG. Dr. Teo Sue Ann dan Dr. Khairil Ahmad yang berkhidmat sebagai fasilitator merentasi semua perbincangan tematik. Jadual berikut menunjukkan perincian kehadiran ke RTD.

Jadual 32: Ringkasan Kehadiran Sesi RTD Pertama mengikut Tema

Bil.	Tarikh	Tema	Bil. AP	Bil. Ahli CSO	Bil. Wakil Universiti	Pembentang Laporan
1	4 Mac 2025	Keterjaminan Makanan	9	2	2	• Dr. John Tey
2	5 Mac 2025	Kelangsungan Hidup: • Keusahawanan Wanita • Komuniti Pulau-pulau Kecil	10	1	2	• Tariq Ziad • Lydia Ann Bill
3	6 Mac 2025	Golongan Tanpa Dokumen	8	2	2	• Dr. Teo Sue Ann

Hasil RTD Mac adalah sangat memberangsangkan. Ahli Parlimen yang hadir secara kolektif menyatakan sokongan untuk siri kedua perbincangan yang akan diadakan semasa Mesyuarat Kedua Sesi Keempat Parlimen ke-15 pada Ogos 2025. Mereka mencadangkan agar sesi berikutnya melibatkan penyertaan daripada kementerian dan agensi kerajaan yang berkaitan. Tujuan penglibatan ini adalah untuk mendapatkan maklum balas menteri secara langsung, lebih memahami cabaran sistemik, dan meneroka pelaksanaan praktikal untuk cadangan dasar yang dicadangkan.

SIRI KEDUA PERBINCANGAN MEJA BULAT (RTD) BERSAMA KEMENTERIAN DAN AGENSI KERAJAAN

Sesi kedua Perbincangan Meja Bulat (RTD) telah diadakan pada Ogos 2025 sebagai kesinambungan daripada penglibatan parlimen terdahulu. Walaupun RTD pertama memberi tumpuan terutamanya kepada pengumpulan maklum balas daripada Ahli Parlimen, sesi kedua ini bertujuan untuk mendapatkan maklum balas langsung daripada kementerian dan agensi kerajaan yang berkaitan tentang pembentangan laporan dasar masing-masing.

Objektif penglibatan ini adalah untuk lebih memahami perspektif menteri, cabaran pelaksanaan dan rangka kerja dasar sedia ada. Platform ini juga membolehkan dialog yang membina antara penggubal dasar, agensi pelaksana dan wakil APPGM-SDG untuk mengukuhkan kebolehlaksanaan dasar dan penyelarasan antara agensi. Semasa siri kedua RTD ini, lima bidang tematik utama telah dibincangkan, seperti yang ditunjukkan dalam jadual di halaman seterusnya.

Siri RTD kedua menunjukkan nilai penglibatan rentas parti yang membina dalam menangani cabaran sebenar di lapangan. Kedua-dua Ahli Parlimen kerajaan dan pembangkang secara terbuka berbincang bersama kementerian dan agensi tanpa mengira kedudukan parti. Dengan memberi tumpuan kepada kebimbangan pembangunan bersama dan bukannya perbezaan politik, sesi-sesi tersebut mewujudkan ruang dasar neutral untuk mengeluarkan kekangan sistemik, dan halangan praktikal yang dihadapi oleh semua pihak. Selain itu, penglibatan ini membolehkan maklum balas institusi langsung yang membolehkan peningkatan cadangan dasar yang akan dibentangkan dalam laporan dasar akhir.

Jadual 33: Ringkasan Kehadiran Sesi RTD Kedua mengikut Tema

Bil.	Tarikh	Tema	Bil. AP	Kementerian / Agensi	Pembentang Laporan
1	14 Ogos 2025	Golongan Tanpa Dokumen Pembentangan laporan 'Penyelesaian ke Arah Pendidikan Inklusif: Hak Pendidikan untuk Golongan Tanpa Dokumen'	17	3	Nuha Mysara
2	18 Ogos 2025	Keterjaminan Makanan: Pertanian & Perikanan - Pembentangan laporan 'Memperkuh Peranan Penting Petani Skala Kecil untuk Membina Keterjaminan Makanan dan Makanan Selamat demi Kesihatan Negara' - Pembentangan laporan 'Dari Ekosistem Pantai ke Penuaian: Menjamin Keterjaminan Makanan dan Kedaulatan Negara Melalui Pengurusan Mampan Ekosistem Pantai dan Marin'	3	4	- En. Kon Onn Sein - Jasmine Saad

Bil.	Tarikh	Tema	Bil. AP	Kementerian / Agensi	Pembentang Laporan
3	20 Ogos 2025	Kelangsungan Hidup: Kebajikan dan PDK Pembentangan laporan 'Pemeriksaan Program Pemulihan Dalam Komuniti (PDK): Strategi Memperkukuhkan Ekonomi Penjagaan dan Inklusiviti OKU di Malaysia'	16	4	Cik Shariza Kamarudin
4	21 Ogos 2025	Komuniti Pulau-pulau Kecil Pembentangan laporan 'Cadangan Strategik ke Arah Kesejahteraan Komuniti Pulau-Pulau Kecil di Malaysia'	6	5	Lydia Ann Bill

Jadual 34: Kehadiran Kementerian pada Sesi RTD Kedua di Parlimen, Ogos 2025

Bil.	Sesi RTD	Kementerian yang Hadir
1	Penyelesaian ke Arah Pendidikan Inklusif: Hak Pendidikan untuk Golongan Tanpa Dokumen (14 Ogos 2025)	- Kementerian Pembangunan Wanita, Keluarga dan Masyarakat - Jabatan Kebajikan Masyarakat - Jabatan Pembangunan Wanita - Kementerian Dalam Negeri - Bahagian Pendaftaran Negara dan Pertubuhan - Jabatan Pendaftaran Negara - Kementerian Pendidikan Malaysia
2	- Memperkukuh Peranan Penting Petani Skala Kecil untuk Membina Keterjaminan Makanan dan Makanan Selamat demi Kesihatan Negara - Dari Ekosistem Pantai ke Penuaian: Menjamin Keterjaminan Makanan dan Kedaulatan Negara Melalui Pengurusan Mampan Ekosistem Pantai dan Marin (18 Ogos 2025)	- Kementerian Pertanian dan Keterjaminan Makanan - Bahagian Sumber Manusia - Jabatan Pertanian - Jabatan Perikanan - Lembaga Kemajuan Perikanan Malaysia - Lembaga Pemasaran Pertanian Persekutuan - Kementerian Pengangkutan - Kementerian Pembangunan Luar Bandar dan Wilayah - Kementerian Peralihan Tenaga dan Air - Kementerian Sains, Teknologi dan Inovasi
3	Pemeriksaan Program Pemulihan Dalam Komuniti (PDK): Strategi Memperkukuhkan Ekonomi Penjagaan dan Inklusiviti OKU di Malaysia (20 Ogos 2025)	- Kementerian Pembangunan Wanita, Keluarga dan Masyarakat - Jabatan Pembangunan Orang Kurang Upaya - Kementerian Belia dan Sukan - Kementerian Perumahan dan Kerajaan Tempatan - Cawangan Dasar Kelestarian Bandar - Kementerian Pendidikan Malaysia - Bahagian Pendidikan Khas
4	Cadangan Strategik ke Arah Kesejahteraan Komuniti Pulau-Pulau Kecil di Malaysia (21 Ogos 2025)	- Kementerian Pengangkutan - Kementerian Pembangunan Usahawan dan Koperasi - Kementerian Pendidikan - Kementerian Pelancongan, Kesenian dan Kebudayaan - Kementerian Sumber Asli dan Kelestarian Alam Sekitar

PERBINCANGAN MEJA BULAT (RTD) DI SABAH

Bagi memastikan lagi keterangkuman dan perwakilan serantau, sesi libat urus tambahan telah diadakan dengan Ahli Parlimen dan agensi kerajaan wilayah di Sabah di Hotel Lintas Platinum di Sabah. Perbincangan ini membolehkan pemahaman yang lebih mendalam mengenai dinamik tadbir urus khusus negeri, struktur birokrasi, dan realiti operasi yang mungkin berbeza daripada andaian di peringkat persekutuan.

RTD di Sabah dianjurkan dengan kerjasama *Institute for Development Studies (IDS)* Sabah, mengukuhkan penyertaan institusi tempatan dan memastikan perspektif serantau disepadukan secara bermakna ke dalam cadangan dasar akhir.

Jadual 35: Kehadiran Agensi Kerajaan Negeri ke RTD di Sabah

Bil.	Sesi RTD	Agensi yang Hadir
1	Cadangan Strategik ke Arah Kesejahteraan Komuniti Pulau-Pulau Kecil di Malaysia (18 September 2025)	- Jabatan Pendaftaran Kebangsaan Negeri Sabah - Unit Perancang Ekonomi Negeri Sabah - Kementerian Pertanian, Perikanan dan Industri Makanan Sabah - Jabatan Pelancongan dan Kesejahteraan Masyarakat Sabah - Jabatan Perkhidmatan Kebajikan Masyarakat Sabah - Lembaga Pemegang Amanah Taman-Taman Sabah - Kementerian Pembangunan Luar Bandar Sabah - Lembaga Pelancongan Sabah - Kementerian Pelancongan, Kebudayaan dan Alam Sekitar Sabah - Jabatan Perikanan Sabah - Jabatan Kastam Diraja Malaysia — Zon Sabah - Jabatan Pendidikan Negeri Sabah - Kementerian Pembangunan Perindustrian, Keusahawanan dan Pengangkutan Sabah - Majlis Keselamatan Negara Negeri Sabah
2	Penyelesaian ke Arah Pendidikan Inklusif: Hak Pendidikan untuk Golongan Tanpa Dokumen (18 September 2025)	- Unit Perancang Ekonomi Negeri Sabah - Jabatan Pendaftaran Kebangsaan Negeri Sabah - Jabatan Perkhidmatan Kebajikan Masyarakat Sabah - Jabatan Pendidikan Negeri Sabah - Majlis Keselamatan Negara Negeri Sabah - Kumpulan Yayasan Sabah
3	- Memperkasakan Kesempaan Perlindungan Sosial Inklusif Bagi Kumpulan Rentan di Sabah - Pemeriksaan Program Pemulihan Dalam Komuniti (PDK): Strategi Memperkukuhkan Ekonomi Penjagaan dan Inklusiviti OKU di Malaysia (19 September 2025)	- Unit Perancang Ekonomi Negeri Sabah - Dewan Bandaraya Kota Kinabalu (DBKK) - Jabatan Pelancongan dan Kesejahteraan Masyarakat - Jabatan Perkhidmatan Kebajikan Masyarakat Sabah - Kementerian Pertanian, Perikanan dan Industri Makanan Sabah - Kementerian Kerajaan Tempatan dan Perumahan Sabah - Kementerian Pembangunan Luar Bandar Sabah (KPLB) - Bahagian Kebajikan Masyarakat - Kementerian Belia dan Sukan Sabah - Kementerian Pembangunan, Industri dan Keusahawanan Sabah - Kementerian Pembangunan Masyarakat dan Kesejahteraan Rakyat Sabah - Kumpulan Yayasan Sabah

PERBINCANGAN MEJA BULAT (RTD) DI SARAWAK

Sesi RTD yang sama juga telah diadakan di Sarawak di Hotel Raia Sarawak, meluaskan lagi usaha penglibatan serantau jabatan. Sesi ini dianjurkan dengan kerjasama Unit Perancang Ekonomi (EPU) Sarawak bagi memastikan keselarasan dengan keutamaan pembangunan peringkat negeri dan rangka kerja perancangan.

Perbincangan Meja Bulat (RTD) Sarawak, 30 September – 1 Oktober 2025, Raia Hotel & Convention Centre Kuching, Sarawak

Perbincangan Meja Bulat (RTD) Sarawak mengenai tema Keterjaminan Makanan, 1 Oktober 2025, Raia Hotel & Convention Centre Kuching, Sarawak

Jadual 36: Kehadiran Agensi Kerajaan Negeri ke RTD di Sarawak

Bil.	Sesi RTD	Agensi yang Hadir
1	Penyelesaian ke Arah Pendidikan Inklusif: Hak Pendidikan untuk Golongan Tanpa Dokumen (30 September 2025)	- Unit Perancang Negeri Sarawak - Kementerian Wanita, Kanak-kanak dan Kesejahteraan Masyarakat (KPWK) - Majlis Pembangunan Sosial Sarawak (MPSS) - Jabatan Pendaftaran Kebangsaan Negeri Sarawak - Jabatan Pendidikan Negeri Sarawak - Pejabat Residen, Bahagian Kuching - Pejabat Residen, Bahagian Sibu - Pejabat Residen, Bahagian Samarahan - Pejabat Residen, Bahagian Sarikei - Pejabat Residen, Bahagian Limbang - Pejabat Residen, Bahagian Miri - Pejabat Residen, Bahagian Sri Aman - Pejabat Residen, Bahagian Kuching - Pejabat Residen, Bahagian Kapit - Pejabat Residen, Bahagian Serian - Kementerian Pembangunan Bandar dan Sumber Asli (MUDeNR), Sarawak - Kementerian Pendidikan, Inovasi dan Pembangunan Bakat (MEITD), Sarawak

Bil.	Sesi RTD	Agensi yang Hadir
2	Pemeriksaan Program Pemulihan Dalam Komuniti (PDK): Strategi Memperkukuhkan Ekonomi Penjagaan dan Inklusiviti OKU di Malaysia (30 September 2025)	• Unit Perancang Negeri Sarawak • Jabatan Pendaftaran Kebangsaan Negeri Sarawak • Jabatan Pendidikan Negeri Sarawak • Pejabat Residen, Bahagian Kuching • Pejabat Residen, Bahagian Sibul • Pejabat Residen, Bahagian Samarahan • Pejabat Residen, Bahagian Sarikei • Pejabat Residen, Bahagian Limbang • Pejabat Residen, Bahagian Miri • Pejabat Residen, Bahagian Sri Aman • Pejabat Residen, Bahagian Kuching • Pejabat Residen, Bahagian Kapit • Pejabat Residen, Bahagian Serian • Kementerian Pembangunan Bandar dan Sumber Asli (MUDeNR), Sarawak • Kementerian Pendidikan, Inovasi dan Pembangunan Bakat (MEITD), Sarawak
3	Keterjaminan Makanan: Cabaran Perubahan Iklim dan Kesiapsiagaan Menghadapi Bencana di Sarawak (1 Oktober 2025)	• Jabatan Pertanian (DOA) Sarawak • Jabatan Pengairan dan Saliran (JPS) Sarawak • Unit Perancang Ekonomi (EPU) Sarawak • Lembaga Pemasaran Pertanian Persekutuan (FAMA) • Lembaga Pembangunan dan Lindungan Tanah (LCDA) Sarawak • Lembaga Lada Malaysia • MARDI Sarawak • Kementerian Tenaga dan Kelestarian Alam Sekitar Sarawak (MEESTy) • Kementerian Industri Makanan, Komoditi dan Pembangunan Wilayah Sarawak (M-FICORD) • Kementerian Sumber Asli & Pembangunan Bandar (MUDENR) • Pejabat Residen, Bahagian Kuching • Pejabat Residen, Bahagian Limbang • Pejabat Residen, Bahagian Samarahan • Pejabat Residen, Bahagian Sibul • Pejabat Residen, Bahagian Betong • Pejabat Residen, Bahagian Miri • Pejabat Residen, Bahagian Serian • Pejabat Residen, Bahagian Mukah • Agensi Pembangunan Sri Aman (SADA) • Pusat Pembangunan Kemahiran Sarawak (PPKS) • Lembaga Pembangunan Koridor Wilayah (RECODA) • Perbadanan Ekonomi Digital Sarawak (SDEC) • Suruhanjaya Koperasi Malaysia (SKM)

Hasil daripada RTD Mac 2025 mengenai Keterjaminan Makanan: Perikanan, yang diadakan bersama Ahli Parlimen, menumpukan kepentingan kritikal untuk mengukuhkan tadbir urus rantai nilai dalam sektor perikanan marin Malaysia. Berikutan ini, APPGM-SDG mengenal pasti keperluan untuk pendekatan berasaskan lapangan yang lebih mendalam untuk lebih memahami mekanisme tadbir urus, jurang penyelarasan institusi dan peluang untuk menaik taraf nilai merentasi rantai nilai perikanan.

Dengan objektif ini, dua pusingan perbincangan kumpulan fokus telah dijalankan bersama komuniti pantai, agensi kerajaan, ahli akademik, persatuan perikanan dan pemimpin industri. Sesi ini diadakan di Kuala Kedah dan Kuala Terengganu dengan setiap sesi dihadiri oleh kira-kira 25 peserta.

Penglibatan lapangan memberikan pandangan akar umbi tentang realiti operasi, struktur tadbir urus tempatan, dan tekanan sosio-ekonomi yang dihadapi oleh komuniti nelayan, sekali gus mengukuhkan pemahaman tentang isu dan peluang di akan datang.

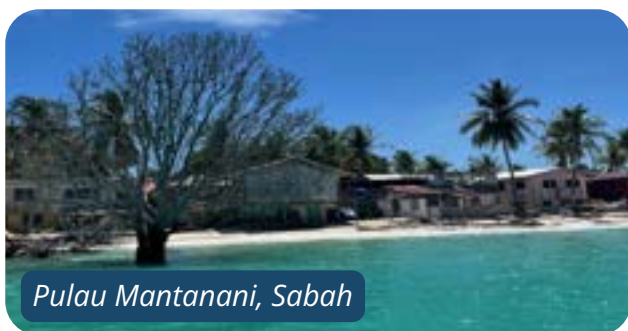

Perbincangan Kumpulan Fokus Perikanan Marin (Zon Utara), 28 Julai 2025, Hotel dan Pusat Konvensyen Raia Alor Setar, Kedah

Perbincangan Kumpulan Fokus Perikanan Marin (Zon Pantai Timur), 19 Jun 2025, Hotel dan Pusat Konvensyen Raia Terengganu, Terengganu

Berikutan pembentangan laporan dasar Pulau-Pulau Kecil semasa RTD pertama pada Mac 2025, APPGM-SDG mengenal pasti keperluan untuk kerja lapangan yang mendalam untuk lebih memahami realiti hidup komuniti pulau. Objektif kajian ini adalah untuk menilai kemiskinan pelbagai dimensi di Pulau Mantanani menggunakan Kajian Kemiskinan Multidimensi (MPS), untuk mengenal pasti faktor utama yang menyumbang kepada kemiskinan pelbagai dimensi dalam komuniti ini, dan untuk meneroka potensi intervensi atau strategi untuk mengurangkan dimensi kemiskinan yang dikenal pasti.

Pulau Mantanani, Sabah

Rumah di Pulau Mantanani, Sabah

Latar Belakang dan Objektif Kajian

Kota Belud, yang terletak di sepanjang pantai barat Sabah, terkenal dengan kepelbagaian budaya, asas pertanian, dan sektor pelancongan yang sedang berkembang. Di dalam daerah ini, Pulau Mantanani menonjol dengan kepelbagaian biologi marin yang kaya dan potensi pelancongan, di samping menjadi penempatan bagi sebuah komuniti kecil yang terpencil secara geografi. Mata pencarian mereka bergantung terutamanya pada aktiviti perikanan dan pelancongan. Pulau Mantanani terdiri daripada dua buah kampung: Kampung Padang dan Kampung Siring Bukit, yang kedua-duanya didiami majoritinya oleh komuniti Bajau Ubian.

Metodologi

APPGM-SDG bekerjasama dengan *Institute for Development (IDS)* Sabah disebabkan pengetahuan tempatan dan pemahaman kontekstual mereka. Lawatan tapak awal telah dijalankan oleh IDS dari 24 hingga 25 Mei 2025 untuk membiasakan pasukan penyelidik dengan kawasan tersebut sebelum tinjauan rasmi. Enam penyelidik IDS mengambil bahagian dalam lawatan awal ini.

Kemudian tinjauan rasmi telah dijalankan semasa lawatan tapak kedua pada 12 hingga 16 Jun 2025 yang melibatkan 10 pegawai IDS dan tiga pegawai APPGM-SDG. Sebanyak 149 isi rumah telah ditinjau, meliputi pelbagai dimensi kemiskinan, termasuk pendidikan, kesihatan, perlindungan sosial dan kos sara hidup. Di samping itu, perbincangan kumpulan fokus telah diadakan dengan pemimpin masyarakat dan guru besar sekolah untuk meningkatkan kesahihan data, dan untuk melengkapkan maklumat peringkat isi rumah dengan pandangan institusi.

Kajian Kemiskinan Multidimensi Komuniti Pulau Kecil (Kajian Kes: Pulau Mantanani, Sabah), 12-16 Jun 2025, Pulau Mantanani, Sabah

Berikutan kerja lapangan, IDS menyediakan laporan pemetaan isu yang dikenal pasti di pulau itu. Dapatan telah dibentangkan kepada Pejabat Daerah Kota Belud pada September 2025. Sesi ini telah dipengerusikan oleh Pegawai Daerah Kota Belud dan dihadiri oleh wakil daripada 12 agensi yang terlibat dalam pengurusan dan penyeliaan Pulau Mantanani. Sesi libat urus pelbagai agensi ini membolehkan hasil dapatan kajian disesuaikan mengikut konteks struktur tadbir urus tempatan dan perbincangan mengenai intervensi dasar bagi komuniti pulau tersebut.

Sesi libat urus dengan Pejabat Daerah Kota Belud untuk Pembentangan Dapatan Kajian Kemiskinan Multidimensi Komuniti Pulau Kecil (Kajian Kes: Pulau Mantanani, Sabah), 10 September 2025, Pejabat Daerah Kota Belud, Sabah

Dapatan Utama

➤ *Infrastruktur & Kesalinghubungan Pengangkutan*

Pulau Mantanani menghadapi cabaran pengangkutan dan kesalinghubungan yang ketara. Kekurangan perkhidmatan bot awam menjadikan perjalanan ke tanah besar mahal. Ini bermakna penduduk mesti bergantung pada bot persendirian yang terhad dan membayar kos bahan api yang tinggi. Kekangan ini bukan sahaja menjejaskan mobiliti harian tetapi juga menghalang peluang ekonomi, terutamanya apabila pulau itu ingin membangunkan sektor pelancongannya. Kesalinghubungan digital yang terhad memburukkan lagi cabaran ini, kerana akses internet yang tidak stabil menyekat keupayaan komuniti untuk memasarkan perkhidmatan pelancongan dan produk tempatan.

➤ *Kekurangan Kemudahan Kesihatan*

Pulau tersebut tidak mempunyai sebarang kemudahan kesihatan awam, sekali gus memaksa penduduk menanggung kos yang tinggi untuk ke klinik di tanah besar. Perbelanjaan ini merangkumi pengangkutan bot, yuran perubatan, dan kemungkinan kos penginapan sekiranya rawatan memerlukan mereka bermalam. Dalam kes-kes kecemasan, penduduk sering bergantung kepada ubat-ubatan tradisional. Selain itu, keadaan cuaca yang tidak selamat boleh menghalang akses segera kepada penjagaan kesihatan, sekali gus meletakkan komuniti tersebut dalam risiko yang lebih tinggi ketika situasi kecemasan.

➤ *Tiada Kehadiran Sekolah Menengah*

Pulau Mantanani hanya menyediakan pendidikan rendah di SK Pulau Mantanani, dan untuk pendidikan menengah, pelajar dikehendaki menghadiri sekolah berasrama penuh di tanah besar. Dapatan daripada perbincangan kumpulan fokus menunjukkan beberapa halangan dalam peralihan ini. Pelajar muda sering menghadapi cabaran penyesuaian budaya, mengalami kejutan budaya dan kesukaran menyesuaikan diri dengan gaya hidup tanah besar. Di samping itu, terdapat halangan bahasa apabila kebanyakan kanak-kanak bertutur dalam bahasa asli Bajau Ubian dan ini menjejaskan keupayaan mereka untuk

berkomunikasi dengan berkesan dan memahami pelajaran yang diajar. Cabaran ini diburukkan lagi oleh kesukaran untuk mengikuti kurikulum dan ia mengakibatkan motivasi yang rendah di kalangan pelajar dan akhirnya boleh menyebabkan keciciran sekolah.

Cabaran pendidikan ini adalah antara penyumbang utama kepada kadar keciciran sekolah menengah, mengehadkan peluang sosio-ekonomi jangka panjang untuk belia pulau itu.

Kesimpulannya, Kajian Kemiskinan Multidimensi (MPS) di Pulau Mantanani menyediakan bukti berasaskan lapangan yang kritikal mengenai realiti struktur yang dihadapi oleh komuniti pulau kecil. Dengan memasukkan pandangan akar umbi ke dalam proses reka bentuk dasar, kajian kes ini boleh memajukan strategi yang lebih praktikal dan berasaskan tempatan untuk pembangunan pulau kecil yang mampan di Malaysia.

PENCAPAIAN DAN CABARAN

Tahun 2025 menandakan tahun kedua usaha advokasi dasar APPGM-SDG. Sokongan yang ketara dan peningkatan penyertaan daripada kementerian dan Ahli Parlimen menunjukkan komitmen mereka untuk mengintegrasikan SDG ke dalam penggubalan dan pelaksanaan dasar. Penyertaan mereka adalah proaktif dan berwawasan, terutamanya dalam menilai kebolehlaksanaan cadangan dasar APPGM-SDG. Penglibatan kementerian dan Ahli Parlimen dalam perbincangan meja bulat parlimen amat berharga bagi pihak berkepentingan ini dan APPGM-SDG. Ia meningkatkan pemahaman dinamik pelaksanaan dasar dari atas ke bawah. Maklum balas mereka adalah berasaskan pengalaman dan sekali gus membantu pihak kami membuat penilaian yang lebih tepat terhadap kebolehlaksanaan dan impak keberkesanan cadangan-cadangan yang dikemukakan.

Selain meja bulat parlimen, APPGM-SDG juga membawa perbincangan ke Sabah dan Sarawak dan mendapat sokongan padu daripada kerajaan negeri masing-masing. Di Sabah, APPGM-SDG menghidupkan semula kerjasama dengan *Institute for Development Studies (IDS)* Sabah untuk menganjurkan perbincangan meja bulat. Di Sarawak, APPGM-SDG bekerjasama dengan Unit Perancang Ekonomi Sarawak untuk menganjurkan meja bulat. Perkongsian ini merupakan pemboleh utama perbincangan yang kuat.

Dialog pelbagai pihak berkepentingan juga memupuk pemahaman yang lebih mendalam tentang cabaran pragmatik dalam pelaksanaan dasar, termasuk keperluan untuk menyelaraskan perkongsian dengan lebih baik antara Ahli Parlimen dan agensi kerajaan di peringkat persekutuan, negeri dan wilayah. Ahli Parlimen juga adalah lebih proaktif di Parlimen berbanding di Sabah dan Sarawak; dan salah satu sebab sikap ini terjadi ialah kerana pilihan raya negeri Sabah sedang berlangsung ketika meja bulat Sabah diadakan. Walau bagaimanapun, maklum balas agensi menerangi nuansa penting dalam pelaksanaan merentas konteks persekutuan dan wilayah.

APPGM-SDG akan menerbitkan tujuh kertas dasar yang mengandungi cadangan mengenai perkongsian strategik antara agensi kerajaan tempatan, komuniti dan Ahli Parlimen, dan mengenai mengguna pakai dan menyesuaikan amalan terbaik merentas agensi negeri dan tempatan.

21 pihak berkepentingan bersama-sama menandatangani MoU dengan Akademi MySDG dan ASEC semasa Forum SDG-SSE ASEAN 2025.

BAHAGIAN VIII

Pendekatan Utama 6: Perkongsian & Rangkaian di Pelbagai Peringkat

- Pengenalan
- Partners in Accelerating SDGs (PiASDGs)
- Perbincangan Rancangan Malaysia Ke-13 dan Tindakan Susulan
- Mengarusperdanakan Sektor Ketiga untuk Ekonomi Sosial
- Memperkasa Belia sebagai Rakan Strategik SDG
- Perkongsian dan Rangkaian Serantau
- Perkongsian dan Rangkaian Global

BAHAGIAN VIII

Pendekatan Utama 6: Perkongsian & Rangkaian di Pelbagai Peringkat

PENGENALAN

Pendekatan APPGM-SDG terhadap pembangunan mampan berteraskan prinsip asas: Penyetempatan SDG tidak boleh dicapai secara berasingan—ia mesti dibina melalui perkongsian berstruktur dan pelbagai peringkat. Beroperasi di antara Parlimen, kawasan parlimen, daerah dan komuniti tempatan, APPGM-SDG menterjemahkan keutamaan negara kepada tindakan peringkat asas melalui pemetaan isu dan projek mikro SDG. Untuk meningkatkan dan mengekalkan gerak kerja ini, ia memerlukan pendekatan "seluruh negara" (*whole-of-nation*). Bahagian ini menekankan bagaimana APPGM-SDG memanfaatkan SDG 17 (Perkongsian untuk Matlamat) untuk merapatkan jurang antara tindakan tempatan dan dasar nasional, serantau dan global. Dengan bekerjasama dengan kumpulan profesional, agensi kerajaan dan badan antarabangsa, APPGM-SDG mengubah data setempat kepada perubahan sistemik berimpak tinggi.

PARTNERS IN ACCELERATING SDGs (PiASDGs)

Partners in Accelerating SDGs (PiASDGs) berfungsi sebagai platform pelbagai pihak berkepentingan kebangsaan yang penting yang direka untuk mengharmonikan penyelarasan, perkongsian pengetahuan dan tindakan bersama dalam kalangan penggerak utama yang memajukan Matlamat Pembangunan Mampan di Malaysia. Di bawah kepimpinan strategik Penasihat Dato' Sri Mustapa Mohamed, platform ini memberi ruang untuk dialog merentas sektor, penajajaran dan penciptaan bersama.

Sepanjang tahun 2025, mesyuarat penyelarasan yang dianjurkan oleh Universiti Malaya, URBANICE Malaysia, dan Jabatan Perangkaan Malaysia (DOSM) berjaya mengukuhkan penajajaran merentasi sektor, membolehkan rakan kongsi memetakan inisiatif berterusan dan mengurangkan pertindihan di samping meningkatkan kepimpinan dan kapasiti negara.

Pencapaian penting dalam usaha kerjasama ini ialah menandatangani Memorandum Persefahaman penting bersama Universiti Malaya untuk memajukan pemerkasaan dan pelaksanaan SDG di seluruh negara. Ia dengan berkesan mengintegrasikan penyelidikan akademik dan advokasi dasar dengan tindakan berasaskan komuniti. Selain itu, APPGM-SDG juga bekerjasama untuk Forum '*Consolidating the Sustainability Agenda (SDG-ESG) Among Public and Private Higher Institutions*' pada 24 Februari 2025 dan Forum '*Impact on The Grassroots*' dengan kerjasama Yayasan MySDG pada 30 Jun 2025.

Jadual 37: Ringkasan Program di bawah PiASDG

Bil.	Tarikh	Nama Program/Aktiviti	Sorotan Utama
1	24 Februari 2025	Forum Pengajian Tinggi SDG-ESG	Rakan kerjasama (Pusat Ungku Aziz UM, Kementerian Ekonomi, Kementerian Pengajian Tinggi, APPGM-SDG, SDSN Sunway University) bekerjasama untuk mempercepatkan agenda kemampanan. Dengan melibatkan kira-kira 150 pihak berkepentingan, mereka mendorong penyepaduan SDG dan ESG yang lebih kukuh merentas kedua-dua institusi pengajian tinggi awam dan swasta.
2	5 Mac 2025	Pemeteraian MoU Rasmi antara UM dan APPGM- SDG	Rakan Kerjasama (Universiti Malaya) membentuk kerjasama penting bersama APPGM-SDG untuk mempercepatkan penggunaan SDG sistemik melalui penyelidikan akademik, advokasi tempatan, dan sokongan institusi.
3	8 April 2025	Mesyuarat ke-7	Rakan kerjasama (Universiti Malaya) menganjurkan perhimpunan strategik ini, mengukuhkan bagaimana institusi pengajian tinggi boleh bertindak sebagai hab asas untuk menyelaraskan dan mempercepatkan inisiatif SDG negara.
4	30 Jun 2025	Mesyuarat ke-8	Rakan kerjasama (URBANICE Malaysia) menganjurkan sesi ini, menyatukan pihak berkepentingan untuk mempercepatkan perbincangan dan tindakan mengenai pembandaran dan kemajuan yang mampan.
5	29 Julai 2025	Forum 'Impact on The Grassroots'	Rakan kerjasama (APPGM-SDG, Yayasan MySDG) bergabung tenaga bersama Akademi MySDG untuk mempercepatkan pelaksanaan SDG tempatan secara langsung. Forum ini mengiktiraf dan meningkatkan inisiatif yang dipacu akar umbi yang memberikan sumbangan nyata di Malaysia.
6	10 November 2025	Mesyuarat ke-9	Rakan kerjasama (DOSM - Jabatan Perangkaan Malaysia) menganjurkan mesyuarat ini dan menekankan bahawa pengumpulan data yang mantap dan ketepatan statistik adalah penting untuk menjejaki kemajuan dan mempercepatkan hasil SDG yang disasarkan dan berasaskan bukti.

Rakan Kerjasama

Rajah 5: Partners in PiASDGs

Rakan kerjasama APPGM-SDG merangkumi empat sektor strategik, masing-masing membawa kepakaran unik untuk mempercepatkan pelaksanaan SDG.

Bagi memastikan Rancangan Malaysia Ketiga Belas (RMK13 2026-2030) mencerminkan realiti hidup rakyat dengan tepat, APPGM-SDG menggerakkan rangkaian negaranya di seluruh negara untuk memberikan input masyarakat sivil yang kritikal semasa pengumuman RMK13 oleh kerajaan. Usaha ini tertumpu pada dua Perbincangan Meja Bulat (RTD) utama yang diadakan pada Ogos 2025, yang direka untuk menganalisis draf Pelan dan perbahasan parlimen berikutnya secara sistematik. RTD pertama telah diadakan pada 2 Ogos 2025 dalam mod hibrid, sejourus Rancangan tersebut dibentangkan di Dewan Rakyat oleh Perdana Menteri YAB Dato' Seri Anwar Ibrahim, yang berlangsung pada 31 Julai 2025. RTD kedua telah diadakan pada 23 Ogos 2025 secara dalam talian, berikutan perbahasan parlimen mengenai Rancangan itu oleh ahli-ahli Dewan Rakyat.

Untuk menganalisis prosiding secara sistematik, lima pencelah (*intervener*) utama telah dilantik daripada pasukan APPGM-SDG untuk memantau perbahasan, meliputi kedua-dua ucapan ahli Parlimen dan jawapan menteri. Laporan telah disediakan sebagai maklum balas dan analisis. Semasa sesi ini, dua puluh enam (26) intervensi telah dibentangkan oleh peserta, meliputi isu pembangunan mendesak seperti tadbir urus, kesaksamaan jantina dan keterjaminan makanan, yang berstruktur di sekitar "5 P" SDG: Rakyat, Kemakmuran, Planet, Keamanan dan Perkongsian. Akhirnya, dialog ini berfungsi untuk memastikan kerajaan bertanggungjawab dengan mengenal pasti jurang yang berterusan dalam RMK13 dan mewujudkan metodologi pemantauan pelbagai peringkat yang teguh untuk menjejaki pelaksanaannya dalam tempoh lima tahun akan datang. Sebagai usaha berterusan, Akademi MySDG telah memulakan inisiatif dalam mengarusperdanakan sektor ke-3 untuk ekonomi sosial.

Laporan disediakan sebagai kompilasi komen bertulis daripada Perbincangan Meja Bulat APPGM-SDG mengenai Pembentangan Rancangan Malaysia Ketiga Belas. Pautan ke laporan penuh boleh didapati di sini:

MENGARUSPERDANAKAN SEKTOR KETIGA UNTUK EKONOMI SOSIAL

Akademi MySDG berusaha untuk mengarusperdanakan Sektor Ketiga—termasuk organisasi masyarakat sivil, perusahaan sosial, yayasan dan kumpulan berasaskan komuniti—ke dalam agenda pembangunan SDG kebangsaan. Inisiatif ini sejajar dengan hala tuju Rancangan Malaysia Ke-13 (RMK13) dan mengguna pakai pendekatan menyeluruh negara terhadap pembangunan mampan. Dengan melibatkan heliks empat kali ganda (*Quadruple Helix*)—universiti, industri, kerajaan dan masyarakat sivil—APPGM-SDG mewujudkan asas yang lebih kukuh untuk tindakan penyelarasan untuk menghubungkan pelaksanaan akar umbi dengan keutamaan dasar negara.

Perbincangan strategik dengan agensi seperti Lembaga Pembangunan Pelaburan Malaysia (MIDA), Kementerian Ekonomi, dan Perbadanan Ekonomi Digital Malaysia (MDEC) mengukuhkan lagi cara penggerak Sektor Ketiga boleh bekerjasama untuk meningkatkan impak komuniti dan mengukuhkan tadbir urus melalui pendekatan berasaskan rangkaian. Pergerakan ini diperkukuhkan semasa bengkel pada 29 Oktober 2025, yang menghimpunkan lebih 100 peserta dan membawa kepada pembentukan tiga kumpulan kerja khusus yang memberi tumpuan kepada Ketahanan & Kebolehlihatan, Keterangkuman Perkongsian & Perniagaan, dan Advokasi Dasar.

"Mengarusperdanakan Sektor Ketiga sebagai Rakan Kongsi dalam Melaksanakan Agenda Ekonomi Sosial, RMK13 & Pelan Hala Tuju SDG-SSE ASEAN", 29 Oktober 2025 di Le Quadri Kuala Lumpur oleh UCSI Hotels, Kuala Lumpur

MEMPERKASA BELIA SEBAGAI RAKAN STRATEGIK SDG

Pada tahun 2025, belia menjadi salah satu tonggak strategi APPGM-SDG, berkembang daripada penerima kepada penyumbang dasar, pereka inovasi komuniti dan penyambung serantau. Pencapaian utama ialah Sidang Kemuncak Belia SDG Malaysia-ASEAN 2025, yang menghimpunkan 300 pemimpin belia dan melancarkan *WAY Forward*, inisiatif perkongsian awam-swasta yang direka khusus untuk memajukan SDG 17: Perkongsian untuk Matlamat. Pemerkasaan ini diperluaskan kepada akar umbi melalui Program Ejen Belia SDG, di mana kohort belia di Pulau Pinang mereka bentuk inisiatif berasaskan komuniti manakala pelajar di Sarawak menerima latihan celik digital dan AI untuk memastikan kemasukan luar bandar dalam peralihan kemampanan. Melalui perkongsian bersama Komuniti Belia Selangor (SAY) dan saluran kepimpinan seperti *Y-Lead*, Akademi memupuk generasi pemimpin baharu yang dilengkapi dengan agensi dan akauntabiliti untuk menterjemahkan pengetahuan SDG ke dalam projek tempatan yang boleh dilaksanakan.

Jadual 38: Program & Aktiviti Belia Akademi MySDG (2025)

Bil.	Tarikh	Nama Program/Aktiviti	Sorotan Utama
1	24 Februari 2025	<i>Forum: Consolidating the Sustainability Agenda (SDG-ESG) Among HEIs</i>	Forum di Hotel Zenith, Putrajaya ini menghimpunkan kira-kira 150 peserta, termasuk wakil universiti dan pemimpin pelajar untuk menyelaraskan usaha kemampunan dalam pendidikan tinggi. Rakan kerjasama termasuk Pusat Ungku Aziz (UAC) di Universiti Malaya, Kementerian Ekonomi, Kementerian Pengajian Tinggi, dan SDSN Sunway University.
2	8 - 9 Mei 2025	Bengkel Ejen Belia SDG	Bengkel intensif selama dua hari yang melengkapkan belia dengan pengetahuan tentang penyetempatan SDG dan strategi pelaksanaan komuniti. Peserta juga terlibat dalam dialog dasar secara langsung dengan Ahli Parlimen YB Lee Chean Chung.
3	10 Mei 2025	Sidang Kemuncak Belia SDG Malaysia-ASEAN 2025	Acara penting di 1 Utama yang mengumpulkan 300 pemimpin belia, rakan kerjasama komuniti dan sekutu korporat untuk melancarkan inisiatif belia <i>WAY Forward</i> . Disokong oleh Pasukan Negara PBB, Kementerian Belia dan Sukan Malaysia, dan lebih 40 rakan strategik.
4	27 Mei 2025	Ejen Belia SDG Sarawak: Pengenalan kepada AI	Sesi yang diadakan di SMKA Tun Ahmad Zaidi memperkenalkan pelajar sekolah menengah di luar bandar Sarawak kepada teknologi yang bertanggungjawab dan celik AI. Rakan kerjasama termasuk <i>WAY Forward</i> , SDEC dan KEPRI.
5	5 Jun 2025	iLEAP: Latihan Kepimpinan Inklusif	Program latihan yang memberi tumpuan kepada memperkenalkan atlet pelajar kepada SDG dan prinsip kepimpinan inklusif dengan kerjasama Pemimpin Muda IOC dan Panasonic.
6	14 Jun 2025	<i>Youth Beyond Boundaries (YBB) – Eco Excellence</i>	Akademi MySDG menyokong pereka inovasi pelajar dengan berkhidmat sebagai hakim untuk pertandingan ini yang dihoskan oleh Universiti UCSI.
7	30 Julai 2025	<i>K-Youth Programme: SDG Sharing Session</i>	Sesi perkongsian pendidikan mengenai Matlamat Global yang dijalankan untuk 187 peserta dengan kerjasama Excelerate dan Khazanah Nasional Berhad.
8	17 Ogos 2025	<i>Y-Lead: Youth in Leadership</i>	Bengkel yang diketuai oleh Ejen Belia SDG memberi tumpuan kepada kaedah praktikal untuk menyetempatan SDG dalam komuniti mereka sendiri.
9	2 September 2025	<i>K-Youth: Professionals in Sustainability</i>	Sesi pembangunan untuk 130 belia yang memberi tumpuan kepada kerjaya kelestarian dan tenaga kerja hijau, yang diadakan dengan kerjasama Khazanah Nasional Berhad.
10	3 September 2025	Memperjuangkan Agenda Kelestarian Akar Umbi	Ucapan yang disampaikan oleh Akademi MySDG yang menekankan kuasa tindakan komuniti tempatan dalam mencapai matlamat global.
11	8 September 2025	Lawatan ESD: Lawatan Universiti Hosei (Jepun)	Menjadi tuan rumah kepada 30 pelajar dari Universiti Hosei di Bayu Smart Farm untuk pembelajaran amali dalam penternakan lebah tanpa sengat dan kelestarian budaya.
12	10 September 2025	Delegasi Antarabangsa: UPTM & OUAS	Dialog strategik bersama 40 delegasi dari Osnabrück University of Applied Sciences (Jerman) dan Universiti Poly-Tech Malaysia (UPTM) untuk meneroka kerjasama SDG global.
13	4 Oktober 2025	Sesi Kepimpinan Belia SDG di UiTM	Sesi ucapan yang disampaikan di UiTM Shah Alam mengenai peranan penting kepimpinan belia dalam pembangunan negara Malaysia.

Bil.	Tarikh	Nama Program/Aktiviti	Sorotan Utama
14	15 November 2025	Program Ejen SDG di Pulau Pinang	Kohort belia di Pulau Pinang mereka bentuk inisiatif berasaskan komuniti dengan kerjasama Komuniti Belia Selangor (SAY).
15	26 November 2025	Bengkel Penggerak Perubahan Belia ASEAN	Sesi pemeraksanaan untuk 43 pelajar UUM dan NLPS untuk membina kemahiran dalam mengaplikasikan SDG dalam konteks tempatan.
16	28 - 30 November 2025	Sidang Kemuncak Tindakan Belia & Perundingan Belia ASEAN	Dihoskan bersama dengan <i>Echo Change</i> , sidang kemuncak ini mengadakan 150 pemimpin belia di seluruh dunia untuk membincangkan Ekonomi Sosial dan Solidariti (SSE).
17	21 December 2025	iLEAP 2: Localising SDGs in Sports	Bengkel untuk 35 belia mengenai aplikasi SDG praktikal dalam sukan dan kehidupan seharian, kerjasama dengan Panasonic, MOiAS, dan Pemimpin Muda IOC Tania Lee.

PERKONGSIAN DAN RANGKAIAN SERANTAU

Di bawah Pengerusi ASEAN Malaysia, Akademi MySDG menganjurkan dan mengambil bahagian dalam empat acara penting — memperjuangkan SDG, ekonomi sosial dan solidariti, dan pembangunan inklusif di seluruh rantau ini.

Pelan Hala Tuju SDG-SSE ASEAN (2026-2030)

Pada tahun 2025, memanfaatkan peranan penting Malaysia sebagai Pengerusi ASEAN, Akademi MySDG dan Pusat MySDG untuk Keterangkuman Sosial, dengan kerjasama Persatuan Ekonomi Solidariti Asia (ASSEC) dan Majlis Ekonomi Solidariti Asia (ASEC), menerajui pembangunan Pelan Hala Tuju SDG-SSE ASEAN (2026-2030). Dokumen ini direka untuk menggerakkan penggerak ekonomi sosial dan solidariti (SSE) di seluruh ASEAN untuk menyemarakkan peranan yang dimainkan oleh SSE dalam mempercepatkan SDG dalam konteks nasional dan serantau.

Hala tuju pelan ini ditentukan oleh Jawatankuasa Penggubal yang diketuai oleh Prof. Datuk Dr. Denison Jayasooria, Ketua Sekretariat APPGM-SDG bersama Dr. Benjamin R. Quiñones, Jr, Dr. Eri Trinurini Adhi, Dr. Victor P. Karunan dan Prof. Dato' Dr. Rashila Ramli. Proses penulisan dijalankan oleh pasukan yang diketuai oleh Dr. Khairil Ahmad, Pengarah Pusat MySDG untuk Keterangkuman Sosial. Aktiviti penglibatan pelan hala tuju diuruskan oleh Sekretariat yang diketuai oleh Zoel Ng, Pengarah Akademi MySDG.

Berfungsi sebagai pemangkin kepada inisiatif ini, Forum SDG-SSE ASEAN 2025 menyediakan platform penting untuk membentuk masa depan SSE sebagai strategi teras untuk pembangunan mampan. Forum ini berjaya menghimpunkan 110 peserta dari sembilan negara, termasuk tujuh negara ASEAN bersama wakil ASEAN+ dari Jepun dan China. Gabungan yang pelbagai ini—yang terdiri daripada pegawai kerajaan, organisasi masyarakat sivil, ahli akademik dan koperasi—menandakan titik permulaan rasmi untuk pelan hala tuju, yang dibangunkan melalui proses yang sangat penyertaan dan kolaboratif. Untuk mengadakan perbincangan dengan impak dunia sebenar, forum ini juga menampilkan pembentangan 19 kajian kes akar umbi dari seluruh rantau ASEAN, yang menonjolkan aplikasi praktikal prinsip SSE setempat.

Berteraskan lima (5) dimensi—Manusia, Kemakmuran, Planet, Keamanan dan Perkongsian—pelan hala tuju yang terhasil meneroka pencapaian serantau, cabaran, keadaan pemungkin (*enabling conditions*) dan strategi transformatif. Mengukuhkan komitmen bersama terhadap matlamat ini, 21 organisasi berbeza menandatangani Memorandum Persefahaman (MoU) untuk melaksanakan strategi pelan hala tuju secara aktif. Untuk memastikan kesinambungan momentum serantau ini pada masa hadapan, komitmen penganjuran untuk forum yang akan datang telah ditetapkan di Filipina.

Pelan hala tuju telah dilancarkan secara rasmi pada 27 Januari 2026. Lima matlamat dan 31 sasaran digariskan dalam pelan hala tuju yang akan dilaksanakan oleh semua organisasi rakan kongsi, dengan sasaran dijadualkan siap antara 2026 dan 2030. Sekretariat akan menjejaki kemajuan pelan hala tuju melalui laporan tahunan bermula pada 2026 dan akan menganjurkan sesi libat urus secara berkala dengan rakan kerjasama dan pihak berkepentingan lain sepanjang pelaksanaannya.

Jadual 39: Sorotan Utama Pelan Hala Tuju SDG-SSE ASEAN (2025)

Bil.	Tarikh	Nama Program/Aktiviti	Sorotan Utama
1	25 Februari 2025	Webinar SDG-SSE ASEAN 1/2025	Melibatkan 46 peserta untuk membentuk pelan hala tuju forum. Rakan kerjasama (APPGM-SDG, ASEC) memudahkan penglibatan awam yang inklusif untuk memastikan suara komuniti secara langsung mempercepatkan agenda sosio-ekonomi ASEAN yang mampan.
2	25 Mac 2025	Pendekatan Dipacu Tujuan untuk Reka Bentuk Model Perniagaan	Melengkapkan pemimpin dengan strategi perniagaan yang dipacu tujuan. ASEC bekerjasama untuk mempercepatkan penggunaan SDG korporat dengan membantu usahawan menyepadukan inovasi dan kemampanan ke dalam model yang menguntungkan.
3	22 April 2025	Penglibatan Awam Dalam Talian	Untuk mendapatkan maklum balas daripada rakan kerjasama untuk memberikan input untuk draf pelan hala tuju.
4	21 Julai 2025	HLPF-SDG 2025 Acara Sampingan Dalam Talian	Menganjurkan 53 peserta global. Rakan kerjasama (Victory Ministries Foundation) menjadi hos bersama untuk mengetengahkan Pelan Hala Tuju SDG-SSE ASEAN, mempercepatkan pembangunan ekosistem ekonomi mampan melalui perpaduan antarabangsa.

Forum SDG-SSE ASEAN 2025 yang diadakan pada 22–23 Mei 2025

Bishop Prof. Dr. Dennis T.W. Ng, Prof. Datuk Dr. Denison, dan Pn. Nur Rahmah telah menyampaikan anugerah kepada salah seorang pemenang *Embark on a Journey of Harmony* pada 22 Mei 2025.

Sempena Forum SDG-SSE ASEAN 2025, Embark on a Journey of Harmony telah dianjurkan yang menonjolkan tonggak pembangunan mampan "Manusia" dan "Keamanan" melalui pameran hasil daripada Anugerah Fotografi Keharmonian Dunia dan Pertandingan Fotografi Keharmonian Malaysia. Dengan memanfaatkan penceritaan visual, pameran itu menekankan bahawa kemampanan sebenar terletak pada perpaduan sosial dan keharmonian budaya. Inisiatif ini menunjukkan strategi pelbagai aspek oleh Akademi MySDG dalam memajukan SDG: membina perkongsian yang pelbagai dan menggunakan kaedah inovatif yang melibatkan komuniti.

ASEANPeoples @ Forum Masyarakat Sivil ASEAN 2025

ASEANPeoples ialah satu lagi platform untuk Akademi MySDG mempamerkan kerja penyetempatan SDG di Malaysia. Dengan kerjasama Jabatan Pengurusan Projek, forum ini memberi tumpuan kepada kluster tematik 17: Keterangkuman & Kelestarian dalam Ekonomi & Pembangunan.

Isu-isu tematik utama dibahagikan kepada tiga topik utama: 1) Memajukan Ekonomi Sosial & Solidariti – Mengukuhkan Pembangunan Inklusif & Mampan di ASEAN, 2) Penyelesaian Akar Umbi dalam Tindakan – Mengukuhkan Keterjaminan Makanan & Pembangunan Berasaskan Komuniti di ASEAN; dan 3) Pengukuhan Kerjasama Serantau & Integrasi Dasar. Ketiga-tiga topik ini melibatkan lebih 80 peserta, yang secara kolektif berkongsi idea dan pengalaman untuk mempromosikan pembangunan inklusif dan mampan di seluruh rantau ASEAN.

Perasmian dan Penutupan Sidang Kemuncak ASEAN

Dalam kemuncak utama tahun 2025, Zoel Ng dari Akademi MySDG telah dijemput ke pembukaan dan penutupan Sidang Kemuncak ASEAN ke-47, menyaksikan kemasukan rasmi Timor-Leste sebagai Negara Anggota ke-11 ASEAN, penerimaan Wawasan Komuniti ASEAN 2045, dan penyerahan Kepengerusian kepada Filipina untuk 2026. Jemputan langsung daripada Pejabat Perdana Menteri mengesahkan peranan tinggi organisasi ini dalam forum rasmi utama.

Sidang Kemuncak SDG Belia Malaysia-ASEAN 2025

Menghimpunkan 300 belia, pemimpin masyarakat dan sekutu korporat daripada lebih 43 organisasi rakan kongsi, Sidang Kemuncak Belia SDG Malaysia-ASEAN 2025 menandakan pelancaran rasmi *WAY Forward*—inisiatif pembangunan belia yang dikuasakan oleh Perkongsian Awam-Swasta untuk menggerakkan golongan muda dalam mempercepatkan Matlamat Pembangunan Mampan melalui Perkongsian untuk Matlamat (SDG 17). Disokong oleh Pasukan Negara PBB dan KBS, sidang kemuncak ini telah dirasmikan dengan kehadiran tetamu terhormat, termasuk YB Saifuddin Abdullah, Ts. Dr. Nagulendran Kangayatkarasu, En. Robert Gass (Penyelaras Residen PBB a.i.), Dr. Francis Ng (1 Utama), dan Cik Pinyada Reiniger (Kedutaan Diraja Thailand), dengan liputan media yang meluas oleh Astro Awani dan RTM. Program komprehensif sidang kemuncak itu menampilkan empat Makmal SDG dinamik yang berpusat pada pembangunan komuniti, politik, pendidikan tinggi dan kerjasama pelbagai pihak berkepentingan. Untuk melengkapkan pengalaman, peserta terlibat dalam pencarian harta karun interaktif SDG-Xplorers di seluruh pusat kemampanan 1 Utama, sebelum mengakhiri sidang kemuncak dengan Utopia Night, sesi rangkaian yang meriah diiringi jazz secara langsung dan bulatan gendang.

Voluntary National Review Malaysia 2025

Pasukan APPGM-SDG menyokong penyediaan *Voluntary National Review* (VNR) Malaysia 2025, yang bertujuan untuk melaporkan kemajuan SDG negara kepada Forum Politik Peringkat Tinggi (HLPF) PBB. VNR 2025 adalah yang ketiga Malaysia selepas 2017 dan 2021, tetapi ia menandakan kali pertama negara melaporkan kemajuannya dalam kesemua 17 SDG. Proses penyediaan diketuai oleh Pusat SDG Kebangsaan (PSN) yang disokong oleh pasukan Program Pembangunan Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu (UNDP) Malaysia.

Consultant Onboarding meeting for the Malaysia 2025 VNR held at the UN House, Putrajaya, 18 December 2024

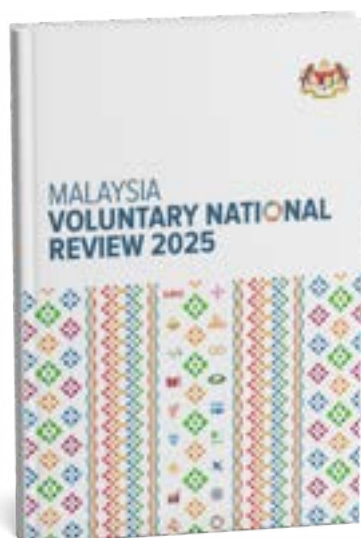
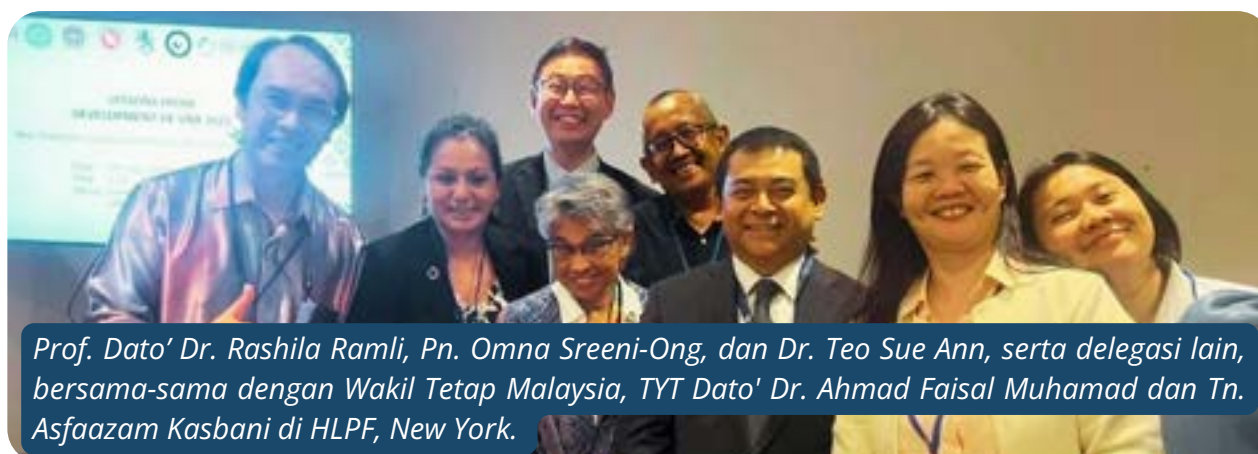
Prof. Datuk Dr. Denison Jayasooria, Dr. Khairil Ahmad, and Debbie Ann Loh at the East Coast VNR regional consultation session, Kuantan, 17 February 2025.

Dokumen VNR distrukturkan mengikut 5P SDG—Manusia, Kemakmuran, Planet, Keamanan dan Perkongsian. Dr. Teo Sue Ann, Pengarah Jabatan Advokasi Dasar Parlimen (PPAD) APPGM-SDG berkhidmat sebagai penulis tematik untuk tonggak 'Manusia'. Prof. Datuk Dr. Denison Jayasooria, Ketua Sekretariat, Dr. Khairil Ahmad, Pengarah Pusat MySDG untuk Keterangkuman Sosial, dan Debbie Loh, Pegawai Eksekutif, berkhidmat sebagai penulis tematik untuk tonggak 'Keamanan' dan 'Perkongsian'.

Penyediaan dokumen itu melibatkan proses penglibatan pelbagai pihak berkepentingan yang meluas, yang membawa pasukan penulisan ke seluruh negara untuk sesi perundingan khusus serantau dan sektor. Perundingan serantau telah diadakan di Kuala Lumpur (wilayah tengah), Johor (wilayah selatan), Pulau Pinang (wilayah utara), Kuantan (wilayah pantai timur), Sabah dan Sarawak. Perundingan sektor swasta dan CSO telah diadakan di Kuala Lumpur. Akademi MySDG menganjurkan dan menyediakan sokongan teknikal dan logistik untuk perundingan CSO. Di antara perundingan utama ini, penglibatan yang disasarkan juga diadakan oleh penulis tematik, melibatkan pihak berkepentingan yang terlibat secara langsung dalam kemajuan sasaran SDG kebangsaan tertentu.

Sesi perundingan membolehkan pasukan penulis menilai inisiatif dan program yang berlaku di pelbagai peringkat dan di lokasi yang berbeza di seluruh negara dan memahami bagaimana ia menyumbang kepada kemajuan SDG Malaysia. Melalui sesi ini, penulis juga belajar tentang cabaran yang perlu diatasi untuk mempercepatkan kemajuan SDG Malaysia dalam tempoh lima tahun terakhir pelaksanaan.

VNR telah berjaya dibentangkan oleh kerajaan di Forum Politik Peringkat Tinggi mengenai Pembangunan Mampan (HLPF) di New York pada 18 Julai 2025. Dr. Teo Sue Ann hadir pada sesi tersebut bagi pihak APPGM-SDG.

Dokumen *Voluntary National Review* (VNR) Malaysia 2025. Pautan ke laporan boleh didapati di sini:

Forum Politik Peringkat Tinggi (HLPF)

Prof. Dato' Dr. Rashila Ramli (Persatuan Promosi Matlamat Pembangunan Lestari), Dr. Teo Sue Ann (Sekretariat APPGM-SDG) dan Pn. Omna Sreeni-Ong (Perikatan CSO-SDG Malaysia-MCSA) adalah tiga rakyat Malaysia yang menyertai HLPF dari 14 Julai hingga 23 Julai 2025 di New York. Tema PBB untuk HLPF ialah "*Memajukan penyelesaian berasaskan sains dan bukti yang mampan, dan inklusif untuk Agenda 2030 demi Pembangunan Mampan dan Matlamatnya untuk tidak meninggalkan sesiapa*".

Ini adalah advokasi global dan sebahagian daripada penglibatan pelbagai pihak berkepentingan dan penting untuk kembali ke landasan yang betul dengan kemajuan ke arah mencapai SDG. Oleh itu, semasa Forum Politik Peringkat Tinggi (HLPF) 2025, pasukan Malaysia menganjurkan beberapa acara sampingan yang memfokuskan kepada, tetapi tidak terhad kepada, SDG 3, 5, 8, 14, dan 17. Lima SDG yang dipilih menjadi tumpuan HLPF. APPGM-SDG juga mengiktiraf dan menekankan sifat rentas yang wujud di antara lima SDG ini dan hubungan mereka dengan SDG yang lain.

Acara Sampingan- Perbincangan panel

Perbincangan panel meneroka perjalanan mencapai SDG. Penekanan khusus diberikan kepada penyertaan CSO-NGO dalam proses penyediaan *Voluntary National Review* (VNR). Seperti yang dinyatakan sebelum ini, proses perundingan penyertaan di Malaysia ini diselaraskan oleh Pusat SDG Kebangsaan dengan kerjasama UNDP Malaysia.

Penceramah panel mengetengahkan proses penyetempatan di peringkat sub-nasional dan daerah dengan ahli parlimen dan pejabat daerah melalui penyediaan *Voluntary Local Review* (VLR) dan proses penyetempatan APPGM-SDG di peringkat kawasan parlimen.

Walaupun pasukan Malaysia mengambil bahagian dalam banyak acara sampingan, di sini APPGM-SDG menyerlahkan empat acara sampingan utama di HLPF 2025:

Jadual 40: Acara Sampingan di HLPF 2025

Tarikh/Tempat	Topik	Penganjur	Penceramah Panel
15 Julai di Ibu Pejabat PBB, NYC	Ekonomi Pekeliling ke arah Ekosistem Pesisir Pantai dan Marin yang Mampan serta Berdaya Tahan di Asia dan Pasifik	Pusat Pembangunan Serantau Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu (UNCRD)-Bahagian untuk Matlamat Pembangunan Mampan (DSDG)	Dr. Teo Sue Ann membentangkan kajian kes mengenai " <i>Pantai Kelanang, Kuala Langat mengenai bakau dan pencegahan hakisan</i> "
17 Julai di Ibu Pejabat PBB, NYC	Sesi Panel: Amalan terbaik, pengajaran yang dipelajari dan usaha penyetempatan SDG (Malaysia & Thailand)	- Pusat SDG Negara, Kementerian Ekonomi Malaysia - Kerajaan Thailand	Antara penceramah panel - Dr. Teo Sue Ann - Pn. Omna Sreeni-Ong (juga wakil Engender)
21 Julai Pusat Komuniti Antarabangsa Baha'i, Plaza PBB, NYC	Mempercepatkan SDG-Refleksi Amalan Baik dalam Mengukuhkan Data, Pembiayaan dan Penilaian Impak	Perikatan CSO-SDG Malaysia, Engender & APPGM-SDG	Antara penceramah: - Pn. Omna Sreeni-Ong - Dr. Teo Sue Ann - Prof. Dato' Dr. Rashila Ramli (juga wakil PSSM & UPTM)

Tarikh/Tempat	Topik	Penganjur	Penceramah Panel
21 Julai Dalam talian	Mempercepatkan SDG melalui Ekonomi Sosial dan Solidariti (SSE): Pelan Hala Tuju SDG-SSE ASEAN (2026–2030) & Wawasan Keharmonian Dunia	Akademi SDG Saya (APPGM-SDG), ASEC - Majlis Ekonomi Solidariti Asia & <i>Victory Ministries Foundation</i> (Hong Kong, China)	• Dr. Benjamin R. Quiñones, Jr. • Dr. Eri Adhi • Prof. Datuk Dr. Denison Jayasooria • Dr. Teo Sue Ann • Prof. Dato' Dr Rashila Ramli • Dr. Teo Lee Ken • Dr. Khairil Ahmad Moderator: Zoel Ng

Secara keseluruhannya, melalui acara sampingan ini, wakil Malaysia mengetengahkan pengalaman Malaysia terutamanya proses penyetempatan APPGM-SDG di peringkat kawasan parlimen. Proses penyetempatan SDG menunjukkan kebolehlaksanaan dan pragmatisme, melengkapkan konteks politik, sosial dan ekonomi tempatan. Ia menggariskan agensi penggubal dasar, kerajaan persekutuan dan negeri, pihak berkuasa daerah dan tempatan, CSO, pemimpin tempatan dan komuniti akar umbi.

Pasukan Malaysia bersama Wakil Tetap Malaysia, Dato' Dr. Ahmad Faisal Muhammad dan timbalan di PBB pada 18 Julai 2025

Pasukan Malaysia menganjurkan acara sampingan pada 17 Julai 2025 di Ibu Pejabat PBB

Dr. Teo Sue Ann membuat intervensi pada acara sampingan Malaysia pada 17 Julai 2025 di Ibu Pejabat PBB

Pasukan Malaysia bersama peserta selepas acara sampingan pada 21 Julai 2025 di UN Plaza

Sidang Kemuncak Dunia Kedua untuk Pembangunan Sosial

Prof. Datuk Dr. Denison Jayasooria, Ketua Sekretariat APPGM-SDG, berpeluang menyertai sidang kemuncak ini yang berlangsung pada 4 - 6 November 2025 di Doha, Qatar.

Cabaran Pembangunan

Peralihan daripada pertumbuhan ekonomi kepada pembangunan sosial dan kemudian kepada matlamat pembangunan mampan bukan sahaja perubahan ideologi tetapi juga pragmatik di mana kerajaan dipanggil untuk menyampaikan perkhidmatan holistik yang berkesan. Ini juga mewakili peralihan daripada semata-mata meningkatkan kesejahteraan manusia, pendidikan dan ekuiti kepada pendekatan bersepadu yang mengimbangi keperluan sosial, ekonomi, alam sekitar dan tadbir urus untuk generasi semasa dan akan datang.

Dalam tempoh 30 tahun, APPGM-SDG mencatatkan perubahan dasar global ke arah sasaran dan penunjuk SDG yang boleh diukur dengan jelas. Perubahan pembangunan dasar global ini boleh dikesan kepada persidangan dan sidang kemuncak global yang dihoskan oleh Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu seperti Copenhagen (1995), MDG (2000-2015), Sidang Kemuncak Rio+20 (2012), SDG (2015-2030) dan Doha (2025).

Strategi baharu Deklarasi Doha

Deklarasi Doha terkini mengenai pembangunan sosial menyediakan lima strategi baharu ke arah mempercepatkan SDG dalam tempoh lima tahun akan datang. Ini termasuk:

- Menggunakan kemiskinan multidimensi; meningkatkan ekonomi sosial dan solidariti;
- Mengukuhkan keadilan sosial dan hak asasi manusia;
- Tumpuan kepada hak untuk makanan sebagai penting;
- Meningkatkan visi rohani, nilai agama dan etika.

Di samping itu, daripada deklarasi Doha, kita boleh melihat relevan kerja APPGM-SDG terutamanya dalam meningkatkan penyetempatan SDG. APPGM-SDG juga akan perhatikan bagaimana agenda pembangunan ditakrifkan semula dengan tumpuan yang lebih kuat kepada orang ramai dan pembangunan tempatan.

Acara sampingan yang dihoskan dalam talian

Acara sampingan dalam talian turut dianjurkan semasa Sidang Kemuncak Doha bertajuk Keharmonian Komuniti, Pemerkasaan Wanita & Pembangunan Sosial (SDG & Sidang Kemuncak Sosial Doha) pada 4 Nov 2025 (Selasa). Kira-kira 65 orang mengambil bahagian dalam acara sampingan dalam talian ini yang dihoskan oleh Akademi MySDG (APPGM-SDG), ASEC dan Victory Ministries Foundation (Hong Kong, China).

Grow with Football: Community Learning Project oleh Rakan Solusi APPGM-SDG di Seberang Perai Tengah (Persatuan Bolasepak India Daerah Seberang Perai Tengah).

BAHAGIAN IX

Pendekatan Utama 7: Kemampuan & Mobilisasi Akar Umbi

- Kerangka Dasar Mobilisasi Akar Umbi
- Persatuan Rakan Solusi Matlamat Pembangunan Lestari (PRS-MPL)
- Koperasi Matlamat Pembangunan Lestari Berhad (KOP SDG)
- Program Kejiranan dan Kepimpinan (PKK)

Pendekatan Utama 7: Kemampanan & Mobilisasi Akar Umbi

KERANGKA DASAR MOBILISASI AKAR UMBI

Menganjurkan Komuniti Akar Umbi untuk Transformasi Komuniti

Komuniti akar umbi memegang dorongan, kemahiran dan pengalaman hidup yang diperlukan untuk menangani cabaran tempatan dengan berkesan. Sebagai individu yang berhadapan dengan isu-isu ini setiap hari, mereka mempunyai pemahaman yang mendalam tentang masalah tersebut dan sering kali berada di kedudukan terbaik untuk membangunkan penyelesaian yang praktikal dan mampan. Oleh itu, adalah penting untuk mendengar perspektif, pengalaman dan idea mereka apabila merangka tindak balas di peringkat tempatan.

Untuk memaksimumkan impak mereka, komuniti akar umbi mesti disusun menjadi kumpulan yang padu dan diselaraskan yang mampu menangani kebimbangan bersama. Proses ini bermula dengan membina kepercayaan, mengukuhkan kapasiti dan memupuk kerjasama supaya komuniti boleh berfungsi sebagai pasukan yang bersatu padu. Mewujudkan ekosistem penyelesaian tempatan yang kukuh yang disokong oleh platform pelbagai pihak berkepentingan membolehkan komuniti mengemudi dinamik yang kompleks, mengurus perbezaan dan menyelesaikan isu dengan lebih berkesan.

Menggerakkan Akar Umbi untuk Transformasi Komuniti

Berdasarkan pengajaran sebelum ini, antara 2020 dan 2025, APPGM-SDG telah menjalankan misi yang sejajar dengan Matlamat Pembangunan Mampan (SDG) global untuk mengubah kehidupan dan komuniti. Sehingga kini, 1,587 projek telah berjaya dilaksanakan dengan kerjasama 1,009 rakan kongsi akar umbi, termasuk perusahaan sosial, institusi akademik, koperasi, pertubuhan dan organisasi berasaskan komuniti.

Perjalanan ini mencerminkan peralihan strategik daripada menjadi rakan solusi kepada menjadi penggerak komuniti. Dengan menerima pakai rangka kerja SDG, APPGM-SDG memberi tumpuan kepada memperkasakan komuniti, membina daya tahan dan memangkinkan perubahan sosial jangka panjang. Teras kepada pendekatan ini ialah penciptaan gerakan dipacu rakyat yang mempromosikan penyelesaian mampan di seluruh kawasan bandar, pinggir bandar, luar bandar, dan juga kawasan terpencil di Sabah dan Sarawak—membawa harapan dan transformasi kepada komuniti di seluruh negara.

Mengekalkan Pergerakan Akar Umbi untuk Transformasi Komuniti

Apabila agenda SDG global 2030 semakin hampir, APPGM-SDG telah mengambil langkah proaktif untuk memastikan kemampanan usaha akar umbi melangkaui pencapaian ini. Dua inisiatif utama telah ditubuhkan: Koperasi SDG (KOP SDG) dan Persatuan Rakan Solusi Matlamat Pembangunan Lestari (PRS-MPL).

Persatuan yang didaftarkan secara rasmi sebagai Persatuan Rakan Solusi Matlamat Pembangunan Lestari (PRS-MPL) ini telah ditubuhkan secara rasmi pada 27 Februari 2025 (No. Pendaftaran. PPM-002-10-27022025) sebagai platform nasional yang menghimpunkan rakan solusi APPGM-SDG yang komited untuk memajukan SDG di Malaysia. Pembentukan persatuan ini mencerminkan pengiktirafan yang semakin meningkat terhadap peranan penting yang dimainkan oleh organisasi akar umbi, pemimpin komuniti, perusahaan sosial, koperasi dan penggerak masyarakat sivil dalam menangani cabaran pembangunan tempatan sambil menyumbang kepada matlamat kemampanan nasional dan global.

PRS-MPL bertujuan untuk mengukuhkan kerjasama antara pelbagai pihak berkepentingan yang bekerja dalam bidang pembangunan mampan, termasuk organisasi masyarakat sivil, akademik, kumpulan belia, pereka inovasi sosial, pemimpin komuniti, dan penggerak sektor swasta. Dengan mewujudkan rangkaian kolaboratif rakan solusi komuniti, persatuan ini menyokong pembangunan dan pelaksanaan inisiatif yang menggalakkan pertumbuhan ekonomi inklusif, kelestarian alam sekitar dan kesejahteraan sosial merentas komuniti di Malaysia.

Persatuan ini juga bekerjasama rapat dengan APPGM-SDG dan rakan strategik lain seperti Koperasi Matlamat Pembangunan Lestari (KOP SDG) untuk meningkatkan pelaksanaan inisiatif berkaitan SDG di peringkat akar umbi. Melalui kerjasama ini, PRS-MPL berfungsi sebagai jambatan antara penggubal dasar dan penggerak komuniti, membolehkan komunikasi yang lebih baik mengenai keperluan komuniti, pandangan dasar dan penyelesaian pembangunan praktikal.

Pencapaian Organisasi Utama pada 2025

- Pada 4 Mac 2025, PRS-MPL telah mengadakan mesyuarat rasmi pertamanya, dengan kehadiran 14 ahli, menandakan permulaan usaha yang diselaraskan dalam kalangan ahli pengasas.
- Pada 10 Julai 2025, Mesyuarat Agung Tahunan (AGM) 2025 telah diadakan, dengan kehadiran 14 ahli, memformalkan struktur tadbir urus dan menetapkan keutamaan organisasi.
- Pada 14 - 15 Ogos 2025, *Retreat* Pembangunan Kapasiti dan Perancangan Strategik PRS-MPL di Hotel Armada, Petaling Jaya, menyelaraskan keutamaan organisasi dan membentuk Pelan Strategik Lima Tahun (2026-2030).
- Pada 1-2 Disember 2025, PRS-MPL telah menyertai Tamu SDG: Karnival Kelestarian Komuniti di Parlimen Malaysia, menyelaraskan pameran dan aktiviti penglibatan masyarakat.

Sepanjang tahun 2025, ahli PRS-MPL mengambil bahagian secara aktif dalam pelbagai program, forum dan inisiatif Pembangunan kapasiti yang bertujuan untuk mengukuhkan kepimpinan, memperdalam pemahaman tentang SDG, dan memperluaskan perkongsian strategik di peringkat kebangsaan dan serantau. Penglibatan ini bukan sahaja telah meningkatkan kapasiti individu dan organisasi tetapi juga telah menyumbang dengan ketara untuk membentuk hala tuju strategik jangka panjang persatuan.

Pembangunan Organisasi dan Perancangan Strategik

Sebagai persatuan yang baru ditubuhkan, PRS-MPL memberi penekanan yang kuat pada tahun 2025 untuk membina asas organisasi yang kukuh dan mengukuhkan kapasiti ahlinya. Pencapaian penting ialah *Retreat* Pembangunan Kapasiti dan Perancangan Strategik PRS-MPL, yang diadakan pada 14 dan 15 Ogos 2025 di Hotel Armada, Petaling Jaya. Sesi ini menghimpunkan ahli-ahli dari seluruh Malaysia, menyediakan platform untuk menyelaraskan keutamaan organisasi, mengenal pasti peluang strategik, dan mengukuhkan perpaduan dalaman.

Sesi ini juga telah memupuk dialog yang bermakna di kalangan ahli, membolehkan mereka berkongsi pengalaman daripada inisiatif komuniti masing-masing sambil mengenal pasti cabaran bersama dalam melaksanakan program pembangunan akar umbi. Perbincangan ini mengukuhkan kepentingan tindakan kolektif dan menyerlahkan bidang di mana kerjasama yang lebih kukuh boleh meningkatkan impak dengan ketara.

Retreat Pembangunan Kapasiti dan Perancangan Strategik PRS-MPL, yang diadakan pada 14 – 15 Ogos 2025 di Hotel Armada, Petaling Jaya.

Yang paling penting, program ini memainkan peranan penting dalam membentuk Pelan Strategik Lima Tahun PRS-MPL (2026–2030), yang kemudiannya dilancarkan pada Disember 2025 semasa Tamu SDG di Parlimen Malaysia. Pelan Strategik menggariskan visi, misi dan keutamaan strategik yang jelas yang tertumpu pada pengukuhan rangkaian rakan solusi komuniti, mengembangkan perkongsian pelbagai pihak berkepentingan, dan meningkatkan inisiatif dipacu komuniti yang sejajar dengan SDG.

Pelan Strategik Lima Tahun PRS-MPL (2026–2030)

Penyertaan dalam Forum Serantau dan Kebangsaan

Forum Perniagaan Asia Pasifik

Ahli PRS-MPL terlibat secara aktif dalam beberapa forum kebangsaan dan serantau sepanjang tahun 2025, membolehkan mereka meluaskan pengetahuan mereka, mengukuhkan rangkaian dan menyumbang kepada perbincangan yang lebih luas mengenai pembangunan mampan. Salah satu penglibatan utama ialah penyertaan dalam Forum Perniagaan Asia Pasifik yang diadakan pada 10 dan 11 April 2025 di Corus Hotel KLCC. Forum ini menghimpunkan wakil daripada kerajaan, organisasi sektor swasta, dan institusi pembangunan untuk membincangkan peranan perniagaan dan inovasi dalam memajukan SDG. Penyertaan dalam forum ini membolehkan ahli PRS-MPL memperoleh pandangan tentang model perniagaan yang mampan, inisiatif mampan korporat, dan peluang untuk kerjasama merentas sektor.

ASEANPeoples @ Forum Masyarakat Sipil ASEAN 2025
 Begitu juga, ahli persatuan turut menyertai *ASEANPeoples @ Forum Masyarakat Sipil ASEAN 2025* yang diadakan pada 24 dan 25 Mei 2025. Forum itu menghimpunkan organisasi masyarakat sivil dari seluruh rantau ASEAN untuk membincangkan isu-isu serantau yang berkaitan dengan keterangkuman sosial, tadbir urus, pembangunan mampan dan pemeraksanaan komuniti. Penglibatan dalam forum ini memberi peluang berharga kepada ahli PRS-MPL untuk berkongsi pengalaman daripada masyarakat Malaysia dan belajar daripada amalan terbaik serantau.

Kon Onn Sein (Bendahari, PPMPL), bersama ahli Persatuan Rakan Solusi Ronald Wong dan Siti Baizura, menyertai ASEANPeoples.

Forum SDG-SSE ASEAN 2025

Selain itu, ahli-ahli telah menghadiri Forum SDG-SSE ASEAN 2025. Perbincangan memberi tumpuan kepada peranan perusahaan sosial, koperasi, dan model ekonomi berasaskan solidariti dalam menggalakkan pembangunan inklusif dan daya tahan masyarakat. Pendedahan kepada idea-idea ini membantu mengukuhkan pemahaman persatuan tentang pendekatan pembangunan alternatif yang mengutamakan kesejahteraan sosial dan pemeraksanaan komuniti.

Forum SDG-SSE ASEAN pada 22-23 Mei 2025.

Sumbangan kepada Tamu SDG: Karnival Kelestarian Komuniti di Parlimen Malaysia

Salah satu sorotan aktiviti PRS-MPL yang paling penting pada tahun 2025 ialah penglibatannya dalam Tamu SDG: Karnival Kelestarian Komuniti anjuran APPGM-SDG dengan kerjasama KOP SDG dan PRS-MPL.

Sebagai sebahagian daripada persediaan, ahli-ahli PRS-MPL telah menguruskan reruai sampingan maklumat dan libat urus di Parlimen Malaysia pada 24 hingga 27 November 2025. Reruai ini berfungsi sebagai platform untuk memperkenalkan inisiatif Tamu SDG dan melibatkan Ahli Parlimen, kakitangan parlimen, dan pelawat dalam kepentingan inisiatif pembangunan dipacu komuniti.

Ahli PRS-MPL memainkan peranan penting dalam menyelaras pameran, memudahkan sesi libat urus dan menyokong pelaksanaan program secara keseluruhan. Acara ini juga mewujudkan peluang untuk rangkaian antara komuniti, penggubal dasar, organisasi masyarakat sivil dan rakan kerjasama sektor swasta.

Aktiviti yang dijalankan oleh PRS-MPL sepanjang tahun 2025 menunjukkan peranan penting rakan solusi komuniti dalam memajukan pembangunan mampan di Malaysia. Melalui program pembangunan kapasiti, penyertaan dalam forum serantau, inisiatif penglibatan komuniti dan kerjasama dengan APPGM-SDG, persatuan itu telah mengukuhkan kedudukannya sebagai platform yang menghubungkan pengerak akar umbi dengan proses pembangunan negara.

Pengenalan

Koperasi dengan nama berdaftar "Koperasi Matlamat Pembangunan Lestari Berhad (KOP SDG)," yang ditubuhkan pada 10 April 2025, berfungsi sebagai platform ekonomi untuk menyokong inisiatif SDG berasaskan komuniti di seluruh Malaysia. Koperasi memainkan peranan strategik dalam mengukuhkan kemampunan projek akar umbi dengan memudahkan aktiviti ekonomi, menggalakkan keusahawanan sosial, dan membolehkan pemasaran produk dan perkhidmatan berasaskan komuniti.

Sejajar dengan inisiatif di bawah APPGM-SDG, KOP SDG menyokong rakan solusi dalam mengembangkan potensi penjana pendapatan mereka melalui mekanisme kerjasama berstruktur. Di luar sokongan ekonomi, koperasi menyumbang kepada membina rangkaian komuniti yang berdaya tahan dan berdikari yang memacu pembangunan inklusif dan jangka panjang.

Sepanjang tahun 2025, KOP SDG memberi tumpuan kepada mewujudkan asas organisasinya, mengukuhkan struktur tadbir urus, memperluaskan perkongsian dan membangunkan laluan ekonomi yang mampan untuk ahlinya.

Objektif KOP SDG

KOP SDG berpandukan objektif utama berikut:

- Untuk menyatukan rakan solusi APPGM-SDG di bawah struktur kerjasama yang menggalakkan kerjasama, perkongsian pengetahuan dan pemasaran kolektif.
- Mewujudkan peluang ekonomi melalui promosi dan penjualan produk dan perkhidmatan berasaskan komuniti.
- Untuk mewujudkan ruang pameran produk fizikal SDG untuk barangan yang tidak mudah rosak, lengkap dengan profil dan produk rakan solusi
- Untuk menyediakan sumber yang dikongsi seperti latihan, akses kepada pembiayaan dan peluang rangkaian.
- Memastikan pengagihan pendapatan yang saksama yang dijana melalui aktiviti koperasi, dengan tumpuan kepada kemampunan dan kesejahteraan masyarakat.

Tadbir Urus dan Keahlian

KOP SDG diketuai oleh Lembaga Pengarah yang terdiri daripada sembilan ahli daripada rakan kerjasama akar umbi APPGM-SDG, disokong oleh 15 ahli koperasi terutamanya dari Selangor. Koperasi itu menyasarkan untuk memperluaskan keahliannya kepada rakan kerjasama dari negeri lain, termasuk Sabah dan Sarawak, pada tahun-tahun akan datang.

Pada tahun 2025, struktur tadbir urus telah diperkukuhkan melalui mesyuarat utama dan proses institusi, termasuk:

- Mesyuarat Agung Tahunan Pertama (AGM): 19 Februari 2025
- Mesyuarat Lembaga Pengarah:
 - 23 Jun 2025
 - 9 September 2025
 - 23 Januari 2026
 - 9 Februari 2026

Mesyuarat ini memberi tumpuan kepada perancangan strategik, pelaksanaan program, pembangunan perkongsian, dan kemajuan organisasi secara keseluruhan.

Selain itu, usaha pembangunan kapasiti telah dijalankan, dengan tiga ahli lembaga telah menamatkan latihan pengurusan koperasi mandatori yang dianjurkan oleh Suruhanjaya Koperasi Malaysia pada September dan November 2025, meningkatkan pengetahuan dalam tadbir urus, rangka kerja undang-undang, dan amalan pengurusan koperasi.

Aktiviti dan Pencapaian Utama

Tamu SDG: Karnival Kelestarian Komuniti

Salah satu pencapaian paling penting pada tahun 2025 ialah penglibatan KOP SDG dalam penganjuran bersama Tamu SDG: Karnival Kelestarian Komuniti, yang diadakan di Parlimen Malaysia pada 1-2 Disember 2025.

Hasil utama program ini ialah penubuhan ruang pameran produk khusus di SSetel Mart, meningkatkan kebolehlihatan dan kebolehcapaian produk berasaskan komuniti kepada penggubal dasar dan pelawat.

Kejayaan Tamu SDG telah mencipta momentum untuk edisi akan datang, dengan potensi untuk program ini diinstitusikan sebagai platform kebangsaan tahunan.

Retreat Pembangunan Kapasiti dan Perancangan Strategik PRS-MPL

Pada 14-15 Ogos 2025, KOP SDG telah menganjurkan Retreat Pembangunan Kapasiti dan Perancangan Strategik di Armada Hotel Petaling Jaya dengan kerjasama Persatuan Rakan Solusi Matlamat Pembangunan Lestari (PRS-MPL).

Program dua hari ini memberi tumpuan kepada:

- Mentakrifkan hala tuju strategik lima tahun koperasi
- Mengenal pasti peluang ekonomi dan penjana pendapatan yang berdaya maju
- Mengukuhkan kefahaman ahli tentang peranan koperasi dalam pembangunan komuniti
- Membangunkan rangka kerja pelaksanaan untuk aktiviti masa depan

Program ini diperkaya lagi dengan pandangan daripada YBhg Datuk Mohamad Ali Hasan dari Angkatan Koperasi Kebangsaan Malaysia Berhad (ANGKASA), yang berkongsi kepakaran mengenai pembangunan koperasi. Keutamaan strategik utama yang dikenal pasti termasuk mengukuhkan pemasaran produk, mengembangkan keahlian dan membina kerjasama dengan rakan kongsi industri.

Inisiatif Pembangunan Digital dan Pasaran

Pada tahun 2025, KOP SDG meluaskan aktiviti melalui pembangunan digital, termasuk laman web khusus dan platform media sosial seperti YouTube, TikTok dan Instagram. Platform ini berfungsi untuk mempromosikan produk komuniti, meningkatkan kesedaran awam dan menguatkan kesan inisiatif akar umbi. Usaha juga dimulakan untuk membangunkan saluran pemasaran berstruktur dan meneroka pasaran fizikal dan digital untuk produk koperasi.

Ringkasan Kedudukan Kewangan

Sehingga 12 Mac 2026, KOP SDG mencatatkan jumlah terkumpul sebanyak RM9,078.58 dalam akaun koperasinya. Dana dijana daripada pelbagai sumber, termasuk:

- Sumbangan modal permulaan dan deposit persediaan akaun
- Yuran pendaftaran koperasi
- Penjualan saham ahli
- Hibah bank (pengagihan keuntungan)
- Hasil jualan produk semasa Tamu SDG

Walaupun masih di peringkat awal, ini mencerminkan kemajuan yang menggalakkan dalam mewujudkan asas kewangan yang mampan yang didorong oleh penyertaan ahli dan aktiviti ekonomi.

Perancangan dan Penyelarasan Program

Perancangan yang meluas telah dijalankan untuk memastikan kejayaan pelaksanaan Tamu SDG. Ini termasuk:

- Mesyuarat awalan pada 8 September 2025 bersama YB Tuan Rushdan Rusmi
- Mesyuarat susulan pada 18 dan 29 September 2025
- Mesyuarat penyelarasan mingguan menjelang acara

Penglibatan ini memastikan penyelarasan yang berkesan bagi penyertaan rakan solusi, logistik pameran dan penyampaian program.

Tahun 2025 menandakan fasa asas untuk KOP SDG, yang bercirikan penubuhan struktur tadbir urus, permulaan program utama, dan pembangunan hala tuju strategik.

Melalui inisiatif seperti Tamu SDG, program perancangan strategik, dan usaha pembangunan kapasiti, koperasi itu telah mula meletakkan dirinya sebagai platform utama untuk mengukuhkan ekonomi komuniti dan memajukan penyetempatan SDG di Malaysia. Melangkah ke hadapan, KOP SDG berada pada kedudukan yang baik untuk mengembangkan keahliannya, meningkatkan akses pasaran untuk produk komuniti, dan memperdalam peranannya dalam mengubah komuniti akar umbi menjadi rangkaian yang teratur, diperkasakan dan mampan. Usaha ini akan menjadi penting dalam memastikan pembangunan dipacu komuniti kekal berdaya tahan, inklusif dan berkesan menjelang Agenda SDG 2030.

Tamu SDG: Karnival Kelestarian Komuniti, dianjurkan di Parlimen Malaysia pada 1-2 Disember 2025

Mesyuarat awalan Tamu SDG bersama YB Tuan Rushdan Rusmi dan ahli KOP SDG

Pengenalan

Program Kejiranan dan Kepimpinan (PKK) ialah inisiatif akar umbi yang dianjurkan untuk komuniti kejiranan dengan tujuan untuk memperkasakan dan membina komuniti yang berdaya tahan dengan mengenal pasti dan menyusun strategi penggunaan berkesan sumber sedia ada dalam kawasan kejiranan untuk faedah kolektif. Pendekatan berasaskan kepimpinan dan penerapan prinsip SDG yang kolektif dan sistematik digunakan untuk membangunkan komuniti kejiranan yang mampan.

Pelaksanaan Program

Bagi tahun 2025, APPGM-SDG telah menganjurkan fasa pertama Program Kejiranan dan Kepimpinan bagi 2025–2026 dengan tema "Mengarusperdanakan Komuniti Kejiranan dalam Konteks Dasar" di 47 kawasan kejiranan terpilih. Ini dijalankan melalui Dana Kelestarian Rakan Solusi, Inisiatif Intervensi Dasar dan kerjasama antara APPGM-SDG, Yayasan Hasanah, dan Kementerian Kewangan. Senarai kawasan kejiranan mengikut zon dan kawasan parlimen boleh didapati di penghujung bahagian ini.

APPGM-SDG menganjurkan tiga program kejiranan pada tahun 2025, melibatkan 10,426 peserta pelbagai kumpulan umur daripada komuniti kejiranan.

Program pertama ialah Program Pengukuhan Kepimpinan Jawatankuasa Kejiranan, yang bertujuan untuk memperkasakan komuniti dan kepimpinan tempatan. Ia telah diadakan pada 12-13 Julai 2025 di Tower Regency Hotel & Apartments, Ipoh, Perak. Seramai 86 pemimpin masyarakat dari 44 kawasan kejiranan menghadiri bengkel dua hari itu.

Bengkel ini memberi tumpuan kepada meningkatkan kemahiran kepimpinan di peringkat jawatankuasa kejiranan, membolehkan jawatankuasa memimpin komuniti mereka secara sistematik dalam mencapai objektif program. Semua pemimpin yang berjaya menamatkan bengkel telah diiktiraf sebagai Rakan Kerjasama APPGM-SDG melalui Rangkaian Kepimpinan Kejiranan SDG untuk melaksanakan PKK di kawasan masing-masing.

Program kedua ialah Program Pemerksaan Jawatankuasa Kejiranan, yang direka untuk menyediakan kemahiran kepimpinan dan mengukuhkan jawatankuasa di peringkat kejiranan, membolehkan mereka melaksanakan program dengan lebih berkesan dan dengan dedikasi yang lebih tinggi.

Program ketiga ialah program komuniti berimpak tinggi berpandukan lima tema seperti Kepimpinan Kejiranan, Keluarga Bahagia, Ekonomi, Belia dan Perkembangan Kanak-kanak. Program ini telah dilaksanakan di semua 47 kawasan kejiranan.

Hari Keluarga dan Program Pemantapan Kepimpinan Jawatankuasa Kejiranan KRT PPR Beringin, Batu pada 27 & 28 September 2025

Pengajaran dan Amalan Terbaik Program Kejiranan dan Kepimpinan

Berdasarkan laporan pelaksanaan dan maklum balas daripada mesyuarat pemantauan, hasil pembelajaran dan amalan terbaik program 2025 menunjukkan bahawa program ini telah memberi kesan yang ketara kepada jawatankuasa kejiranan, komuniti dan pihak berkepentingan yang berkaitan.

Terdapat peningkatan ketara dalam kemahiran kepimpinan di kalangan ahli jawatankuasa kejiranan dan peserta yang terlibat dalam program APPGM-SDG. Kesan ini terbukti melalui laporan bertulis dan perancangan program berstruktur oleh jawatankuasa untuk kumpulan sasar mereka.

Penyertaan masyarakat telah meningkat, dengan penglibatan yang lebih aktif dalam aktiviti PKK. Ramai penduduk tempatan, terutamanya warga emas, belia dan wanita dari pelbagai latar belakang, telah mula mengambil bahagian dalam acara komuniti yang dianjurkan oleh jawatankuasa kejiranan.

Semangat kerjasama dalam komuniti kejiranan telah diperkukuhkan. Hubungan antara jawatankuasa kejiranan dan organisasi tempatan telah bertambah baik, terutamanya dalam mengekalkan keamanan dan mempromosikan pembangunan kejiranan melalui program berasaskan SDG. Penjagaan alam sekitar dan penyelenggaraan infrastruktur kejiranan juga telah dipertingkatkan melalui aktiviti gotong-royong.

Hubungan komunikasi dan sosial di kalangan penduduk telah bertambah baik melalui pelbagai aktiviti inklusif yang melibatkan seluruh keluarga, seperti hari keluarga, sukan dan acara kebudayaan. Hubungan dengan pemimpin tempatan termasuk Ahli Parlimen, Wakil Dewan Undangan Negeri, ketua kampung, pemimpin masyarakat, dan pemimpin agama dan sosial juga telah diperkukuhkan.

Program Pemantauan Kepimpinan Kejiranan Inklusif oleh Kejiranan Taman Seri Inderapura pada 4 Oktober 2025

Kerjasama antara komuniti kejiranan dan agensi kerajaan yang berkaitan telah bertambah baik. Agensi-agensi seperti Majlis Daerah, Majlis Perbandaran, Pejabat Daerah, Jabatan Kesihatan, dan agensi keselamatan termasuk Polis, Bomba, Pasukan Penyelamat, Jabatan Hidupan Liar, Jabatan Pertanian, Jabatan Perhutanan dan Jabatan Kemajuan Orang Asli (JAKOA) telah dilibat untuk memberi taklimat dan melibatkan masyarakat dalam aktiviti pembangunan.

Walaupun program 2025 telah dilaksanakan dengan pembiayaan terhad untuk tiga program sahaja, ia telah memberikan impak yang tinggi kepada jawatankuasa kejiranan dan komuniti yang terlibat. Program ini juga telah mendapat sokongan yang menggalakkan dan sambutan positif daripada agensi kerajaan yang berkaitan dengan pembangunan sosio-ekonomi.

Jadual 41: Senarai Kejiranan mengikut Zon dan Kawasan Parlimen

Bil.	Parlimen	Jawatankuasa Pelaksanaan	Kejiranan
Zon Utara			
1	Taiping, Perak	Masjid Al Taufiqiah Khairiah, Kg. Pokok Assam	Kg.Pokok Assam,Taiping
2	Arau, Perlis	JPKKP Kampung Tok Arau Pauh, Perlis	Kampung Tok Arau, Arau, Perlis
3	Batu Kawan, Pulau Pinang	Jawatankuasa Majlis Pembangunan Komuniti Kampung (MPKK Perai)	Kampung Main Road, Perai
4	Tambun ,Perak	Kawasan Rukun Tetangga Taman Chemor Idaman	Taman Chemor Idaman, Tambun
5	Parit Buntar, Perak	Persatuan Penduduk Kampung Parit Sungai Betul Bawah, Tanjung Piadang	Kg.Sungai Betul Bawah, Parit Buntar, Perak
6	Merbok Kedah	PIBG Sek Keb Kg.Kuala Sin	Kg.Kuala Sin, Merbok Kedah
7	Baling, Kedah	Ana CB Enterprise	Kampung Charok Bemban, Baling
8	Sungai Siput, Perak	Jawatankuasa Pembangunan dan Keselamatan Kampung (JPKK) Kg Jaya Setia	Kg.Jaya Setia, Sg.Siput, Perak
9	Batu Gajah, Perak	Kawasan Rukun Tetangga Jelapang	Kg. Baru Jelapang, Batu Gajah
10	Langkawi,Kedah	Persatuan Wanita Langkawi (LAWA)	Kampung Lunas Kuah, Langkawi
11	Sungai Petani, Kedah	Persatuan Kasih Prihatin Malaysia (Cawangan PEKASIH KEDAH)	Flat Paya Nahu Sungai Petani
12	Jerlun, Kedah	Persatuan Wanita Inspirasi Mampan Jerlun	Kg.Ayer Hitam, Jerlun, Kedah
Zon Pantai Timur			
13	Kuantan, Pahang	Persatuan Wanita Inspirasi Kuantan	Tmn Berjaya Permai, Kuantan Pahang
14	Rantau Panjang, Kelantan	Kawasan Rukun Tetangga Taman Bakti, Rantu Panjang	Taman Bakti, Rantau Panjang
15	Setiu, Terengganu	Pertubuhan Sahabat Komuniti Sejahtera DUN Langkap Setiu, Terengganu (PEMULA SEJAHTERA)	Kg Felda Chalok Barat, Setiu
16	Kuantan, Pahang	Pertubuhan Unit Amal PPRS Pinggiran Putra	PPRS Pinggiran Putra Kuantan
17	Kuantan, Pahang	Persatuan Kebajikan, Keselamatan, dan Rekreasi Taman Seri Inderapura,Kuantan, Pahang (PEKERTI)	Taman Seri Inderapura, Kuantan
18	Paya Besar, Pahang	Rukun Tetangga Perkampungan Taman Guru, Paya Besar	Taman Guru-Sepakat, Paya Besar
19	Gua Musang ,Kelantan	Pertubuhan Generasi Kedua Kesedar (G2K)	Kesedar Paloh 1, Gua Musang
20	Tumpat ,Kelantan	Persatuan Warga Taman Seri Pantai	Taman Seri Pantai, Tumpat

Bil.	Parlimen	Jawatankuasa Pelaksanaan	Kejiranan
21	Tumpat, Kelantan	Kelab Patriotisme Kelantan	Kg.Ana Tumpat, Kelantan
22	Temerloh, Pahang	Pertubuhan Kejayaan Wanita India Pahang	Mentakab Pahang
23	Pekan, Pahang	KOA Patah Jelutong	PKK Patah Jelutong
Zon Tengah			
24	Petaling Jaya, Selangor	Persatuan Warisan Kraf Wanita	Flat Taman Dato Harun, Petaling Jaya
25	Gombak, Selangor	Persatuan Penduduk Indian Sattelment Batu 8, Gombak, Selangor	Kg.Indian Sattelment, Batu 8 Gombak
26	Hulu Selangor,Selangor	JPKKOA Gerachi Jaya, Kuala Kubu Bahru	KOA Gerachi Jaya,Hulu Selangor
27	Lembah Pantai, WPKL	Persatuan Penduduk PPR Seri Cempaka Pantai Dalam Kuala Lumpur (2021)	PPR Seri Chempaka, Lembah Pantai, WPKL
28	Batu,WPKL	Pusat Bantuan Sentul, Kuala Lumpur	PPR Batu Muda, Batu, WPKL
29	Hulu Selangor,Selangor	JPKKOA Gurney, Hulu Selangor	KOA Gurney, Hulu Selangor, Selangor
30	Petaling Jaya, Selangor	Persatuan Wanita Berdaya Lembah Subang	Flat Lembah Subang 1, PJ, Selangor
31	Petaling Jaya, Selangor	Persatuan Komuniti Gabungan Desa Mentari (2025)	PPR Desa Mentari, Petaling Jaya, Selangor
32	Petaling Jaya, Selangor	Persatuan Wanita Impian Baiduri,Seksyen 51A,Petaling Jaya	PPR Impian Baiduri, Petaling Jaya, Selangor
33	Batu, WPKL	Kawasan Rukun Tetangga PPR Beringin Daerah Sentul Wilayah	PPR Beringin, Batu
34	Kapar, Selangor	Kawasan Rukun Tetangga Taman Damai, Kapar	Taman Damai, Kapar, Selangor
35	Selayang, Selangor	Pertubuhan Hindhudharma Malaysia (Cawangan Kundang)	Bandar Baru Kundang,Selayang, Selangor
Zon Selatan			
36	Ledang ,Johor	Persatuan Siswazah Negeri Johor	Tmn Tangkak Jaya, Tangkak
37	Alor Gajah, Melaka	Kelab Pendidikan dan Tadbir Urus Komuniti	Kg.Paya Datok, Alor Gajah
38	Alor Gajah, Melaka	Persatuan Komuniti Taman Angkasa Nuri	Taman Angkas Nuri, Melaka
39	Simpang Renggam, Johor	Masjid Jamek Al Mustakim Kg.Ulu Benut	Kg.Ulu Benut, Simpang Renggam
40	Iskandar Puteri, Johor	Persatuan Kebudayaan Dan Sosial India Bandar Baru Kangar Pulai, JB	Bandar Baru Kangar Pulai, Iskandar Puteri, Johor
Wilayah Sabah			
41	Libaran, Sabah	Pertubuhan Dakwatul Muslimah Sandakan	Taman Airport, Blok 80, Sandakan
42	Beaufort, Sabah	Persatuan Suara Belia Beaufort	Pekan Beaufort, Sabah
43	Tenom Sabah	Persatuan Ibu Bapa dan Guru SK Tilis	Kampung Tilis, Tenom, Sabah

Bil.	Parlimen	Jawatankuasa Pelaksanaan	Kejiranan
44	Ranau Sabah	PIBG SMK Ulu Sugut Malinsau Ranau	PKK Kg.Mengkapoh Ranau
45	Kalabakan, Sabah	Persatuan Wanita Kalabakan (PEWAKAL)	PKK Tmn Victoria,Kalabakan
46	Penampang, Sabah	Moyog Innovation House	Kg. Madsiang, Penampang, Sabah
Wilayah Sarawak			
47	Julau, Sarawak	Kelab Belia Pekan Pakan	Pekan Pakan

Gambar Program Kejiranan dan Kepimpinan (PKK)

Program Pemantapan Kepimpinan Jawatankuasa Kejiranan di Ipoh, Perak pada 12 & 13 Julai 2025

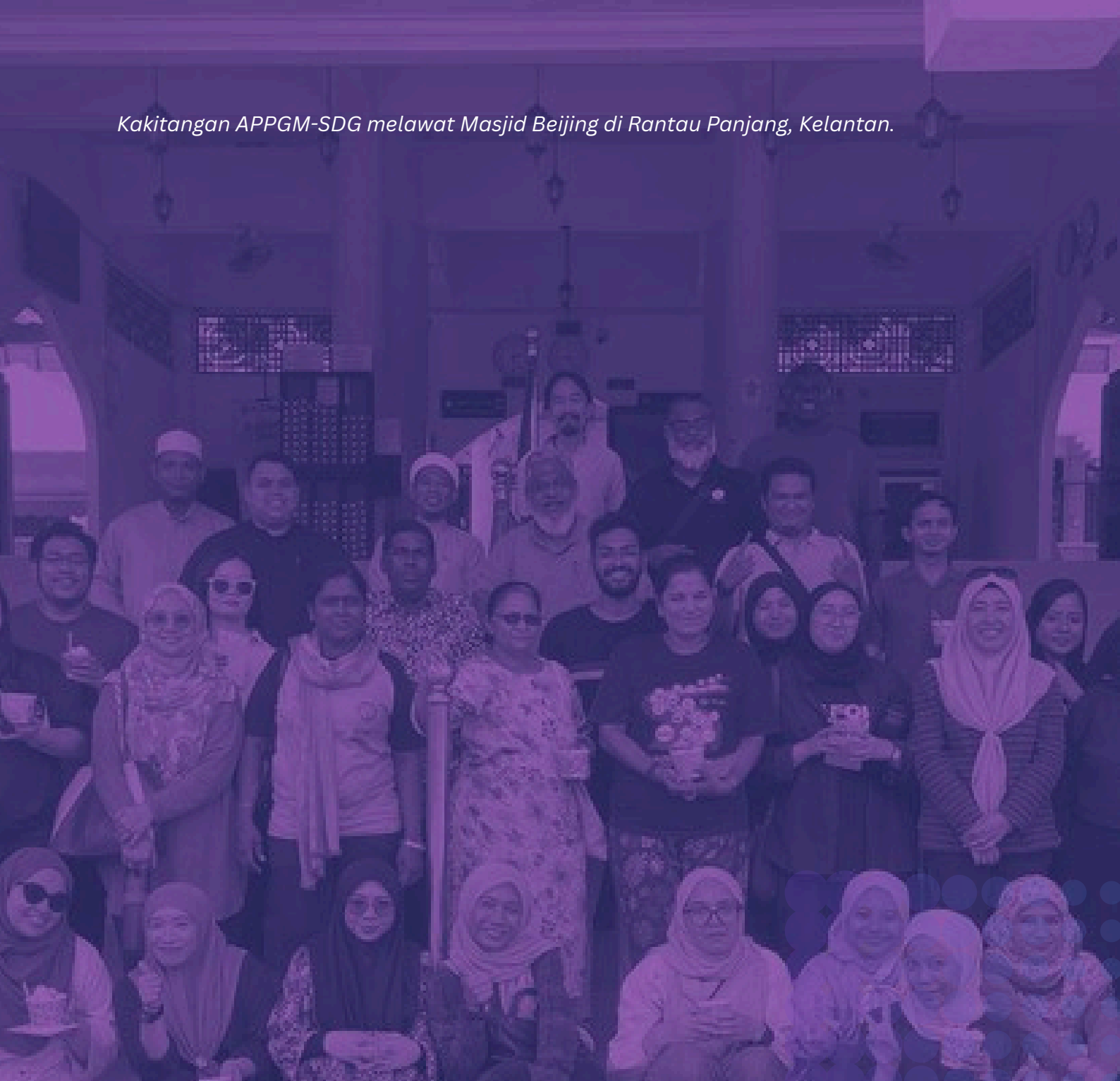

Program Ramah Mesra bersama Pemimpin dan Komuniti "Membina Pemimpin, Memperkasa Komuniti" oleh Kejiranan PKNS Taman Dato Harun pada 6 Disember 2025

Bengkel Pemantapan AJK Kejiranan KRT Taman Chemor Idaman Kinta Perak pada 28 September 2025

Kakitangan APPGM-SDG melawat Masjid Beijing di Rantau Panjang, Kelantan.

BAHAGIAN X

Pengurusan Sekretariat

- Staf Sekretariat
- Pengurusan Kewangan
- Pengurusan Sumber
- Penyertaan Dalam Mesyuarat Utama
- Persatuan Promosi Matlamat Pembangunan Lestari (PPMPL)
- Penyata Audit Tahunan Bagi Tahun 2025

Pengurusan Sekretariat

STAF SEKRETARIAT TAHUN 2025

Sekretariat APPGM-SDG diketuai oleh Ketua Sekretariat dan disokong oleh Pengarah Eksekutif, Pengarah Kanan dan lapan pengarah jabatan yang lain. Pada tahun 2025 terdapat 72 kakitangan penuh yang diambil bekerja oleh Persatuan Promosi Matlamat Pembangunan Lestari untuk pelaksanaan pelbagai projek. Setiap kakitangan diambil bekerja dengan kontrak setahun. Ada yang meletak jawatan dan yang lain dilantik di antara tahun tersebut.

Mesyuarat dan Retreat Kakitangan Q2 di Kota Bharu, Kelantan pada 19 - 22 Jun 2025

Sekretariat secara kolektif mengusahakan manual operasi iaitu dokumen Rangka Kerja dan Sasaran 2025. Ini memberikan butiran kepada lima nilai asas dan sepuluh pengajaran panduan utama daripada penyetempatan SDG serta sasaran dan penyampaian yang jelas untuk tahun itu. Rancangan itu sepadan dengan belanjawan 2025 yang diperuntukkan oleh Kementerian Kewangan.

Struktur sekretariat memberikan arahan operasi yang jelas untuk tadbir urus dan pelaksanaan kerja. Lima jabatan dan dua pusat utama iaitu Akademi MySDG dan Pusat MySDG untuk Keterangan Sosial berkhidmat sebagai cabang latihan dan penyelidikan sekretariat dan disasarkan pada tahun yang mendatang untuk menjadi perusahaan sosial bebas. Di samping itu, kerja APPGM-SDG dibahagikan kepada empat zon dan dua wilayah dalam penyahpusat kerja untuk kesan maksimum di lapangan.

Terdapat mesyuarat HoS dan pengarah sebanyak 3 kali sebagai mesyuarat pemantauan suku tahunan bersama semua kakitangan dalam memastikan semua sasaran yang ditetapkan pada awal tahun boleh dicapai. Kakitangan juga mempunyai peluang untuk menghadiri persidangan dan bengkel serta menghadiri latihan dan program lain yang berkaitan.

Struktur organisasi yang dilampirkan serta senarai kakitangan penuh memberikan butiran pasukan sekretariat yang terdiri daripada ramai yang mempunyai pengalaman akademik dan kerja dalam melaksanakan kerja dengan berkesan.

Struktur Sekretariat 2025

Staf Sekretariat mengikut Jabatan

Pejabat Ketua Sekretariat			
Bil.	Nama Staf	Jawatan	Nota
1	Prof. Datuk Dr. Denison Jayasooria	Ketua Sekretariat	
2	Nur Rahmah Othman	Pengarah Eksekutif	
3	K. Eruthaiaraj A/L Kulanthaisamy	Pengarah	
4	Debbie Ann Loh	Pegawai Eksekutif	Letak jawatan pada Jun 2025
5	Afiqah binti Abdul Malik	Pegawai	Tamat kontrak pada Disember 2025
6	Annabella Ching Shi	Pegawai	Menyertai pada November 2025

Jabatan Penyelarasan Kawasan Parlimen			
Bil.	Nama Staf	Jawatan	Nota
7	Dr. Teo Lee Ken	Pengarah	
8	Dr. Wan Suzita binti Wan Ibrahim	Timbalan Pengarah / Ketua Zon Selatan	Tamat kontrak pada Disember 2025
9	Nurul Syaza binti Mazelan	Timbalan Pengarah	
10	Dr. Thanaraj a/l Murudi	Ketua Zon (Utara)	
11	Dr. Siti Nur Ain binti Zakinuddin	Ketua Zon (Pantai Timur)	
12	Raine Melissa Anak Riman	Ketua Wilayah (Sarawak)	
13	Nurrul Fazlina binti Osman	Ketua Wilayah (Sabah)	Letak jawatan pada Julai 2025
14	Corrin Alicia anak Nero	Pegawai	
15	Mc Jeanet Lempisik @ Marx	Pegawai	
16	Siti Noraiysah Binti Rohim	Pegawai	
17	Siti Shafina Binti Sanusi	Pegawai	
18	Nurmaisarah Binti Mohd Asri	Pegawai	Tamat kontrak pada Disember 2025
19	Nor Amirul Bin Pukin	Pegawai	Menyertai pada Mac 2025
20	Fahmi Fazrin Bin Abdul Karim	Pegawai	Letak jawatan pada Mei 2025
21	Danish Al-Barr Hasanah	Pegawai	Letak jawatan pada Oktober 2025
22	Syza Bazilah Binti Muhamad Ropi	Pegawai	Tamat kontrak pada Disember 2025
23	Norazura Binti Mohd Nor	Pegawai	Tamat kontrak pada Disember 2025

Jabatan Pengurusan Projek			
Bil.	Nama Staf	Jawatan	Nota
24	Nur Farah Ezzaty Binti Abd Aziz	Pengarah	
25	Dana Claudia Undan Dumpangol	Penolong Pengarah	Letak jawatan pada Ogos 2025
26	Mary Malar Xavier A/P Gobind Roab	Penolong Pengarah	Letak jawatan pada April 2025
27	Mohammad Shazie Zaini Bin Mohd Shahril Firdaus Siva	Pegawai Eksekutif	Letak jawatan pada Jun 2025
28	Nur Balqis Binti Osman	Pegawai Eksekutif	Letak jawatan pada Jun 2025

Bil.	Nama Staf	Jawatan	Nota
29	Vikneswaran A/L Sunderam	Pegawai	
30	Karuppiah A/L Palaniandy	Pegawai	
31	Yoogeswaran A/L Kanis	Pegawai	
32	Victoria Cheng Chia Ern	Pegawai	Letak jawatan pada April 2025
33	Muhammad Noraiman Hakim Bin Ahmad Zaki	Pegawai	Menyertai pada Mei 2025
34	Nur Fatehah Binti Abd Kadir	Pegawai	
35	Darshini A/P Rawichandran	Pegawai	
36	Rose Helen A/P Ambrose	Pegawai	
37	Vanitaa A/P Sandrasekharan	Pegawai	Letak jawatan pada Ogos 2025
38	Nur Shaidatul Sahira Binti Adnan	Pegawai	
39	Faiz Hadzim Bin Ag Mokti	Pegawai	Tamat kontrak pada Disember 2025
40	Kartiga Kanna Dasan	Pegawai	Tamat kontrak pada Disember 2025

Jabatan Solusi Dasar (Peringkat Daerah)			
Bil.	Nama Staf	Jawatan	Nota
41	Paniirselvam a/l Jayaraman	Pengarah	
42	Wan Asiah Nurjannah Binti Wan Ahmad Tajuddin	Pegawai	
43	Nurul Syahirah Binti Abd Aziz	Pegawai	Letak jawatan pada Mei 2025
44	Dr. Eva Kristin anak Larry Sait	Pegawai	
45	Fatimah binti Mohd Yasin	Pegawai	Letak jawatan pada Julai 2025
46	Nik Athirah Binti Abdul Ghani	Pegawai	
47	Jeremiah Nathan A/L Eruthaiaraj	Pegawai	Menyertai pada Julai 2025
48	Mohd Ikram Bin Arman	Pegawai	Menyertai pada September 2025
49	Faros Fadzira Binti Roslan	Pegawai	

Jabatan Advokasi Dasar (Peringkat Parlimen)			
Bil.	Nama Staf	Jawatan	Nota
50	Dr. Teo Sue Ann	Pengarah	
51	Lydia Ann Anak Bill	Pegawai Eksekutif	
52	Nuha Mysara Binti Mohd Hisam	Pegawai	Menyertai pada September 2025

Jabatan Pentadbiran & Sumber Manusia			
Bil.	Nama Staf	Jawatan	Nota
53	Anthony Tan Kee Huat	Pengarah Kanan	Letak jawatan pada Julai 2025
54	Mohamad Hazwan Bin Ahyah	Pegawai Eksekutif	Menyertai pada Februari 2025
55	Nur Sabrina Binti Mohd Zafri	Pegawai	

Jabatan Kewangan			
Bil.	Nama Staf	Jawatan	Nota
56	Tan Chong Keng	Pengarah	
57	Siti Hajar Binti Mohammad @ Maung Zaw Soe	Penolong Pengarah	
58	Mastura Binti Mohamad	Pegawai	
59	Muhammad Yusof Bin Adnan	Pegawai	
60	Azmeer Rafiq Bin Yazid	Pegawai	Menyertai pada Ogos 2025

Jabatan Komunikasi Korporat / Akademi MySDG			
Bil.	Nama Staf	Jawatan	Nota
61	Ng Yuet Yeng	Pengarah	
62	Hirzawati Atikah Binti Mohd Tahir	Eksekutif Pegawai	
63	Arif Azhad Bin Abdul Ghaffar	Pegawai	
64	Philus George Thomas	Pegawai	Resigned in July 2025
65	Kezia Sim Kui Ting	Pegawai	Menyertai pada Februari 2025
66	Iman Nurhakim Bin Abu Sa'ya	Pegawai	Menyertai pada April 2025
67	Tariq Ziad bin Abdul Razak	Pegawai	Resigned in June 2025
68	Hasnatulsyakhira Binti Abdullah Hadi	Pegawai	Resigned in October 2025
69	Khairul Anuar bin Manap	Pegawai	

Pusat MySDG untuk Keterangkuman Sosial			
Bil.	Nama Staf	Jawatan	Nota
70	Dr. Khairil Izamin Bin Ahmad	Pengarah	
71	Abdullah Bin Nishad Mohamed	Pegawai	Menyertai pada September 2025

Pusat MySDG untuk Alam Sekitar dan Kemampanan			
Bil.	Nama Staf	Jawatan	Nota
72	Nur Syadhira Binti Mohd Razali	Pegawai	Menyertai pada Februari 2025
**En. Anthony Tan juga berkhidmat sebagai Pengarah Pusat MySDG untuk Alam Sekitar dan Kemampanan sehingga Julai 2025			

Jabatan Kewangan menguruskan semua aktiviti kewangan APPGM-SDG. Sejak 2023, staf secretariat telah diperkukuhkan, dan sistem perakaunan telah dikomputerkan dengan menggunakan platform berasaskan awan (*cloud-based*) untuk kawalan yang lebih baik.

Dana yang Diterima

Kementerian Kewangan, melalui Parlimen, membuat peruntukan belanjawan 2025. Dana Penyetempatan SDG yang diterima ialah RM20 juta. Yang kedua ialah dana Kebun Komuniti yang menerima RM10 juta. Dana ketiga iaitu dengan kerjasama Yayasan Hasanah dalam Inisiatif Solusi Dasar di Peringkat Daerah, dengan bajet sebanyak RM15 juta, meliputi tempoh dua (2) tahun bermula 1 Jun 2024.

Pembayaran

Urus niaga utama yang diproses oleh Jabatan Kewangan terdiri daripada projek solusi, pembayaran kemajuan di bawah Inisiatif Penyetempatan SDG, Kebun Komuniti, dan Inisiatif Solusi Dasar, invois pembekal, dan baucar individu yang berkaitan dengan projek, termasuk perbelanjaan operasi.

Untuk pembayaran kemajuan di bawah Penyetempatan SDG dan Kebun Komuniti, setiap projek solusi perlu mendapat kelulusan daripada Jawatankuasa APPGM-SDG. Pembayaran kemajuan bagi projek mempunyai empat peringkat, bermula dengan pelepasan 30% selepas menandatangani MoU oleh rakan solusi, diikuti dengan pelepasan ke-2 sebanyak 30% selepas menerima laporan kemajuan dan pengesahan perbelanjaan sebanyak 70% daripada bahagian terdahulu, 20% lagi selepas menerima laporan kemajuan dan 20% terakhir selepas projek disahkan siap dan ditutup dengan penyerahan laporan penyiapan projek.

Bayaran untuk Inisiatif Solusi Dasar di peringkat daerah telah meningkat apabila projek itu telah dilancarkan ke lima puluh lima (55) daerah. Terdapat lima puluh lima (55) penyelaras tempatan, masing-masing ditugaskan untuk menyelaras daerah tertentu. Jabatan Kewangan mengambil pendekatan yang teliti dalam memproses perbelanjaan yang kompleks, dan menjalankan pemantauan rapi sebelum pembayaran dikeluarkan.

Akaun Bank

APPGM-SDG mempunyai empat akaun bank:

- Akaun 1 (CIMB): ditetapkan untuk menguruskan dana untuk Penyetempatan SDG dan Kebun Komuniti, khususnya yang disediakan oleh Kementerian Kewangan melalui Parlimen.
- Akaun 2 (CIMB): Solusi dasar di peringkat daerah, iaitu pembiayaan MoF melalui Yayasan Hasanah
- Akaun 3 (Maybank): hanya untuk akaun Persatuan Promosi Matlamat Pembangunan Lestari (PPMPL)
- Akaun 4 (UOB): Akaun PPMPL untuk Akademi MySDG

Tiga penandatangan bagi semua bank ialah En. Kon Onn Sein (Bendahari), Prof. Dato' Dr. Rashila Ramli (Setiausaha) dan Prof. Datuk Dr. Denison Jayasooria (Pengerusi).

Tadbir Urus yang Baik

Juruaudit luar, iaitu "TOR and Co", telah mengaudit akaun sejak 2021. Laporan ini termasuk petikan daripada penyata akaun PPMPL 2025.

Bagi tadbir urus yang baik dan akauntabiliti dalam menguruskan dana yang diterima, Jabatan Kewangan telah menyediakan laporan Kewangan Bulanan, yang diedarkan oleh Ketua Sekretariat kepada Parlimen, MOF, Kementerian Ekonomi, dan Jawatankuasa APPGM-SDG.

Kita menghargai sokongan berterusan daripada Parlimen, MOF, Kementerian Ekonomi, dan Jawatankuasa APPGM-SDG dalam mendekati masyarakat akar umbi dan dalam usaha untuk mengukuhkan pembangunan sosial di Malaysia melalui inisiatif APPGM-SDG.

PENGURUSAN SUMBER

Ruang Pejabat di Petaling Jaya

Ibu pejabat Sekretariat APPGM-SDG di Petaling Jaya beroperasi dari empat (4) unit di Blok A Pusat Perniagaan 8 Avenue, yang dianjurkan untuk menyokong pelbagai fungsi terasnya.

Setiap ruang ditetapkan untuk memastikan penyelarasan yang lancar merentas pasukan. Unit pertama menempatkan fungsi pentadbiran utama dan program, termasuk Ketua Sekretariat, Kewangan, Pentadbiran dan Sumber Manusia, serta pasukan yang mengendalikan solusi dasar di peringkat daerah, penyelarasan kawasan parlimen, pemetaan isu dan pembangunan kapasiti. Unit kedua memberi tumpuan kepada pemantauan projek, terutamanya untuk pelaksanaan projek solusi dan kebun komuniti. Unit ketiga menempatkan Komunikasi Korporat, Akademi MySDG, advokasi dasar dan Pusat MySDG untuk Keterangan Sosial.

Ruang Komuniti MySDG

Di samping itu, ruang khusus yang dikenali sebagai Ruang Komuniti MySDG berfungsi sebagai kemudahan pelbagai guna untuk mesyuarat, penglibatan dan acara berskala kecil. Dengan kapasiti sehingga 60 peserta, ruang ini menyediakan tempat untuk perbincangan dan aktiviti, mengurangkan keperluan untuk kemudahan luaran.

Di peringkat zon dan wilayah, APPGM-SDG terus mengukuhkan kehadirannya melalui pendekatan penyahpusat. Terdapat lima Ruang Komuniti MySDG yang beroperasi di Petaling Jaya untuk Zon Tengah, Ipoh untuk Zon Utara, Kota Kinabalu di Sabah, Kuching di Sarawak, dan Kota Bharu untuk Zon Timur. Rancangan sedang dijalankan untuk menubuhkan Zon Selatan juga.

IBU PEJABAT DAN RUANG KOMUNITI MYSDG

**ZON UTARA |
RUANG KOMUNITI MYSDG & PEJABAT**
15A, Medan Istana 2, Bandar Ipoh Raya,
30000 Ipoh, Perak.

**WILAYAH SABAH |
RUANG KOMUNITI MYSDG & PEJABAT**
Lot 12, Ready Built Factory (RBF5),
Industrial Park (KKIP),
88450 Kota Kinabalu, Sabah.

**ZON PANTAI TIMUR |
RUANG KOMUNITI MYSDG & PEJABAT**
PT 346, Tkt Satu Rumah Kedai Lembah
Sireh, 15050 Kota Bharu, Kelantan.

**ZON TENGAH |
RUANG KOMUNITI MYSDG &
IBU PEJABAT**
A-1-10, Blok A, 8 Avenue,
Jalan Sungai Jernih 8/1, Seksyen 8,
46050 Petaling Jaya, Selangor

**ZON SELATAN |
RUANG KOMUNITI MYSDG & PEJABAT**
Akan Datang Tahun 2026

**WILAYAH SARAWAK |
RUANG KOMUNITI MYSDG & PEJABAT**
1st Floor, Sublot No 47, Parent
Lot 3146, Block 12,
The Northbank Commercial Centre,
93350 Kuching, Sarawak.

Kenderaan

Untuk menyokong operasi lapangan, Sekretariat kini menggunakan lima kenderaan di bawah pengaturan sewa jangka panjang. Tiga daripada kenderaan itu berpangkalan di Petaling Jaya, satu di Ipoh, satu di Kota Bharu dan satu di Sarawak. Ini telah meningkatkan mobiliti untuk penglibatan daerah, pemetaan isu dan pemantauan projek, sambil kekal sebagai penyelesaian praktikal dan menjimatkan kos. Rancangan sedang dijalankan untuk satu kenderaan berpangkalan di Sabah juga.

Secara keseluruhan, sumber dan kemudahan ini membolehkan APPGM-SDG beroperasi dengan lebih berkesan merentas zon dan wilayah, sambil menyokong penglibatan yang lebih erat dengan komuniti dan rakan kongsi dalam memajukan inisiatif SDG.

PENYERTAAN DALAM MESYUARAT UTAMA

Sepanjang tahun 2025, Sekretariat secara aktif mengambil bahagian dan menganjurkan pelbagai mesyuarat, program dan penglibatan utama merentasi pelbagai peringkat, termasuk agensi kerajaan persekutuan dan negeri, pihak berkuasa daerah dan tempatan, rakan kerjasama pembangunan, institusi akademik, pihak berkepentingan sektor swasta dan ekosistem parlimen.

Penglibatan ini merangkumi perbincangan dasar, inisiatif peringkat kawasan parlimen, program pembangunan kapasiti, serta platform serantau dan antarabangsa. Sekretariat juga menganjurkan dan mengambil bahagian dalam acara utama yang dihadiri oleh Menteri dan Ahli Parlimen, mencerminkan penglibatan peringkat tinggi yang berterusan dalam memajukan penyetempatan SDG.

Mesyuarat dan acara utama terperinci boleh didapati dalam surat berita bulanan 2025 APPGM-SDG

Baca Di Sini:

PERSATUAN PROMOSI MATLAMAT PEMBANGUNAN LESTARI (PPMPL)

Persatuan Promosi Matlamat Pembangunan Lestari (PPMPL), yang ditubuhkan pada 7 Januari 2020, terus memenuhi tanggungjawabnya sebagai badan pengurusan Sekretariat APPGM-SDG. Fungsi utamanya termasuk melaksanakan keputusan yang dibuat oleh Jawatankuasa APPGM-SDG, mengurus sumber kewangan, menyelia pekerjaan staf, dan melaksanakan pelbagai projek dan program.

Meraikan Kejayaan 5 Tahun dalam Menyetempatan SDG

PPMPL dan APPGM-SDG menyambut ulang tahun yang ke-5 dengan dedikasi yang tidak berbelah bahagi untuk menyetempatan SDG di Malaysia bersama-sama. Selama bertahun-tahun inisiatif ini telah menghimpunkan pelbagai ekosistem pihak berkepentingan, daripada Ahli Parlimen kepada komuniti akar umbi, dan daripada agensi kerajaan kepada ahli akademik dan CSO-NGO, mencerminkan komitmen bersama ke arah membina komuniti yang berdaya tahan, menangani ketidaksamaan dan mencipta impak yang berkekalan di seluruh negara.

Sambutan penting itu telah diadakan pada 7 Jan 2025 dan dihadiri oleh Penasihat Persatuan, Dato' Sri Mustapa Mohamed, bersama beberapa Ahli Parlimen, bekas Speaker Dewan Rakyat Tan Sri Mohamad Ariff, dan rakan kerjasama utama APPGM-SDG. Kehadiran mereka menggariskan kekuatan kerjasama pelbagai pihak berkepentingan yang telah menjadi teras kepada kemajuan dan pencapaian APPGM-SDG sejak lima tahun lalu.

Malam itu juga menampilkan majlis anugerah khas yang mengiktiraf pemimpin dan rakan kerjasama APPGM-SDG, sebagai penghargaan atas dedikasi, sumbangan dan sokongan berterusan mereka dalam memajukan usaha penyetempatan SDG. Pengiktirafan itu menyerlahkan semangat kolektif dan komitmen semua yang terlibat dalam memacu perubahan bermakna di peringkat dasar dan komuniti.

Pencapaian ia berdiri sebagai bukti perpaduan dan tujuan bersama yang telah mendorong kemajuan yang mampan, dan terus memberi inspirasi kepada harapan untuk generasi akan datang.

Mesyuarat dan Tadbir Urus

Pada tahun 2025, PPMPL kekal aktif, dengan Jawatankuasa Eksekutif (Exco) mengadakan lima mesyuarat pada tarikh berikut:

5 Februari 2025	13 Mei 2025	8 Ogos 2025	6 Oktober 2025	18 Disember 2025
-----------------	-------------	-------------	----------------	------------------

Mesyuarat Agung Tahunan (AGM) telah diadakan pada 13 Mei 2025, manakala dua Mesyuarat Agung Luar Biasa (EGM) telah berlangsung pada:

8 Julai 2025	6 Oktober 2025
--------------	----------------

Keahlian

Sehingga 2025, PPMPL terdiri daripada:

- 14 ahli seumur hidup
- 5 ahli biasa

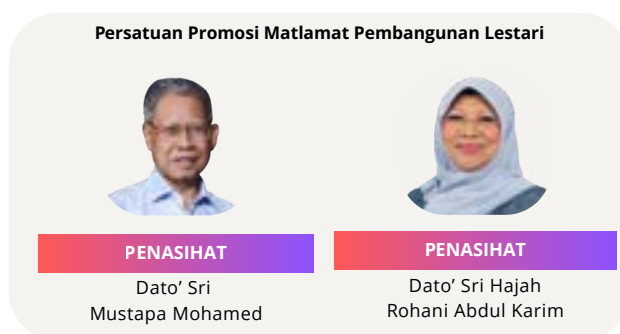
Ini menjadikan jumlah keahlian kepada 19 ahli, disokong oleh dua penasihat yang dilantik.

Sorotan Utama

Pencapaian utama untuk tahun ini ialah penyediaan laporan khas mengenai pengukuhan struktur tadbir urus Persatuan dan hala tuju masa depan. Laporan ini dibangunkan berdasarkan:

- Temu bual mendalam dengan ahli
- Maklum balas yang dikumpul semasa retreat khas ahli yang diadakan pada 20 Mei 2025

Laporan itu disediakan oleh Penolong Setiausaha, K. Eruthaiaraj (James Raj), dan cadangannya kemudiannya diterima pakai oleh PPMPL. Cadangan pindaan perlembagaan yang timbul daripada laporan itu telah dibincangkan dan diluluskan semasa EGM pada 6 Oktober 2025. Semasa EGM yang sama, ahli juga meluluskan pembelian satu tingkat di Avenue 8, Petaling Jaya, menandakan langkah penting dalam mengukuhkan kapasiti institusi PPMPL.

Pemegang Jawatan (2024 - 2026)

Jawatankuasa Eksekutif
• Pengerusi: Prof. Datuk Dr. Denison Jayasooria • Timbalan Pengerusi: Dr. Lim Mui Kiang • Setiausaha: Prof. Dato' Dr. Rashila Ramil • Penolong Setiausaha: K. Eruthaiaraj (James Raj) • Bendahari: En. Kon Onn Sein

Ahli Jawatankuasa
• Pn. Omna Sreeni-Ong • Nur Rahmah Othman • Dr. Jain Yassin (dilantik melalui 8 August 2025)

Juruaudit Dalaman
• En. Jeffrey Phang

TOR & CO. (AF 0575)

Chartered Accountants

Head office

No.14, Persiaran 65C, Pekeliling Business Centre,

Jalan Pahang Barat, Off Jalan Tun Razak, 53000 Kuala Lumpur.

Tel: +603-4024 6666

Email: info@tor.com.my Website: www.tor.com.my

杜秉權會計樓
英皇御准特許會計師
大馬特許會計師

Date: 13th April 2026

TO WHOM IT MAY CONCERN**EXTRACT FROM PERSATUAN PROMOSI MATLAMAT PEMBANGUNAN LESTARI (THE SOCIETY)
AUDITED FINANCIAL STATEMENTS FOR THE FINANCIAL YEAR ENDED 31ST DECEMBER 2025.****8. ON-GOING PROJECTS**

	<u>2025</u> RM	<u>2024</u> RM
APPGM-SDG		
Balance brought forward	2,068,006.31	10,998,514.11
Grant for 2024	-	13,000,000.00
Grant for 2025	20,000,000.00	-
	22,068,006.31	23,998,514.11
Auditors' remuneration	(31,190.40)	(30,270.40)
Capacity building and awareness expenses	(447,070.32)	(548,177.10)
HoS community centre	(342,207.10)	(94,040.05)
MySDG community	(207,722.46)	(765,816.75)
MySDG centre	(15,924.83)	-
Networking and communications	(626,402.51)	(527,744.81)
Policy expenses	(697,351.03)	(1,177,304.60)
Project monitoring expenses	(1,056,689.73)	(1,900,332.74)
Research expenses	(1,352,811.77)	(1,056,582.89)
Secretariat expenses and coordination expenses	(2,004,014.94)	(1,918,416.66)
Solution project expenses	(12,181,103.91)	(13,826,012.30)
Youth development	(86,724.53)	(85,809.50)
	(19,049,213.53)	(21,930,507.80)
	3,018,792.78	2,068,006.31

8. **ON-GOING PROJECTS (CONT'D)**

	2025 RM	2024 RM
Kebun Komuniti projects		
Balance brought forward	(546,168.68)	5,026,099.45
Grant for 2024	-	2,000,000.00
Grant for 2025	10,000,000.00	-
	9,453,831.32	7,026,099.45
Capacity building and awareness expenses	-	(22,105.45)
Networking and communications	-	(12,623.10)
Policy expenses	-	(12,000.00)
Project monitoring expenses	(803,647.27)	(1,043,742.89)
Research expenses	-	(777.74)
Secretariat expenses and coordination expenses	(13,000.00)	(110,000.00)
Solution project expenses	(7,640,324.32)	(6,371,018.95)
	(8,456,971.59)	(7,572,268.13)
	996,859.73	(546,168.68)
Yayasan Hasanah projects		
Balance brought forward	4,051,854.91	-
Grant for 2024	-	5,250,000.00
Grant for 2025	9,000,000.00	-
	13,051,854.91	5,250,000.00
DO conference	(76,023.11)	-
Multi stakeholder	(2,740,366.98)	(5,348.78)
Networking and communications	(12,000.00)	(8,907.00)
Policy expenses	(191,992.60)	(40,000.00)
Project monitoring expenses	(1,361,868.02)	(850,824.33)
Research expenses	(113,350.52)	(19,149.22)
Secretariat expenses and coordination expenses	(179,080.31)	(273,915.76)
Solution project expenses	(728,239.10)	-
	(5,402,920.64)	(1,198,145.09)
	7,648,934.27	4,051,854.91
Balance as at 31st December	11,684,586.78	5,573,692.54

Sepanjang enam tahun yang lalu (2020-2025), kami telah menyempurnakan metodologi penyelidikan berasaskan akar umbi (*grounded research*) dalam mengenal pasti kebimbangan tempatan menerusi perbincangan kumpulan fokus (FGD) bersama komuniti akar umbi serta dialog antara agensi dengan pegawai kerajaan, bagi mencari penyelesaian jangka pendek (projek mikro-SDG), penyelesaian dasar jangka panjang di peringkat daerah, dan advokasi dasar di peringkat parlimen.

Antara kebimbangan tempatan yang dikenal pasti pada tahun 2025 merangkumi isu ekonomi, sosial, alam sekitar, dan tadbir urus—terdapat lima perkara utama yang ingin kami ketengahkan yang memerlukan perhatian segera.

01

Sifat Kemiskinan Multidimensi

Pertama, kemiskinan mesti diukur dan ditangani melalui aspek pelbagai dimensi yang melangkaui pendapatan untuk menangani masalah sosial (termasuk keselamatan sosial), kesihatan, pendidikan, perumahan dan kehidupan serta pekerjaan yang layak. Kajian kami [1] dalam menyemak semula indikator dan dapatan MPI (Indeks Kemiskinan Multidimensi) dari Pulau Mantanani di Kota Belud, Sabah [2] menggambarkan kerumitan di lapangan. Kami telah membina bahan latihan mengenai MPI [3] dan menjalankan latihan. Kami telah membuat cadangan khusus untuk memperluaskan indikator bagi menggambarkan sifat dan keadaan kemiskinan dengan lebih berkesan. Kami menyeru Kerajaan Persekutuan untuk beralih daripada pengukuran kemiskinan berasaskan pendapatan kepada MPI serta menggunakan pendekatan pelbagai dimensi dalam menangani kebimbangan keluarga dan masyarakat setempat dalam senarai semak penyampaianya.

02

Sokongan kepada Pusat Pemulihan Dalam Komuniti (PDK)

Kedua, sepanjang tahun-tahun ini, kami telah melawat Pusat Pemulihan Dalam Komuniti (PDK) yang beroperasi bersama orang kurang upaya (OKU) dan keluarga mereka di bawah Jabatan Kebajikan Masyarakat. Kami telah menjalankan satu tinjauan kebangsaan yang merangkumi 566 pusat PDK di 65 kawasan parlimen.[4] Kami menyeru pihak kerajaan untuk menyemak semula peruntukan tahunan kepada pusat-pusat ini yang memerlukan sokongan kakitangan profesional serta kemudahan yang dinaik taraf. Pembiayaan sedia ada adalah tidak mencukupi dan lebih banyak bantuan diperlukan terutamanya bagi pusat-pusat di luar bandar yang bergelut untuk mengumpul dana daripada orang awam. Kami menyeru Kerajaan Persekutuan untuk menyemak semula sumber yang diperlukan, terutamanya sokongan profesional untuk kerja-kerja berkaitan ketidakupayaan serta pembiayaan yang diperlukan.

[1] <https://resources.appgm-sdg.com/wp-content/uploads/2026/04/Reviewing-the-National-Multidimensional-Poverty-Index-Dimensions-and-Indicators.pdf>

[2] Laporan Tahunan APPGM-SDG 2025 halaman 178 hingga 180

[3] <https://resources.appgm-sdg.com/wp-content/uploads/2026/04/Buku-Panduan-Kajian-Kemiskinan-Multidimensi.pdf>

[4] Laporan Tahunan APPGM-SDG 2025 halaman 166

03

Bantuan Pembangunan kepada Penduduk Pulau Kecil

Ketiga, sepanjang tahun-tahun ini, kami telah melawat 21 daripada 344 pulau kecil di Malaysia yang mempunyai penduduk yang menetap di pulau-pulau tersebut. Kami mengenalpasti persamaan isu dan kebimbangan setempat seperti kesihatan, pendidikan, peluang perniagaan dan sara hidup. Dapatan kami [5] didokumentasikan dengan baik dan diterbitkan untuk kajian dasar serta intervensi lanjut. Kami menyeru Kerajaan Persekutuan untuk memberikan perhatian dan tumpuan khusus kepada penduduk pulau kecil dalam perancangan pembangunan sebagai satu kumpulan sasaran khusus yang kian terpinggir. Kualiti hidup dan kesejahteraan sosial yang diperbaiki mesti direkodkan melalui data terperinci menerusi DOSM (Jabatan Perangkaan Malaysia).

04

Jawatankuasa SDG di Peringkat Bahagian/Daerah

Keempat, pada peringkat tadbir urus, salah satu pencapaian besar APPGM-SDG adalah kerjasama dengan pejabat daerah dan pejabat Residen dalam menyetempatan SDG. Walaupun pihak berkuasa tempatan (PBT) telah menerima pakai SDG melalui *Voluntary Local Reports* (VLR) mereka, pentadbiran daerah pula sebaliknya. Kami di APPGM-SDG telah berjaya mengadakan libat urus dengan kerajaan-kerajaan negeri untuk menubuhkan 55 Jawatankuasa SDG atau melalui jawatankuasa peringkat daerah sedia ada yang dipengerusikan oleh Pegawai Daerah atau Residen (di Sarawak). Pencapaian ini didokumentasikan dengan baik dalam Laporan Tahunan 2025,[6] dan kami telah menerima sokongan tambahan daripada Yayasan Hasanah dan Kementerian Kewangan untuk tujuan ini. Terdapat potensi yang tinggi untuk penyampaian SDG secara majoriti dengan berkesan melalui pentadbiran daerah dan bahagian. Kami menyeru Kerajaan Persekutuan untuk bekerja rapat dengan Kerajaan- Kerajaan Negeri dan Pejabat Daerah serta Pejabat Residen dalam memacu pelaksanaan SDG menjelang tahun 2030.

05

Pembangunan Kapasiti bagi Penjawat Awam Barisan Hadapan di Peringkat Daerah

Kelima dan terakhir, terdapat keperluan untuk lebih banyak program pembangunan kapasiti di peringkat akar umbi, khususnya bagi penjawat awam barisan hadapan di peringkat daerah. Perubahan dasar termasuk agenda pembangunan seperti SDG difahami dengan baik oleh pegawai Persekutuan di peringkat Kementerian. Walau bagaimanapun, tumpuan, pengetahuan, dan kecekapan tidak beralih dengan mudah kepada kakitangan barisan hadapan yang ditugaskan dengan mandat agensi. Memandangkan SDG bersifat rentas isu yang memberi kesan kepada kebimbangan ekonomi, sosial, alam sekitar, dan tadbir urus, kerjasama antara agensi perlu diperkukuh melalui modaliti kerja tempatan yang ditambah baik. APPGM-SDG telah melaksanakan banyak program latihan di peringkat daerah seperti yang dicerminkan dalam Laporan Tahunan 2025 kami.[7] Kami menyeru Kerajaan Persekutuan untuk memperkenalkan peluang latihan baharu bagi pegawai yang berkhidmat sebagai pegawai barisan hadapan, serta bekerjasama dengan Kerajaan-Kerajaan Negeri demi orientasi yang lebih baik terhadap dasar dan program Persekutuan.

[5] <https://resources.appgm-sdg.com/wp-content/uploads/2026/04/Laporan-Cadangan-Dasar-Peringkat-Parlimen-APPGM-SDG-Tahun-2026-Cadangan-Strategik-ke-Arah-Kesejahteraan-Komuniti-Pulau-Pulau-Kecil-di-Malaysia.pdf>

[6] Laporan Tahunan APPGM-SDG 2025 halaman 159 dan 160

[7] Laporan Tahunan APPGM-SDG 2025 halaman 142 hingga 157

APPGM-SDG

PERSATUAN PROMOSI
MATLAMAT PEMBANGUNAN LESTARI
PPM-023-14-07012020

Persatuan Promosi Matlamat Pembangunan Lestari

A-1-10, Blok A, 8 Avenue, Jalan Sungai Jernih 8/1, Seksyen 8,
46050 Petaling Jaya, Selangor.

secretariat@appgm-sdg.com

<https://www.facebook.com/APPGMSDGMY>